

Szegedi Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

A Doktori Iskola vezetője:

Prof. Dr. Jakab Éva, Dsc. Tanszékvezető egyetemi tanár

**A társasági jogi közösségi jogalkotás útja, a
szupranacionális társasági modellek megjelenése a
közösségi jogalkotásban**

Ph.D. értekezés

Témavezető
Prof. Dr. Szabó Imre

Prof.Dr.Tanka Endre
MTA Doktor

Prof.Dr.Vörös Imre
MTA Doktor

Készítette: dr. Kiszely Katalin
egyetemi mb. oktató, PhD. egyéni hallgató

Kézirat lezárva: 2009. augusztus 26.

Budapest, 2009

Tartalomjegyzék

Rövidítések jegyzéke	5
Előszó	7
I. Európai Társasági jog fejlődésének történeti áttekintése	11
1. A XIX. század végétől az Európai Közösség megalakulásáig	11
1.1. A francia társasági jog alakulása	12
1.2. A német társasági jog fejlődése	14
1.3. Az angol társasági jog történeti fejlődése	15
2. A társasági jog változása a XX. században	21
3. Társasági jog egyes uniós tagállamokban	29
3.1. A német társasági jog	31
3.1.1. Személyegyesítő társaságok	31
3.1.2. Közkereseti társaság	32
3.1.3. Betéti társaság	32
3.1.4. Csendes társaság	33
3.1.5. Tőkeegyesítő társaságok	33
3.1.5.1. A korlátolt felelősségű társaság	33
3.1.5.2. Betéti részvénytársaság	34
3.1.5.3. A részvénytársaság (<i>Aktiengesellschaft, AG</i>)	35
3.2. Az angol társasági jog	36
3.2.1. A general partnership	36
3.2.2. A limited partnership	36
3.2.3. Tőkeegyesítő társaságok	37
3.2.3.1. Public company limited by share (PLC)	37
3.2.3.2. Private company limited by share (Limited Co.)	38
3.2.3.3. Private company limited by guarantee	38
3.2.3.4. Egyszemélyes Kft. (Single Member Private Limited Company)	39
3.2.3.5. Korlátlan felelősségű társaság (Unlimited Company)	39
3.2.3.6. Holding	39
3.3. A francia társasági jog	40
3.3.1. A korlátolt felelősségű társaság	41
3.3.2. A részvénytársaság (<i>Société anonyme, SA</i>)	42
3.3.3. A betéti részvénytársaság	43
3.3.4. Egyszerűsített részvénytársasági szabályok szerint működő társaság	43
3.3.5. Személyegyesítő társaságok	44
3.3.5.1. A közkereseti társaság (<i>Société en nom collectif, SNC</i>)	44
3.3.5.2. A betéti társaság (<i>Société en commandite simple, SCS</i>)	44
3.4. Az olasz társasági jog	45
3.5. A spanyol társasági jog	48
3.5.1. Személyegyesítő társaságok	48
3.5.2. Tőkeegyesítő társaságok	49
II. A társasági jogi, közösségi jogalkotás fejlődésének folyamata	56
4. Jogharmonizáció, alapelvek	56
4.1. Jogharmonizáció, alapelvek:	56
4.1.1. A letelepedés szabadsága	57
4.1.2. Elsődleges és másodlagos letelepedés	58
4.1.3. A négyes szabadság joga	58
4.1.4. A tőkemozgás szabadsága	59
4.1.5. A társaságok jogképessége	60

4.1.6. A társaságok személyes joga	62
5. A társasági jog jogforrási háttere.....	65
5. 1. Társasági jogi irányelvek megjelenése a közösségi jogforrásokban	69
6. A társasági jogi ítéletek az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából.....	76
6.1. Marleasing ügy (Case C – 106/89).....	78
6.2. Karella eset (Case C19/90 és C20/90 egyesített ügyek).....	80
6.3. Überseering BV v. NORDIC CONSTRUCTION BAUMANAGEMENT GmbH. (Case C – 288/89).....	81
6.4. FRIEDRICH HAAGA GmbH. Ügy (Case C32/74).....	84
7. A társasági jogi irányelvek	86
7. 1. Az első számú társasági jogi irányelv (68/151/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról)	87
7.1.1. A társaságok érvénytelensége.....	89
7.1.2. A maximum lista a semmisségi okoknál:	89
7.2. A tizenegyedik irányelv (89/666/EGK irányelv a fióktelepekre vonatkozó közzétételi kötelezettségekről)	90
7.2.1. A társaság képvisellete, a társaság által vállalt kötelezettségek	91
7.3. Második számú társasági jogi irányelv a részvénytársaságok alaptőkéjének védelméről.	92
7.4. Harmadik számú társasági jogi irányelv.....	94
7.5. A hatodik társasági irányelv	97
7.6. Az ötödik, kilencedik, tizedik társasági jogi irányelv, konszernjogi irányelvek	98
7.7. Kilencedik számú társasági jogi irányelv a társaságok (konszernnek) szervezetéről ...	103
7.8. Tizedik társasági jogi irányelv a nemzetközi fúzióról.....	105
7.9. A negyedik, hetedik és nyolcadik társasági jogi irányelv (számviteli irányelvek)	108
7.10. Tizenkettedik társasági jogi irányelv (89/667/EGK irányelv az egyszemélyes korlátozott felelősségi formájú társaságokról)	113
7.11. Tizenharmadik társasági jogi irányelv.....	114
7.11.1. A vállalatfelvásárlás	116
7.11.2. Az ajánlati dokumentumok tagállamok közötti elismerése az irányelv alapján.....	120
7.11.3. A vállalatfelvásárlás szabályai.....	121
7.11.4. Vállalatfelvásárlást akadályozó magatartások – áttörési szabályok.	121
7.11.5. A társasági jogi irányelvek hatása a közösségi jog fejlődésére	123
III. A szupranacionális társaságok	130
8. Szupranacionális modellek megjelenése a közösségi társasági jogalkotásban	130
9. Az Európai Gazdasági Érdekegyesülés (EEIG) (A 2137/85 sz./EK rendelet)	133
9.1. A társaság tagjai	136
9.2. A társaság alapítása	137
9.3. Az EEIG tagjai, tevékenységi köre	138
9.3.1. Az EEIG tagjai (alapítók)	138
9.3.2. Az EEIG szervezeti felépítése	140
10. Az Európai Részvénytársaság (Societas Europaea) (2157/2001/EK rendelet)	143
10.1. A Societas Europaea alapítása.....	145
10.2. Az Európai Részvénytársaság szervezete.....	147
10.3. Az egyszintű és a kétszintű rendszer közös szabályai.....	149
10.4. Az SE igazgatósági tagjainak felelőssége (a vezető tisztségviselők felelőssége)	151
10.5. Az Európai Részvénytársaság közgyűlése	153
10.6. Az Európai Részvénytársaság tőkéje, tőkevédelmi szabályozása.....	155
10.7. Az Európai Részvénytársaság kisebbségi jogi rendelkezései	157

10.8. Az Európai Rt. szabályozása, a dolgozói részvételre vonatkozóan.....	159
10.9. Az Európai Részvénytársaságban szabályozott egyéb kérdések.....	162
11. Az Európai Szövetkezet (Europea Cooperative Society).....	165
(1435/2003/EK rendelet)	165
11.1. Az Európai Szövetkezet alapítása és szervezete	169
11.2. Az Európai Szövetkezet alapítása	170
11.3. Az SCE tőkéje	171
11.4. Az SCE alapszabálya.....	171
11.5. Az SCE székhelyének változása.....	172
11.6. A bejegyzés és a nyilvánosságra hozatal.....	173
11.7. Az SCE szervezete	173
11.8. Könyvvizsgálat és közzététel	175
11.9. Munkavállalói részvétel az SCE-ben.....	176
11.10. A különleges tárgyalói testület	176
11.11. A munkavállalói részvétel szabályairól szóló megállapodás	178
11.12. A munkavállalói részvétel standard szabályai.....	179
12. AZ EURÓPAI ZÁRTKÖRŰ TÁRSASÁG.....	183
12.1. AZ EURÓPAI ZÁRTKÖRŰ TÁRSASÁG.....	186
12.2. Az SPE alaptőkéje, részvényei	189
12.2.1. Részvények, a részvényenként teljesítendő vagyoni hozzájárulás.	190
12.2.2. A részvényesek kilépése, kizárása.....	192
12.2.3. Kisebbségi jogok, munkavállalói részvétel	193
12.2.4. Munkavállalói részvétel.....	194
12.2.5. Az SPE székhelyének létesítő okirat szerinti áthelyezése	195
12.2.6. Hatálybalépítő rendelkezések	197
13. A szupranacionális társasági modellek jellemzői.....	198
14. A közösségi jogalkotás jogdogmatikájáról.....	203
14.1 A tagállami jogok közösségiesítése	203
14.2. A jog közösségiesítésének többféle útja	204
14.3. A jog közelítésének útja.	205
14.4. A tagállami jogközösségiesítés következménye.	207
15. Összegzés	208
15.1. Az irányelvi szabályozás	211
15.2. Az egységes jogon alapuló szabályozás	215
IV. Függelék.....	223
15. A Tanács rendelete az európai zártkörű társaság statútumáról.....	223
V. Irodalomjegyzék	256

Rövidítések jegyzéke

ADHGB	Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch
BT	Betéti társaság
KKT	Közkereseti Társaság
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung
RT	Részvénytársaság
KG auf Aktien	Kommanditgesellschaft auf Aktien
HGB	Handels Gesetzbuch
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
GBR	Gesellschaftsbürgerlichen Rechts
GT	Gazdasági Társaságokról szóló törvény
KGaA	Kommanditgesellschaft auf Aktien
AG	Aktiengesellschaft
AG Tv.	Aktiengesetz
Kft.	Korlátolt felelősségű társaság
SARL	Societè a responsabilitè limitèe – Korlátolt felelősségű társaság
SA	Societè anonyme - Részvénytársaság
SCA	Societè en commandite par action – Betéti részvénytársaság
SAS	Societè par actions simplifièe – egyszerűsített részvénytársasági szabályok szerint működő társaság
SNC	Societè en nom collectif - Közkereseti Társaság
SCS	Societè en commandite simple - Betéti társaság
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EK	Európai Közösség
PSZÁF	Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
EEIG	European Economic Interest Grouping – Európai Gazdasági Érdekegyesülés
SE	Societas Europaea
SCE	Societas Cooperative Europaea - European Cooperativ Society
EGE	Európai Gazdasági Egyesülés
SPE	Societas Privata Europaea
KKV	Kis és középvállalkozások
HHC	Európai Közösség Hírdető lapja

„A társasági jog a modern jog egyik legbonyolultabb, rendkívül összetett és egyben messze ágazó területe. Egyben az a terület, amelyben a jog talán egyik legerősebb társadalmi-gazdasági hatását fejtí ki, a társadalmi-gazdasági folyamatokat közvetlenül is befolyásolja.”¹

/Sárközy Tamás/

¹ Sárközy Tamás: A magyar társasági jog Európában, HVGORAC Könyvkiadó kft Budapest 2001., 11. oldal

Előszó

Napjainkban a társasági jog az egyik olyan jogterület, amely a magánjogon belül a legdinamikusabban változik. Ennek elsődleges oka az, hogy a vállalkozások jogának szervezeti kereteit biztosítja, vagyis a gazdaság működésének meghatározó, befolyásoló tényezője. Ebből eredően az egyik „legélőbb” jogterület, hiszen kötődik a gazdasági élet, a gazdasági viszonylatok milyenségéhez, változásához.

A kapitalizmus, a piacgazdaság, a nemzetközi kereskedelmi viszonyok tágulásával európai és közösségi jogon belül való szerepe megnőtt, jelentősebbé vált. Mindemellett ez az egyik legelasztikusabb jogterület.

A társasági jog *az európai jogokon belül civiljogi kategória*. Az polgári jogon belül a társaság a személyi jog része is, hisz a társaságok jogi személlyé válnak, így jogalanyokká lesznek és a jogalanyiség alapvető formáit is megtestesítik.

A társasági jog az egyik olyan jogterület, amely éppen elasztikussága révén lépést tud tartani önálló jogként a gazdasági kapcsolatok egyre erőteljesebb nemzetközivé válásával, kiszélesedésével és az ezzel együtt megjelenő globalizációval.

Jelen kor jellemzője, hogy *a nemzeti jogok egymáshoz közelítése e jogterületen* nem csak európai méretben, hanem *világméretben is megindult*. A világgazdaságban új trónkövetelők jelennek meg, méreteik és gazdasági erejük óriási (Kína, India). A társasági jogban megjelenik éppen a *gazdasági fejlődés felgyorsulásának eredményeként* e században az európai szupranacionális társaságok alapításának lehetősége. Napjainkban válik meghatározó jelentőségűvé a társaságok országhatárokon való átlépésének lehetősége, és ehhez . a közösségi jog biztosít rendeleti szintű normatív szabályozást, melynek alapja egységes, önálló sui generis jog (szupranacionális társaságok).

Az Európai Unió folyamatos bővülése erősíti a termelési folyamatok nemzetközivé válását, szélesíti, tágítja a belső piacot. Az ilyen irányú gazdasági folyamatok vetik fel

annak az igényét, hogy egy egységesedő piac szereplői tekintetében a jogi szabályozás alapján a egységesülő jogi szabályozás kerüljön kialakításra. .

Megjelenik a leányvállalatok, a kereskedelmi képviselők, a fióktelephelyek más tagállamban való alapításának, a székhely áthelyezésének, a vállalkozás központjának áthelyezési igénye egyik tagállamból a másikba, a világméreteken folyó piaci verseny követelményeinek megfelelően. Az európai integrációnak meg kell birkóznia azzal a feladattal, hogy ez olyan egységes piacon történjen meg, ahol a jogi személyek korlátozásoktól mentes mozgása biztosított kell, hogy legyen. Olyan feladatot kell tehát megoldani, mely feladatokkal a nemzetközi magánjog és nemzetközi kapcsolatok joga több, mint egy évszázada próbálkozik, foglalkozik.

A közösségi jognak földrésznyi léptékben kell szembenéznie a társaságok tagállamokat érintő mozgásával. *A közösségi jognak választ, megoldást kell találnia a társaságok elismerésére, a külföldi társaságok számára a belföldi jogegyenlőség biztosítására vonatkozó szabályozásra, mindezt oly módon, hogy figyelembe vegye a társasági jogi, adójogi, devizajogi különbségeket és a tagállamok gazdasági érdekeit is.* Ez utóbbiban pedig a tagállamok tekintetében gazdasági fejlettségi szintjüket figyelembe véve lényeges különbség van. A társasági jog feladata olyan szabályozás elősegítése részben jogharmonizáció, részben pedig jogegységesítés útján, amelynek célja a társasági jog tekintetében egy belső határok nélküli térségben, egy egységes piacon belül a jogi személyek minél korlátozás mentesebb mozgáslehetőségének megteremtése.

Az integrációs gazdaságpolitika egyik leglényegesebb eleme, hogy a gazdaság szereplői szintjén az úgynevezett gazdasági szabadságjogok kiépülésével az országhatárokon átnyúló tevékenység természetes adottsággá váljon. *A társasági jog az integrációs gazdaságpolitika fókuszában lévő jogterület, a társasági jogra vonatkozó közösségi szabályozás a gazdasági integrációs folyamat mélyítésének eszköze is, hiszen azon törekvés, hogy a társaságok működésének főbb jellemzőit, így a működési, szervezeti elemeket, a kisebbségi részvényesek, hitelezők, nyilvánosság védelmének kérdéseit az ezekre vonatkozó transzparenciát közösségi szinten összehangolják jogharmonizáció segítségével az integráció, a gazdasági integráció mélyítését, teljesebbé tételét célozza.*

Ezen törekvések az országhatárok nélküli belső piac lehetőségei, a tagállamok a gazdasági szereplők társasági jogának eltérései is indokolják, hogy az üzleti kapcsolatok egy nagy szelete közel azonos jogi megoldásokon alapuljon (hitelezővédelem), a társaságok és tagjaik viszonya (részvényesek) a lényegi pontokon viszonylag hasonló legyen, oly módon, hogy az a befektetők számára is biztonságos legyen a befektetéseikkel kapcsolatos védelmi szabályok és nyilvánosságra vonatkozó szabályok összehangolásával.

Az előzőekben vázolt célok elérése a gazdasági integráció hatékonyabbá tételét vonná maga után. A szabályozás egységesítését mindezeneken felül az is követelménnyé tette a közösségi magánjog számára, hogy a piac szereplői azonos feltételek mellett vehessenek részt a társasági jog területén is a gazdasági folyamatokban. A nemzetközi szabályok is ösztönzően hatottak és hatnak a társasági jogban meglévő szabályozási folyamat fejlődésére és jelenlegi állapotának kialakítására. Az integráció, a közösségi jogalkotás a társasági jog területén jelentős, folyamata még a mai napig sem fejeződött be, a társasági jog a közösségi jogalkotás egyik legfontosabb területe, és a jogharmonizáció által talán a legnagyobb mértékben érintett területe a közösségi jogalkotásnak.

Értekezésem tárgyát a közösségi és tagországi jogalkotás egymáshoz való viszonyának vizsgálata és e viszony jövőbeli alakulása képezi. Az integráció elsősorban a gazdasági integráció mélyülése, párhuzamosan a tagországok növekedésével, mely jelenleg már 27 nemzetet jelent, az uniós jogalkotást bizonyos területeken a rendeleti jogalkotás útjára kell, hogy terelje. A versenyfeltételek, a jogbiztonság megteremtése kényszerítő hatású, hisz egyébként a közösségek 27 tagország nemzeti jogának ismeretével és az ehhez való alkalmazkodással kellene, hogy küzdjenek, ami elképzelhetetlen.

A társasági jogban, viszonylag erőteljes jogalkotási folyamat jelenik meg a közösségi jogalkotás részéről, mely irányelvekben jelenik meg, elsősorban a tőkeegyesítő társaságokra nézve, másrészt pedig kizárólag rendeleti jogalkotásban a szupranacionális társaságok tekintetében.

*Felmerül a kérdés, vajon ez az intenzív közösségi jogalkotás, különösen a rendelettel történő szabályozás eredményezheti-e **európai társasági jog megszületését, kialakítását**? Az egységes sui generis közösségi rendeleti úton történő jogalkotás átveheti-e bármely jogterületen, esetünkben a társasági jog területén a nemzeti jog szerepét? A nemzeti és a közösségi jog viszonya, hogyan alakulhat e jogterületen, milyen jövőkép rajzolható meg, a nemzeti vagy a közösségi jogalkotás dominanciája lesz irányadó a társasági jogban?*

Az előzőekben felvezetett kérdések *vizsgálata* képezi értekezésem vezérvonalát, ezt kívánom munkám során összegezni, vizsgálni és bemutatni.

A témakör feldolgozása során figyelembe vettem a társasági jog jogtörténeti előzményeit, elsősorban annak érdekében, hogy az egyes európai országokban kialakult mai szabályozási struktúrák eltérőségének előzményei megismerhetők legyenek. Dolgozatomban ezen túlmenően elsősorban a *jogösszehasonlító* módszert alkalmaztam, annak feltárása érdekében, hogy a társasági jog egyes intézményeinek jogharmonizációja milyen jogi problémákat vet fel, továbbá milyen megoldások alkalmazhatók ezek kiküszöbölésére.

I. Európai Társasági jog fejlődésének történeti áttekintése

1. A XIX. század végétől az Európai Közösség megalakulásáig

A 18. század végétől a kereskedelmi jog önállósulni kezdett, elsősorban e kor jogtudósainak elméleti munkássága révén. A kereskedelmi jog és a polgári jog elhatárolásának problémaköre az európai magánjogi gondolkodás, jogi kultúra részévé vált, miután célkitűzéseik és módszereik hasonlóak voltak, és a kereskedelemnek olyan területeit is érintették, amelyek állami határokon átnyúló intézkedéseket igényeltek (pl.: tengeri hajózás, országok közötti kereskedelem, felfedezések kora). „A gazdasági tevékenységet érintő jogszabályok jelentékeny része a mai értelemben vett polgári jogi illetve kereskedelmi jogi szabályozás körében jelent meg már a feudális abszolutizmus idején is, vagyis amióta a jogági jellegű jogösszegyűjtés illetve kodifikáció általánossá vált.”²

Összefoglaló tudományos jogi feldolgozások születtek a kereskedelmi jog területén, melyet a kor gazdasági fejlettséggel rendelkező országai elfogadtak. „Az államok között az a jogi kölcsönhatás, amely az egyes jogforrásokhoz fűződött, ugyancsak fontos jelensége a kereskedelmi és a váltójog illetve a pénzügyletek terén érvényesíthető jogintézmények fejlődéstörténetének.”³ „A közös jellemzője a 18. században az európai jogfejlődésnek, hogy a legislatios folyamatok előtérbe kerülnek és a kodifikációs viták évtizedekre uralják az egyes jogintézményeket.”⁴

² Coing, Helmut.: Die europäische Privatrechtsgeschichte der neueren Zeit als einheitliches Forschungsgebiet. In: Ins Commune. Frankfurt am Main. 1967. 18. old.

³ Sutherland, Stuart, L.: The Law merchant in England XVII-XVIIIth. centuries Transactions of Royal Historical Society. 1934, 22. old

⁴ Coing, Helmut: Die europäische Privatrechtsgeschichte der neueren Zeit. Frankfurt am Main. 1967, 25. old.

1.1. A francia társasági jog alakulása

A 19. század elején kezdődő kodifikációs törekvések eredménye, hogy Franciaországban elfogadásra kerültek az egész európai jogfejlődést meghatározó magánjogi kódexek, a *napóleoni Code Civil* és *Code de Commerce*. A francia kodifikáció hatásának is köszönhető, hogy a kodifikációt alapvetően mellőző Angliában is számos törvényt fogadtak el egyes jogterületek, így a társasági jog tekintetében is, amely folyamatnak jelentős szereplője volt Bentham munkássága. Megjelenik a nemzetállam eszméje a 19. században, mely a megindult jogalkotási folyamatot erősíti.

A napóleoni kodifikáció az európai jogi kultúra fejlődése és formálása szempontjából rendkívüli jelentőségű volt. A gazdasági jogalkotás körében a napóleoni rendszer visszaállította a forradalom által likvidált kereskedelmi tőzsdét, létrehozta és ezzel megszilárdította az ország pénzügyi helyzetét a Banque de France megalapításával. Az 1673. évi Code Savary szabályozta már a tőzsdei alkalmazottak, alkuszok, tőzsdeügynökök tevékenységét. 1802-ben Franciaországban már megjelent a kereskedelmi kamarákról szóló rendelet, és 1803-ban a munkakönyvekről szóló rendelet. A Napóleoni kodifikáció csúcán két tartalmában is korszakalkotó kódex áll a Code Civile és Code de Commerce.

A Code de Commerce-ben már megjelennek a kereskedelmi jog speciális szabályozási tárgyai: csődeljárás, váltójog, tengeri kereskedelmi jog, kereskedelmi bíraskodás, melyek a kereskedelem, a kereskedelmi tevékenységet fojtatók jogbiztonságát kívánják elősegíteni.

A kódex szabályozza a társasági formákat is. „A jog háromféle társasági formát ismert: a társas céget, a betéti társaságot és a részvénytársaságot.

A társas cég (20. szakasz) az a formáció, amelyet két vagy több személy létesít azzal a céllal, hogy egy társaságban üzzenek kereskedést. Ebben csak névszerinti kereskedés lehetséges. Akik társultak a kötelességek viselésében is szolidárisak.

A törvény 23. szakasza a betéti társaság körülírásakor kiemeli, hogy a társaságot létesítők meghatározott tőkével vesznek részt a közös név alatt nevezett

vállalkozásban. A társultak közül egy vagy több szolidáris és felelős harmadik személyek felé. A 26. szakasz **a tagok felelősségével kapcsolatban**, azt rögzíti, hogy az a bevitt tőke elvesztéséig terjed. A betéti társaságban résztvevők csak a többiek felhatalmazásával vezethetik az üzletet. **A részvénytársaság nem áll egyetlen társ neve alatt sem, hanem a 30. szakaszban rendelkeznek megfelelően a vállalkozás tárgya által határozzák meg** („elle est qualifié par la designation de l’ object de son entreprise”). A törvény *harmincharmadik szakasza szerint a részvénytársaság tőkéjét részvényekre, illetve a részvények részét képező egységekre kell osztani, amely részeknek ugyanazon értéket kell képviselniük.*⁵

A Code de Commerce a társaságalapítás alaki jogi szabályaira nézve is tartalmazott normákat. A részvények tulajdonjogát társasági könyvbe történő bejegyzéssel rendelte el nyilvántartani. A bejegyzést a törvény az államkormányzatának engedélyéhez vagy jóváhagyásához köti. Ez az engedély lényegét tekintve közigazgatási rendelet. Az engedéllyel rendelkező társaság alapító oklevelét közzé kell tenni. A területileg illetékes Kereskedelmi Bíróság a társaságot ezt követően nyilvántartásba vette, lajstromozta.

A társaság tagjai közti vitákra a törvény döntőbíróági eljárás lehetőségét kínálja. A törvénykönyv létrehozta a Kereskedelmi Bíróságok szervezetét és szabályozta eljárásukat is, a Bíróságok hatáskörét értékhatárokhoz kötötte.

A Code de Commerce megelőzően ilyen átfogó kodifikálás nem született, nemzetközi hatása rendkívül jelentős volt, hisz iránymutatást adott, precedensként szolgált az ezt követő Európában zajló hasonló jellegű kodifikációs törekvés számára is. „A Code de Commerce két fő jellemzővel bírt. Már ismerte az úgynevezett tőkeegyesítő társaságokat, valamint a betéti részvénytársaságot. Utóbbit a betéti társaságokhoz csatolta azzal, hogy háttérszabályként a betéti társaságokra vonatkozó előírások voltak irányadók. A részvénytársaságok esetében ugyanakkor a koncessziós elvett követte, azaz részvénytársaságot csak kormányzati engedéllyel lehetett alapítani.”⁶ „A Code de Commerce-ben szabályozott

⁵ Nagyné Szegvári Katalin: Gazdaság és jog HVG-ORAC Kiadó 1999, 52.old.

⁶ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában KJK – KER SZÖV, 2005. 127.old.

részvénytársaság esetén már élesen elvált egymástól a részvényesek összességét képviselő közgyűlés és a társaság nevében megjelenő személyek funkciója. A Code de Commerce megalapította a részvényesek korlátozott felelősségét, lehetővé tette a névre szóló és bemutatóra szóló részvények kibocsájtását, és szabályozta a részvények átruházását is... A Code de Commerce közjog aktusként kezelte a társaságok alapítását, nyilvános dokumentumnak (*acte public*) tekintette azokat... A francia törvénykönyv számos rendelkezést tartalmazott a részvénytársasággal szerződéses jogviszonyba kerülő személyek védelme érdekében, amely igazolja, hogy a *societe anonyme* nem személyegyesítő, hanem korlátozott felelősségű tőkeegyesítő társaság volt.”⁷

1.2. A német társasági jog fejlődése

A Német Birodalom területén a francia magánjog részbeni recepciója zajlott le, mely saját kódexek megalkotását is eredményezte. A porosz **Allgemeines Landrecht**, mely a német abszolutizmus jogi kultúrájának terméke, ugyan időben megelőzte a Code de Commerce-t, de a napóleoni kódex megjelenését követő kodifikációra már rányomta bélyegét a francia kereskedelmi törvény. Az Allgemeines Landrecht is definiálta már a kereskedő fogalmát, szabályozta a cégvezetés rendjét, a cégvezetők jogkörét, a cég képviselőt meghatározó normákat. Szabályozta a társasági formákat és a kereskedelmi ügyleteket is. A kereskedő fogalmának a meghatározásával az Allgemeines Landrecht elhatárolta egymástól a kézműves és a kereskedő fogalmát.

Az Allgemeines Landrecht tartalmaz már kereskedelmi társaságokról szóló normatív szabályokat is. Ismeri a közkereseti társaságot (*Offene Handelsgesellschaft*) és a Betéti Társaságot (*Kommanditgesellschaft*). A személyegyesítő társaságokra vonatkozó jogszabályi rendelkezések e törvényben már megjelennek.

Németországban a 19. század közepétől ugyancsak bevezették a koncessziós rendszert az ADHGB (*Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch*) pedig az egész

⁷ Jolowicz, H. F. : Roman Foundations of Modern Law. Oxford, 1957, 131. old.

német birodalomban a 19. század második felétől egységesítette a részvénytársaságokra vonatkozó szabályozást. A jogi szabályozás kialakította a részvénytársaságok vezetőszerveiként a közgyűlést, az igazgatóságot (*Vorstand*) és a felügyelő bizottságot (*Aufsichtsrat*).

1.3. Az angol társasági jog történeti fejlődése

Az angol társasági jog fejlődését késleltette a common law azon sajátossága, hogy precedens jog, tehát alapjában véve nem kodifikáción alapuló jog. „A középkori Angliában a társaságokat uralkodói levéllel (Royal Charter) illetve a parlament törvényével (Act of Parliament) hozták létre. E társaságok mellett működtek a common law-ra épülő társaságok, amelyek úgynevezett be nem jegyzett társaságok voltak (unincorporated companies)... A Bubble Act 1720-ban megakadályozta ezen társaságok létrehozását... A Bubble Actet 1825-ben hatályon kívül helyezték, ami megnyitotta az utat a részvénytársaságok szabad fejlődéséhez.

Az angol társasági jogban a 19. század elején három társasági forma volt ismeretes. A királyi charterrel alapított társaságok, a törvénnyel létrehozott és a jogi személyiség nélküli társaságok.

„Az angol jogalkotásban határhő volt a Joint Stock Companies Act (1844). Ez a törvény vezette be a normatív rendezést és a részvénytársaságok alapítását lehetővé téve, azt nyilvántartásba vételhez kötötte.”⁸

Megszületett a Company Registration intézménye is, a cégnyilvántartás, mellyel lehetővé vált a cégek és adataik ellenőrzése. A XIX. század közepén megszületett a Limited Liability Act, mely a teljes részvénytársasági jogot egységes szerkezetbe foglalta. „A törvény fő elve az volt, hogy mindenki számára lehetőséget biztosít korlátozott felelősséggel felruházott társaság alapítására a nyilvántartási

⁸ Gower's Principles Of Modern Company Law (4th ed.), London, 1979. 35. old.

kötelezettségek betartása mellett. A társaság nyilvántartásba vételi eljárása leegyszerűsödött és költségkímélőbb lett.”⁹

„Az 1862 évi társasági törvény vezette be az angol jogba az ultra vires doktrínát, elsősorban a korlátolt felelősséggel való esetleges visszaéléseket korlátozva. 1908-ig ez a törvény jelentette a társasági jog alapját. A jogszabály alapján a társaság csak az alapító okiratban megjelölt körben köthetett szerződéseket és az alapító okirat erre vonatkozó részét a tagok még egyhangú határozattal sem módosíthatták. Később a jogalkalmazás kibővítette az ultra vires szabályt, így a tagok részére is csak akkor kerülhetett sor kifizetésekre, ha ez a társaság tevékenységei között szerepelt.”¹⁰

A társasági formák közt a XIX. század közepén megjelent társasági formaként a company limited by guarantee a tagi garanciával működő társaság. Az 1908. évi Companies Act bevezette az angol társasági jogba a private company (zárt társaság) intézményét.

A private company a mérlegét nem volt köteles nyilvánosságra hozni.

1907-ben elfogadta az angol Parlament a személyegyesítő társaságok közül a betéti társaságokról szóló törvényt (Limited Partnership Act). Ez a társasági forma szabályozását tekintve megfelel a kontinentális betéti társaságnak.

A 20. század első harmadában a „Greene- Bizottság jelentése alapján a Parlament elfogadta az 1929. évi társasági törvényt, amely elsősorban konszernjogi szabályok bevezetésével tűnt ki. Ennek értelmében a holding társaságok kötelesek voltak leányvállalataik (*subsidiaries*) mérlegeit sajátjukhoz csatolni, közzétéve a leányvállalatok nyereség-veszteségfelosztását.”¹¹

A Code de Commerce elindított a kereskedelmi jog és társasági jog európai fejlődése szempontjából egy rendkívül fontos mérföldkőnek tekinthető jogfejlődést. A társasági jog fejlődése szorosan kapcsolódik a kereskedelmi jog fejlődésének tendenciáihoz, ez okszerű hisz alapja a gazdasági fejlődés. A Code de

⁹ Horowitz, W.: Company Law Reform and the „Ultra Wires” – Doctrine. LQR. 62. 1996.

¹⁰ Horowitz, W.: Historical Development of Company Law. 384. old.

¹¹ Kahn-Freund: Some Reflections on Company Law Reform MLR. 11 (1948)

Commerce hatása az európai társasági és kereskedelmi jog fejlődésének jogi hátterét Európában meghatározta, korának legmodernebb úttörő jellegű kódexe volt. A Code de Commerce által elindított európai jogalkotási folyamatot a 19. századi kereskedelmi jogi kodifikáció csúcsaként az ADHGB zárja le. „Közvetlenül ezután megkezdődött a polgári jog egységesülésének folyamata azokban az országokban, ahol a kereskedelmi törvénykönyvvel az első lépést tették meg a jogegység felé.”¹²

Az ADHGB kereskedelmi társaságnak azokat a társaságokat tekintette, amelyek közös gazdasági tevékenység végzésére jöttek létre és társasági szerződéssel alapítottak meg. A nem gazdasági tevékenységet végző társaságokat az ADHGB polgári jogi társaságoknak tekintette. A kereskedelmi társaságok közé a közkereseti társaság, a betéti részvénytársaság, a részvénytársaság, a csendes társaság, a szövetkezetek és az egyes kereskedelmi társaságok közös számlavezetésére alapított egyesülések tartoztak.

A közkereseti társaság (*offene Handelsgesellschaft*) szervezeti felépítése, tagjainak felelőssége (korlátlan, egyetemleges), a tagok vagyoni betéte (nem volt limitált) teljesen megfelel a közkereseti társaság jelenlegi Európában meglévő szabályozásának. A közkereseti társaság (*offene Handelsgesellschaft*) nem volt jogi személy, a társaság vagyona elkülönült ugyan tagjai vagyonától. A társaság cégnév alatt szerzett jogokat és kötelezettségeket és így volt jogképes is.

„Az ADHGB a francia illetve az 1856-os porosz kereskedelmi törvény tervezete alapján szabályozta a betéti részvénytársaság (*Kommanditgesellschaft auf Aktien*) intézményét is (173.-206. cikkely). A betéti részvénytársaság beltágjai személyesen voltak felelősek a társaság tartozásaiért, valamint jogosultak és kötelesek a társaság képviseletére (196. cikkely)... A kültagok részesedését részvényben fejezték ki, amelyek névre szólóak voltak (173. cikkely)... Az ügyvezetésen túl a betéti részvénytársaság fontos szerve volt a felügyelőbizottság (*Aufsichtsrat*).”¹³

¹² Nagyné Szegvári Katalin: Gazdaság és jog HVG-ORAC K iadó 1999, 84.old.

¹³ Koberg, P.: Die Entstehung des GmbH in Deutschland und Frankreich unter Berücksichtigung der Entwicklung des deutschen, französischen Gesellschaftsrechts. Köln, 1992, 8. old

Az ADHGB szabályozta a részvénytársaságot is. A koncessziós kötelezettség a 19. század végére megszűnt, azt normatív szabályozás váltotta fel. A részvénytársaságok (*Aktiengesellschaft*, a továbbiakban *AG*) szabályait az ADHGB 207-249. cikkelyei tartalmazzák. Ezek értelmében a részvénytársaság olyan kereskedelmi társaság, amelynél valamennyi részvényes betétet szolgáltatott és személyes nem felelt a társaság tartozásaiért.”¹⁴

Az ADHGB részvénytársaságokra vonatkozó szabályozása lényegét tekintve megfelelt a társaság szerkezetét, nyilvántartásba vételét tekintve, a részvénykibocsátás, képviselő, tisztségviselő szervei vonatkozásában a mai szabályozásnak.

A társasági szerződést okiratba kellett foglalni (közjegyzői vagy bíróság által hitelesített). „Bemutatóra szóló részvényeket csak akkor lehetett kibocsátani, ha a részvényre jutó teljes alaptőkét befizették...A társaság a kereskedelmi nyilvántartásba (Handelsregister) való bejegyzéssel nyerte el jogi személyiségét (213. cikkely). A részvénytársaság fontos szerve volt a közgyűlés és az igazgatóság.

Amennyiben a társasági szerződés másként nem rendelkezett, minden részvény egy szavazatot ért (214.cikkely). Az igazgatóság képviselte a társaságot az egyes jogügyletek megkötése során.”¹⁵

Az ADHGB ismerte a csendes társaságot is.

„A német jogban elsőként az ADHGB tett különbséget a csendes társaság és a betéti társaság között”¹⁶. A két társasági forma célja ugyanaz volt: a külső személyként résztvevők csak az általuk rendelkezésre bocsátott tőke erejéig feleljenek a társaság tartozásaiért.

A társasági forma előnye abban rejlett, hogy a kültag felelősségét a vagyoni hozzájárulása mértékére korlátozta, ugyanakkor jogügyleti meghatalmazással a társaság ügyeinek vitelére, jogügyletek megkötésére is jogosult volt. A betéti

¹⁴ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK – KER SZÖV, 2005. 158.old

¹⁵ Koberg, P.: Die Entstehung des GmbH in Deutschland und Frankreich unter Berücksichtigung der Entwicklung des deutschen, französischen Gesellschaftsrechts. Köln, 1992, 22. old

¹⁶ Recknagel, C.: Die Trennung von Zivil- und Handelsrecht unter besonderer ... Europäische Handelsschriften Serie 2. Vol. 463. Frankfurt am Main, New York, 1985, 17. old.

társaság kültagjával ellentétben a csendes társnak lehetősége volt a társaság csődje esetében hitelezőként fellépni.”¹⁷

A német jogalkotás szabályozta mind a tőkeegyesítő (részvénytársaság) mind a személyegyesítő társaságokat (betéti társaság, közkereseti társaság, csendes társaság, betéti részvénytársaság).

A szövetkezetek szabályozására vonatkozó igény is megjelent a német jogban a XIX. század végén.

„A szövetkezetek iránti igény először Angliában, majd Franciaországban merült fel a 19. században. Az első szövetkezet Schullze – Delitzsek néven 1849-1850-ben jött létre porosz területen.”¹⁸ Egységes szövetkezeti törvény a 19. század végén lépett hatályba, a német birodalmi szövetkezeti törvény. „A német birodalmi szövetkezeti törvény megkülönböztette a korlátlan felelősségű szövetkezetet, a korlátlan pótbefizetési kötelezettség mellett működő szövetkezetet és a korlátolt felelősségű szövetkezetet.

A korlátlan felelősségű szövetkezet esetében a szövetkezeti tagok korlátlanul és teljes vagyonukkal feleltek a szövetkezet tartozásaiért. A korlátlan pótbefizetési kötelezettség mellett működő szövetkezeteknél a tagok közvetlenül ugyan nem feleltek, de kötelesek voltak a szövetkezet által meghatározott hozzájárulást, pótbefizetést teljesíteni.

Végül a korlátolt felelősségű szövetkezetek esetében a tagok csak a szövetkezeti szerződésben meghatározott részesedésük mértékéig feleltek a szövetkezet tartozásaiért. A szövetkezet alapításához legalább 7 személy kellett... A szövetkezet elnökséggel és felügyelőbizottsággal rendelkezett, 2 évente pedig független könyvvizsgálóval kellett megvizsgáltatnia gazdálkodását.”¹⁹

¹⁷ Schubert, W. – Schmiedel, B. – Krampe C.: Quellen zum Handelsgetzetbuch von 1897. Frankfurt am Main, 1986. 72. old.

¹⁸ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK – KER SZÖV, Budapest, 2005. 162.old

¹⁹ Schubert, W.: Die Entstehung des Handesgesetsbuches vom 10. Mai 1897. Frankfurt am Main. 1986, 2. old.

Az itáliai kodifikációs törekvések a napóleoni uralom alatt érthető volt, hogy a Code de Commercet vették át. A XIX. század közepén megalkotott *Codice di Comercio* Itáliában is bevezette a részvénytársaság alapításánál a koncessziós rendszert.

Az 1942. évi Codice Civile a monista szabályozást követte, egy kódexben szabályozták ugyanis a kereskedelmi és polgári jogot. A polgári törvénykönyv ötödik könyve, a *Libro di lavoro* szabályozta a társasági jogot.

A Libro di lavoroban szabályozott részvénytársasági jog a német szabályozási mintát követte, mind a törvény felépítésében, mind pedig a részletszabályok terén. Ez a törvény vezette be, szintén német mintára, a korlátolt felelősségű társaságot.

A Codice Civile ötödik könyve az alábbi társasági formákat különbözteti meg: közkereseti társaságot (*società in nome collettivo*), a betéti társaságot (*società in accomandita semplice*), a részvénytársaságot (*società per azioni*), a betéti részvénytársaságot (*società in accomandita per azioni*) és a korlátolt felelősségű társaságot (*società a responsabilità limitata*).²⁰

²⁰ Frignani ,A .- Elia, G.: Italian Company Law. Denver, Boston, Milan 1992. 20. old.

2. A társasági jog változása a XX. században

„A 19. század közepétől, a fejlett kapitalizmus kialakulásától a társasági jog vált a tőkés befektetők számára az egyik legfontosabb területté. A részvénytársasági forma nyújtotta ugyanis a legjobb megoldást arra, hogy a tőkések a legegyszerűbben és legkényelmesebben valósíthassák meg befektetéseiket... Míg korábban a részvénytársaság kivételes jelenség volt, a 19. század közepére a gazdasági élet legáltalánosabb szereplőjévé vált.”²¹ Ahogy a társasági jog történeti alakulását követtük, látható, hogy az európai társasági jogi jogalkotásra a francia, a német és az angol szabályozás gyakorolta a legfőbb hatást. Ez a hármas hatás a társasági jog lényegében strukturálisan azért eltérő szabályozásában is megnyilvánult.

Európa egy részében a társasági jogot a kereskedelmi jog részének tekintették. A társaságalapítási kezdeményezéseket biztonságosabbá tette, hogy Európában, elsősorban Nyugat-Európában, a 19. század második felének végén valamennyi európai gazdaságot meghatározó országban lezajlott, megvalósult a társasági jog kodifikációja. A társasági jogban a koncessziós rendszert felváltotta tehát a normatív szabályozás, amely megkönnyítette a társaságalapítást. Az egymást követő években megszületett törvények, éppen kölcsönhatásuk terén meglehetősen sok hasonlóságot mutattak. Ez vezetett ahhoz, hogy a szabad kereskedelem keretei között szabadon lehetett a gazdasági célkitűzések megvalósításához társaságot alapítani.

Az európai jogalkotási folyamatot figyelve a társasági jog vonatkozásában megállapítható, hogy a modern a jelenlegi társasági joghoz hasonló társasági jog és az ezt megalapozó jogi kodifikáció a 19. század második felétől jelenik meg az Európai jogban. A koncessziós rendszer megszüntetése, a társaságok feletti kontroll csökkenése és a szabad verseny erősödése a társaságalapítást megkönnyítette. A társaságok szerkezetét is érintő változásokat hozott a normatív szabályozás bevezetése. „A menedzsment ellenőrzését a koncessziós rendszer eltörlése után már nem az állami szervek látták el, hanem a társaságok külön e

²¹ Grossfeld, B.- Deilmann, B.: Historische und gegenwärtige Entwicklungen im deutschen Aktienrecht. Tübingen, 1988, 195. old.

célra létrehozott testületei. A kontroll megvalósulhatott az igazgatóság révén, amennyiben annak tagjai nem vettek részt az operatív tevékenységet végző menedzsmentben. Lehetőség volt továbbá biztosok (commisaires) létrehozására (Franciaország), vagy felügyelőbizottság felállítására is, amint az Németországban 1870-ben megvalósult. Ennek megfelelően különbséget lehet tenni az úgynevezett egyszintű (*one-tier* vagy *single board system*) és a kétszintű (*two-tier* vagy *dual board system*) irányítási rendszerek között.”²²

A normatív rendszer bevezetése számos kérdést vetett fel, így a kisebbségvédelem, a dolgozói részvétel kérdést és a társaság alapításával kapcsolatos nyilvánossági követelmények bővülését.

„Míg a common law a menedzsmentet illetően fiduciális alapokra támaszkodott (azaz a kvázi trustee-nek, vagy kezelőnek tekintette az igazgatóság tagjait), addig a kontinentális országok ennél közvetlenebb, intézményi kapcsolatként kezelték az operatív szerv és a részvényes közötti jogviszonyt.”²³

A XIX. század végén Németországban új társasági formaként megjelent a korlátolt felelősségű társaság (GmbH).

Az I. világháborút követően a gazdasági jog egész Európában állam által irányítottá, kontrolálttá vált. A világ gazdaság ekkor kezd el a két világháború között globálissá válni. „A háborús gazdaság hozta magával, hogy a gazdasági ágak elsősorban a nyersanyagiparban kényszerhelyzetbe kerültek. A közlekedést, pénzforgalmat, árakat és béreket nem a piac, hanem az állami beavatkozás szabályozta. Az állam maga is vállalkozóként lép fel... A gazdasági jog már nem a régi kereskedelmi jog. A tisztességes kereskedőt, aki gyarapította vagyonát, kiszorítja a manager, aki nem tulajdonos, a tőke, munka mellett mégis a legfontosabb termelési tényező. A pénzgazdaság hitelgazdasággá alakul.”²⁴

²² Nörr, K. W.: Zur Entwicklung des Aktien- und Konzernrechts während der Weimarer Republik. ZHR 150(1986) 168. old.

²³ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK – KER SZÖV, 2005. 197. old

²⁴ Mann, G.: Németország története, 1919-1945. , 1997, 60. old.

A gazdaság világszerte expanzív növekedésnek indul. Megjelennek a magántulajdonon alapuló nagy trust-ök, melyek monopóliumuk révén gazdasági hatalomra, hatalmi túlsúlyra tesznek szert, ezt ellensúlyozva megjelenik az állami beavatkozás, a versenytorzítás megakadályozására a trösztellenes jogalkotásban. A folyamat Észak-Amerikában kezdődik el és eredménye a *Sherman Act*, mely az antitrust politikai alapjává válik és a kontinentális jogalkotásra is jelentős hatással van. „A részvénytársaságok körében megjelent a közjogi társaság intézménye, mivel az állam, mint vállalkozó a magángazdaságban is képviseltette magát. Ez egyben a laissez faire időszak végét is jelentette.”²⁵

A különböző konszernek és kartellek felállítása főként a társaság irányításával kapcsolatban hozott változást, hiszen a társaság vezetőinek ettől kezdve, nem csak saját társaságuk közgyűlésének határozatait kellett figyelembe venniük, hanem az irányító társaság által hozott döntéseket is. „A gazdaság meghatározó jelentőségű az állam szociális, politikai és alkotmányos helyzetére nézve is.”²⁶

A globalizáció megjelenésével és az állami beavatkozással „új feladatkörök” jelennek meg. Az állami beavatkozás a magántulajdon fenntartásának keretei között zajlott és jelentősen bővült szociális feladatok megoldását is szűkségelte. Előtérbe került a munka és tőke viszonya, megerősödött a munkavállalók részvétele a vállalatok irányításában, megjelenik a munkajog, hisz a munkaerők különleges védelmet igényel, a lakáscélú állami építési telekhely juttatás a munkavállalók számára, és megjelenik a munkavállalók képviselte a vállalatok irányításában. Megjelennek a döntőbíráskodás első nemzetközi intézményei, a nemzetközi kereskedelmi döntőbíráóság, így a Párizsban székelő Nemzetközi Kereskedelmi Kamara.

A társasági jog történetét vizsgálva láthatjuk, hogy a 19. század közepe és a 20. század első felének Európájában mind a személyegyesítő, mind a tőkeegyesítő társaságok jelen vannak, normatív szabályozás alapján működnek.

²⁵ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK – KER SZÖV, 2005. 197.old

²⁶ Kalls, S. – Meissel, S.: Zur Geschichte des Gesellschaftsrecht in Europa. Wien 2003. 97. old.

A Code de Commerce a társasági jog fejlődésének megindulása szempontjából jogtörténeti jelentőségű. Ismeri a közkereseti társaság (Kkt.), a betéti társaság (Bt.) és a részvénytársaság (Rt.) fogalmát. A 20. század elejétől a francia társasági jogban megjelenik a betéti részvénytársaság, mint vegyes társasági forma. A francia jogban valamennyi kereskedelmi társaság jogi személynek minősül. „Mivel a Code Civile a societás-tól megkövetelte a vagyonnevesítést és az egyesületet a francia jog csak ideális formában ismerte el, logikusan a francia jogban alakult ki a „hiányterületen” az érdekképviselői koordinatív gazdasági egyesülés, mint jogi személy társasági forma a polgári jog és a kereskedelmi jog határterületén. Kialakult tehát a Groupement számos variációt ismerő intézménye (egyes formáit Magyarországon szövetkezetként is értékelik, pl.: Zsohár András), amelyek közül a Groupement d’interet economique aratott nagy gazdasági sikert és lett előfutára az Európai Gazdasági Érdekvédelmi Egyesülésnek.²⁷”

A német jog fejlődésére a francia jog jelentős hatással volt. Jogdogmatikailag a német jog részletesen feldolgozza és az európai jogirodalomban jelentőssé teszi a jogi személy irodalmát. A forma kényszer a társaságok alapításánál jellemző a német jogra is, de elfogadja, elismeri a típuskeveredései társasági formációkat is (GmbH., KG.) – azaz a Kft. és a betéti társaság valamint a Kft. és a betéti részvénytársaság (KG. auf Aktien), mely a betéti társaság és a részvénytársaság vegyítése.

A német jogban különösen a második világháborút megelőző nagy vállalatok, nagy konszernek megalakulásának következtében jelentős szerepet kap a konszernjog, amely a francia jogot kivéve a nyugat-európai konszernjogra is jelentős hatással van. A német jogban a francia jogtól eltérően a szövetkezet önálló társasági jogi forma. A XX. század elején pedig megjelenik a Kft., mely a kisvállalkozások alapvető, közkedvelt társasági formájává válik Németországban.

A részvénytársaság az egységes angolszász *board-rendszerrel* szemben a „*drei Eck*”, azaz a három sarok rendszer megvalósítója: a közgyűlés alatt az igazgatóság

²⁷Müller, C. – Gugenberger: Gesellschaft, Societete und Groupement als Rechtsformen zur Unternehmenskorporation, Baden-Baden 1976. 28. old.

(operatív vezetés) – felügyelő bizottság (általános ellenőrzés) – könyvvizsgáló (pénzügyi ellenőrzés) hármassága helyezkedik el.”²⁸

A német társasági jobban a második világháborút követően megjelennek a nagy vállalatok (Siemens, IG Farben, Opel stb.). Ezeknél megjelenik az állami beavatkozás, a kis részvényesek jogainak védelme, a nemzetközi jelleg felerősödése és munkavállalói érdekek, valamint ezek képviselője.

Az angol jog „nem különböztet, a polgári jogi és kereskedelmi jogi társaságok civiljogi és közjogi személyek között. Eredetileg Angliában a *company* és *partnership* fogalmát vegyesen használták, később a *company* a tőkeegyesülés, a *partnership* a személyegyesülés alapformájává vált. Ami legalapvetőbb különbség, hogy az angol-amerikai jogi személy társaság gyakorlatilag csak a részvénytársaságot jelenti (*share holding company, company by shares*).”²⁹

A két világháború utáni változások nem csak a kontinenst, természetesen Angliát is érintették és ez a gazdaság vonatkozásában ott is strukturális változásokat jelentett. A nagy konszernek (pl.: Shell) itt is létrejöttek. Az esetjog természetesen hatással volt a társasági jog fejlődésére is, számos jogelvet alakított ki (pl.: tőkefelelőtlenség, leszállítás nem sértheti a hitelezői érdekeket).

„A Cohen bizottság javaslatára épülő 1948. évi társasági törvény jelentős változást hozott a társasági jog területén. E reform legnagyobb érdeme az volt, hogy bevezette a társaságok könyvvezetésének nyilvánosságát. A mérlegek titkosságának privilégiuma az úgynevezett exempt private companyk által készített mérlegekre korlátozódott, míg a többi private company – különösen azok, amelyek részvényeit public companyban (nyilvános társaságban) tartották – kötelesek voltak mérlegüket nyilvánosságra hozni.”³⁰ Ez a rendelkezés közelítette az angol társasági jogi szabályozást a kontinentális jogokban ismert szabályokhoz.

²⁸ Roth, G. H.: Das System der Kapitalgesellschaften – ein Internationalen Vergleich. Köln, 1980, 107. old.

²⁹ Bauschke, P.: Grenzen der Rechtspersönlichkeit juristischen Personen in englischen Gesellschaftsrecht. Heidelberg, 1975, 25. old.

³⁰ Instone, R.: The Archaeology of the Companies Act, MLR 25 (1962), 406. old.

A rövid történeti áttekintésből látható, hogy az eltérő történeti előzmények és jogi kultúra hatására a társasági jog kodifikációja Európában különböző formában valósult meg az általam vizsgált országok vonatkozásában. Elmondható, hogy a társasági jogot a kereskedelmi jogok részének tekintették. Mindazok ellenére, hogy a társasági jog szabályozása Európában strukturálisan eltérő szabályozást mutat, éppen a francia, német és angolszász jogi fejlődés különbözőségéből adódóan, megállapítható, hogy az európai országok, sőt az angol jogalkotás egymásra való hatása is megfigyelhető a társasági jog területén.

A kontinentális és angol jog is ismeri, a tagok felelőssége alapján különbséget téve, a tőke- és személyegyesítő társaságokat. A kontinentális szabályozás alapját a törvényi szabályozás képezi polgári vagy kereskedelmi törvény útján, monista vagy dualista szabályozással. Az angol jogban éppen az angolszász jog sajátosságai miatt nem született sem kereskedelmi, sem polgári jogi törvénykönyv, ezt az egyedi a társaságokra vonatkozó Act-tekkel oldották meg.

A társasági formákat tekintve a kontinentális jogban van olyan ország, ahol erősebben (a francia társasági jog), van ahol kevésbé (német társasági jog) társasági formakényszer uralkodik, melynek oka részben a történeti előzmények, másrészt a strukturálisan eltérő szabályozás az oka.

A személyegyesítő társaságokat (közkereseti társaság, betéti társaság) és a tőkeegyesítő társaságokat (korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság) valamint a vegyes felelősségű alakzatú társaságokat (betéti részvénytársaság) is ismeri az európai és kontinentális jog is.

Az állami beavatkozás a társasági jog területén erőteljesebben jelentkezett a kontinensen, mint Angliában.

A tőkeegyesítő társaságok irányítása tisztségviselői tekintetében a kontinentális jogok az igazgatóság és a részvényesek közötti jogviszonyt szervezeti, intézményi kapcsolatként kezelik, addig a *comon law* a menedzsmentet, ahogy Sándor István nevezi „fiduciáris alapokra” helyezkedve kezeli (*quasi trustee*, vagyonkezelő).

Ennek a szemlélet különbségnek az oka aztán a társasági menedzsment kontroljának eltérő kontinentális és angolszász szabályozása.

A szemlélet különbözőség eredményezi a német modell és az azt követő európai országok társasági jogában megjelenő, kétszintű dual board system (pl.: magyar jog is) vagy a francia jogban meghonosodott commissaires (biztosok) intézménye és az angol single board system, egyszintű vállalat irányítási modell intézménye.

Jelentős a különbség a kontinentális jog társaságokra vonatkozó nyilvánossági követelményei és az angol jog publicitási követelményei között is. Ez utóbbin aztán Nagy-Britannia 1973-as csatlakozása a Közösségekhez, az *European Communities Act* megszületésével jelentős mértékben változtatott, hisz az 1. számú társasági irányelvet a publicitásról az angol jog is implementálta ezzel.

A társaságok formái, számuk már a középkortól kezdődően jelezték az adott társadalom gazdaságának fejlettségi szintjét.

A második világháborút követően meghatározóvá vált a termelési folyamatok nemzetközivé válása az európai piacon is. A kereskedelem hagyományos formái mellett leányvállalatok, fióktelepek, kereskedelmi képviseltek, vállalkozási hatalmas központok, holdingok és hatalmas konszernek, tőkekoncentrációk jöttek létre, melyek a konvergencia iránti politikai és gazdasági érdekeket egyaránt felerősítették.

„A 19.sz második felére tehető a társasági jog önállósulásának kezdete. Ez a 20. században és annak is a második felében teljesedett ki, amikor már önálló kódexeket szenteltek a törvényalkotók e jogágnak. Ekkor terjedt el széles körben a normatív rendszer, amely a korlátolt felelősség megjelenésével együtt a modern társasági jog létrejöttét eredményezte.”³¹

A társaságok az egyik legfontosabb piaci tényezővé, a kereskedelem egyik meghatározó tényezőivé váltak.

³¹ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 284. oldal

A történeti áttekintésből kitűnik, hogy a társasági jog szabályozása szervesen kötődik a kereskedelmi kapcsolatokhoz, azok fejlődéséhez. „Az újkori kodifikációk során letisztult képet mutattak a társasági jogi alakzatok, a tradicionális formák nemzetközivé váltak. Egységesen jelent meg a közkereseti, a betéti és a részvénytársaság, valamint helyenként a betéti részvénytársaság típusa.... Az újkori kodifikáció ... a gazdasági igényeknek megfelelő újabb társasági formákat generált, így a korlátolt felelősségű társaságot és a társasági jog területéről idővel önállósuló szövetkezetet.”³²

A modern társasági jog létrejöttét a társasági jog önállósulása és társasági jogi kódexek megjelenése jelzi. „A normatív rendszer bevezetése a társasági jog részletesebb szabályozásának igényét vetette fel, tekintettel arra, hogy az indirektté váló állami ellenőrzés mellett a kisebbségi tulajdonosi és hitelezővédelmi érdekek csak így módon váltak védhetővé. Ennek eredménye volt a felügyelő bizottság könyvvizsgáló tisztség létrehozása, valamint a társaság egyes szervei egymáshoz való viszonyának részletesebb szabályozása is.”³³

A kodifikációban a Nyugat-Európai államok tekintetében jelentős meghatározó szerepe volt a Code de Commercenek, hisz a német jogra gyakorolt hatása a német társasági jogi kodifikációban jól látható, de hatással volt az olasz és a skandináv államok kodifikációira is. „A 20. század második felében merült fel az igény a munkavállalók érdekeit is megfogalmazó törvényi szabályozás iránt ... Emellett a társasági jog szerves szimbiózisban volt az értékpapír és tőzsde jogával a nyilvános részvénytársaságok tekintetében.”³⁴ Szerepük a gazdasági integráció folyamatában meghatározó, hisz nélkülük kereskedelmi tevékenységet, belső piacot működtetni lehetetlen.

A II. világháborút követő időszakban a társasági jog szerepe megnőtt, hangsúlyossá vált, hisz transznacionális gazdasági tevékenységet, mely nagyméretű

³² Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 284. oldal

³³ Raisch, P.: Geschichtliche Voraussetzungen dogmatischen Grundlagen und Sinnänderung des Handelsrechts. Karlsruhe 1965, 37. old.

³⁴ Buxbaum, R. – Hopt K. : Legal Harmonization and Business Enterprise. Berlin, New York, 1988. 11-15. old.

tőkekoncentrációt igényel, megfelelően szabályozott és biztonságos tőkebefektetést lehetővé tevő társasági jogi háttér nélkül megvalósítani nem lehet. Nem véletlen, hogy a közösségi jogalkotás az EGK megalakulását követően már az első 15 évben elkezdte kidolgozni a társasági jog harmonizációját, melyhez a rövid történeti áttekintés során bemutatni kívánt kontinentális és angolszász, common law társasági jog és társasági formák jelentették a kiindulási alapot.

3. Társasági jog egyes uniós tagállamokban

„Az Európai Közösség létrejöttével a versenyszabadsága és a gazdasági verseny fokozott védelme jegyében meghozott irányelvekkel és rendeletekkel megjelentek a Nyugat-Európai társasági jog harmonizálását célzó törekvések.”³⁵ „A harmonizáció törekvések, azonban akadályba ütköznek az angolszász-kontinentális, illetve a kontinentális jogrendszeren belül a német-francia jogintézmények különbözősége miatt, így a harmonizálásra csak a legjelentősebb területeken kerülhet sor, megtartva az egyes államok tradícióit.”³⁶

Az európai közösségi jog a jogharmonizáció révén szoros kapcsolatban áll a tagállami jogokkal. A szupranacionális társaságok közösségi szabályozásától eltekintve, mely jogterület alapját egységes közösségi jog képezi, a társasági jogi irányelvek célja, a tagállami jogrendszerek közelítését tekinti célnak, alapvetően opcionális irányelvek alapján.

A harmonizáció elsődleges célja, hogy a társasági jog egyes részein olyan szabályozás jöjjön létre, amely lényegét tekintve az érintett területen ekvivalens megoldásokat eredményez (nyilvánosságra hozatal, érvénytelenség, éves mérleg nyilvánosságra hozatala, elkészítésének paraméterei, hitelezővédelmi, kisebbségvédelmi szabályok, alapítás, tőkeemelés, leszállítás feltételei, dolgozói részvények stb.).

³⁵ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 285. oldal

³⁶ Sándor István: Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat Európában. Gazdaság és Jog, 200/9-10

A társasági jogi jogharmonizáció elsősorban a tagállami jogokból építkezik, a harmonizáció jellegzetessége, hogy nem közigazgatási hanem sokkal inkább magánjogi jellegű. „A gazdasági társaságok jogának harmonizációja során egyes fontosabb alapítási – szervezeti - működési jellemzőkkel. Ezen belül a részvényesek, hitelezők és közérdek védelmének alapvető eszközeire irányul a figyelem.

Az integrációs célkitűzés abban áll, hogy a tagállamok jogának közelítésével könnyebbé tehető a más tagországbeli társaságalapítás vagy részesedésszerzés, mivel hasonló transzparencia szabályokra lehet támaszkodni.

Bizonyos működési költségek kiegyenlítődnének, az üzleti kapcsolatok egy szelete közel azonos megoldáson alapul (hitelezővédelem), a társaság és tagjai viszonya lényegi pontokban hasonló és így a befektetők (részvényesek) számára is inkább megjelenhetnek az egységes piac előnyei.

A társaságok dinamikájában is fontos kérdések (tőkevédelem, fúziók) összehangolt szabályokat kapnak, a társaságokról való informálódás (tartalmában és megjelenésében egyaránt) azonos feltételek alapján kell történjen a közösség egész területén.

Mindez, még ha áttételesen is, néha vitatottan is, a gazdasági integráció kiterjedéséhez visznek közelebb.³⁷

A társasági jogi harmonizációs technika magánjogi irányultságú és figyelembe veszi az egyes tagállami sajátosságokat, modelleket, amelyek jogi doktrínaként és nemzeti sajátosságokat jelentenek az adott tagállami jog társasági jogában.

Az értekezés következő részében néhány nemzeti modellt kívánok bemutatni.

³⁷ Andenas – Keugon - Slade: EC Financial Market Regulation and Company Law 1993, 28. o.

3.1. A német társasági jog

Az európai jogokban kialakult társasági formák megjelenése az utóbbi két évszázad terméke. „A német társasági jog forrásait öt nagyobb csoportra bonthatjuk: Az első csoportba a német Kereskedelmi Törvénykönyv (HGB) által szabályozott formákat sorolhatjuk. A HGB a személyegyesítő kereskedelmi társaságok (*Personenhandelsgesellschaft*) négy formáját különbözteti meg:

- a közkereseti társaságot (*Offene Handelsgesellschaft* 150-160 § HGB)
- a betéti társaságot (*Kommanditgesellschaft* 161-167 § HGB)
- a csendes társaságot (*Stille Gesellschaft* 230-237 § , 335-342 § HGB)
- a hajózási társaságot (*Portenreederei* 489-510 § HGB)”³⁸

Külön törvény szabályozza a részvénytársaságot (*Aktiengesellschaftsgesetz*, 1937), a korlátolt felelősségű társaságot (*GmbH-Gesetz* 1892, ma is hatályban van).

A német Polgári Törvénykönyv (BGB) ugyancsak tartalmaz társasági jogi szabályozást a polgári jogi társaságokról (*Gesellschaft nach bürgerlichen Rechts*, GBR BGB 705-740 §).

3.1.1. Személyegyesítő társaságok

„A német jogban a személyegyesítő társaságok közös jegye, hogy a tagok által rendelkezésre bocsátott vagyon a tagok közös tulajdonába kerül. Az így létrejövő úgynevezett vagyonszövetségi társaságokban (*Gesamthandelsgesellschaften*) a bevitt vagyon feletti rendelkezési jog az „együttes közösségnek” nevezett társaságot illeti. A vagyonszövetség alapján a tagok nem mint eszmei tulajdoni hányadok önálló jogosultjai rendelkeznek jogokkal, hanem a tagok közössége bír osztatlan tulajdonosi jogosultságokkal”.³⁹ A német jog a személyegyesítő társaságokat külső és belső társaságokra osztja. Külső személyegyesítő társaság a Kkt., a Bt. és a polgári jogi társaság. Jellemzőjük a közös vagyonnal való gazdálkodás, míg belső társaság a

³⁸ Európai Társasági Jog 2004. szerkesztette Miskolczi Bodnár Péter, KJK – KER SZÖV, Budapest, 2005. 46. old.

³⁹ Európai Társasági Jog 2004. szerkesztette Miskolczi Bodnár Péter, KJK – KER SZÖV, Budapest, 2005. 48. old.

csendes társaság, ahol a csendes társ vagyoni hozzájárulása az üzlettárs tulajdonába megy át.

3.1.2. Közkereseti társaság

A német jogban hasonlóan a magyar Gt. megoldásához a kkt., olyan több személy által közös cégnév alatt üzleti tevékenységet folytató jogi személyiség nélküli társaság, amelyben a tagok felelőssége korlátlan és egyetemleges.

A társaságot cégnyilvántartásba veszi az illetékes bíróság. A német jog a társaság alapításához nem kíván írásbeliséget, szemben a magyar joggal, a kkt. szóbeli megállapodással is megalapítható. A cégbejegyzési kérelmet a tagoknak alá kell írni és azt közjegyzőnek is hitelesíteni kell.

A személyegyesítő társaságokra jellemzően a német társasági jog sem határozza meg a társasági vagyon mértékét, erről az alapításkor a társaság tagjai szabadon dönthetnek. A képviseletre bármelyik tag jogosult, de erről a társasági szerződés is rendelkezhet. A képviselet a magyar jogi megoldáshoz hasonlóan lehet külön-külön bármelyik tag által ellátott vagy együttes képviselt is.

3.1.3. Betéti társaság

A tagok felelőssége a német jogban is választóvonal a magyar joghoz hasonlóan a Kkt. és Bt. közti különbségek vizsgálásakor. A betéti társaság egy vagy több tagja a társaság vagyoni kötelezettségeiért teljes vagyonával felel (beltag), míg a másik tag vagy tagok (kültag) felelőssége vagyoni betétje erejéig korlátozott (*Kommanditist, Komplementär*).

A vagyoni betéteket a tagok határozzák meg a magyar joghoz hasonlóan, a törvény nem állapít meg limitet e tekintetben. A korlátozott felelősségű tag üzletvezetésre nem jogosult. Hasonló a mi megoldásunk a Gt.-ben, a korlátozott felelősségű és korlátlan vagyoni felelősséggel rendelkező tag nálunk a kültag és a beltag a Bt.-ben.

3.1.4. Csendes társaság

A 2. világháborút megelőző jogalkotásunk ismerte e társasági formát, a mai hatályos magyar jog már nem. A német jogban a csendes társaság úgynevezett belső társaságként jelenik meg, miután a csendestárs a külső társasági jogviszonyokban meg sem jelenik, az általa nyújtott vagyoni szolgáltatás pedig az üzlettárs vagyonának részévé válik, azon gazdasági tulajdont szerez. A társasági forma létrehozása nincs írásbeliséghez kötve. A csendestárs az esetleges üzleti veszteség kizárhatja, a nyereségét azonban nem.

3.1.5. Tőkeegyesítő társaságok

A jogi személyiséggel rendelkező társaságoknak három formája ismert a német jogban:

- *korlátolt felelősségű társaság*
- *betéti részvénytársaság*
- *részvénytársaság.*

3.1.5.1. A korlátolt felelősségű társaság

(Gesellschaft mit beschränkter Haftung, GmbH.)

Írásbeli formához kötött társasági forma, melyek nevét a társasági szerződésben meg kell jelölni (*GmbH*). Az alapító szerződést minden tagnak alá kell írni és a közjegyzői okiratba foglalása is kötelező. A tagok törzsbetétjeinek minimuma 100 Euró, a társasági törzstőke minimumát 25.000 Euróban írja elő a törvény. A társaság nyilvántartásba vétele kötelező és konstruktív hatályú a cégjegyzékbe való nyilvántartásba vétele, tehát a GmbH a nyilvántartásba vétellel lesz jogi személy.

A német jog is implementálta a társaság nyilvánosságra hozatalára, érvénytelenségére, az előtársaságként való működésre vonatkozó közösségi jogi irányelveket. A társasági szerződés közokiratba foglalásán felül a szerződésmódosítást is közokiratba kell foglalni. A magyar Gt. Ezt nem kívánja meg.

A magyar Gt. és a német jog az üzletrész (*Geschäftsanteil*) átruházása szabályozásánál, nem elővásárlási jogot biztosít a társaság tagjai számára, hanem azt, ha az alapszerződésben kikötik, a társaság jóváhagyásához kötheti. A törzstőkerészhez kapcsolódhatnak többletjogosultságok is, ilyen az osztalék vagy szavazatsóbbség biztosítása.

A társaság legfőbb szerve a taggyűlés. A szavazati jog a törzsbetét mértékéhez igazodik, egy szavazat legalább 50 euró törzsbetétet képviselő üzletrészhez kötődik.

Szigorúbbak a magyar jogi megoldásnál a törzstőke leszállításának feltételei. Háromszori hirdetményi közzététel után, melynek a hitelezők felhívása csak része, a leszállítást a cégjegyzékbe be kell jegyezni, mely tény a bejegyzést követő 1 év elteltével válik hatályossá. Szigorúbb tehát a hitelezővédelem, mint a Gt.-nél.

3.1.5.2. Betéti részvénytársaság

(Kommanditgesellschaft auf Aktien, KGaA.)

„Ez a magyar társasági jogban ismeretlen társasági forma olyan jogi személyiséggel rendelkező társaság, amelynek rendelkeznie kell legalább egy személyesen felelős taggal (*persönlich haftender Gesellschafter*), akinek felelőssége korlátlan, míg a többi a többi tag úgynevezett „betéti részvényesként” (*Kommanditaktionäre*) vesz részt a társaságban és a KGaA tartozásaiért nem felel.”⁴⁰

„A KGaA alapszabállyal létesíthető. Alapításához legalább 5 tag szükséges. Legfőbb szerve a közgyűlés. A betéti részvénytársaság esetében az ügyvezetést és képviseleti jogot nem az igazgatóság, hanem a személyesen felelős tag látja el.”⁴¹

⁴⁰ Európai Társasági Jog 2004. szerkesztette: Miskolczi Bodnár Péter 56. old.

⁴¹ Kübler, F.: Gesellschafts Recht 3. Antl. Heidelberg 1990., 127. old.

3.1.5.3. A részvénytársaság (*Aktiengesellschaft*, AG)

A részvénytársaságra vonatkozó szabályozás külön jogszabályon az Aktiengesetz-en alapul (AG Tv. 1-277 §). A német jogi szabályozás szerint is a részvénytársaság olyan jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság, amely részvényekből álló alaptőkével jön létre. A részvénytársaság tartozásaiért a saját vagyonával felel. Alapításához minimum egy tag, részvényes kell.

Az alaptőke törvény által limitált mértéke 50.000 euró egy részvény értéke pedig minimálisan 1 euró. Főszabályként a társaság székhelye Németországban kell legyen. Alapításkor a részvények 25%-át az alapítóknak be kell fizetni. „Az alapszabályt az illetékes bírósághoz nyilvántartásba vétel végett be kell nyújtani, a cégbejegyzési kérelmet közjegyző hitelesíti. A cégalapítást hivatalos közlönyben (*Bundesanzeiger*) is nyilvánosságra kell hozni.”⁴²

Főszabályként az Rt. Létrejöttéhez az alapítók által közjegyzői okiratba foglalt alapszabály szükséges. A cégbejegyzés feltétele az apport teljes szolgáltatása is, mindezekon felül még az is, hogy az alapszabály a törvény kógens előírásainak megfelel.

Az AG kötelező szervei a magyar jogi szabályozáshoz hasonlóan a részvényesek közgyűlése (*Hauptversammlung*), az igazgatóság (*Vorstand*) és a felügyelőbizottság (*Aufsichtsrat*).

A német jogalkotást a társasági jog területén, hasonlóan a mi társasági jogunkhoz formakényszer jellemzi. A személyegyesítő társaságok esetében mindenesetre a német társasági jog a verbális alapítást is lehetővé teszi, a magyar Gt. rendelkezéseivel szemben. A tőkeegyesítő társaságoknál az írásbeliség alapításkor nem kötelező. A cégnyilvántartásbavételi kérelemhez pedig közjegyzői okirat, tehát közokirat szükséges.

⁴² Ulmer, P.: Die Gesellschaft bürgerlichen Rechts. München 1980, 7. old.

A német jogban a formakényszer mellett alapítandó társaságok több fajtája ismeretes és lehetséges, ez a kereskedelem szereplői számára több lehetőséget biztosít a társaságalapításra. Nagyobb a lehetőség korlátozott vagyoni gazdasági felelősség melletti társaság létrehozására, hisz a Kft.-n, a részvénytársaságon túl a mi jogunkban nem ismert betéti részvénytársaság is jelentős e szempontból, a német jogban is alapvetően nagyszámú és közkedvelt Kft. mellett.

3.2. Az angol társasági jog

„Az angol jog a személyegyesítő társasági kapcsolatok két típusát különbözteti meg. Az egyik az 1890-ben elfogadott Partnership törvényben szabályozott úgynevezett *General Partnership*, a másik forma pedig az úgynevezett limited partnership, melyről az 1907-ben elfogadott *Limited Partnership* törvény rendelkezik.”⁴³

3.2.1. A general partnership

alapítása viszonylag egyszerű nem formakényszeres, a közkereseti társasághoz mutat hasonló jegyeket. Tagjai száma 20 főben maximált, akik korlátlan felelősség mellett végzik gazdasági tevékenységüket. A Partnership törvény az ügyvédi tevékenység és a könyvelői tevékenység vonatkozásában nem korlátozza 20 főre a létszámot, melynek alapja a common law tradíció. A működés szabályait a társasági megállapodás tartalmazza, a general partnershipet nem kell regisztrálni.

3.2.2. A limited partnership

alapján működő személyegyesítő társaság sem jogi személy. E társasági formában 1 tag felelőssége korlátlan, míg a többi tagé vagyoni betétje erejéig korlátozott. A tagok száma e társasági formánál is maximum 20 fő. A társaságok jegyzékébe társasági formát már be kell jegyezni.

A korlátozott felelősségű betétes nem vehet részt az üzletvezetésben és nem lehet a cég képviselője.

⁴³ Dicey and Morris: The conflict of Laws. London 2000, 2. kötet, 1105. old.

3.2.3. Tőkeegyesítő társaságok

„A tőkeegyesítő társaságok az 1985. évi Társasági törvény szerint a következő formákban hozhatók létre:

- *public company limited by share*
- *private company limited by share*
- *private company limited by guarantee*
- *egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság (Single Member Private Limited Company)*
- *korlátlan felelősségű társaság (unlimited company)*
- *holding*⁴⁴

A társaságok alapításának három formája ismeretes. Nevezetesen Királyi alapítólevéllel (*Royal Charter*), egyedi parlamenti törvénnyel (*Act of Parliament*), tagok elhatározásával, alapító okirattal (*Articles of Association*).

Az alapító okirat mellett a társaságok alapításkor külön alapszabályt is elfogadnak, melyben a társaság szervezeti kérdéseit szabályozzák (menedzsment megválasztása, díjazása, részvényesek jogai, szavazati jog kérdése stb.)

3.2.3.1. Public company limited by share (PLC)

Alapításához minimum 2 tag szükséges és minimum 2 igazgató kell a vezetéséhez. Ha a részvényeit a tőzsdére bevezették, ami egyébként az 1985. évi Companies Act szerint nem kötelező, akkor a részvénytársaság elnevezése kogensen „public company”.

Alapítása alapító okirattal (Memorandum) történik, melyben az elnevezésen kívül meg kell jelölni az alaptőke összegét, a részvényesek nevét, a részvények számát és értékét. Az alapításhoz szükséges törzstőke nem lehet kevesebb 50.000 fontsterlingnél. A részvényesekről nyilvántartást kell vezetni. Évente egyszer a társaság köteles

⁴⁴ Topham, A. F.: Company Law LQR (51), 1992. 117. old.

közgyűlést tartani, melynek hatáskörébe a normál működést érintő kérdések tartoznak.

A társaság irányítását és ellenőrzését az angol jogdogmatika által kidolgozott Board szisztémának megfelelően az igazgatóság látja el (*Board of directors*).

E társasági forma a részvénytársasághoz hasonló jogi megoldások alapján működik. Működéséhez független könyvvizsgálót is kell alkalmaznia, pénzügyi tevékenységének ellenőrzése végett.

A részvénytársaság részvényeseit, hasonlóan a magyar joghoz, felhívás útján gyűjti. A részvényfajták is az európai jogokban ismert részvénytípusoknak megfelelőek, így vannak elsőbbségi, törzs, átváltoztatható és saját részvények.

3.2.3.2. Private company limited by share (Limited Co.)

Ez a legkedveltebb társasági forma az Egyesült Királyságban.

Mindazok a társaságok e körbe tartoznak, amelyeket nem „public” társaságként jegyezték be. Tagjait nem gyűjtheti nyílt felhívás útján és nem tehet nyilvános ajánlatot sem részvényei lejegyzésére.

„Alapításkor a jog nem ír elő minimál tőkét, nem köteles nyilvánosságra hozni részvényesei nevét.”⁴⁵

Saját részt szerezhetsz a társaságban és nem köteles nyilvánosságra hozni az osztalékra, nyereségre, társasági veszteségre vonatkozó adatait sem.

3.2.3.3. Private company limited by guarantee

Ez a társasági jogi forma a kontinentális jogban nem ismert. Közhasznú tevékenység vagy jótékonyági tevékenység folytatására hozták létre.

A hitelezővédelem hátterét e társasági formánál a tagok speciális felelősségvállalása biztosítja, akik a társaság megalakításakor egy meghatározott összeg erejéig

⁴⁵ Griffin, S.: Company Law. Sec ed. 1996. Financial Times Pitman Publishing, 115. old.

felelősséget vállalnak arra a nézve, ha a társaság megszűnésekor a társasági vagyon nem fedezné a hitelezői igényeket. Ez az összeg fix összegben meghatározott és a társaság működése során nem módosítható és nem használható fel a társaság működésével kapcsolatos likviditási problémák esetén.

A társaság vezetéséhez egy igazgató is elég.

3.2.3.4. Egyszemélyes Kft. (Single Member Private Limited Company)

Bevezetésére a 12. irányelv implementálásával került sor, addig ez a társasági forma az angol jogban nem volt ismeretes.

Speciális rendelkezés, hogy „public company” egyszemélyes formában nem működhet.

3.2.3.5. Korlátlan felelősségű társaság (Unlimited Company)

Ez a társasági forma létesíthető induló vagyonnal és a nélkül. A társaság tagjainak a felelőssége korlátlan a társaság tartozásaiért, azonban a hitelezők irányában a felelősségük mögöttes, a társaság tartozásaiért elsődlegesen azok a tagok felelnek, akik vagyoni hozzájárulásukat a társaság felé még nem teljesítették.

A Társaságok jegyzékébe a társaságot be kell jegyeztetni.

3.2.3.6. Holding

A holding olyan társasági forma, amelyben a holdingtársaság a csoportba tartozó társaságok felett ellenőrzést gyakorol. Ilyen formáció jöhet létre, ha egy társaság megszerzi egy másik társaság szavazati jogának 50%-át meghaladó szavazatokat, azaz szavazattöbbséget.

A holdingba tartozó társaságok önálló jogalanyiságát, jogi személyiségét a holdingba kerülés nem érinti.

A holdingtársaságoknak úgynevezett csoportos mérlegbeszámolót kell készíteniük. Kógens a szabályozás a tekintetben, hogy a holdingcsoportba tartozó társaság a holdingban nem szerezhethet részesedést.

Látható, hogy az angol jog a társasági formák széles skáláját teremtette meg. Az, hogy a társasági jog jól kodifikált terület, köszönhető a polgári társadalom Európában viszonylag korai megjelenésének és az angol „világbirodalom” kiépítésének is. Természetese a tradíciók is rányomták bélyegüket a kodifikáció mikéntjének az alakulására.

„Az angol jog nem különböztet polgári és kereskedelmi jogi társaságok, civiljogi és közjogi személyek között, sőt Bauschke szerint a XVII. Század második feléig semmilyen elvi különbség nem volt az angol jogban a jogképes és nem jogképes üzleti forgalomra szánt társaságok között. Angliában a company és a partnership fogalmát vegyesen használták, később a company a tőkeegyesülés, a partnership a személyegyesülés alapformájává vált.”⁴⁶

„Angliában nem alakult ki önálló jogi személy elmélet, a kevés, kifejezetten elméletinek mondható nézet inkább jogtechnikai jellegű, vagy a fikciós elmélet körébe sorolható.”⁴⁷

3.3. A francia társasági jog

A társasági jog kodifikációjára a nyugat-európai országok közül először Franciaországban került sor, hisz Napóleon Code Civilje a társaság fogalmát is meghatározta.

A Code Civil 1832. §-a szerint „a társaság olyan szerződés, amellyel két vagy több személy megegyezik abban, hogy vagyonukat vagy személyes szolgáltatásukat közös rendelkezésre bocsátják abból a célból, hogy részesedjenek annak hasznából vagy haszonra tegyenek szert az abból származó megtakarításból. A tagok kötelesek a veszteséget is viselni.”⁴⁸

⁴⁶ P. Bauschke: Grenzen der Rechtspersönlichkeit juristischer Personen im Englischen Gesellschaftsrecht. Heidelberg. 1975. 25. old.

⁴⁷ Burgess, R.: Partnership Law and Practice in England and Scotland. London 1980., 33. old.

⁴⁸ Code Civile 1832§

A társaságoknak a francia társasági jogban két csoportja van, magánjogi (societes civiles) és kereskedelmi társaság (societes commerciales).

A kereskedelmi társaságok az európai jogok megoldásaihoz hasonlóan tőke és személyegyesítő társaságokra oszlanak.

Minden olyan tevékenység, amely nem minősül üzleti kereskedelmi tevékenységnek (pl. művészeti jellegű, mezőgazdasági, szellemi szabadfoglalkozás, orvosi, ügyvédi tevékenység) magánjogi társasági formában folytatható.

A magánjogi társaságok nem működhetnek kereskedelmi társasági formában.

A kereskedelmi társaságokat szabályozó 1966. évi kereskedelmi törvény a társaságok öt formáját különbözteti meg:

- **korlátolt felelősségű társaság** (Société à responsabilité limitée, SARL)
- **részvénytársaság** (Société anonyme, SA)
- **betéti részvénytársaság** (Société en commandite par action, SCA)
- **közkereseti társaság** (Société en nom collectif, SNC)
- **betéti társaság** (Société en commandite simple, SCS).

3.3.1. A korlátolt felelősségű társaság

(Société à responsabilité limitée, SARL)

A tőkeegyesítő társaságok sorában a francia jog a Kft. és a részvénytársaság mellett a német joghoz hasonlóan szabályozza és ismeri a betéti részvénytársaságot és az egyesített részvénytársasági szabályok szerint működő társaságot (Société par actions simplifiée, SAS). Ez a mi társasági jogunkban nem ismert társasági forma.

A Kft. egy vagy több személy (lehet természetes és jogi személy) által alapított társasági forma.

Lényegét tekintve zárt alapítású tőkeegyesítő társaság, melynek alapításához nem kell tőkeminimum. A magyar jogi megoldás ettől különbözik, hisz a Gt. a tőkeegyesítő társaságok esetében meghatározza az alaptőke minimumát.

A tagok vagyoni hozzájárulása állhat pénzbeli betétből és apportból, mely utóbbi értékét pontosan meg kell határozni. Az apport lehet vagyoni hozzájárulás, ingó dolog, ingatlan tulajdonjoga vagy szolgáltatás is.

A Kft. alapítható 99 évre vagy határozatlan időre.

A társaságot az illetékes kereskedelmi és társasági jegyzékbe nyilvántartásba kell venni és be kell jelenteni a társaság alapítását az adóhatóságnál és társadalombiztosítási igazgatóságnál is.

A tagok felelőssége vagyoni betétjükhöz igazodik.

A Kft. fő szerve a taggyűlés, az ügyvezetők, felügyelőbizottság és a könyvvizsgáló. A szervezeti felépítés nem a board system-et követi, hanem a német jogi megoldáshoz hasonló.

3.3.2. A részvénytársaság (Société anonyme, SA)

*A részvénytársaságoknak a francia jog is két formáját ismeri hasonlóan a magyar megoldáshoz, a **nyílt** és a zárt **részvénytársaságot**.*

A részvénytársaság alapításához a francia társasági jog minimumlétszámot állapít meg a tagok tekintetében. Minimum 7 tag kell a zárt és a nyílt Rt. alapításához is.

A zárt alapítású Rt. alaptőkéje a részvényesei által befizetett részvényekből áll, a törvény a tőkeminimumot 37.000 Euróban határozza meg. Nyílt Rt. esetében, mely tagjait nyílt felhívás útján gyűjti, akik azután a társaság alaptőkéjét lejegyzik, a törvény 225.000 Euró alaptőke minimumot ír elő.

A részvénytársaság alapítását be kell jelenteni a kereskedelmi és cégnyilvántartásba és a társaságokat tartalmazó hivatalos lapban is meg kell jelentetni.

A részvényeknek a francia társasági jogban is több fajtája ismeretes, így vannak: törzs, elsőbbségi, osztalékelsőbbségi, kamatozó, szavazati jogot biztosító részvények.

A részvénytársaság szervezete: közgyűlés, igazgatóság, felügyelőbizottság és könyvvizsgáló. Ez a magyar GT jogi megoldásához hasonló szervezeti forma.

A dolgozói képviseletet a francia jog szociálisan szabályozza. A dolgozók érdekképviseltét minden társaság köteles biztosítani, így a dolgozói képviselők tanácskozási joggal részt vesznek a gazdálkodó szervezet igazgatótanácsában vagy felügyelőbizottságában és jogosultak a társaság pénzügyi helyzetéről is tájékozódást kérni a könyvvizsgálótól vagy felügyelőbizottságtól.

Ez a jogi megoldás nem ismeretes ilyen széles körben a többi európai jogban.

3.3.3. A betéti részvénytársaság

(Société en commandite par action, SCA)

Ez a társasági forma a személyegyesítő és tőkeegyesítő társaságok jellegzetességeit mutatja. A német társasági jogban is létezik ez a társasági forma. Természetes és jogi személyek is alapíthatják a társaságot.

A társaság alapításához minimum 4 tag kell, és az alapítók közül 1 tag felelőssége korlátlan kell, hogy legyen.

A társaság vezetését és képviseletét egy vagy két ügyvezető látja le, akiket a közgyűlés választ a korlátlanul felelős tagok közül vagy az ő beleegyezésükkel a korlátlanul nem felelős tagok közül.

A szervezeti felépítés sajátossága, hogy a korlátlan felelősségű és korlátozott felelősségű tagok külön közgyűlést tartanak. A társaság működéséhez köteles könyvvizsgálót igénybe venni.

3.3.4. Egyszerűsített részvénytársasági szabályok szerint működő társaság.

Société par actions simplifiée (SAS)

„A tőkeegyesítő társaságok modernizációja eredményeként az 1994. évi január 3-i törvény egy sajátos egyszerűsített és flexibilisebb részvénytársasági társasági formát hozott létre, elsősorban a holdingok és úgynevezett joint-venture kapcsolatok társasági

formájaként. A SAS-re háttérszabályként a részvénytársaságokra vonatkozó szabályok irányadók.”⁴⁹

A tőkeminimum e társasági formánál 37.000 Euró, ez megegyezik a zárt részvénytársaság alapítására előírt alaptőkével. A részvénytársasághoz hasonlóan 1 személy is alapíthatja. A társasági szerződés a részvények átruházását legfeljebb egy évre kizárhatja.

Irányítását és érdekképviselését elnök látja el. A könyvvizsgáló alkalmazása e társasági formánál kötelező, akit a részvényesek választanak a részvénytársaságnál előírt szabályok szerint.

3.3.5. Személyegyesítő társaságok

*A személyegyesítő társaságok közül a francia jog is az európai jogokban ismeretes **közkereseti és betéti társasági formát** ismeri.*

3.3.5.1. A közkereseti társaság (Société en nom collectif, SNC)

A közkereseti társaság rövidítése „SNC” és szabályozása a magyar jogi szabályozásnak megfelelő és hasonlóan egyszerű szabályok szerint is működik.

Eltérést a könyvvizsgáló alkalmazásának a szabályozása mutat csupán. Ha a kkt. mérlegfőösszege 1.550.000 ezer Eurót meghalad, ha a nettó árbevétele 31.000.000 eurót meghalad, vagy az alkalmazottainak száma az 50 főt meghaladja, kötelező a kkt-nak könyvvizsgálót alkalmaznia.

3.3.5.2. A betéti társaság (Société en commandite simple, SCS)

Hasonló a jogi szabályozása az európai, így a magyar jogban is ismert szabályozáshoz. A társaság egy tagjának felelőssége korlátlan, ha több ilyen tag van,

⁴⁹ Landley, P.: Law of Partnership. London 1971, 106. old.

akkor felelősségük korlátlanul egyetemleges a társaság köztartozásaiért. A betéti társaság a francia jogban jogi személy.

Tagjai természetes és jogi személyek egyaránt lehetnek. Speciális rendelkezés a könyvvizsgáló kötelező alkalmazása, a kkt-nél előírt feltételekkel azonosan.

„A francia társasági jog egy jóval kevésbé elméleti jellegű, mint a német – a munkavállalói participáció kérdései sem merülnek fel olyan hangsúlyozottan.”⁵⁰

A mezőgazdaság területén a francia jog kialakította az érdekképviselési-koordinatív gazdasági egyesülést. Ez jogi személyiséggel rendelkező társasági forma (Groupement d. interet économique, GIE).

„Az állami beavatkozás főleg a mezőgazdaságban érvényesült, az állam - zömmel közigazgatási eszközökkel ösztönözte e terület fejlődését.”⁵¹

3.4. Az olasz társasági jog

Az olasz társaságokra vonatkozó szabályozás alapját a **Codice Civile, az olasz Polgári Törvénykönyv tartalmazza.**

„A Codice Civile monista szabályozást követte, egy kódexben szabályozták ugyanis a kereskedelmi és a polgári jogot. Az olasz jogtudósok elméleti vitát folytattak arról, hogy ez a kereskedelmi jog privatizálását, vagy a polgári jog kommerzializálását jelentette-e.”⁵²

Az olasz társasági jogra is jelentős hatást gyakorolt a francia jog.

A társaságokat az olasz jog is **két nagy kategóriába sorolja**. A személyegyesítő társaságok közül a *betéti társaság*, a *közkereseti társaság*, a **tőkeegyesítő társaságok** sorában pedig a *korlátolt felelősségű társaság*, a *betéti részvénytársaság* és a *részvénytársaság* is ismert. Ezeket a Codice Civile profitorientált társaságoknak nevezi.

⁵⁰ Müller, C.,- Gugenberger: Gesellschaft, Societe und Groupement als Rechtsformen zur Unternehmenskorporation. Baden-Baden 1976, 571. old.

⁵¹ Ferid, M.: Das französische Zivilrecht. Frankfurt 1969, I kötet, 197. old.

⁵² Gieseke, P.: Das Aktienrechts des Libro del lavoro. Rabels Z.14. 1942

A társaságok másik csoportját a korlátolt és korlátlan felelősségű szövetkezetek, valamint a kölcsönös biztosítási egyesület alkotja.

„A társasági szerződést, mint a tagok szövetségét életre hívó jogügyletet a Codice Civile, azon szerződésként definiálja, mely alapján két vagy több személy közös gazdasági tevékenység folytatásával javakat állít elő és szolgáltatásokat végez azzal a céllal, hogy az ebből származó nyereséget maguk között felosztják. A törvénykönyv a társaságot ebben az értelemben nem mint a tagok szövetségét fogja fel, hanem a szerződéssel magával azonosítja, melynek következménye, hogy a szerződésekre vonatkozó általános szabályok is irányadók a társaságokra.”⁵³

A kkt és Bt alapítása esetén az olasz jog, ha nincs ingatlan vagy apport írásbeli forma sem kötelező a társaság alapításához, elég a szóbeli megállapodás. A társaság nyilvántartásba vételéhez, regisztrálásához, melyet a székhely szerinti Bíróság végez, azonban már közokirat szükséges.

A tőkeegyesítő társaságoknál a formakényszer már sokkal szigorúbb, a közokiraton felül a társaság törvényes megalakulását Bíróság vizsgálja előzetesen.

A Codice Civile egyébként a társaságokat, legyen a személyegyesítő vagy tőkeegyesítő társaság, jogi személyként kezeli.

A társasági jog szabályainak vizsgálata során megállapíthatjuk, hogy az egyes nemzeti jogok társasági joga sok tekintetben mutat hasonlóságot.

A vizsgált tagállamok joga ismeri a személyegyesülésen alapuló egyszerűbb társasági formákat és a vállalkozások tőkeegyesítő formában történő működtetését. Az előbbiek jellegzetessége a gazdasági jogi mögöttes felelősség mellett a társaság tartozásaiért való korlátlan felelősség (kkt, bt.), a tőkeegyesítő társaságoknál a felelősség korlátolt és az a törzstőke szolgáltatására vagy a részvények ellenértékének befizetésére korlátozódik.

⁵³ Berecz Csaba: Társasági jog az Európai Közösségben, 1992, 29. old.

A Codice Civile szabályozása lehetővé teszi az egyik **társasági formától a másik társasági formába történő átalakulást.**

A társasági jogi jogharmonizáció nem könnyű feladat. A néhány megvizsgált tagország joga mutatja, hogy a tagországok történelmi, kulturális és gazdasági fejlődése, tradíciói eltérnek egymástól.

Az angol jog eltérése még jelentősebb a társasági jog területén, ahol a társasági jog szétvált a „public” és „private company”-ra. E tagországban a „company” jogi személyiséget nem egyszerűen nyilvántartásba vétellel kap, hanem alapítási jóváhagyással, mely közigazgatási aktus, minisztériumi engedély, melynek birtokában vezetik be a vállalatot a törzskönyvbe, mely alapján úgynevezett memorandumot kap. Ez utóbbit alapszabályában az adott társaságnak meg kell jelentetnie. A memorandum az adott társaság képviselőjét is meghatározza. Ez az eljárási rendszer a többi európai jogban nem ismeretes.

A társasági jog maga is hatalmas változáson ment keresztül, hisz a családi kisvállalkozásoktól a második világháborút követő gazdasági fejlődéstől katalizáltan nagyvállalatok, országokat, határokat átívelő hatalmas konszernek, holdingok alakultak ki. A nagyobb méretű vállalkozás formájává a részvénytársaság vált. A társaságok alapításánál megjelenik a befektető-védelem, kisebbségvédelem, közérdekvédelmi jogi kategória.

A társasági jog erősen kötődik a kereskedelmi joghoz, civiljoghoz, mely kötődés a gazdasági fejlődés ellenére változatlan. Korunk jellegzetes társasági formája a részvénytársaság. E társasági formánál is jelentős az eltérés a jogi szabályozásban a tagországok között.

„az olasz jog nem ismer bemutatónak szóló részvényt, az angol „close company” - nélkül nincs alaptőke minimum, a francia részvénytársaság igazgatóságának elnöke 70 évesnél idősebb nem lehet, a spanyol jog a társaság tisztségviselői között a titkárt és a jogtanácsost is felsorolja.”⁵⁴

⁵⁴ Mittermaier: Das neue spanische Handelsgezetzbuch vom Jahre 1885 ZHR 33 (1887)

3.5. A spanyol társasági jog

3.5.1. Személyegyesítő társaságok

„A spanyol polgári jogot a Código Civil (1888) szabályozta, a kereskedelmi jogot pedig 1885. augusztus 22.-én elfogadott Código de Comercio, amely az 1829-es német minta alapján született törvényre épült.”⁵⁵

„Az 1885-ös spanyol törvénykönyvet közel 100 éves fennállása alatt viszonylag kevés alkalommal módosították. ... Az első jelentős reformra – amely a felszámolási jog területén hozott újításokat – 1922-ig kellett várni (Ley suspensión de pagos). ... 1926 szeptemberében fogadták el a reformtörvényt (De los Contratos especiales de Comercio), amelynek második könyve a társasági jogot is érintette és bevezette a korlátolt felelősségű társaságot.”⁵⁶

A spanyol jogban a **személyegyesítő** társaságok közül ismeretes a **közkereseti társaság** (Sociedad Colectiva), mely jogi személy.

A **betéti társaság** (Sociedad Comanditaria), mely társaság a magyar jogi szabályozáshoz hasonlóan bel- és kültagokat foglal magában. A beltág felelőssége korlátlan, a kültag felelőssége a vagyoni hozzájárulása névértékére korlátozódik.

A spanyol jogban szabályozott az **egyéni vállalkozás** (Empresario individual). Külföldi magánszemély is alapíthat egyéni vállalkozást, amennyiben saját országa szabályai szerint cselekvőképes. A magánszemély felelőssége tartozásaiért korlátlan. A cégjegyzékbe az egyéni vállalkozás is bejegyezhető.

A személyegyesítő formák közül a tulajdonközösség (Comunidad de bienes) is létező, nem önálló jogi személy, mely önállóan köthet polgári jogi szerződéseket. A tulajdonközösség tagjai tartozásaikért korlátlanul felelősek.

⁵⁵ Tena, J. G.: Die spanische Gesetzgebung, Rechtsprechung und Literatur zum Handelsrechts seit 1963. ZHR 139. (1975), 118. old.

⁵⁶ Polo, A.: Bericht über Spanien bei Gelegenheit der 50-jährigen Widerkehr des Lages, an dem das HGB entstand ZHR 109 (1937), 377. old.

3.5.2. Tőkeegyesítő társaságok

a) **Korlátolt felelősségű társaság** (Sociedad Limitada) - önálló jogi személy az európai jogoknak általánosan megfelelő szabályozás szerint.

A spanyol befektetők körében az SRL. a legnépszerűbb társasági forma. Egy vagy több személy alapíthatja. A törzstőke összegét alapításkor teljes egészében rendelkezésre kell bocsátani. A törzstőke állhat vagyoni és nem vagyoni hozzájárulásból, az utóbbi azonban csak vagyoni értékű dolog lehet.

A társaság üzletrészei nem megoszthatóak és az üzletrészek átruházása is korlátozható. Az alapító okiratot közjegyző előtt kell aláírni.

A társaság tagjai belső jogviszonyukat rendezhetik szindikátusi szerződéssel (Shareholder's Agreement), azonban a szindikátusi szerződést és módosításait regisztráltatni kell a cégbíróságnál és nyilvánosságra kell hozni.

b) **Részvénytársaság** (Sociedad Anonym, S.A.) – 60 Euró alaptőkével, egy személy által is alapítható. Az alaptőke pénzbeli és nem pénzbeli hozzájárulással is rendelkezésre bocsátható, mely utóbbi az európai országok szabályozásának megfelelően vagyoni értékkel bíró apport lehet.

Alapításkor az alaptőkét teljes egészében le kell jegyezni és az egyes részvények névértékének 25%-át is rendelkezésre kell bocsátani.

A társaság minden részvényese rendelkezik szavazati joggal, mindezek mellett előjegyzési joggal is az újonnan kibocsátott részvényekre. A tagok természetesen jogosultak részesedni a társaság nyereségéből is.

A részvények szabadon átruházhatók, ezt a jogosultságot az Alapszabályban lehet részletesen szabályozni vagy korlátozni.

A társaság legfőbb szerve a közgyűlés. A képviseleti és ügyvezetési teendőket igazgatóság látja el.

a) **Holding társaság** (Entidad de Tenencia de Valores Extranjeros, ETVE)

A holdingtársaság fő célja nem más, mint a más államban honos társaságokban fennálló tulajdoni részesedések kezelése.

Ezen üzleti tevékenység szolgáltatások nyújtását jelenti azon cégek számára, amelyekbe ezek befektetnek és, amelyek ugyanazon cégcsoporthoz tartoznak.

A pénzügyi lehetőségeket figyelembe véve Spanyolország azon európai államok közé tartozik, amelyet a befektetők szívesen választanak befektetéseik színhelyéül.

Az ilyen irányú befektetéseknél fő szempont, hogy az osztalék kivétel és a társasággal kapcsolatos adózási szabályok a befektetők számára természetesen a lehető legkedvezőbbek legyenek.

Hasonlóan alapvető jelentőségű az osztalékfizetés (a holdingtársaság által az anyacégnek fizetett osztalék) adómentessége vagy minimális mértékű adóztatása iránti igény. Az utóbbi kritériumok azok, amelyek a befektetők számára a Holding társaság alapítását vonzóvá teszik.

A spanyol holding tulajdonosi minőség, az adóparadicsomokkal szemben azonban a befektetők részére ténylegességet jelent, miután ezt a jogi szabályozás megkívánja. Így egy spanyolországi holding tulajdon minőséget, ténylegességet igazol.

Az egyes tagországok jogát áttekintve, összegezvén láthatjuk, hogy a társasági formák tekintetében a **személyegyesítő** és a **tőkeegyesítő** társaságokra való felosztása a társaságoknak mindenhol létezik.

„A társaságok alapítása két rendszerben történhet. Az úgynevezett insztitucionális rendszer esetében (pl. angol, német, holland) a társaságok kereskedelmi regiszterbe való bejegyzéssel jönnek létre (illetve Angliában a Certificate of Incorporation kiadásával). Ennek ellentétje a szerződéses rendszer, amely a társasági szerződés megkötéséhez köti a társaság létrejöttét.”⁵⁷

⁵⁷ Winter, K.J.- Wymeersch, E.: Reforming Company and Take – over Law in Europe. Oxford, 2004, 146. old.

Az **alapítás** különbözősége mellett, az alapító tagok száma, a társaság tagjaira vonatkozó előírások, a **társaságirányítási modellek**, a **munkavállalói participáció**, a **nyereségszámítás és kisebbségvédelem szabályozásában is található** az ismertetett országok társasági jogai közötti különbségek.

„A társaság tagjainak a számát illetően szintén eltérő jogi előírásokkal találkozhatunk. Nagy-Britanniában legalább két, Franciországbban pedig minimum hét tag szükséges az alapításhoz.”⁵⁸

Különbségek vannak a társasági jogi szabályozásban az ismertetett Európai országokban a részvénytársaság által **kibocsátható részvények tekintetében is**.

Az angol jog különbséget tesz névre szóló (registered, nominative) és bemutatóra szóló (bearer, share, warrants) részvények között.

Ez a megkülönböztetés a kontinensen is létezik Olaszországot kivéve, ahol nincs bemutatóra szóló részvény.

„A részvények befizetésére is eltérő szabályok léteznek. Így részleges befizetés időbeli korlátozás nélkül csak az angolszász jogterületen (Nagy-Britannia, Ausztrália, Új-Zéland, USA, Kanada) lehet teljesíteni, az Európai kontinensen időbeli korlátozás létezik.”⁵⁹

Lényeges a különbség a vállalatirányítási modellek között, melyet a közösségi jogalkotás oly módon old fel a szupranacionális társaság jogi modelleknél, hogy opciót enged az egyszintű és a kétszintű modell közti választásra a szabályozásban.

„Angliában egyszintű irányítási modell (Single board System) érvényesül az igazgatóságon (Board of director) keresztül, amely felett a közgyűlés (general meeting) gyakorolja az ellenőrzési jogokat.”⁶⁰

⁵⁸ Gordon, J. N.- Roe, M. J.: Convergence and Persistence in Corporate Governance. Cambridge, 2004, 128. old.

⁵⁹ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 258. old.

⁶⁰ Molnár Gábor Lajos: Bevezetés az angol társasági jogba. Budapest, 2002, 47. old.

Németországban kétszintű irányítási modell érvényesül a társasági jogban, a Francia jog mind a két modellt alkalmazhatónak ismeri el.

„A német rendszer a kétszintű irányítási modellt követi. ... így minden AG és minden GmbH 500 dolgozó felett kötelező felügyelő bizottságot (Aufsichtsrat) lére hozni, amely ellenőrzési jogokat gyakorol az igazgatóság (Vorstand) felett. ... A kétszintű német irányítási modellben a közgyűlés választja meg a felügyelő bizottság tagjait, míg a felügyelő bizottság jogosult az igazgatóság tagjainak megválasztására.”⁶¹

A **munkavállalói participációt** is többféleképpen a dolgozói létszám függvényében szabályozzák a tagországi jogok, az 5. számú EGK társasági jogi irányelv elfogadásának éppen ez az intézmény volt az ellehetetlenítője.

A **nyereségszámítás** szabályozása is eltérő a kontinentális és az angolszász jogban.

„A nyereség és osztalékfizetésre két fő rendszer létezik.

Az úgynevezett over-all surplus (capital maintenance) értelmében nyereség az, amikor a társaság vagyona meghaladja a társaság törzstőkéjét és tartalék tőkéjét. Az úgynevezett profits on reveue account (earned surplus) rule szerint nyereségnek az minősül, amikor a tárgyévben a bevétel meghaladja a kiadást (a korábbi veszteséget nem veszik figyelembe). A kontinentális rendszerek az előbbit, míg az angolszász rendszerek az utóbbit alkalmazzák.”⁶²

A **kisebbségvédelem** szabályozása is mutat eltérést a *kontinentális és az angolszász társasági jogi szabályozásban*.

„A Nyugat-Európai társasági jogban általánossá vált. hogy a kisebbségi részesedéssel bíró részvényesek védelmére alkotott rendelkezéseket vezettek be. ... Általánosságban elterjedt a menedzsmenttől való információkérés joga, a közgyűlés összehívásának indítványozási joga valamint a közgyűlés napirendi pont javaslatának joga. Ezek

⁶¹ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 259. oldal

⁶² Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 264. old.

gyakorlását legtöbbször 10%-os részesedéshez kötik (pl. Franciaország, Norvégia, Finnország).”⁶³

„Speciális lehetőség a Franciaországban, hogy amennyiben a részvényesek és a menedzsment közötti kapcsolat megromlik, a kisebbségi részvényesek kérhetik a bíróságtól egy úgynevezett időszakos ellenőr (administrateur provisoire) kirendelését, aki az igazgatósággal együtt irányítja a társaság ügyeit.”⁶⁴

„Angliában és Írországból teljesen eltér a szabályozás logikája a kontinentálistól, hiszen a részvényes nem léphet fel, nem indíthat pert sem a társasággal sem pedig az igazgatóság tagjaival szemben (kivétel, ha például jogellenes, személyiségi jogokat sértő eljárásról van szó).”⁶⁵

„Az olasz társasági jog kuriózumként nem tartalmaz jogszabályi előírásokat a kisebbségi jogok védelmére, hanem a jogtudósok által kidolgozott általános jogelvek (jóhiszeműség, méltányos eljárás, joggal való visszaélés tilalma, stb.) érvényesülnek.”⁶⁶

Az európai társasági jog fejlődésének útja a történelmi hagyományait és a jogalkotási struktúrák különbözőségét figyelembe véve az európai társasági jogban az utolsó két évszázadban változatosan alakult.

A különbözőségek megléte mellett azonban hasonló társasági formák kialakulása figyelhető meg mind a személyegyesítő, mind a tőke egyesítő társaságok tekintetében. A fejlődésbeli és a szabályozási struktúrákban megnyilvánuló különbség a bemutatott országok történelmi fejlődésének, jogtörténelmi és jogalkotási hagyományainak az eltérésére vezethető vissza.

⁶³ Boyle, A. J.: The Minority Shareholder in Nineteenth Century: A study in Anglo-American Legal History MLR 28 (1965)

⁶⁴ Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2005., 263. oldal

⁶⁵ Hopt, K.: Harmonisierung im europäischen Gesellschaftsrecht. Heidelberg, 1991, 87. old.

⁶⁶ Kindler, P. Einführung in das italienische Recht. München, 1993, 124. old.

Megállapítható, hogy a kontinentális társasági jog fejlődésére jelentős hatást gyakorolt a francia Code de Commerce, mely rányomta bélyegét a német társasági jog de megkockáztathatjuk azt a kijelentést is, hogy az Európai társasági jog fejlődésére és szabályozásának mikéntjére is.

Az angol jogfejlődés, a common law történelmi gyökereit tekintve más sajátosságokat mutat, hisz precedens jog.

A II. Világháborút követően a common law és a kontinentális jog közelítését elsősorban gazdasági érdekek indukálták. A Világháborút követően kialakult kétpólusú világrenddel és a későbbiekben nyilvánvalóvá vált amerikai hegemoniával szemben Európa csak egyesült erővel, amely – természetesen a gazdasági erő koncentrációját is jelentette – Európa csak egyesült erővel volt képes a versenyt felvenni.

Szükségsszerűvé vált egy olyan együttműködés megteremtése Európában, amely a jövőre nézve eszkalálja a francia-német ellentéteket és kizárja egy újabb világégés lehetőségét. Európa felismerte, hogy csak egyesült politikai erővel és gazdasággal veheti fel a versenyt és jelenhet meg a világpiacon, mert csak így versenyképes.

A konvergencia iránti gazdasági érdek a társasági jog területén ahhoz az empirikus felismeréshez kapcsolódott, hogy a piaci élet meghatározó tényezői a társaságok.

A kontinentális és common law jogrendszer jogközelítésének szükségsszerűségét ez a felismert gazdasági érdek vezérelte. Az EGK létrejöttével szükségsszerűvé vált nem csak a társasági jog, hanem a tőke piac jogharmonizációja is, mivel a transznacionális gazdasági tevékenység szerepe jelentőséget kapott, egyre jelentősebbé vált.

A nagy tőke koncentrációt igénylő befektetések erősítették a konvergencia iránti igényt és a nemzeti társasági jog harmonizációját.

Fontos, sőt akkut kérdéssé vált a társaságok vezetését ellátó szervezet és a társaság tagjait képező befektetők helyzetének, egymáshoz való jogi viszonyának normatív rendezése.

A megindult jogharmonizáció, a gazdasági érdekek szükségszerű érvényesítésének kiindulópontja és az integráció mélyítésének egyik legfontosabb eszköze lett.

A közösségi jogban a kontinentális jog – angol jog (common law) dominanciája, dichotómiája a kezdetektől rányomja bélyegét a jogalkotásra, a társasági jog területén is. A két jogrendszer természetesen az integrációs folyamatban, egymással kölcsönhatásban is van.

A common lawban erősödik épp a közösségi jogharmonizáció eredményeként a jogalkotási folyamat, a kontinentális jogban pedig a jogharmonizáció és az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata és jogegységesítési tevékenysége folytán pedig megjelenik a precedens jog.

II. A társasági jogi, közösségi jogalkotás fejlődésének folyamata

4. Jogharmonizáció, alapelvek

Az Európai Unió fokozatos bővülésével, szükségszerűvé vált, hogy a közösségi jogalkotás, ezen belül a társasági jogi szabályozás is némileg felgyorsuljon. A Nizzai Szerződés az Alapszerződések kereteit tovább tágították, az újabb csatlakozási folyamat megindulásával az intézményrendszer bővítése napirendre került és elkerülhetetlenné vált. A jogharmonizáció mellett megjelent az egységes jogalkotás iránti erőteljesebb igény és „egységes jogi modellek és megoldások alakultak, alakulnak ki.”⁶⁷

Ez nem jelenti azt, hogy a jogharmonizáció szerepe háttérbe szorulna, az összehasonlító jogi módszer és az összehasonlító jogtudomány elengedhetetlenül szükséges a tagállamok közös jogelveinek az értékeléséhez. A közösségi jogalkotásban a harmonizáción és az egységes jogi modelleken túlmenően az Európai Bíróságnak is kiemelkedő szerepe van.

„Mind az írott normák integrálása és értelmezése eszközüül, mind pedig az írott normák legitimitásának paraméteréül szolgál.”⁶⁸

4.1. Jogharmonizáció, alapelvek:

A közösségi társasági jog összehangolásának igényét, a harmonizáció kiindulópontját a tagállamok egymástól többé-kevésbé eltérő jogrendszere indokolja, ez egyben a harmonizáció kiindulópontja is.

A római szerződés 2. cikkelye szerint:

a közösség feladata, hogy a Közös Piac létrehozásával és a tagállamok gazdaságpolitikájának fokozatos közelítésével elősegítse a közösség gazdasági életének

⁶⁷ Kent, P.: Law of the European Union. London 2001, 196. old

⁶⁸ Drobing, U. – Van Erp, S.: The use of comparative Law by Courts. XIV th. International C. of Comp. Law, Athen, 1997. felszólalás

harmonikus fejlődését, állandó és kiegyensúlyozott növekedését, stabilitását, az életszínvonal emelését és a tagállamok közötti szorosabb kapcsolatok kiépítését.⁶⁹

E célkitűzések megvalósításának egyik *eszközeként a 3. cikkely a tagállamok jogszabályainak összehangolását teszi feladattá, oly mértékben, amilyen mértékben erre a közös piac szabályszerű működése érdekében szükség van.*⁷⁰

Az Európai közösségek Társasági jogi harmonizációja olyan alapelvek mentén történt, mely alapelveket elsődleges jogforrások, tehát az alapszerződések, másrészt az Európai Bíróság gyakorlata alakított ki.

Melyek ezek az alapelvek?

1. A letelepedés szabadsága – elsődleges és másodlagos letelepedés
2. A társaságok négyes szabadsága
3. Az Európai Bíróság ítéletei alapján kialakított alapelvek

4.1.1. A letelepedés szabadsága

A letelepedés vagy vállalkozás szabadságának elve szorosan kapcsolódik a társaságok tevékenységéhez, a társaságok határon átlépő mozgásához.

A Római Szerződés 43. (52) cikkelye kimondja, hogy „fokozatosan fel kell oldani azokat a korlátozásokat, amelyek egyik tagállam polgárának egy másik tagállam területén való letelepedésére, azaz gazdasági vállalkozására vonatkozik.”⁷¹

Ezzel összhangban **a Római Szerződés 48. (58) cikkelye** nevesítve rendelkezik a gazdasági társaságokról, „azon gazdasági társaságok, amelyeket valamely tagállam joga szerint alapítottak és amelyek alapszabály szerinti székhelye, központi igazgatása vagy fő telephelye a közösségen belül van, a természetes személyekkel esnek egy terület alá”.⁷²

⁶⁹ Az 1957. évi Római Szerződés 2. cikk.

⁷⁰ Az 1957. évi Római Szerződés 3. cikk.

⁷¹ Az 1957. évi Római Szerződés 43. cikk.

⁷² Az 1957. évi Római Szerződés 48. cikk.

A Római Szerződés e rendelkezése egyértelműen kiterjeszti a természetes személyekre vonatkozó letelepedés szabadságát a gazdasági társaságokra is.

Társaságnak a szerződés a polgári vagy kereskedelmi jog szerinti társaságokat, szövetkezeteket, a köz és magánjog egyéb személyeit tekinti. Nem tartoznak társaságok körébe a non-profit szervezetek, miután nem a jövedelemszerzés tevékenységük fő célja.

4.1.2. Elsődleges és másodlagos letelepedés

A Római Szerződés **43. (52) cikkelye** szabályozza társaságok számára azon jogosultságot, hogy a közösség bármely tagországában, társaságot, fióktelepet vagy ügynökségeket létesítsenek, alapíthassanak.

Olyan szabályozás, amely a társaságok korlátozásmentes mozgását biztosítaná, most ez azt jelentené, hogy bármely jogi társaság jogi személyiségének megtartása mellett helyezhetné át székhelyét egyik tagállamból a másikba.

4.1.3. A négyes szabadság joga

„Ezen jogok megteremtésében, finomításában az Európai Bizottság joggyakorlata irányadó a tagállamok és maga az Európai Bizottság számára is

A **négyes szabadság joga** (quadripartite company freedoms) jogintézményét az Európai Bizottság joggyakorlásának figyelembe vételével alakította ki a jogirodalom.

Ezek a jogok a következők:

- a) az alapítók azon joga, hogy döntésük szerint bármelyik közösségi tagállamban létrehozassák a társaságukat;
- b) a társaság tulajdonosainak azon joga, hogy gazdasági tevékenységüket egy adott államban adózó hazai, akár külföldi társaságon keresztül gyakorolhassák;
- c) szabad döntés, hogy a gazdasági jelenlét leányvállalaton vagy fióktelep útján valósul meg;

- d) a társaságok és tulajdonosaik joga a nemzeti bánásmódra a bejelentés helye szerinti tagországban.”⁷³

4.1.4. A tőkemozgás szabadsága

A fentebb említett elvek kialakításához szorosan kapcsolódik **az Európai Bíróság gyakorlata**, melyet majd a későbbiekben kifejtünk.

A négyes alapelvhez szorosan illeszkedik a tőkemozgások felszabadításának szabályozása is, és a tőkemozgások felszabadításának igénye, hisz mit sem érne a letelepedés szabadsága, a társaságalapítás szabadsága a nélkül, ha a társasági formát öltő befektetésekhez szükséges tőke javak mozgása korlátozott lenne, és az egyik tagállamban alapított társaság által megtermelt tőkét ne lehetne korlátozásmentesen kivinni. A vállalkozások létrehozása és a tőkemozgás közötti összefüggés rendkívül szoros. A tőkemozgások szabaddá tételének követelménye a Római Szerződés letelepedés szabadságára vonatkozó szabályára is utal.

A tőkemozgás teljes felszabadítására az 1985-ös Fehér könyv fektet le először jogalkotási programot.

A tőkemozgások megkönnyítésére 1985-ben és 1986-ban irányelvek születtek, 1988-ban a Tanács 88/361 EGK sz. irányelve a tőkemozgások teljes felszabadítását, a még meglévő korlátozó intézkedések eltörlését fogalmazta meg feladatként a tagországok számára.⁷⁴ Az irányelv a tőkemozgás szabaddá tételét elsősorban a tagállamokban letelepedett úgynevezett rezidens személyek vonatkozásában változtatta.

A tőkemozgások felszabadítására jelentős hatással volt a Maastrichti Szerződés, mely a Római Szerződést módosította e tekintetben. A szerződés 73 b. cikkelye általános szabályként rögzítette:

„tilos minden olyan korlátozás, amely a tagállamok közötti tőkemozgásokra, illetve fizetésekre vonatkozik.”⁷⁵

⁷³ Werlauff, E.: EC Company Law. In: European Business Law Review, May/June 1998, 169-170. old.

⁷⁴ 88/361/EGK irányelv a tőkemozgások felszabadításáról

⁷⁵ Maastrichti szerződés 73. b. cikk.

Elsődleges jogalkotási szinten kerül megfogalmazásra e fontos kritérium.

A Bizottságnak 1997-ben közleményt adott ki az Európai Unión belüli befektetések bizonyos jogi vonatkozásairól (Communication of the Commission on Certain Legal Aspects Intra-EU Investment).

Ez az összefoglaló érintette az úgynevezett „aranyrészvényeket”, mint a szabad tőke mozgást akadályozó tényezőt, hisz e tekintetben az Európai Bíróság álláspontja szerint nincs teljes összhang a tagállami jog és a közösségi jog között.

Hasonlóan korlátozó okként jelentkezik a tőke mozgások, és a társasági jog területén is az egyes tagállamok adózásának eltérése.

Ez utóbbi különbségek fennmaradásához a tagállamok még jelenleg is ragaszkodnak, pedig ennek kétségtelenül versenytorzító hatása van.

4.1.5. A társaságok jogképessége

Az Európai Bíróság jogértelmezése és a társasági joggal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatának elsődleges célja nem más, mint az alapjogokban megfogalmazott jogoknak a finomítása.

A társasági jogokat érintő jogesetek köréből mérföldkőnek tekinthető az Európai Bíróság „Überseering”⁷⁶ ügyben hozott ítélete.

Az Európai Bíróság a tárgyban hozott ítéletet az ügyben, hogy egy Hollandiában bejegyzett társaság, amely Németországban vásárolt ingatlant, jogosult-e az ingatlan kivitelezési munkálataival felmerült kártérítési szavatossági igényeit Németországban peresíteni.

A német I és II fokú Bíróságok ítéletükkel a Hollandiában bejegyzett társaság jogképességét, ezzel perképességét kérdőjelezték meg.

⁷⁶ Überseering B.V.V. NORDIC CONSTRUCTION Baumanagement GmbH, C-2008/00. sz. ügy. ECR (2002) I-09919.o.

Az Európai Bíróság az Überseering ügy kapcsán azt vizsgálta, hogy az ügyben a közösségi jog hatálya alá tartozó kérdésekről van szó, - a német szabályozás, amely szerint csak Németországban bejegyzett társaság jogképes – sérti-e a letelepedés szabadságát, korlátozza-e azt. Az utóbbi esetben, amennyiben erre igen a válasz – mivel indokolható az ez ellen irányuló korlátozás.

A kérdés kapcsán a tagállamok jogainak kollíziója társaságok személyes joga tekintetében megfogható volt, pregnánsan megmutatkozott.

A székhely elvét és a bejegyzés elvét képviselő tagállamok jogának kollíziójáról volt szó, a jogeset kapcsán.

Az Európai Bíróság ítélete – az Überseering ügy kapcsán – *jogtörténeti jelentőségű*, hisz kimondta, a német Bíróságok ítélete sérti, tagadja a letelepedés szabadságának elvét.

Ezen elv korlátozása bizonyos körülmények között elfogadható (jogbiztonság, hitelezővédelem, kisebbségi jogok biztosítása, stb.), nem lehet azonban indoka a jogképeség és ezzel a perképeség megtagadása egy másik tagállamban bejegyzett társaságtól.

Az ítélet komoly fordulatot jelentett az európai joggyakorlatban.

„Az inkorporáció elve messzemenően kiszolgálja az alapítók szándékait, az üzleti érdekeket. Támogatja a társaságok nemzetközi mozgását, hiszen a székhely áthelyezése nem érinti a társaság létét és személyes jogát.”⁷⁷

Az ítélet eredménye *a közösségi jogon belül ekként fogalmazható meg, a más tagországban bejegyzett társaság jogképes, mert ez van összhangban a letelepedés szabadságának elvével.*

⁷⁷ Sandberger, G.: A társaságokra irányadó jog az európai közösségben, a székhely és a bejegyzés elvének kritikai értékelése az európai közösségek jogának tükrében. In: Magyar Jog, 1997. 9.szám

4.1.6. A társaságok személyes joga

A társaságok jogképessége tárgyában hozott fentebb részletezett ítélet ütközőpontja a tagállamok letelepedés szabadsága kapcsán képviselt azon eltérő álláspontja okozta, amely a társaságok személyes jogához kötődik.

Két elv ütközött a székhely és a bejegyzés elve. A tagállamok egy része (német jog, francia jog, olasz jog) a székhely elvét, míg más része (holland, Egyesült Királysági, Magyarország) a bejegyzés elvét követi alapelveként a társaságok személyes jogának a meghatározásánál.

A személyes jog meghatározása, hasonlóan a természetes személyek személyi jogához rendkívül fontos. Ezen jogirány a társaság jogi helyzetének, keletkezése, érvényessége, jogképessége, belső szervezeti felépítése szempontjából alapvető jelentőségű.

A székhely elve alapján álló tagországok, azt a jogot tekintik a társaság alapítására, bejegyzésére, szervezetére, képviselésére, stb. irányadónak, **ahol a társaság székhelye van.**

Az e jogdogmatikát követő tagországok alaptézise az, hogy egy adott társaság egy tagállamon belül működik, így értelemszerűen az adott tagállam jogi főhatalma érvényesül adott társaság felett. E jogdogmatikai szemlélet a más tagállam joga szerint működő társaságot egy idegen jog alapján létrehozott jogintézménynek tekinti.

A bejegyzés vagy inkorporáció elve a társaság jogi létét, szervezeti felépítését, jogképességét, stb. *a társaság nyilvántartásba vételének, bejegyzésének a jogához köti.* E jogdogmatika szerint a székhely áthelyezése, megváltoztatása nem érinti az adott társaság fölötti jogi főhatalmat – arra nézve a bejegyzés joga az irányadó.

A két elv ütközése eredményezi a társasági jogok azon versenyét, hogy egy államon belül hazai és külföldi jog alapján bejegyzett társaságok működhessenek. A

társaságok számára lehetővé válik a jogválasztás lehetősége. A *bejegyzés elvének bírálói* ezt a „*race of laxity*”⁷⁸ – a lazaság versenyének tekintik.

Ha a két elemet megvizsgáljuk egyiknek, másiknak is vannak előnyei és hátrányai.

A székhely elv előnyt jelent azon ország számára, ahol a társaság székhelye van, miután joga irányadó a társaságra, joga összhangba kerül, mint fogadó ország a másik tagállam jogával. E jogelv azonban székhelyáthelyezés esetén az adott társaság felszámolását és újbóli alapítását eredményezi, amely jelentős költségkihatással jár.

Az inkorporáció elve gyorsítja, elősegíti a társaságok mozgását nemzetközi méretekben segíti üzleti kapcsolatok kereteinek tágítását, élénkítőleg hat a gazdaságra, hisz nem kell az adott társaságot újból alakítani.

Ezen előnye azonban hátrányként jelentkezhet a hitelezők, a társasági kisebbségi jogok birtokosai számára. Egy adott tagállam szigorúbb társasági jogi szabályainak a kikerülését is lehetővé teheti az inkorporációs elv.

Az európai közösségek jogalkotása a szupranacionális társaságok vonatkozásában, mint majd látni fogjuk, azon az elvi alapon áll, hogy az adott társaság székhelye egyik tagállamból a másikba minden korlátozás nélkül áthelyezhető legyen. A székhely és az inkorporációs elv ütközését az eliminálja, hogy a társaságalapítás egységes közösségi jog alapján történik.

Az egységes jog alapján történő társaságalapítás, igaz csak a tőkeegyesítő társaságok (Rt., Kft.) vonatkozásában, tehát szűkebb körben, egységes jog, jogértelmezés és bírósági ítélezési háttérrel adott.

Az egységes jogon történő társaságalapítás pedig irányelvek sorainak megalkotásához kapcsolódik, amelyek a tagországi jogközelítést célozták és valósították meg az Európai Társasági jogban.

Természetesen a társasági jogban a közösségi sui generis jogon kívül szerepet játszanak azok a nemzetközi egyezmények is, amelyek szintén részét képezik a társasági jognak.

⁷⁸ Goldman, B.: Europäisches Handelsrecht. Karlsruhe 1973, 98. old.

A társaságok kölcsönös elismerésének kidolgozására és elfogadására először a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia tett kísérletet. Az e területre vonatkozó jogegységesítésért azonban az egyezmény nem sokat tett. Hasonló kísérlet volt az Európai Közösségek Egyezménye a társaságok és a jogi személyek kölcsönös elismeréséért.

„Az egyezmény megalkotása a Római Szerződés 293(220) cikkére nyúlik vissza, amely nemzetközi szerződés kötését irányozta elő egyebek között a társaságok elismerésének biztosítása érdekében.”⁷⁹

„Az Egyezmény 1. cikke szerint a polgári jog és kereskedelmi jog szerint létrejött társaságokat, ideértve a szövetkezeteket is, minden további nélkül elismerik, amennyiben egy szerződő állam joga szerint alapították őket, s amely felruházza őket azzal a képességgel, hogy jogok és kötelezettségek alanyai legyenek, és feltéve, hogy alapszabály szerinti székhelyük az Egyezmény alkalmazási területén fekszik.”⁸⁰

Az elismerés alapján a társaságok a fogadó országban is rendelkeznek jog és cselekvőképességgel és ezen jogosultságokat nem lehet egyedül arra hivatkozva megtagadni, hogy az adott társaság az alapítás országában nem rendelkezik jogi személyiséggel.”⁸¹

Az egyezmény azonban mind a mai napig nem lépett hatályba, a közösségi jog pedig olyan irányba indult, amely az egységes közösségi jog alapján sui generis társaságok megalakítását teszi lehetővé, kikerülve a székhely és bejegyzési elv mellett voksot letevő és ezen kollíziót keletkeztető tagállamok egymással szembeni vitáját.

A nemzetközi magánjogi egyezmények hatással vannak a társasági jog európai méreteiben való alkalmazására. A nemzetközi egyezmények láncolata azonban szűk körű, hisz csak a nemzetközi egyezményt aláíró szerződő felekre vonatkoznak, nem minden államra.

⁷⁹ Európai Társasági Jog , KJK-KERSZÖV kiadó, 2004., szerkesztette Miskolczi Bodnár Péter, 38. old.

⁸⁰ Az Európai Közösség Egyezménye a társaságok és jogi személyek kölcsönös elismeréséről, 1. cikkely

⁸¹ Az Európai Közösség Egyezménye a társaságok és jogi személyek kölcsönös elismeréséről, 6. és 8. cikkely

A magánjogban, elsősorban a kötelmi jog területén született nemzetközi megoldások (Brüsszeli, Bécsi, stb. egyezmény) elsősorban eljárásjogi szabályok láncolatát képezik.

5. A társasági jog jogforrási háttere

A közösségi jogi szabályozás fontosságát a társasági jogban az is erősíti, hogy több jogterülethez, így kereskedelmi joghoz, az alapelveket jelentő négy szabadságjoghoz, a szociális és gazdasági célokhoz, a kötelmi joghoz is kötődik.

A versenypolitika természetesen a társasági jog területén is domináns szerepet játszik. A közösségek utóbbi évtizedben való elmozdulása a társasági jogi irányelvektől a szupranacionális társasági jog kialakításának irányába jól mutatja a versenypolitika azon igényét, hogy egységes azonos feltételeket biztosító jog legyen a társaságalapítás háttere.

A társasági jog jogforrásai körében a tagállamok jogainak közelítésére vonatkozóan általános klauzulát maga a Római Szerződés tartalmaz, elsődleges, jogforrásként.

A Római Szerződés (3. cikkely c. és h. pontjai) a gazdasági integrációhoz kapcsolódó célok között a személyek, szolgáltatások és tőke tagállamok közötti „szabad mozgásának” útjában álló jogi-adminisztratív akadályok megszüntetéséről és a tagállamok jogának szükséges mértékű összehangolásáról rendelkezik.

„... A közösség tevékenysége a jelen szerződésben előírt feltétellel és időtervben a következőket foglalja magában:

c) belső piacot, amelyet az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását gátló akadályok tagállamok közötti eltörlése jellemez;

h) a tagállami jogszabályok közelítését a közös piac működéséhez szükséges mértékben.”⁸²

⁸² Az 1957. évi Római Szerződés 3. cikk. c. és h. pontja

A jogharmonizáció szükségességének elsődleges jogforrási szinten történő megfogalmazása mellett *Római Szerződés 308. cikkelye a Miniszterek Tanácsát is feljogosítja az integráció alakítására, jogalkotással, biztosítván a hatáskört a fentebb említett cikkellyel.*⁸³

„A Római Szerződés 54. cikkely harmadik bekezdés f.) pontja értelmében a Tanács feladata, ... hogy irányelveket bocsásson ki. A társasági jog harmonizációjának jogalapját, ugyanezen cikkely harmadik bekezdésének 9) pontja teszi lehetővé.

„A jogösszehasonlítás elengedhetetlenül szükséges a tagállamok közös jogelveinek az értékeléséhez.”⁸⁴ Ez segíti elő a legfontosabb területeken a tagállamok jogának közelítését.

A Római Szerződés 94. és 95. cikkelyei a **jogharmonizáció, jogközelítés vonatkozásában a Bizottság és a Tanács jogalkotási aktusai részére biztosítják a hatásköri kereteket.**⁸⁵ A hatásköri keretek módosulását jelentette a közösségi jogalkotásban az Egységes Európai Okmány (Single European Act), melyet 1986-ban fogadtak el. Ezen okmány az Európai Parlament döntési pozícióját erősítette meg.

Elsődleges jogforrás a társasági jogban a Római Szerződés 43. cikkelye, amely szerint „minden olyan korlátozás tilos, amely egy tagállam állampolgárainak, egy másik tagállamterületén való letelepedésére vonatkozik. Ez a tilalom kiterjed azon korlátozásokra is, amelyek valamely tagállamnak egy másik tagállam területén letelepedett állampolgára által alapított képviselet, fiók vagy leányvállalat létrehozására vonatkoznak.”⁸⁶

⁸³ Az 1957. évi Római Szerződés 308. cikk.

⁸⁴ Hilf, M. : The Role of Comparative law in the jurisprudence. Montreal, 1986. 215. old.

⁸⁵ Az 1957. évi Római Szerződés 94-95. cikk.

⁸⁶ Az 1957. évi Római Szerződés 43. cikk.

A letelepedési szabadság magában foglalja a *vállalkozói tevékenység megkezdését és gyakorlását, valamint vállalatok, különösen a 48. cikkely (2) bek. szerinti társaságok alapítását és irányítását, az alapítás helyén a saját állampolgárookra meghatározott feltételek között.*

A 44. cikkelyben szereplő alanyi kört a 48. cikkely (2) bekezdése meghatározza.

„Társaságok vagy cégek alatt valamely tagállam polgári és kereskedelmi joga szerint létrejött társaságokat kell érteni, ideértve a szövetkezeti társaságokat, valamint más profitorientált közjogi vagy magánjogi személyeket.”⁸⁷

Az elsődleges fentebbi jogforrás rögzíti a társaságalapítás vonatkozásában az egyik leglényegesebb **alapelvet** a letelepedés szabadságát (freedom of establishment). Az idézett cikkelyek magukban foglalják a **vállalkozások** alapításának, a vállalkozási formák (társasági formák) szabadságát és e vonatkozásban a tagországok közötti kölcsönös bánásmód alapelvét, a nemzeti elbánás elsődleges jogforráson alapuló elvét.

*„A társasági jogra is vonatkozik értelemszerűen a szubszidiaritás közösségi jogi általános elve. A közösségi jogalkotás akkor és annyiban jön létre, amikor és amilyen mértékben az érintett közösségi célkitűzés a tagországok intézkedéseivel megfelelően nem valósítható meg és ezért az adott intézkedés szándékolt eredménye közösségi szintű szabályozással jobban elérhető.”*⁸⁸

A jogforrási rendszer, a társasági jog területén is természetesen hasonló képet mutat a többi ágazat területén meglévő jogforrási rendszerrel, az unió magánjogi jogforrási rendszerével.

Az alapszerződésekből származik az unió intézményeinek jogalkotási joga. A másodlagos jogforrás jogalkotási formái is ugyanazok, Tanács, Bizottság, Parlament, mely utóbbi szerepe az Amszterdami Szerződéssel az „együtt döntési folyamattal” jelentős mértékben megnőtt.

⁸⁷ Az 1957. évi Római Szerződés 48. cikk. (2) bek.

⁸⁸ Maastrichti szerződés

A társasági jog területén a harmonizációs folyamat az EGK megalapítás óta bővült. A kezdeteket követően a 80-as évektől kezdődően felerősödött a harmonizációs tevékenység és egymást követően jelentek meg a társasági jogi irányelvek.

A 3. évezredben pedig az irányelveken túlmutató egységesített közösségi jogon alapuló szupranacionális társasági formák jelentek meg, mely homogén területet jelent a közösségi jogalkotásban.

A közösségi jogon alapuló társasági jog megalkotására a társasági jog harmonizációja nélkül nem kerülhetett volna sor.

*Az **egységesítés** megvalósításának előfeltételét képezte, a társaságok alapítási szervezeti-működési jellemzőinek, **így a társaságok** nyilvánosságra hozásának, ezek feltételeinek, a kisebbségi jogok tulajdonosainak, a hitelezők védelmének biztosítása, a tőkevédelemre és a transzparenciára vonatkozó tagállami szabályozások közelítése.*

Fontos a nemzetközi üzleti kapcsolatokban is, hogy a jogharmonizáció révén az irányelvekkel a közösségi jog a tagországok jogait közelítse, ez a befektetési kockázatot csökkenti, preferálja a vállalkozási kedvet, a társaságok alapítását más tagállamok területén. Ez a folyamat jól látható a Római alapítók tevékenységének kezdetétől napjainkig. E folyamatba jól láthatóan az európai jogdogmatika is bekapcsolódott és aktív szerepet vállalt benne.

„... a közösségi jog többé-kevésbé tudatos és tudományosan megalapozott jog-összehasonlító tevékenység eredményeként alakult ki. Ez a különféle modellek egybevetésére irányuló jog-összehasonlító tevékenység már a jogalkotás előkészítő fázisában is szerepet kap, amikor az egyes államok különféle meglévő szabályainak megismerése a cél.

„Ez szerepet kap maguknak a közösségi jogi normáknak a megalkotása során, amikor meg kell találni azt a jogi konstrukciót, amely leginkább megfelel az egyes jogrendszereknek, szerepet kap továbbá ezt követően is, amikor a Bíróságnak értelmeznie és alkalmaznia kell az új szabályokat.”⁸⁹

Ez a folyamat folytatódik maguknak a közösségi normáknak a megalkotása során.

5. 1. Társasági jogi irányelvek megjelenése a közösségi jogforrásokban

*A tagállamok már a **Római Szerződésben** megkezdték a jogharmonizáció lefektetésének elvi alapjait. A jogharmonizáció, mint jogalkotást ösztönző és a tagállamok jogának különbözőségét enyhíteni próbáló eszköz a társasági jog területén fokozott szerepet kapott a közösségek eddigi történetében.*

A tagállamok azon joganyagát kellett elsősorban közelíteni, amely a belső piacra vonatkozó integráció elmélyítésére, a működésére közvetlen hatással van.

A jogharmonizáció természetesen eszköze a tagállami jogok különbözősége kimutatásának is.

A jog-összehasonlítás révén a tagállami jogokban közel egyenértékű belső jogszabályok jelennek meg.

A társasági jog területén is kizárt az alternatívák nélküli harmonizálás lehetősége, hisz a tagállamok gazdasági fejlettsége, különösen a 2004-ben bekövetkezett csatlakozásokat figyelembe véve – rendkívül eltérő, mások a tagországok történelmi és kulturális gyökerei, melyet saját jogrendszerük is magán visel, jól tükröz.

A belső piacot érintő folyamatok közül csak azok harmonizálhatók a közösségi jogharmonizációs politika alapján, amelyek a kereskedelmi forgalom akadályozásához, zavarásához vagy a piacon meglévő verseny torzulásához vezettek.

⁸⁹ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS kiadó, Budapest, 2003., 46. old.

A jogharmonizáció fókusza a belső piac, a gazdasági integráció szélesítése és bővítése.

Az 1986-ban megszületett „Egységes Európai Akta”, mellyel a tagállamok a Római Szerződést módosították, egyben e társasági jogra vonatkozó jogharmonizáció alapja is.

Az „Egységes Európai Aktában” megfogalmazott lényeges kitétel, hogy a tagállamok olyan egységes belső piac megvalósítását tűzik ki célul, amelyben az áruk, személyek, szolgáltatások és a tőke mozgása biztosítva van.

Az európai gazdaságpolitika alakításának a jogharmonizáció, a jogszabályozás egyik eszköze, fontos elem. A harmonizált jog ad olyan struktúrát, amely a nemzetközi kapcsolatokban megkönnyíti épp azzal, hogy a tagállamoknak a közösségi dimenzióhoz kell igazodniuk, a társaságok alapítását, nemzetközi kooperációk létrejöttét.

A jogharmonizáció mikéntje egyben jogpolitikát is jelent természetesen.

„Az összehangolás egyúttal mindig jogalkotói aktust illetve jogalkotást, ezzel együtt jogpolitikát jelent.

Egy adott tagállam törvényalkotása konfliktusmegoldást és érdekvédelmet szolgál, s a jogösszehangolás éppen ezen érdekek szférájába „nyúl bele”: érdekegyensúlyt teremt vagy bont meg, azaz európai szintű jogpolitikáról van szó. Ez a harmonizáció legislatív formája.⁹⁰

Az irányelvek sorában az úgynevezett opcionális irányelvek kaptak jelentőséget, mint a jogharmonizálás egyik útja. Ezen irányelvek figyelembe veszik a tagállamok fentebb már említett eltérő sajátosságait (eltérő gazdasági, kulturális, történelmi, társadalmi háttér). *Az alternatívát, opciót engedő irányelv a tagállam adott jogterületére vonatkozó jogi megoldásait is érvényre engedi jutni.*

⁹⁰ Timmermanns, Cristian W.A. : Die europäische Rechtsangleichung im Gesellschaftsrecht, in: RabelsZ 48 (1984) S.1

A jogharmonizációt azonban elsődlegesen a közösség céljai és az elérni kívánt gazdasági eredmények, célkitűzések határozzák meg elsősorban.

A társasági jogban megjelenő irányelvek jelzik, hogy a harmonizálásnak korlátai vannak. A társasági jog területén az ez idáig lezajlott jogharmonizációs folyamat jelzi, hogy bizonyos a társasági joghoz kapcsolódó területeken (konszernjog, munkavállalók részvételi joga) ez a folyamat még kellőképpen nem erősíthető.

A Római Szerződés 235. (308) cikkelye az önálló egységes európai jog megteremtésének generálklauzulája: „ha a Közös Piac céljainak megvalósítása érdekében szükséges, és a szerződés különös felhatalmazást az érintett területen nem tartalmaz, úgy a Bizottság javaslatára, a Tanács egyhangúlag rendeletet bocsát ki”.⁹¹

A rendeleti jogalkotásnak az egységesített (unifikált) közösségi jog az alapja. A szupranacionális társaságok alapja az egységes sui generis közösségi jogon alapul. A társasági jog az a jogterület, ahol a harmonizációtól az egységes jog kialakításához vezető út jól nyomon követhető.

Az Európai Unió társasági jogi szabályozásának domináló része a társasági jogi irányelveken és nem az egységesített jogon alapuló közvetlenül alkalmazandó jogi normák útján jelenik meg a közösségi jogban.

Érthető álláspontom szerint, hogy az Unió a társasági jog szabályozásában csak oly mértékben kíván beavatkozni, hogy a belső piacon lévő verseny ne torzuljon és a tulajdonosi jogok, még ha lényegét tekintve gazdasági tulajdonról is van szó, ne sértse a tagállamok e területre vonatkozó jogalkotási autonómiáját.

A döntési autonómia, a szerződéskötési szabadság elvének érvényesülése kell, hisz a pacta sunt servanda elve a kógens szabályozással nem jól fér meg. A társasági jog harmonizálásának célja nem lehet más, csak az, hogy a más tagállamban való társaságalapítást az erre vonatkozó tagállami szabályozásokat alapvető és a társaság létét meghatározó pontokon egymáshoz közelítse.

⁹¹ Az 1957. évi Római Szerződés 235. (308) cikkely

Melyek ezek a pontok?

A társasági jog harmonizációjának célja nem lehet más csak az, hogy megkönnyítse a más tagállam területén történő társaság alapítást. Ez, pedig csak oly módon lehetséges, ha hasonló szabályok vonatkoznak a társaság alapításra, működésre, hasonló garanciális szabályok érvényesülnek a tőke és a hitelezővédelem tekintetében.

Így a társasági jog harmonizációja révén a társaság közzétételére vonatkozó szabályozásnak és a társaság alapításával kapcsolatos költségeket is közelíteni lehetett, az e körben megszületett irányelvekkel.

„A társasági jog harmonizációja ily módon versenyképességi, gazdasági, szociális és tulajdonszerzési integrációt segítő moduláló eszköz is egyben a jogalkotó számára.”⁹²

Az egységes piac létrejött, mely a gazdasági integráció elmélyítésének útján elképzelhető csak, mégpedig oly módon, hogy ezen a piacon résztvevők vállalják, hogy egységes vagy egymáshoz hasonló normakomplexumon nyugvó gazdasági, pénzügyi és adózási jogszabályokon alapuló jogot alkotnak.

A közösségi jogalkotásban az úgynevezett Zöld Könyvekben az egységes piac és az arra vonatkozó jogalkotás óhaja megfogalmazást nyert.

Az egységes piac hatékony működéséhez a gazdasági szférán felül a vállalati szférára vonatkozó tagállami szabályozás közelítése elengedhetetlen. Ennek igénye szülte a társasági jogi irányelveket. Egy egységes piac létrejött, mindaddig elképzelhetetlen, amíg szereplőire nem ugyanazok vagy legalább egymáshoz megközelítőleg hasonló jogi normatívák nem vonatkoznak.

⁹² Schweitzer, M. – Hummer, W.: Europarecht (3. kiadás, 1990., Metzner Verlag)

A nemzetközi szabályok, az egyenlő bánásmód alapelve igényli az e területre vonatkozó:

- *anyagi jogszabályok*
- *nemzetközi magánjogi szabályoknak az összehangolását.*

A jogharmonizációban fontos szerepet tölt be: „Az államok, illetve az államok közössége jogának – a közösségi bíróságok, illetve közösségi jogalkotó szervek által történő alakítása.”⁹³

Az Európai Bíróság ítéletei tagadhatatlanul az összehasonlító módszer felhasználásán alapulnak. Az ítéletekben, melyek egyben a közösségi jog számára így a jogalkalmazó számára is precedensek – a tagállamok közös jogelveit kell megtalálnia, értékelnie és összehasonlítani – kétségtelenül tudományos módszer.

„Az összehasonlító módszer, az összehasonlító jogtudomány alapvető szerepet tölt be a közösségi jogalkotás területén.”⁹⁴

Ennek több lehetséges útja van. Lehetséges egységes szabályok megalkotása a külföldi elemet tartalmazó tényállás esetén az alkalmazandó jog meghatározására. A nemzetközi kollíziós magánjog erre jó eszköz.

Megoldást azonban csak a kiválasztandó, alkalmazandó jogra nézve ad, miután a kiválasztásra vonatkozó jogi normatívát, szabályt és ezzel a szabályozást egységesíti.

⁹³ Zweigert, K.- Kötz, A.: Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts I. Tübingen, 1969, 266. old.

⁹⁴ Mattei, U.: The Comparative jurisprudence of R.B.Schlesinger and R.Sacco: A Study in Legal Influence in A. Riles. ed. Oxford-Portland. 2001, 185.old.

A nemzetközi kollíziós magánjog nem az anyagi jogot egységesíti, hanem egységes kapcsolódó jogszabályokat alakít ki. Az alkalmazandó anyagi jogi szabályok különbözőségét a nemzetközi kollíziós magánjog nem oldja fel, de ez nem is a feladata. A társasági jog területét érintő nemzetközi egyezmények célja, hogy adott jogterületre vonatkozóan egységes magánjogi szabályozás alakuljon ki.

Ilyen irányelvek pl. „a gazdasági Társaságok és jogi személyek kölcsönös elismeréséről” szóló 1968. február 29-én aláírt Brüsszeli Egyezmény⁹⁵ a joghatóságról, illetve a polgári és kereskedelmi jogi tárgyú bírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1986. szept. 27-én aláírt Brüsszeli Egyezség⁹⁶ és a szerződéses kötelelemről alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19.-én aláírt Római Egyezmény.⁹⁷

A nemzetközi magánjog egységesítése nemzetközi egyezségekkel, rendkívül lassú és lévén, hogy a nemzetközi szerződések zárt láncolatot alkotnak, a benne résztvevők száma miatt, szinte kizárt.

A nemzetközi szerződések előkészítésének, kidolgozásának folyamata is lassú, így eredményes és társadalmi viszonyt jogi normába öntő jogalkotási eszközként nem elég hatékony.

A társasági jog területén is csak olyan szabályozási módszer és eszköz fogadható el, amely tartalmazza azon lényeges szabályok minimumát, amelyek képesek biztosítani azt, hogy a piac szereplőire, esetünkben a közös piacon belül működő társaságokra hasonló szabályozás vonatkozzék.

⁹⁵ Európai Közösségek Hírdető Lapja, H.L.L 266

⁹⁶ Európai Közösségek Hírdető Lapja, H.L.L 299

⁹⁷ Európai Közösségek Hírdető Lapja, H.L.L 287

Ez a szabályozás pedig olyan legyen, hogy a piac szereplőinek egyikét vagy másikat ne hozza kedvezőbb helyzetbe, tehát a szabályozás az ilyen területek kialakulásának a lehetőségét kizárja.

*A társasági jog területén a közösségi jog többnyire az úgynevezett opcionális **irányelvekkel** szabályoz. Az opcionális irányelvekkel való „szabályozás” egységes modellt nem teremt, hisz megadja a tagállamoknak azt a lehetőséget, hogy válasszanak.*

Az irányelven alapuló tagállami jogalkotás lehet a minimális szabályozásra előírt közösségi kívánalmaknál szigorúbb is. Az opcionális irányelv a tagállami jogalkotásnak is teret enged.

A jogegyesítés, mely a szupranacionális társaságok alapításának, szerkezetének, működésének alapja, ennél sokkal kevesebb lehetőséget ad a tagországi jogalkotóknak, éppen azért, mert normatívabb.

6. A társasági jogi ítéletek az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából

A különálló irányelvekben megjelenő, a társasági jog egyes szegmenseit érintő közösségi jogalkotás, mint vizsgáltuk, **nem alkot önálló társasági jogi rendszert.** *Az irányelvek az elérendő eredmény tekintetében kötelezik jogalkotásra a tagállamokat.*

Az irányelvek normaigénnyel megfogalmazott szabályt adó rendelkezései a tagállamok belső jogának a részei, társasági jogforrások. A tagállami jogforrást a társasági jogi peres viták kapcsán az adott tagállam bírói fórumain értelmezik és alkalmazzák.

A közösségi jog implementált, transzponált szabályai tagállami belső jogforrássá válnak.

A belső társasági jogforrásokra természetesen az EK Bíróság döntéseinek, jogértelmezésének ugyancsak hatása van, hisz az irányelvi szabályok értelmezését a tagországok kérhetik az Európai Bíróságtól, akinek a válasza, értelmezése adott jogeset kapcsán kötelezi a tagállami bíróságokat.

A **tagállami és a közösségi jogrendszer kölcsönhatással** van egymásra, oly módon, hogy kollízió esetén *a tagállami jogi normákat a közösségi jogi normák felülírják és a közösségi jogi normát kell alkalmazni.*

Az Európai Bíróság joggyakorlata természetesen érinti a társasági jog területét, hisz a társaságalapítás együtt jár azzal, hogy más tagállam területén kell gazdasági tevékenységet kifejteni jövedelemszerzési céllal, melyhez tartósan a másik tagállam területén kell tartózkodni.

A társasági joggal kapcsolatos Európai Bírósági ítélkezési gyakorlat több olyan döntést tartalmaz, melyek a diszkrimináció tilalmát, az állampolgárságon alapuló megkülönböztetés, belföldiekkel egyező bánásmód, a munkavállalók szabad mozgásának a biztosítását vagy éppen a szabad munkavállalás jogának biztosítását kívánják elősegíteni.

Az ítélkezési gyakorlatra vonatkozóan néhány jogesetet kívánok bemutatni értekezésemben:

Az Európai Bíróság joggyakorlata a tagállami bíróságok számára ugyancsak kötelező. A társasági irányelvek alkalmazásának a tagállami implementálással összefüggésben is több ítélet született, melyből néhányat ismertetnék:

1. **„Marleasing SA** v. La Comercial Internacional de Alimentation SA” (CASE C – 106/89);

2. **Karella eset** (C19/90 és C20/90 egyesített ügyek);

3. **Überseering BV.** v. NORDIC CONSTRUCTION BAUMANAGEMENT (C-208/00sz.);

4. **FRIEDRICH HAAGA GmbH.** ügy (case 32/74).

6.1. Marleasing ügy (Case C – 106/89)

A La Comercial Rt. alapításában döntő szerepet játszó cég, hitelezőitől elvonandó összeget (fedezetet) vitt be vagyonként a La Comercial Rt.-be, mely a per alperese volt.

Marleasing SA a cég hitelezője volt és arra hivatkozott, hogy a létrehozott új cég jogellenesen jött létre, a társaságot létrehozó cég szerződése és az új Rt. alapítása is ebből fakadóan semmis. Marleasing SA szerint a La Comercial Rt. alapítására kizárólag fedezetelvonás céljából került sor.

Az ügy elbírálásának időpontjában Spanyolország még nem implementálta jogába a 68/161/EGK irányelvet, az 1. társasági jogi irányelvet.⁹⁸

Az ügyben tagállami bíróságként az ovideoi, tehát spanyol bíróság járt el.

Az előzetes megkeresésre eljáró Európai Bíróságnak abban kellett állást foglalnia, hogy magának a közösségi irányelvnek mi a tartalma.

Az irányelv semmisségi körébe a társaság tárgyának, tevékenységi körének a jogellenessége vagy közrendbe ütközése tartozna, ez alapozná meg a semmisséget. A társaságnak „megalakulásától kezdve kell a 68/161/EGK irányelv 11 (2) sz. cikkelye alapján közrendbe ütköző tevékenységet folytatni.”⁹⁹

Az Európai Bíróság az ügyben az első számú társasági jogi irányelv tartalmát szűkítően értelmezte, melynek következtében a Marleasing a pert elvesztette.

A tagállami jogba nem transzponált irányelvi rendelkezés nem állapíthat meg kötelezettséget, az irányelvi szabályokra a magánjogi jogalanyok közötti vitában hivatkozni nem lehet (vertikális hatályú a társasági jogi irányelv).

⁹⁸ 68/161/EGK irányelv a tökegyesítő társaságok alapító aktusáról (1. sz. társasági jogi irányelv)

⁹⁹ 68/161/EGK irányelv 11. cikk. 2. bek.

A Marleasing ügy, a letelepedés szabadsága által nyújtott garanciák tekintetében azonban fontos rendelkezést tartalmazott.

„A belső piac 1992. december 31. napjával történt megvalósítása óta a Szerződés letelepedésre vonatkozó rendelkezései közvetlen hatállyal bírnak, vagyis az ezzel ellentétes tagállami szabályozással szemben az alkalmazás során elsőbbséggel bír. A tagállami polgárok és gazdasági társaságok a letelepedés szabadságát garantáló cikkelyére jogot alapíthatnak, és hivatkozhatnak jogaik védelme érdekében.

A közvetlen hatály alkalmazását az Európai Bíróság a tagállamokkal szemben ismeri el, miután a közösségi jog a szerződést aláíró államokat kötelezi. A tagállamok megfelelő közigazgatási szerveire is irányadók a közösségi jogalkotás aktusai.

Mint azt az Európai Bíróság jogértelmezésében megállapította, az állam jogalkotó és végrehajtó hatalmának központi szervei, a bíróságok, sőt még a regionális és helyi önkormányzatok is ide sorolandók.”¹⁰⁰

„Noha a szakirodalom a közvetlen hatály magánszemélyek közötti érvényesülését pártfogolta, az Európai Bíróság elutasítja (ld. Kuoors-eset, Bořchoŭcka-eset). Mégis azt mondja ki a Marleasing ügyben, amennyiben a nemzeti jog megengedi ezt, privát személyek, gazdasági társaságok közötti vitában is figyelembe veendő a letelepedés közösségi jog általi garantálása.”¹⁰¹

¹⁰⁰ Király Miklós: A diszkrimináció tilalma az Európai Bíróság joggyakorlatában, Akadémiai kiadó 1998, 166. old.

¹⁰¹ Király Miklós: A diszkrimináció tilalma az Európai Bíróság joggyakorlatában, Akadémiai kiadó 1998, 166. old.

6.2. Karella eset (Case C19/90 és C20/90 egyesített ügyek)

Ez a jogeset a 2. sz. társasági jogi irányelvet érinti. A pert két görög részvényes indította, arra hivatkozva, hogy a 2. sz. irányelvben szabályozott alaptőke felemelése az adott görög vállalatban nem a 2. sz. irányelvben szabályozottaknak megfelelően történt és így az irányelv részvényesek érdekeit védő funkciója nem érvényesülhetett.

A görög jog egy speciális szabálya alapján, az egyik nagyvállalat irányítását, miután az, pénzügyi nehézségekkel küzdött, időleges hatállyal közigazgatási szervre bízták.

Ez utóbbi irányító szerv, kormányjóváhagyás birtokában, felemelte a vállalat alaptőkéjét. Ez utóbbi ellentétes volt a második számú társasági jogi irányelv 25. cikkelyével, amely főszabályként a tőkefelemelést a részvényesek közgyűlésének kizárólagos hatáskörébe utalja.

Az irányelv 42. cikkelye az azonos pozíciójú részvényesek számára az egyenlő elbánás biztosítását írja elő.

Az Európai Bíróság a Karella esetben megállapította az irányelvi szabály megsértését, miután az adott ügyben a tőke felemelésére igazgatási döntéssel és nem részvényesek közgyűlésén, az irányelvben szabályozottaknak megfelelően került sor.

„Az irányelvi szabály és egy nem harmonizált jogterület rendelkezéseinek konfliktusaihoz az átfogó, a belső jog összefüggéseit rendszerben figyelő megközelítés és a speciális szabályok egyedi elismerése alul maradtak az EK Bíróságának döntésében egy irányelvi elvvel, pontosabban annak formalisztikusnak mondható alkalmazásával szemben.”¹⁰²

A Bíróság érvelésének alapja, az irányelv közvetlen hatályán alapszik, hisz tagállammal szemben hivatkozott a két részvényes felperes az irányelvre.

¹⁰² Az Európai Közösség kereskedelmi Joga, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2000, szerk. Király Miklós, 57. oldal

Az irányelv a tőkeemelésre vonatkozóan, pedig egyértelmű főszabályt fogalmaz meg.

A görög részvényesek a pert megnyerték (vertikális és közvetlen hatályra való hivatkozás).

6.3. Überseering BV v. NORDIC CONSTRUCTION BAUMANAGEMENT GmbH. (Case C – 288/89)

„Az Überseering ügy lehetőséget kínált az Európai Bíróságnak a társaságok elsődleges letelepedésével összefüggő álláspontjának finomítására, árnyaltabbá tételére különös tekintettel a más tagállamokban bejegyzett társaságok jogképességének és perképességének elismerése a fogadó tagországokban.”¹⁰³

Az Európai Bíróságnak ebben az ügyben *három kérdésről kellett döntenie*.

A leglényegesebb kérdés ezek közül azon felül, hogy az Európai Bíróságnak döntenie kellett arról is, hogy a Közösségi jog alkalmazható-e vagy sem, az a kérdés volt, hogy a letelepedés szabadságát sértette-e a német jog és a német bíróság ítélete? Ha nem, akkor, pedig eldöntendő volt, hogy igazolható-e a letelepedés szabadságának korlátozása.

Az Überseering BV a holland jog szerint alapított, amszterdami székhellyel rendelkező és ott bejegyzett társaság pert indított a Nordic Construction Baumanagement GmbH. alperes ellen, amely korlátolt felelősségű társaság a német jog szerint alakult és bejegyzett társaság volt, a német bíróság előtt.

¹⁰³ Hopt, K. J.: *Europea Company and Financial Law, text and Leading Cases*, 3, kiadás, Oxford 2004, 287. old.

A per tárgyát a német alperes által végzett felújítási munkálatok hibás teljesítése képezte, amelyet a felperes által Düsseldorfban bérelt ingatlanon végzett.

Az Überseering társaság tulajdonosaivá a munkálatok befejezése után német állampolgárok váltak. A hibás teljesítés miatti per a német bíróság előtt indult meg.

A keresetet az első és másodfokon eljáró német Bíróság azzal utasította el, hogy a holland társaságnak, mindazok ellenére, hogy német tulajdonosai vannak, miután Hollandiában alapították és jegyezték be és bár igazgatási központja is Németországban van, olyan külföldi társaság, amelynek Németországban nincs perképessége.

Ez utóbbi a német Bíróság álláspontja szerint csak akkor lenne, ha a felperes társaságot a német jog szerint jegyezték volna be, mint társaságot.

*A jogeset kapcsán a **székhely elvének és letelepedés szabadsága jogelvének az ütközéséről van szó.***

Az Európai Bíróság ítéletében megállapította, hogy a közösségi jog alkalmazható, miután a más tagállamban bejegyzett társaságok alapítása, bejegyzése e körbe tartozó kérdés.

Az ítélet rendelkező része szerint:

„Amennyiben egy társaságot „A” tagállam joga szerint hoztak létre és itt van a bejegyzett székhelye, ugyanakkor „B” tagállam joga szerint igazgatásának tényleges központját áthelyezte „B” tagállamba, az EK szerződés 43. illetve 48. cikkelyei kizárják, hogy „B” tagállam megtagadja a társaságtól a jogképességet, hogy a tagállam bíróságai előtt eljárást indítson azzal a céllal, hogy szerződésből eredő jogait érvényesítse egy „B” tagállamban letelepedett társasággal szemben.

Amennyiben egy társaság, amelyet „A” tagállam joga szerint hoztak létre és itt van bejegyzett székhelye és a letelepedés szabadságát gyakorolja egy másik „B” tagállamban, az EK szerződés 43. illetve 48. cikkelyei megkövetelik „B” tagállamtól,

hogy ismerje el jogképességét, következésképpen perképességét, amelyet e társaság a bejegyzés állama („A”) joga alapján élvez.”¹⁰⁴

Az ügy kapcsán a német jogdogmatika székhelyelve és az inkorporációt követő tagországok joga ütközött.

Az Európai Bíróság ezzel az ítélettel jelezte, hogy a külföldi társaságok jogképességének biztosítása fontos egy másik tagállam területén. Az, hogy a jogképesség biztosítása ilyen mértékben legyen adott, azt viszont a tagállami jogértelmezés kell, hogy eldöntse.

Az is nyilvánvaló ezen jogeset kapcsán, hogy a társaságok elsődleges letelepedése, azaz a székhelyáthelyezés egyik tagállamból a másikba az adódó társasági forma megtartása mellett még nem lehetséges, ennek korlátai vannak.

Az igazi megoldást az jelentené, ha korlátozásoktól mentesen lehetne átjegyeztetni az egyik tagállamban már megalapított és bejegyzett társaságot a másik tagállamban.

A közösségi jog ezt jelenleg még nem teszi lehetővé, de a társasági jog fejlődése ez irányba mutat, az egységesített közösségi joggal, a szupranacionális társaságok vonatkozásában, már megjelentek ezek a társasági jogi modellek.

¹⁰⁴ Az Európai Közösség kereskedelmi joga, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2000, szerk.: Király Miklós: 75. old.

6.4. FRIEDRICH HAAGA GmbH. Ügy (Case C32/74).

Az első számú ún. közzétételi társasági jogi irányelvvel kapcsolatos kérdésben kellett döntenie az Európai Bíróságnak a FRIEDRICH HAAGA GmbH cégbejegyzési eljárásával kapcsolatban, tehát *peren kívüli eljárásban*.

A cégbejegyzési eljárás során az a kérdés merült fel, hogy a közzétételi eljárás során – amennyiben egyetlen képviselője van az adott társaságnak, jelen esetben az adott Kft-nek – úgy közzé kell e tenni az első számú társasági jogi irányelv alkalmazásának a figyelembevételével, hogy a képviselő képviseleti joga önálló és teljes.

A német jog az önálló és teljes képviseleti jogosultságot egyetlen képviselő jogosított esetén e közzététel nélkül is elismeri tényként és így is szabályozza; ha egyetlen személyt illet a közös képviselet, ezt a német jog önálló teljes képviseletként ismeri el.

Miután az Európai Bíróság értelmezése megállapította az eset kapcsán, hogy a közösségi dimenziójú kapcsolatokban egyértelmű és jogbiztonságot megalapozó helyzetnek kell lennie, így a cégnyilvántartásba vétel során az egyetlen képviselő jogosultságának módját úgy kell feltüntetni, hogy az önálló és teljes még akkor is, ha a tagállami jogszabály ezt ugyanúgy határozza meg.

A különböző tagállami üzleti résztvevők részére, minden lényeges körülményt közzé kell tenni, nyilvánosságra kell hozni, abban az esetben is, ha az adott tagállami jogból automatikusan adott a jogi értelmezés.

Az Európai Bíróság ebben az ügyben az azonos feltételek biztosítását erősítette értelmezésével.

Ez az ítélet is mutatja, hogy az Európai Bíróság jogértelmezési gyakorlata jelentős és célja ugyancsak a tagállami jogok jogharmonizációjának az elősegítése, azok közelítése. Az Európai Bíróság az ismertetett eseteken kívül számos ítéletet hozott a társasági jogi és a társasági joghoz szervesen kapcsolódó négy alapszabadság minél szélesebb körű érvényesülése érdekében. (munkavállalók szabad áramlása 152/73 sz. ügy Sotgiu v. Deutsche Bundespost (1974) Levin v. Staatsecretaris von Iusticie ügy 53181 sz. eset (1982), a letelepedés szabadsága: Comission v. Germany (1986) 2005/84 sz. ügy ... stb.).

Az Európai Bíróság tevékenysége, ítélkezési gyakorlata során a jogértelmezés és jogegységesítés mellett, egy harmonizáció analízist is végez.

Ez aztán a tagállami jogalkotók előzetes kérdései alapján a tagállami jog részévé válik.

A Bíróság joggyakorlatának jogforrási indikációja van, hisz az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata és konkrét ügyben történő ítéletei a tagországokra nézve kötelezőek.

A Court of Justice ítéletei a tagországok számára precedensként szolgálnak.

Az Európai Bíróság gyakorlatának az érdeme, hogy egyre több a közösségi jogrendszert jellemző általános elvet állapít meg.

Ilyenek: „a civil jogi jogrendszerekből származó elvek: pl. a jóhiszeműség és tisztesség elvének átvétele de észlelhető a common law jogrendszerekből származóké is reasonableness elve vagy a bizalom védelmének (Vertrauensschutz) a bizalom védelmének a német jogból származó elve.”¹⁰⁵

¹⁰⁵ Molden, K.: The Protection of legitimate expectations in European Community Law (Institut for European Law at Stockholm University), 43. old.

7. A társasági jogi irányelvek

A társasági jogi irányelvek megszületését megelőzően a tagországi jogok összehangolásának a munkája a nagy jogi alapelvek szintjén indult meg.

A jó hiszemű és tisztességes eljárás (bona fides), a társulás szabadsága, a joggal való visszaélés tilalma, a hitelező védelem, a közrend és közérdek védelme, „olyan vezéreszméi a társasági jognak is, amelynek célját és tartalmát fontos, hogy a bírói gyakorlatban és a jogalkotásban is egyformán értsék.”¹⁰⁶

A közösségi jogharmonizáció eredményeként **13 társasági jogi irányelv** született a társasági jog területén. Ebből 10 társasági jogi irányelv hatályba lépett.

„Az egységes piac hatékony működéséhez szükséges, hogy valamennyi állam megfelelő mértékben közelítse a gazdasági és vállalati szférára vonatkozó jogszabályanyagot.”¹⁰⁷

Az irányelvek által érintett terület:

- a társaságok nemzeti jogának harmonizációja egyes részterületeken
- a társaságok kölcsönös elismerése az egyes tagállamok által és tagállamokban
- a határokon átnyúló fúzió szabályainak az összehangolása
- a szupranacionális társasági formákra vonatkozó alapítás közösségi szabályainak a megalkotása.

A társasági jogi harmonizáció a társasági jog egyes részeit érinti, összefüggő egységes jog nem alakul ki a harmonizáció eredményeként.

A szabályozás alapját jelentő irányelvek kötelező tagállami jogalkotást írnak elő, tehát az irányelvekben megfogalmazott célkitűzések kötelezőek a tagállamokra, melyet a nemzeti jogalkotásban kell kifejezésre juttatni. A jogalkotást e körben el nem végző tagállam az implementáció elmulasztása esetén késedelembe esik és az ebből eredően kárt szenvedett állampolgárai, ilyen igényüket már a közösségi jog alapján érvényesíthetik.

¹⁰⁶ Nochta Tibor: Társasági jog. Dialog Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2007., 35. old.

¹⁰⁷ Doralt, P.: Acquis Communautaire, its impact on company law from the point of view of the foreign investor. International Business Lawyer, 27 (1999) 436. old.

Az irányelveknek természetesen a tagállami állampolgárokra nézve is van hatásuk, közvetlen kapcsolatba kerülnek a közösségi joggal.

A közösségi jog a társasági jog relációjában vertikálisan érvényesül közvetlenül jelenlegi formájában, tehát a magánjogi jogalany és az állam közötti jogviszonyban.

„Ezek alkotják a társasági jogharmonizáció lényegi részét és átültetésük a társasági jogrendszerek többségében az egyes jogintézmények alapvető megújulását eredményezte.”¹⁰⁸

A társasági jogi irányelveket számos közösségi irányelv egészíti ki az adójog, csődjog, értékpapírjog, tőzsdei eljárásra vonatkozó szabályozás területén.

Az irányelvek szerepe a társasági jog területén jelentősnek mondható. Az irányelv a tagállami jogban megalkotott jogi normát jelent, tehát nemzeti szabályozás képezi az alkalmazandó jog alapját.

Az irányelv nem megfelelő implementációja vagy tagállami mulasztás esetén azonban a közösségi irányelv, peres út esetén, pedig a közösségi jog az irányadó.

7. 1. Az első számú társasági jogi irányelv (68/151/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról) ¹⁰⁹

A 68/151/EGK irányelv a tőkeegységesítő társaságok alapító aktusáról szól.

Az első számú társasági jogi irányelv a társaságok alapítását kívánja minimális jogharmonizáció révén közelíteni.

Hasonlóképpen a társasági jog területén megjelent irányelvekhez ezen irányelv **is a tőkeegyesítő** társaságokra az Rt.-re és az úgynevezett betéti részvénytársaságra valamint a kft.-re vonatkozik.

¹⁰⁸ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS kiadó, Budapest, 2003., 155. old.

¹⁰⁹ 68/151/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról

A betéti részvénytársaság a tőkeegyesítő társaságok közül speciális vonásokat mutató társasági forma, amelyben egyes részvényesek a részvényekre vonatkozó klasszikus felelősségi szabályok szerint felelnek a társaság tartozásaiért, más részvényesek felelőssége pedig a társaság tartozásaiért korlátlan.

Az első számú társasági jogi irányelv a társaság megalapításához kötődő publicitási szabályok, nyilvánosságra hozatal, a társaság által vállalt kötelezettségek érvényessége és a megalapított társaság érvénytelenségére nézve tartalmaz szabályozást.

Az irányelv a társaság megalapítása során publikálandó dokumentumok minimumlistáját szabályozza. E szerint az alapító okiratot, annak módosításait, ez utóbbit a teljes egységes szövegbe szerkesztetten kell nyilvánosságra hozni. A képviseletre jogosultak nevét, a képviselet mikéntjét, az irányítási és felügyeleti funkciót gyakorló személyek vagy testület nevét, ugyancsak nyilvánosságra kell hozni.

Hitelezővédelmi okokból ezeknél a társaságoknál nyilvánosságra kell hozni (az úgynevezett engedélyezett alaptőkéjű társaságok) a tényleges alaptőke és a lejegyzett alaptőke nagyságát. Ez utóbbit évente egyszer kötelezően nyilvánosságra kell hozni. Kötelezően közzé kell tenni az éves mérleget, a beszámolót és auditálást, a társaság megszűntének vagy az alapszabályának a megváltozását. A közzétételi minimum körében írja elő az irányelv a felszámolás elrendelésének a nyilvánosságra hozatalát, a felszámoló kijelölését vagy a felszámolási eljárás befejezését.

Kötelezően közzéteendő a társaság megszűnte illetve cégnyilvántartásból való törlésének ideje és a társaság Bíróság általi érvénytelensége megállapításának a ténye is.

A publicitás körébe tartozik az is, hogy a társaságnak hivatalos iratain a cégjegyzékszámát és nyilvántartási számát ugyancsak fel kell tüntetnie.

A cégnyilvántartás informatikai eszközök útján történő regisztrálását a 2003/58/EK irányelv vezeti be, mely az 1. sz. irányelv módosításának tekinthető, lévén, hogy ugyancsak publicitási előírásokat tartalmaz.¹¹⁰

Az első számú társasági jogi irányelv a társaság alapítását pótolja, hogy egyszerűbbé teszi a tagországok állampolgárai számára a közzétételt, képviseleti és hitelezővédelmet szolgáló szabályaival.

7.1.1. A társaságok érvénytelensége

A publicitási irányelv utolsó része a társaságok semmisségére vonatkozó szabályokból, cikkekből áll. Lényeges egyben a hitelezők, részvényesek a munkavállalók számára garanciális jelentőségű, az a kérdés, hogy e társaságot, mikor milyen feltételek között lehet érvénytelennek nyilvánítani.

Az érvénytelenség megállapítása tekintetében a jogharmonizáció célja az volt, hogy keretet adjon az érvénytelenség megállapítása során, tehát a tagállamok az irányelv keretei, határai között állapíthatnak meg semmisségi okokat.

7.1.2. A maximum lista a semmisségi okoknál:

- a társaság alapításához kötődő közigazgatási vagy bírói felügyeleti eljárások megsértése
- a társaság megkívánt alapító okiratainak hiányos összeállítása
- a társaság tevékenysége jogellenes vagy a közrendbe ütközik
- az alapító okiratok nem jelölik meg a társaság nevét vagy tevékenységének tárgyát
- nem jelölik az összes alaptőke összegét
- nem jelöli az egyes alapítók által lejegyzett tőke összegét
- az alaptőke minimálisan befizetésre kerülő összegét nem fizették be az alapításkor
- ha az összes alapító cselekvőképtelen

¹¹⁰ 2003/58/EK irányelv a cégnyilvántartás informatikai eszközök útján történő regisztrációjáról

- a társaság alapítóinak száma kettőnél kevesebb, a tagállami jog pedig a társaság alapításához két tagot kíván meg.

A semmisséget csak a bíróság állapíthatja meg. A fentebbi semmiségi okokon kívül érvénytelenséget megállapítani nem lehet.

A semmisség megállapításának jogkövetkezménye az, hogy az így létrejött társaságot úgy kell tekinteni, mintha létre sem jött volna.

A semmisség megállapítása felszámolást von maga után. A felszámolás azonban nem érinti a társaság által vállalt kötelezettségek teljesítését. A vállalt kötelezettségeket a társaságnak teljesítenie kell.

A társaság hitelezői e körben követelhetik az alapítók által lejegyzett, de teljesen be nem fizetett törzstőke rész ellenértékének a befizetését.

A tizenegyedik számú társasági jogi irányelv kapcsolódik az egyes számú irányelvhez, miután ezen irányelv is publicitási szabályokat tartalmaz.

7.2. A tizenegyedik irányelv (89/666/EGK irányelv a fióktelepekre vonatkozó közzétételi kötelezettségekről)

A 89/666/EGK irányelv a fióktelepekre vonatkozó közzétételi kötelezettségről rendelkezik.¹¹¹

Az első társasági jogi irányelv ezt nem érintette. A gazdasági integráció kiszélesítése, az Európai Unió folyamatos bővülése, ezzel együtt a belső piac méreteinek tágulása, ezzel együtt a letelepedés szabadsága elvének közösségi méretű megvalósulása a társas vállalkozások számszerű növekedésével is együtt járt.

A tagországok területén *megjelentek a fióktelepek*, amelyek az anya vállaltok részeként működnek. A gazdasági élet biztonsága indokoltá tette, hogy a fióktelepekkel üzleti kapcsolatban lévők érdekei is védve legyenek.

¹¹¹ tizenegyedik társasági jogi irányelv 89/666/EGK irányelv a fióktelepekre vonatkozó közzétételi kötelezettségekről

Az irányelv közzéteendő adatként kötelezővé teszi a fióktelephely nevére, képviseletére, a képviseleti jogosultság terjedelmére való tények közzétételét.

7.2.1. A társaság képviselete, a társaság által vállalt kötelezettségek

Az irányelv a képviseleti jog alapjául modellként a társasági jogot alkalmazza.

A képviseleti jog a képviselő számára biztosított általános képviseletet; egyedüli képviselet formájában, de lehetséges, hogy a társaságot együttesen is képviselje 2 tagja.

A képviselet módját azonban publikálni kell. Lényeges, hogy a társasági szervek képviseleti jogát harmadik személyekkel szemben a társasági szerződés vagy alapító okirat nem korlátozhatja.

*Az irányelv fő szabálya szerint a társaság aktusai kötelezik a társaságot. Az irányelv megkülönbözteti ezen aktusok szempontjából a társaság **bejegyzése előtti (előtársaság)** és **bejegyzése utáni** szakaszt. A bejegyzés előtt a társaságkötelezettségéért a társaság nevében eljárók felelőssége korlátlan és egyetemleges. A társaság nyilvántartásba vételét követően a jogok és vállalt kötelezettségek alanya már a társaság lesz, értelmezhetően tehát a társaság tagjainak felelőssége törzstőke részükre korlátozódik.*

A fióktelep és az anyavállalt képviselőinek aláírási mintáira vonatkozó speciális közzétételi szokások előírását is lehetővé teszi az irányelv.

Az anyavállalat fióktelep megszüntetését kimondó határozatát is közzé kell tenni.

Az anyavállalat publicitási szabályaira természetesen az első számú társasági jogi irányelvben foglaltak az irányadók.

A fióktelep regiszterét (adójegyzék számát), nyilvántartási számát üzleti levelezésén, hivatalos iratain fel kell tüntetni az irányelv alapján.

Fontos, hogy a társaságok évről-évre elrendelő negyedik számú társasági jogi irányelv alapján, amely az éves üzleti beszámolóra vonatkozik, az anyavállalat mérlegében a fióktelepet szerepeltetni kell.

A tizenegyedik számú társasági jogi irányelv az anyavállalathoz képest önálló jogalanyisággal nem rendelkező szabálya a fióktelepekre vonatkozik. A fióktelep az anyavállalat része. A leányvállalatokra éppen önálló jogalanyiségük miatt a publicitás körében az első számú társasági jogi irányelv szabályai vonatkoznak.

7.3. Második számú társasági jogi irányelv a részvénytársaságok alaptőkéjének védelméről.

(77/91/EGK) társasági jogi irányelv a társaságok alaptőkéjének védelméről.¹¹²

77/91/EGK preambuluma is megerősíti, hogy a hitelezők védelmét szolgáló szabályok minimális összhangja szükségessé teszi a részvénytársaság alapítása és alaptőkéjének védelmére vonatkozó tagállami szabályok figyelembevételét az alaptőke felemelésére és leszállítására, az osztalékfizetésre, valamint a saját részvények megőrzésére nézve a közös szabályok kialakítását.

Az irányelv preambuluma, ugyancsak fókuszál arra, hogy a tagállami jogalkotók azon elvek mentén szabályozzák az alaptőke felemelésére és leszállítására vonatkozó szabályozásukat, hogy az azonos jogi osztályba tartozó részvényesek számára az egyenlő bánásmód elve érvényesüljön, az alaptőke leszállítása során pedig a hitelezői érdekek ne csorbuljanak.

Az irányelv hatálya a részvénytársaságokra terjed ki. A preambulum (1) bekezdése e tekintetben annyi iránymutatást ad, hogy „e társaságok tevékenysége meghatározó a tagállamok gazdaságában és tevékenységük gyakran átnyúlik a határokon”.¹¹³

Az irányelv terjedelmes és célja, hogy a hitelező és részvényesi védelem alapkérdéseiben közösségi szinten közel hasonló vagy ekvivalens megoldások szülessenek.

¹¹² 77/91/EGK) társasági jogi irányelv a társaságok alaptőkéjének védelméről.

¹¹³ 77/91/EGK a részvénytársaságok alaptőkéjének védelméről preambulum (1) bek.

Az irányelv első része az alapító dokumentumok kötelező tartalmi elemeit ismerteti.

Előírás az alapítók számára, hogy ki kell az alapszabályban dolgozni a bemutatóra és névre szóló részvények konvertálásának szabályait, a konvertálás technikai megvalósulását.

Fel kell tüntetni az alapszabályban azokat a tényleges előnyöket, amelyeket az alapítók a társaság létrehozatalakor kaptak. *Lényeges új elem, hogy az alapító dokumentumokban szerepeltetni kell a társaság alapítás teljes költségét.*

Kötelező alapító okiratbeli elem annak kiemelése is, hogy a részvények átruházását semmilyen előírás ne korlátozza.

Az irányelv fő szabályként megtiltja a társaságoknak, hogy saját tőkét jegyezzenek.

Az első és második társasági irányelvvel a közösségi jog, közösségi szintre emelte a társaságok működésének két alapvető mozzanatát, a társaság alapítás és a tőkevédelem, - mely egyben – hitelezővédelmet is jelent – alapkérdéseinek a jogi közelítését, a jogharmonizáció eszközével.

Ezen irányelv jelentőségét jelzi, hogy meghatározza az alaptőke legkisebb mértékét 25.000 ECU-ban. Az alaptőke összetételére és a dologi jogi betétekre vonatkozóan is tartalmaz rendelkezést. Dologi jogi betétként csak olyan vagyontárgy jöhet szóba, amelynek értéke pontosan meghatározható. A dologi betétek szolgáltatásának ideje az alapítástól számított 5 év. Fontos előírása az irányelvnek, hogy az alaptőke összértékének 25%-át alapításkor be kell fizetni. Ez a hitelezők szempontjából lényeges szabály.

Az osztalékfizetés szabályozása körében az irányelv limitálja a nyereségből fizethető osztalék nagyságát is (a profit másfélszerese). Az éves gazdasági beszámolóban kötelezően közzéteendő adatokra nézve is „szabályoz” az irányelv (részvények száma, névértéke, alaptőkéhez viszonyított aránya, felvásárlások okai).

A második irányelv közösségi szinten próbálja meg összehangolni a tagállamok jogának azon szegmensét, amely a részvénytársaság hitelezői és kisebbségi részvényeseinek az érdekeit tartja szem előtt a társaság alapításakor és működése során.

Ez utóbbit szavatolja, az irányelv az laptőke érintetlenül hagyásának kötelezettségével, előírásaival. Nem véletlen az irányelv elnevezése sem, irányelv a tőkevédelemről, tőkevédelmi irányelv.

7.4. Harmadik számú társasági jogi irányelv

(78/855/EGK irányelv a részvénytársaságok egy tagállamon belüli fúziójáról)¹¹⁴

A társasági jogi irányelvek e tekintetben is tartalmilag összetartozó szabályrendszert, csoportot alkotnak.

A harmadik számú társasági jogi irányelv a részvénytársaságok az egy tagországon belüli fúzióját szabályozza, de szorosan kapcsolódik a 6. társasági jogi irányelvhez 82/891/EGK a „Részvénytársaságok egy tagállamon belüli szétválásáról”.¹¹⁵

Tartalmilag ebbe a csoportba sorolható a tizedik számú társasági jogi irányelv „a nemzetközi fúziókról”, amely társasági jogi irányelv jelenleg még nem lépett hatályba, tehát csak tervezet szintjén létezik.

*A hatodik számú társasági jogi és a tizedik számú társasági jogi irányelv a társaságok **összeolvadásával és beolvadásával** megvalósuló vagyonegyesítő fúzióját valamint **szétválását** szabályozzák.*

A két elfogadott irányelv az egy tagországon belüli részvénytársaságok fúziójára (domestic merger), ennek meghatározott típusaira terjed ki.

Mind a harmadik mind a hatodik társasági jogi irányelvben mind a fúzió, mind a szétválás esetében vagyónátruházás történik.

¹¹⁴ 78/855/EGK irányelv a részvénytársaságok egy tagállamon belüli fúziójáról

¹¹⁵ A 82/891/EGK irányelv a Részvénytársaságok egy tagállamban való szétválásáról

Erre sor kerülhet úgy, ha két vagy több társaság egy már létező társaságra ruházza át teljes vagyonát vagy létrejöhet úgy is fúzió, hogy egy újonnan létrehozott társaságra ruházza át teljes vagyonát.

De keletkezhet fúzió oly módon is, ha a vagyonátruházás több társaságban, több újonnan létesített társaságban történik vagy csak a társasági vagyon egy része kerül átruházásra.

Az irányelv a fúzió két formájáról: a beolvadásról és az összeolvadásról rendelkezik.

A két formánál kritérium a beolvadó és összeolvadó társaságok megszűnése. Lényeges azonban, hogy a megszűnés a társaságok felszámolása nélkül történik.

Beolvadás esetén az egy vagy több társaság egy harmadik társaságra ruházza teljes vagyonát, míg összeolvadás esetén a teljes vagyonátruházás új társaság létrehozását eredményezi.

*Az átalakulás mindkét esetében közös elem, hogy ez csak fúziós terv alapján történhet. A **fúziós terv** előkészítése a fúzióban résztvevő társaságok igazgatóságának a feladata.*

A fúziós terv minimális tartalmi elemire vonatkozóan az irányelv minimumot határoz meg.

*A **fúziós tervnek** így tartalmaznia kell az érintett társaságok neveit, székhelyeit, a fúzió során végbemenő részvénycserék részvényérték átváltási arányát, a részvényeket megszerző társaságban ezek megváltási feltételeit, a beolvadó társaság részvényeseinek a fúzióval juttatott részvényekre vonatkozó jogaik kezelői előjogát.*

Fel kell tüntetni a részvények konvertálásához kapcsolódó pénzbeli befizetéseket, jelölni kell, hogy a beolvadó társaság tranzakciói könyvelési szempontból mikortól tekintendők a megszerző társaság jogi ügyleteinek, különleges jogokat biztosító részvények birtokosainak biztosított többletjogokat, az igazgatóság, a felügyelőbizottság tagjainak, a független szakértőknek juttatott bármilyen előnyt.

A fúzióra vonatkozó fúziós tervet az 1. sz. társasági jogi irányelv szabályai szerint közzé kell tenni.

A fúzióval érintett társaságok igazgatóságai a fúzióról részletes írásbeli tájékoztatót készítenek, a fúziót pedig független szakértő is átvizsgálja, melyről szakértői jelentés készül.

A fúziót megelőző 1 hónappal a fúzió székhelyén a részvényesek a fúziós tervet, a fúziós évről, az előző 3 év pénzügyi beszámolóit, valamint 3 hónapnál nem régebbi könyvelési állapot kimutatást a részvényesek megtekinthetik.

A publicitáson kívül a hitelezői érdekek védelmét szolgálja, hogy az irányelv kötelező védelmi szabályok kidolgozását kéri a tagállamoktól. Ez azon hitelezők jogait kell, hogy védje, akiknek a követelése még a fúzió előtt keletkezett.

A fúzió hatályosságának időpontját a tagállami jog hivatott megállapítani. és pedig a vagyon átruházásának vagy az egyesülési szerződés megkötésének időpontjához köthető.

A fúzió semmisségének, érvénytelenségének megállapítására az első számú társasági jogi irányelvben meghatározott okok az irányadók.

A semmisség és az érvénytelenség megállapítása iránti per megindításának határideje 6 hónap, mely jogvesztő határidő.

7.5. A hatodik társasági irányelv

(82/891 EGK a részvénytársaságok egy tagállamon belüli szétválásáról.)¹¹⁶

*Az irányelv kidolgozásakor a francia jog volt a modell, ez képezte az irányelv jogdogmatikai alapját. A nevéből is kitűnően az irányelv a társaságok (Rt.) **szétválását** szabályozza.*

Az irányelv a fúziós irányelvet követi, ez értelemszerű is, hisz a szétválási konstrukciók jogtechnikai megoldások több ponton kapcsolódnak a fúzióhoz, annak valamennyi formájához.

A szétválás meghatározása az irányelvben ugyancsak a fúzióhoz kötődik, hisz az irányelv beolvadással és új társaságok alapításával megvalósuló fúziót ismer.

A megszűnő társaság vagyontát több már létező társaságra ruházza át teljes egészében, vagy új társaságok alapításával történik a teljes vagyon átruházása. A szétváló társaság megszűnik, a szétváló társaság részvényesei pedig a már meglévő vagy az újonnan alapított társaságok részvényesei lesznek.

A szétválást tárgyaló irányelv mindemellett megengedi a részleges szétválást is, ebben az esetben az eredeti társaság nem szűnik meg, csak egy rész válik le a társaságról.

Miután a megszűnő társaság teljes vagyontát több társaság szerzi meg az átszálló vagyontárgy értékét, megnevezését, szétoztását szétválási tervben kell meghatározni.

A részvények árát vita esetén bíróság határozza meg. Fontos garanciális szabály érvényesül szétválás esetén a hitelezői jogok akceptálására. Ha a hitelező igényét a szétválás előtt nem elégítették ki, a bármely jogutód a társaságtól követelheti ezen igényének kielégítését. A tagállami jog a szétválással létrejött, társaságok hitelezők iránti felelősségét, az átvett nettó vagyonra korlátozza. A vitatott hitelezői igények

¹¹⁶ 82/891 EGK a részvénytársaságok egy tagállamon belüli szétválásáról.

érvényesítésére a bírói út is adott. A szétválás időpontjának meghatározását az irányelv a tagállami jog kompetenciájává teszi.

Ha szétválás új társaságokra történő vagyónátruházással jön létre, az új társaság alapítására vonatkozó szabályok irányadók, tehát az újonnan alapított társaságok nevét, székhelyét, formáját is fel kell tüntetni a szétválási tervben, a döntésre jogosult közgyűlésnek pedig új társaságok két alapszabályát, alapító okiratát el kell fogadnia.

Az irányelv viszonylag leszűkítve tárgyalja a semmisség eseteit. A legsúlyosabb esetekben és bírói úton kerülhet sor a megállapítására (pl. ha a közgyűlés határozatát semmisnek nyilvánították). A fő szabály a hibás ügylet orvoslására a bírói út, érvényesítésének határideje szűk és egyben jogvesztő is (6 hónap).

A tizedik társasági jogi irányelv a társaságok nemzetközi fúziójával kapcsolódna a tagállamon belüli fúzióhoz *tartalmi és jogtechnikai elemi tekintve is*. A nemzetközi fúzió nagyságrendjét tekintve más és határokon átlépő több tagállam területén, honos határokon átlépő társaságok fúzióját jelent.

Szervezetileg azon konszernjogi irányelvek közé sorolható, mely irányelvek egyike sem elfogadott jelenleg még.

7.6. Az ötödik, kilencedik, tizedik társasági jogi irányelv, konszernjogi irányelvek

Mind a három társasági jogi irányelvben közös, hogy még el nem fogadott irányelvek.

Az ötödik társasági jogi irányelv a részvénytársaságok szervezetére és irányítására vonatkozó tagállami jogszabályok közelítését tűzte ki célul.

A konszernjog kialakulása az USA-ban indult meg a XIX. század végén gazdasági társulás útján a „shareholding system” és a „corporate democracy” elvei alapján bontakozott ki. A modern piacgazdaság alapsejtjei a gazdasági társaságok (Rt., Kft. és más társasági formák) az egymás ellen folytatott versenyben nagyobb méreteket kezdtek ölteni, nemzetközi mozgásuk megkezdődött. A gazdasági folyamatok

internacionalizálódásában a vállalatok tömeges méretekben lépték túl székhelyük országainak határait. Betársulás illetve más vállalatok felvásárlása alapján vállalatbirodalmukat kiterjesztették majd a formailag és „jogilag önálló vállalatokat konszern- és holdingvállalatok uralma alá helyezték. Multinacionális nagyvállalatok jöttek létre.” ¹¹⁷ (pl. Mobile Oil 62 országban 625 leányvállalat, Unilever 800 leányvállalat).

Az irányelv elfogadására vonatkozóan a Tanács átdolgozott javaslatát 1983-ban terjesztette elő. Több mint 2 évtizede folynak az irányelv előkészítő munkálatai, azonban a mai napig még nem elfogadott irányelv.

A harmonizáció célja az, hogy bevezessen a tagállami jogokba olyan intézményeket, amelyek adott tagállamban nem ismertek. Ez a „green-field harmonisation” ¹¹⁸, amelynek elsődleges célja nem a tagországi jogközelítés, hanem a társaság irányítás felügyelet területén a munkavállalói részvény biztosításának a kialakítása.

„A jogalkotási alap itt is a Római Szerződés 54. pot (3) g cikkelye, aminek értelmezését ki kellett tágítani, annak érdekében, hogy az irányítás-felügyeletben való dolgozói participáció része lehessen a tervezetnek.” ¹¹⁹

Az irányelv eddigi el nem fogadásának indoka egyrészt az Rt.-k úgynevezett duális irányítási rendszerének a kötelező bevezetése, másrészt a dolgozói érdekképviselő megjelenése az Rt. vezetésében, illetve a döntéshozatali eljárásban. Ezeken a területeken a nem minden tagállam részére elfogadható szabályozási elképzelések képezik az alapvető okát annak, hogy a tagállamok nem fogadták el az irányelvtervezetet.

A dualista modell a német jog terméke. Az 1983-as előterjesztés más lehetőséget teremtett a duális irányítási rendszer mellett **a monista irányítási rendszer** választására is, az irányelvet mégsem fogadták el idáig a tagállamok, mindazok ellenére, hogy a német (dualista) és a monista (francia-angol) modellt, a kettős illetve az egységes irányítási rendszert próbálta összhangba hozni.

¹¹⁷ Lowenfeld, F. A.: Obligations of International Companies, New York, 1977, 248. old.

¹¹⁸ Európai Társasági Jog. KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2004. , szerk.: Miskolczi Bodnár Péter, 144. old.

¹¹⁹ Kolvenbach: EEC Company Law Harmonisation and Worker Participation, International Business Lawyer, 1990., 709. old.

a) A részvénytársaság szerkezeti felépítése

A részvénytársaság hatalmi struktúráinak felépítését is keresi a jogdogmatika.

A hatalmi struktúra tekintetében az európai jogok kétféle rendszert ismernek.

Az úgynevezett duális modell az operatív irányítás és a felügyelet szétválasztásán alapul. Ez lényegében kettős irányítást jelent (német jog - Vorstand Aufsichtsrat).

A társaság gazdasági irányításának operatív szerve az igazgatóság, mely a felügyeleti szerv (felügyeleti tanács) ellenőrzése alatt végzi tevékenységét. Az igazgatótanács tagjait a tervezet szerint vagy az alapító okirat nevezi ki, vagy ezt megteheti a felügyelő tanács is.

Az igazgatótanács tagjai közül a munkavállalókat érintő kérdésekben kompetens munkaügyi igazgatót kell választani.

A munkavállalók érdekképviselése, így a döntéshozatalban való részvétele, így valósul meg, a felügyelő tanácson keresztül. Ilyen szerkezeti felépítésre akkor kerül sor, ha a munkavállalók száma a társaságban nem haladja meg az 1000 főt. A felügyelő tanácsot a közgyűlés választja.

Ennél nagyobb munkavállalói létszám esetén a dolgozói érdekképviselőt érvényesítésére a felügyelő tanács választására a tervezet további négy modellt szabályoz.

Az igazgatótanács tagja csak természetes személy lehet, ha a tagállam joga lehetővé teszi nem természetes személy, hanem jogi személy testületi tagságát is, így az igazgatótanácsban a képviselőt ellátó állandó képviselő személyét meg kell jelölni.

Az igazgatósági tagság és a felügyelő tanácsi tagság természetesen összeegyeztethetetlen.

Ebben a szervezetben a hatalmi viszonyokat hűen tükrözi, hogy az igazgatóság legalább három havonként írásbeli jelentést kell készítsen a felügyelő tanácsnak a folyamatban lévő ügyekről, üzletekről.

Az igazgatóság bizonyos döntéseihez a felügyelőtanács előzetes hozzájárulása kell, így:

- a vállalat vagy egyes részeinek bezárása, székhelyének áthelyezése
- a vállalat tevékenységi körének jelentős bővítése vagy szűkítése
- a társaság szervezeti felépítésében végrehajtott lényeges változások
- a tartós vállalati kooperációk megkezdése, befejezése.

További összeférhetlenségi szabály, hogy az igazgatótanács tagjai más vállalatnál semmilyen tevékenységet nem végezhetnek a felügyelőtanács hozzájárulás nélkül.

Ha az igazgatótanács tagja ezen összeférhetlenségi szabályt megszegné, úgy a közgyűlést kell értesíteni és közgyűlési kompetenciára tartozik az ilyen cselekedet.

A vezetők jogainak és kötelezettségeinek az egyenlőségét deklarálja a tervezet.

A vezetőség (igazgatóság, felügyelőtanács) tagjai munkájukat a részvényesek érdekeinek szem előtt tartásával kell, hogy végezzék, és titoktartási kötelezettség terheli a tagokat a társaságot érintő bizalmas információk tekintetében hivataluk fennállásának tartama és megszűnése után is.

Az igazgatóság tagjait a felügyelőtanács hívhatja vissza, a felügyelőtanács tagjait azonban garanciális okok miatt csak a bíróság hívhatja vissza.

A vezetők **polgári jogi felelősségét**, a társasággal, a részvényesekkel és a hitelezőkkel szemben a tervezet a tagállami jog kompetenciájába utalja.

Törvénysértés az alapszabály vagy kétes magatartással okozott károk okozására vonatkozik a kártérítési felelősség. Ezen felelősség korlátlan és egyetemleges, ez alól a helytállás alól a felügyelőtanács vagy közgyűlési határozat sem mentesít, az ilyen igény érvényesítéséről a közgyűlés azonban lemondhat.

b) Az egységes irányítási rendszer

A francia és angol jogban elterjedt rendszer (***board of directors***).

Az egységes irányítási rendszerben a társaság **operatív irányítása és ellenőrzése nem különül el, egy testület valósítja meg és az igazgatótanácsban ügyvivő és nem ügyvivő (ellenőrző) tagok vannak.**

Az ügyvivőket az ellenőrző tagok nevezik ki, az utóbbiak száma meg kell, hogy haladja az ügyintézőkét és a testület tagjainak száma 3-al osztható kell, hogy legyen.

Az Rt. közgyűlését az igazgatótanács évente egyszer köteles összehívni. Köteles tájékoztatni a közgyűlést a társaság lényeges dolgairól és természetesen a társaság irányításában a részvényesek érdekeit szem előtt kell tartani.

A közgyűlésen a részvényesek szavazati joga részvényeik névértékéhez igazodik. Az társaság alapszabályát a közgyűlés módosíthatja, 2/3-os minősített többséggel, amennyiben az alaptőke több mint 50%-a jelen van a közgyűlésen, az abszolút többség is elegendő ehhez egyébként.

Az éves zárszámadást a közgyűlés fogadja el. A dualista rendszernél, a zárszámadást az igazgatóság és a felügyelőtanács együtt állítja össze és fogadja el.

Az irányelvet ez ideig a tagállamok nem fogadták el. A dualista irányítási modellt azokban a tagállamokban kellene bevezetni, ahol csak monista van, a monista modellt pedig ott, ahol a tagországi jog dualista modellt ismer ez ideig.

7.7. Kilencedik számú társasági jogi irányelv a társaságok (konszernek) szervezetéről

A kilencedik számú társasági jogi irányelvet a jogirodalom konszernjogi irányelvnek nevezi. A világ országai többségében a konszernjognak nincs egységes szabályozása. A konszernjog az egymásban részesedést szerző és ez által befolyással is bíró egymáshoz így kötődő vállalatcsoportok joga. A konszern szervezeti jelenség és társasági jogi kategória is egyben.

1996-1998 között a Forum Europeischen Konzernrecht munkabizottság, melynek több német, belga, holland és svájci professzor is tagja volt, szakértők alkalmazásával az európai konszernjog kidolgozásába fogott bele. Az európai konszernjog szerkezeti felépítésére vonatkozó javaslatokat 1998-ban hozták nyilvánosságra.

E bizottság egyik tagja Marcus Lutter professzor a „Stand und Entwicklung des Konzernrechts in Europa” című munkájában azt írja:

„A konszernjog szétfeszíti a klasszikus társasági jog kereteit. A társaságok olyanok, mint az atomok, melyek a konszern molekulájában egyre bonyolultabb formát öltenek. Mint ahogy a molekula több és más, mint az őt alkotó atomok összessége, úgy a konszern is más, mint az őt felépítő társaságok halmaza.”¹²⁰

A konszern nem csak de facto létezik, hanem de jure is a nyugati világ jogrendjének legális jelensége. Több önálló tagból álló gazdasági-funkcionális egységet alkot, amely a konszern után álló társaság vezetése alatt működik. Önmagában azonban valamennyi jogi egység egyúttal egy gazdaságilag autonóm egységet is jelent.

A tőkeigényes nagyvállalkozások szintjén a konszern megfelelőbb, célszerűbb és hatékonyabb szervezeti forma, mint az önálló társaság, e szervezeti formában a tőke is rendkívüli méreteket öltött (pl. Daimler-Benz, Siemens).

¹²⁰ Lutter, M.: Stand und Entwicklung des Konzernrechts in Europa. In: ZGR, 3/1987, 325. old.

A fentiekből is látható *a konszernjog nem hagyományos társasági jog szabályain nyugvó szerkezeti forma, mindazok ellenére, hogy a konszernjog alanyai is társaságok, Egy adott társaság azzal, hogy belép a konszernbe megváltoztatja szerepét, önálló szuverénből részegységgé válik.*

A konszern társaságok szövetsége, halmaza, melyet alapítanak, felügyelnek, finanszíroznak és amely meg is szűnhet.

A társasági jog az utolsó szűk hét évszázad terméke. A konszernjog sokkal fiatalabb fejlődése az 1930-as évek végétől indult és lényegét tekintve a vállalatcsoportok joga.

Lutter szerint „az igazi konszern ma még közgazdasági értelemben feltétlenül multinacionális, még akkor is ha esetleg jogi értelemben nem az”.¹²¹

A Bizottság már a 60-as években kezdte el a 9. irányelv tervezetének kidolgozását. Az irányelv célja a társaságcsoporthoz tartozó tagjainak, különösen az ellenőrzött leányvállalatok tagjainak valamint a társaságok hitelezőinek védelme. Ennek kiindulópontja az, hogy a csoportot alkotó vállalatok kapcsolatait átláthatóbbá kell tenni, egyben az ellenőrzött gyakorló vállalat vezetőinek kell a felelősséget viselnie.

A tervezet a konszerneket két csoportra osztja:

- **szerződésen alapuló társaságok**

- **tényleges (faktikus) konszernek.**

Az első esetben több társaság aláveti magát tételes szerződéssel egy másik társaság ellenőrzésének. Ezt eredményezi az is, ha az ellenőrzést gyakorló társaság bejelenti, hogy az ellenőrzött társaság részvényeinek 90%-át megszerezte.

A faktikus konszern esetében az ellenőrző társaság egy vagy több társaság részvényeinek többségét birtokolja, vagy ténylegesen képes befolyást gyakorolni a másik társaság irányítására, ellenőrzésére.

A társulási szerződés alá-fölé rendeltségi, uralmi viszonyt hoz létre, az annektáló társaság javára, amely a csoport tagjaival szemben egyben minden vagyoni jogi

¹²¹ Lutter, M.: Die Entwicklung des Gesellschaftsrechts in Europa. In: ZGR. Sonderheft 2 (1984), 1. old.

jogosultsággal rendelkezik. Felelősséggel (mögöttes) tartozik, azonban a társaságok tagjai által vállalt kötelezettségeikért.

A faktikus konszern létrejöttének alapfeltétele az egységes irányítás. Az egységes irányítás következtében a leányvállalatok önállósága megszűnik.

A konszernjogi irányelvertervezet legitimálja az uralkodó vállalat irányítási jogát a függő vállalattal szemben. Főszabályként a konszern érdekei megelőzik a tagvállalatok érdekeit.

A részvényesek tekintetében garanciális szabály, hogy részesedésük a társaság eredményétől független és megtörténhet végkielégítés vagy kárpótlás útján.

A hitelezők védelmét szolgáló garanciális szabály a tervezetben az anyavállalat felelőssége a leányvállalat tartozásaiért.

7.8. Tizedik társasági jogi irányelv a nemzetközi fúzióról.

A tizedik társasági jogi irányelv a tagállami fúziókat szabályozó irányelvekhez annyiban hasonló, hogy ugyanazokat a módszereket tartalmazza nemzetközi fúziók esetében, mint a tagállamon belüli fúzió esetében.

Az elmúlt század utolsó két évtizedében a gazdasági fejlődés rohamos tempóban kezdett el növekedni, ehhez hozzájárult az is, hogy az utolsó évtizedben a két pólusú világból egy pólusú világ lett, hisz a volt szocialista országok kikerültek a bipoláris világból a szovjet hegemonia hatalma alól.

A nemzetközi kapcsolatok köre egyre kiterjedtebbé vált a piaci verseny, a globalizáció tőkeerős nagy nemzetközi vállalkoncentrációk létrehozását indokolta.

Az amerikai nagy ipari csoportokkal, mely a globalizált világ terméke, csak hasonló gazdasági „erődemonstrációval” lehet a versenyt felvenni.

A Bizottság már kezdetektől fogva tisztában volt a közösségen belüli vállalkozások koncentrációinak jelentőségével és elő kívánta segíteni ezen egyesülések létrejöttét.

Az első próbálkozások a Bizottság részéről nemzetközi egyezmény létrehozását célozták a nemzetközi fúziók elismeréséről, a polgári és kereskedelmi társaságok és jogi személyek valamint ítéletek kölcsönös elismerésének keretei között, melynek első tervezetét 1967-ben dolgozták ki.

Ezen tervezet lényegét tekintve modellt kívánt adni a nemzetközi fúziókhoz is egyben. *A tagállamok azonban nem hajlottak arra, hogy adójogi kedvezményeket nyújtsanak az ilyen fúziók részére, így aztán a Bizottság ez irányú tervét feladta és a Római Szerződés 54. cikkely (3.) bek. g. pontja alapján a többi társasági irányelvekhez hasonlóan a jogharmonizáció talaján maradt.*¹²²

Ez az irányelvtervezet döntően nemzetközi magánjogi természetű. Míg a konszernjog keretében az egymással jogi „kooperációba” kerülő vállalatok a hatalmi függőség keretei között „önálló” jogi egységek maradnak a konszernben, addig a fúzióval egy integrált egységes nagyvállalati szervezeti forma jön létre.

Ennek az integrálódásnak a klasszikus útja a tagállamon belüli fúzióhoz hasonlóan az **egyesülés** és az **összeolvadás**.

A fúziós irányelvtervezet azonban ismeri az **összeolvadás speciális formáját is, a rész-fúziót.**

A fúzióhoz szükséges fúziós terv készítése. A nemzetközi fúzióknak az a sajátossága, hogy a fúzióval, a fúzióterv elkészítésével kapcsolatos művelet egy részét mindegyik társaság külön-külön végzi el a honossága szerinti tagállam jogszabályainak megfelelően. A másik részét közösen készítik el egy együtt meghatározott jogszabály szerint, erre figyelemmel ez a tervezet magánjogi jellegű.

A nemzetközi fúzióra vonatkozó irányelv hatályba lépését ezen jogintézmény adózási nehézségei is hátráltatják.

¹²² Az 1957 évi Római Szerződés 54. cikk. (3) bek. g. pontja

Az irányelvtervezet garanciális rendelkezései között a tagországi fúzióknál szigorúbb feltételeket ír elő.

Így előírja az egyesülési terv közokiratba foglalását. A tagországon belüli fúzióknál ez nem kötelező.

A beolvadó társaság hitelezőinek helyzetére a hazai jog szabályai irányadók. Az egyesülés időpontjára a felvevő társaság hazai joga az irányadó.

A semmisség körében speciális rendelkezés, hogy a felvevő társaság hazai joga által el nem ismert semmisségi ok alapján nem érvényteleníthető az egyesülés.

Az irányelvtervezet tervezet szintjén maradásának egyik oka, hogy nem sikerült a munkavállalók vállalati döntéshozatalban való részvételének kérdését oly módon szabályozni, hogy a tagországok számára elfogadható legyen.

A nemzetközi fúziónak sajátossága, hogy a fúziókhoz szükséges jogi műveletek egy részének alanyai a honosságuk szerinti tagállam joga alapján végzik el, másik részét pedig közösen, együtt az irányelvtervezet szerint.

A fúzió hatálybalépésére az újonnan létrejövő társaság székhelye szerinti tagállam joghatósága, ezzel értelemszerűen joga az irányadó.

Az irányelv hatálybalépését a munkavállalói jogok biztosításának hiányosságai mellett az adójogszabályok nemzetközi fúzióra vonatkozó hiánya jelenti, hisz adójogi szabályok túlnyomórészt a mai közösségi jogban is tagállami kompetenciába tartoznak.

1990-ben a tagállamok a 90/434/EK irányelvet, mely a különböző tagállamokban honos társaságok közötti fúziókra, szétválásokra, társasági hozzájárulásokra, illetve e társaságok részvényeinek alkalmazandó adózás rendjéről szól.

Hiába született meg azonban ez az irányelv, az azóta eltelt időszak sem eredményezte azt, hogy a tagállamok a nemzetközi fúzióról szóló irányelvet elfogadták volna.

7.9. A negyedik, hetedik és nyolcadik társasági jogi irányelv (számviteli irányelvek)

78/660/EGK irányelv a korlátolt felelősségű társaságok éves beszámolójáról.¹²³

A negyedik a 78/660/EGK irányelv a korlátozott felelősségű, formájú társaságok éves beszámolójáról, a hetedik a 83/349/EGK társasági jogi irányelv¹²⁴, a társaságcsoporthoz összevont (konszolidált) beszámolójáról valamint a nyolcadik a 84/253/EGK társasági jogi irányelv¹²⁵ a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésének feltételeitől a jogirodalomban az úgynevezett számviteli irányelvekként ismeretesek.

A társaságok gazdaságos vagy nem gazdaságos működésének feltételei alapvető fontosságúak a társaság gazdasági tulajdonviszonyainak vagy a tagsági jogviszony változásánál. A középvállalkozások az adott társadalom gazdasági eredményéhez jelentős mértékben járulnak hozzá. Nem véletlen, hogy a társaságok éves eredményét el kell készíteni, hisz ez jelző a társaság tagjai számára, eredményesen működnek-e vagy sem, jelző az adóhatóság számára is.

Az éves mérleg elkészítése így egyik döntő mozzanata az adott társaság működésének, jól vagy rosszul működésének. Kapcsolódik az adott nemzetgazdaság működéséhez és szociális szférájához is, hisz a közép és kisvállalkozások száma szignifikánsan több egy-egy tagállamon belül.

Számuk és eredményes működésük hatással van a munkanélküliség alakulására is, hisz a középvállalkozások veszik fel munkavállalóként a munkaképes népesség legnagyobb hányadát a tagországokon belül is. A középvállalkozások képezik a tagországi vállalkozások, társaságok döntő többségét. Fontos ezért, hogy megszülettek a számviteli irányelvek, hisz így egységesíteni lehetett az éves mérleg formájára (alakiságára) és tartalmára vonatkozó tagállami szabályokat.

¹²³ 78/660/EGK irányelv a korlátolt felelősségű társaságok éves beszámolójáról

¹²⁴ 83/349/EGK társasági irányelv a társaságcsoporthoz összevont (konszolidált) beszámolójáról

¹²⁵ 84/253/EGK társasági jogi irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésének feltételeitől

Az éves beszámolóra vonatkozó irányelv a tőkeegyesítő társaságokra vonatkozik.

*Az irányelv preambuluma 4. bekezdése rögzíti, „hogy a jogharmonizáció fő célja e körben az értékelési módszerek összehangolása, tehát az, hogy az éves mérleg **összehasonlítható és egyenértékű adatokat** tartalmazzon.”¹²⁶*

A szabályozás fő jellegzetességeit Giannantonio Benacchio „Az Európai Közösség Magánjoga” c. műve 168. oldalán a következők szerint foglalja össze:

„a) a mérlegnek megbízható és valós képet kell adnia a társaság vagyoni, pénzügyi helyzetéről, illetve az általa elért gazdasági eredményről;

b) az éves beszámolót három elem alkotja: *a mérleg*, a *nyereség* és a *nyereség elszámolása* (eredmény-kimutatás), illetve a kiegészítő mellékletek.”¹²⁷

A közösségi szabályozás bizonyos kompromisszum elérésére törekedett az irányelv meghozatalakor, miután közbenső megoldást igyekezett létrehozni a mérleg kontinentális és common law által elfogadott szabályozásában. Ez utóbbi szabályozás általánosabb, kevesebb kogenciát tartalmaz a készítő számára, míg az európai jogok nagy része (német, francia jog) éppen ellenkezőleg szigorúbb, kogensebb.

A hetedik társasági jogi irányelv az összevont (konszolidált) beszámolóra vonatkozó szabályokat tartalmazza. Erről már a korábbiakban írtunk, de miután szerkezetileg a konszolidált mérleg a számviteli irányelvek közé illik szervesen, részletesen itt szólnánk ezen irányelvről.

Az irányelv megalkotása kapcsolódik a társaságok fúziójáról és a nemzetközi fúziót szabályzó irányelvekhez, összefoglalóan a társaságok egyesülése kapcsán létrejövő társasági formákhoz.

A közösségi piac folyamatos bővülése, a világpiacon zajló verseny, a globalizáció erősödése napjainkig a gazdasági erők koncentrációját eredményezte.

¹²⁶ 78/660/EGK irányelv a korlátolt felelősségű társaságok beszámolójáról, Preambulum 4. bekezdés.

¹²⁷ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS Kiadó, Budapest 2003., 168. old.

Ez a folyamat hatalmas méretű **társaságcsoporthok** megjelenését idézte elő a világpiacon, így az európai piacon is. A holdingok tevékenysége átlép a nemzeti határokon, jogállami határokon. Működésük kis, közép és nagybefektetők erőinek összehangolásával párosul.

Az irányelv célja, a közösségi jogalkotók célja nem volt más az irányelv megalkotásával csak az, hogy valódi képet lehessen kapni egy egész vállalatcsoport valódi gazdasági helyzetéről.

A vállalatcsoport egyes vállalatainak vagyoni helyzetét tükrözi az éves beszámoló, de működését gazdasági eredményességét alapvetően mégis a vállalatcsoport egészének helyzet határozza meg.

Előfordulhat, hogy egy vállalatcsoporthoz való tartozás biztosíték értékű és az adott vállalatot épp a vállalatcsoport gazdasági eredményessége révén nem lehet veszteségesnek tekinteni. A fordítottja is elképzelhető egy nyereséges vállalat tartozik, olyan vállalatcsoporthoz, melynek működése nem gazdaságos. Ez az indoka a közösségi irányelvnek.

A konszolidált mérleg rögzíti a vállalat és a vállalatcsoport éves mérlegét, az összevont mérleg pedig ténylegesen valóban tükrözi a vállalatcsoport vagyoni helyzetét, gazdasági eredményességét.

Az irányelv 1. cikkelye szerint „a tagállamok kötelesek előírni összevont mérleg készítését annak a társaságnak, amely:

- a) a részvényesek szavazati jogának többségével rendelkezik egy másik társaságban;
- b) jogosult kinevezni vagy visszahívni egy másik vállalat vezető tisztségviselőinek, az igazgatóság vagy a felügyelőbizottság tagjainak többségét és egyidejűleg maga is részvényese ennek a vállalatnak;
- c) joga van meghatározó befolyást gyakorolni egy vállalat felett, amelynek egy vállalattal kötött szerződés alapján maga is részvényese;

d) részvényese egy vállalatnak és a vállalat részvényeseivel való megállapodás alapján egyedül rendelkezik a részvényesek szavazati jogainak többségével.”¹²⁸

Az irányelv főszabálya, hogy a konszolidációs kötelezettség fennállása esetén az anyavállalatnak valamennyi leányvállalatát be kell vonni az egyesítésbe, tekintet nélkül azok székhelyeire és jogi formájára.

Berecz Csaba a „Társasági jog az Európai Közösségben” c. műve 85. oldalán a konszernszámadás koncepciójaként a következőket írja:

„A jogirodalomban négy elmélet ismert a konszernnek számadási kötelezettségét illetően, amelyek egy-egy ellentétpárt alkotnak. Ezek az **egységeória** (Einheitstheorie, entity theory) és az **érdekteória** (Interessentheorie, central financial interest concept), illetve a **jogi koncepció** és a **gazdasági koncepció**.”¹²⁹

Ezek a területek azok, amelyek a konszolidáció területét meghatározzák.

A konszolidált mérleg készítése garanciális a befektetők, a részvényesek és a hitelezők számára is, hisz csak így szerezhethetnek tényleges információt a vállalatcsoportok és az abban résztvevő vállalatok piaci helyzetéről.

A konszernszámadás alapelve: a konszernvállalatok helyzetét úgy kell közzétenni, mintha egyetlen vállalatot alkotnának.

A nyolcadik társasági jogi irányelv szervesen kapcsolódik a továbbiakban ismertetett irányelvekhez, miután a mérleg, konszolidált mérleg készítőire vonatkozó szabályok egységesítését tartalmazza.

A könyvvitel lényeges követelménye, hogy világos és transzparens legyen.

A könyvvizsgáló szerepe a társaságok működésében kiemelkedően fontos, hisz ellenőrzési tevékenységet végeznek a társaságok gazdasági tevékenysége felett. A

¹²⁸ 83/349/EGK irányelv a társaságcsoporthoz fűződő (konszolidált) beszámolójáról, 1. cikkely.

¹²⁹ Berecz Csaba: Társasági jog az Európai Közösségben, 1992, 85. old.

bonyolult számviteli szabályok alkalmazása, csak megfelelően képzett számviteli szakemberektől várható el.

Az irányelv három alapvető kritériumot tartalmaz, amelyet a tagállamoknak a könyvvizsgálatot végző személyek képesítésének megszerzése kapcsán át kell venniük, harmonizálniuk kell.

Az irányelv 3. cikkelye szabályozza, hogy 1. kritérium - csak „jó hírű személy” kaphat ilyen engedélyt, aki elméleti tanfolyamon képesítést szerzett e speciális tevékenység végzésére és egyetemi záróvizsga szintű szakmai alkalmassági vizsgát tett.”¹³⁰
Ez utóbbi kívánalmat a 4. cikkely fogalmazza meg.

A 23. cikkely szerint az „engedéllyel rendelkező személyek feladatukat, tehát a könyvvizsgálást szakmai tisztességgel kötelesek elvégezni.”¹³¹
Ez a 2. kritérium, melyet az irányelv rögzít.

3. kritérium - az irányelv a könyvvizsgálat végzését az alanyi kört tekintve, mind természetes, mind jogi személy által elvégezhetőnek tekinti.

Az irányelv 28. cikkelye rendelkezik a könyvvizsgálók jegyzékéről, mely jegyzéket az igazságügy minisztérium vezeti.

Lényeges, hogy a tagállamok e fontos tevékenység szabályozását hasonló elvek alapján szabályozzák, hisz a könyvvizsgáló szerepe a társaság működésében az ellenőrzési feladat ellátása.

A társaságalapítást megkönnyíti, ha a tagállamok az e feladatot ellátó természetes és jogi személyek képesítésének és a képesítés alapján a működésük engedélyezésének feltételeit közös nevezőre hozzák az e területre vonatkozó jogharmonizációval.

¹³⁰ 84/253/EGK irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésének feltételeiről 3. cikkely

¹³¹ 84/253/EGK irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésének feltételeiről 23. cikkely

7.10.Tizenkettedik társasági jogi irányelv (89/667/EGK irányelv az egyszemélyes korlátozott felelősségi formájú társaságokról)

89/667/EGK irányelvet azért hozták létre, hogy a kis és középvállalkozások számára is lehetőség nyíljon, olyan társasági forma létrehozására, amely nem igényel nagy tőkekoncentrációt, egyben lehetőséget ad a saját vagyon kockáztatása nélküli vállalkozói tevékenység folytatására.

Az irányelv preambuluma (5.) bekezdése megállapítja¹³² „szükséges, hogy létrejöjjön egy olyan jogi eszköz, amely az egész közösség területén lehetővé teszi az egyéni vállalkozó felelősségének korlátozását a tagállamok azon tagjainak sérelme nélkül, amelyek rendkívüli körülmények között megkövetelik az ilyen vállalkozó helytállását vállalkozásának kötelezettségeiért”.¹³³

Az irányelv megalkotását a Tanács által 1968-ban elfogadott „Akcióprogram” előirányozta már, amely a kis és középvállalkozások fokozott támogatását tűzte ki célul.

„Az irányelv 1989-es elfogadását megelőzően már számos EGK tagállamban lehetséges volt egyszemélyes társaság alapítása. Legelőször Dánia vezette be 1973-ban, majd az NSZK az 1980-as GmbH. normában. 1985 óta Franciaországban, 1986-tól Hollandiában és 1987-től Belgiumban is lehetséges e jogi forma választása. Spanyolország, Olaszország, Görögország, Írország és Nagy-Britannia nem ismerte el e jogintézményt, Portugáliában pedig 1986 óta lehetséges úgynevezett „korlátozott felelősségű egyszemélyes vállalkozás” üzése. Németországban, Hollandiában és Dániában az egyetlen tag jogi személy is lehet, míg ez Belgiumban nem lehetséges. A francia jog viszont kizárja, hogy egyszemélyes társaság egy másik ilyen társaságot alapítson. ¹³⁴

Az egyszemélyes kft.-ben az egyedüli tag gyakorolja a taggyűlés jogkörét, e minőségben hozott döntéseit a tagnak mindig írásba kell foglalnia.

¹³² HLC 287.

¹³³ 89/667/EGK irányelv az egyszemélyes korlátozott felelősségi formájú társaságokról Preambulum 5. bek.

¹³⁴ Berecz Csaba: Társasági jog az Európai Közösségben, 1992, 90. o.

Az egyszemélyes kft.-t a jogirodalom „arctalan” társaságnak ismeri.

Az egyszemélyes kft. alapítására sor kerülhet, akkor, ha egy személy alapít kft.-t vagy akkor is, ha a társaság összes üzletrésze egy személy tulajdonába kerül.

Az egyszemélyes kft. 6. cikkelye lehetővé teszi egyszemélyes részvénytársaságok létrehozását is.

7.11.Tizenharmadik társasági jogi irányelv (2004/25/EK a nyilvános vállalatfelvásárlási ajánlatokról)

A 2004/25/EGK irányelv¹³⁵ elfogadását közel 25 évi előkészítő munka előzte meg, hisz 1989-ben elkezdtek már az irányelv kidolgozását, amelyet az évek folyamán többször is módosítottak, 2000-ben egy az Európai Unió Tanácsa által hozott közös állásfoglalással.

„Az, hogy az irányelv elfogadása közel negyedszázadot igényelt több okra vezethető vissza.

- a) A politikai oka egyértelműen az volt, hogy a vállalatfelvásárlás európai szintű egységesítésével lehetővé vált az Unión kívüli tőkeerős vállalkozások számára, hogy az európai gazdasági szereplők tulajdonában a felvásárlással többségi jogokat szerezzenek és így az európai piacot „felülírják” éppen tőkeerejük folytán.
- b) A másik oka a tagállamok hazai jogának különbözősége volt, ezek közül elsődlegesen az angolszász és német jog közötti ellentét e jogszabály hazai szabályozását illetően. A probléma az úgynevezett igazgatóság semlegességi kötelezettsége körül fókuszálódott, mely jogintézmény a német jogi szabályozásban ismeretlen kategória volt. Az angolszász jog, az olasz, spanyol, francia, portugál jog ezen intézményt azonban szabályozta és ismerte.

¹³⁵ A 2004/25/EGK irányelv a nyilvános vállalatfelvásárlási ajánlatokról

A vállalatfelvásárlás szabályainak a kidolgozását már 1974-ben megkezdték a Bizottság megbízása alapján, melyről jelentés is készült. „¹³⁶

Az úgynevezett Pennington dokumentum alapját az angol „**City Code**” képezte.¹³⁷

Hosszú évek teltek el az irányelv elfogadásáig. 1989-ben folytatódott az előkészítés folyamata, ennek oka az is volt, hogy az európai piacokon a vállalatfelvásárlás gyakorlata nem létezett. 2000-ben a Lisszaboni csúcson a Bizottság és Tanács közös állásfoglalását az irányelvtervezetről már prioritásként kezelték. Eredményeként felállították a neves jogászokból álló elnökéről elnevezett „Winter Bizottságot” a tagállamok számára elfogadható irányelv kidolgozására. 2002-ben újabb irányelvtervezetet dolgoztak ki a Winter jelentés részbeni felhasználásával.

Ez a tervezet már olyan szabályozást tartalmazott a kisebbségi részvényesek védelme érdekében és ezzel összefüggésben az úgynevezett "méltányos ár" definiálásával, mely közelítette a tagállamok álláspontját.

Érzékelhetően hosszú folyamat vezetett a 2004/25/EK irányelv elfogadásához.

Több tagállamnak a 2002-es iránytervezet keretszabályainak a kialakítása miatt volt kifogása „A német álláspont szerint az Európai Bizottság a „playing field” elvét nem vette figyelembe. Kritikájuk a többszörös szavazati jog gyakorlása terén mutatkozó tagállami szabályozási különbségekre irányult.”¹³⁸

2002-től előkészítő szakértői munka eredményeként: „14 állam jóváhagyott egy opcióra épülő szabályozást.”¹³⁹

¹³⁶ „Pennington jelentés”, EG-Kommission Dokument. Behrens ZGR 1975, 433. old.

¹³⁷ City Code on Takeovers and Mergers a brit pénzpiac önkontrollon alapuló magatartás kódexe.

¹³⁸ Thaeter – Brandt: Öffentliche Übernahmen, .Beck Juristischer Verlag; Auflage: 1 (2003)2003, 6. old.

¹³⁹ Maul-Muffat-Jeandet: Die Übernahmerrichtlinie – Inhalt und Umsetzung in nationales Recht (Teil 1. AG. 2004, 225.old.)

7.11.1. A vállalatfelvásárlás

„A gazdasági társaságok körében a vállalatfelvásárlás (Takeover, Übernahme) a koncentráció fontos eszköze. A céltársaság feletti kontrolljogok megszerzése – mint a befolyásszerzés különleges esete – a tőkepiacon bevezetett részvények felvásárlása útján valósul meg.”¹⁴⁰

A vállalatfelvásárlásnak vagy rövid távú spekulációs vagy hosszú távú részesedési pozíciót biztosító indokai lehetnek. A jelenségnek lehet az oka a felszámolás vagy a csőd elkerülése is. Nehéz gazdasági körülmények között a takeover jelentősége is nő, álláspontom szerint az európai piacon is nőni fog a vállalatfelvásárlások száma. A tőkeerős vállalkozások számára nyomottabb áron válik lehetővé a kisebb vállalatok ilyen módon történő megszerzése, amely egyúttal piacbővítést, termelésfejlesztést is lehetővé tesz a kontrolljogot megszerző részére. A 2004/25/EK 2004. május 20-án lépett hatályba. Az irányelvet a tagállamoknak 2 év alatt kellett átültetni a hazai jogba.

*Az irányelv célja az, hogy a kontrollváltás esetén az Unió valamelyik tagállamában tőzsdén jegyzett társaságok részvényeseit megfelelő védelemben részesítse és az ajánlattételi eljárás során egy bizonyos mértékű transzparencia és jogbiztonság érvényesüljön.*¹⁴¹

Kiemelt célt szolgál az irányelv preambuluma szerint a kisebbségi részvényesek védelme.¹⁴²

Ez a védelem megvalósulhat úgy, hogy a tagállami törvényhozó kötelezi a vállalat felett kontrolljogosítványokat megszerző személyt, minden részvényesnek szóló, olyan árajánlat megtételére, amely szerint az összes értékpapírt vagy azok jelentős részét átveszi és ezzel a megmaradó kisebbségi részvényeseknek ezzel egyenértékű védelmet nyújt.¹⁴³

¹⁴⁰ Schwarz: Europäisches Gesellschaftsrecht, 2000, Frankfurt, 480. old.

¹⁴¹ A 2004/25/EK társasági jogi irányelv preambuluma 1.-3. pont és 25. pont

¹⁴² A 2004/25/EK irányelv preambuluma 9. pont

¹⁴³ A 2004/25/EK irányelv preambuluma 13. pont

Az irányelv hatálya kiterjed a jogi és közigazgatási előírásokra, magatartási kódexekre valamint az Unión belüli hivatalosan piacsabályozásra feljogosított szervek intézkedéseire is.

Az irányelv minimál szabályozása megengedi az irányelv hatályának kiterjesztését olyan társaságokat is, amelyeknek az értékpapírai nincsenek tőzsdei forgalomban.

Az irányelv 2. cikkelye „az alapfogalmakat szabályozza a vállalatfelvásárlás kapcsán. Ilyenek:

- az értékpapír;
- az ajánlatok alanyai;
- az ajánlattevő;
- a céltársaság;
- a vállalatfelvásárlási ajánlat.”¹⁴⁴

Az értékpapír forgalomképes, tehát átruházható és szavazati jogot biztosít.

Az ajánlattétel alanyai: az ajánlatevő és az ajánlat címzettje.

Céltársaság az a gazdasági társaság, amelynek értékpapíraira vételi ajánlatot tesznek.

A vállalatfelvásárlási ajánlatot az ajánlattevő társaság tisztségviselői teszik, a kontroll alá helyezendő társaság, tehát a céltársaság vezetőségének.

A felvásárlás alapelveit az irányelv 3. cikkelye rögzíti. Az alapelvek közé tartozik:

- versenytorzító magatartás tilalma, versenytisztaság elve;
- transzparencia elve;
- információ biztosításának elve.

Az alapelvek az irányelv minimum szabályozását jelentik, tehát ezeknek a tagállami harmonizációban meg kell jelenniük.

Az irányelv 4. cikkelye garanciális elemként rögzíti, hogy az „ajánlattételi eljárásnak az adott tagállam egy vagy több felügyeleti szervének kontrollja mellett kell megtörténnie.”¹⁴⁵

¹⁴⁴ A 2004/25/EK irányelv 2. cikk.

Nálunk a tőkepiac központi felügyeletét ellátó PSZÁF rendelkezik hatáskörrel a vállalatfelvásárlás körébe tartozó felvásárlási ajánlat jóváhagyására (1999 évi CXXIV Tv.).

Az irányelv legmeghatározóbb tartalmi elemét maga a kötelező ajánlattétel, az ehhez kapcsolódó méltányos ár, a vételi ajánlat publicitása, a céltársaság semlegességi kötelezettsége és az ezekhez kötődő procedurális rendelkezések képezik.

Az irányelv a tagállami harmonizációra bízta annak százalékos meghatározását, hogy mekkora részesedés megszerzése esetén kell kötelezően a céltársasághoz vételi ajánlatot intézni. Kötelező vételi ajánlat kapcsolódik a társaság működésére befolyást biztosító szavazati értékpapír mennyiség megszerzéséhez.

A nemzeti jog feladata annak a meghatározása is, hogy a kontrollt szerző természetes vagy jogi személyek kötelesek-e valamennyi értékpapírt megvásárolni vagy sem.

A kontroll mértékét, számítás módját és magát a fogalmát is az irányelv keretszabályozás keretei között szabályozza. 33%-osnál nagyobb részvényszerzés esetén kötelező a keretszabályozás szerint nyilvános vételi ajánlatot tenni.

„A részvényesek számára garanciális jelentőségű a méltányos ár irányelvben történő definíciójának a megfogalmazása”¹⁴⁵ (5.cikkely, 4. bek.). A méltányos ár kialakításának alapját az úgynevezett Winter jelentésben meghatározott ár képezi. A méltányos ár legalább olyan magas, mint amit az ajánlattevő vagy a vele együtt eljáró személy az ajánlatot megelőző 6 és 12 hónapban ugyanazon értékpapírokért fizetett. Amennyiben az ajánlattevő egyes értékpapírokért a méltányos sárnál magasabb árat fizetett, köteles ezen árat minden részvényesre kiterjeszteni.

Az ajánlattevőre vonatkozó döntés nyilvánosságra hozatalának szabályozására az irányelv minimumokat határoz meg a tagállamok számára. Az ajánlatokat a felügyeleti szervnek kell bejelenteni (minimum kellékek: az ajánlattevő személyes adatai,

¹⁴⁵ A 2004/25/EK irányelv 4. cikk.

¹⁴⁶ 2004/25/EK irányelv 5. cikkely 4. bek.

szándéka a céltársaság további tevékenységére vonatkozóan, pénzügyi fedezet forrása, ajánlati kötöttség terjedelme, stb.).

Fontos szabály, hogy az adott *tagállam felügyeleti szerve által megvizsgált és jóváhagyott ajánlati dokumentumot bármely tagállam hivatalos szervei kötelesek elfogadni*. Ez a szabály az egységes engedélyezés elvéhez köthető.

A kontroll alá kerülő társaság a céltársaság legfontosabb kötelezettsége a publicitás irányelvének (tizedik társasági jogi irányelv) megfelelően nyilvánosságra kell, hogy hozza a jegyzett tőke összegét, a kibocsátott részvények fajtáját, osztályát és az azokhoz kapcsolódó jogokat és kötelezettségeket (nemzeti jog korlátozása, az ügyvezető szervek kinevezési szabályait, ezen szervek jogait az alapszabály módosításra, stb.). A közzétételt az éves beszámolónak kell tartalmaznia.

A céltársaság semlegességi kötelezettsége volt az egyik oka az irányelv tagállamok részéről történő nehézkes elfogadásának, miután a német jogban ez az intézmény ismeretlen volt.

*Az irányelv 9. cikkelye rendelkezik arról, „hogy a céltársaság csak részvényesei beleegyezésével tanúsíthat a közzétételre került, nyilvánosságra hozott vételi ajánlatot megghiúsító magatartást.”*¹⁴⁷

Lényegét tekintve a *semlegességi kötelezettség* azt is jelenti, hogy a céltársaság *nem hozhat olyan üzleti döntést, amely a vállalatfelvásárlást megakadályozza*.

*Az irányelv 15. cikkelye a kisebbségi részvényesek jogait rendezi a vállalatfelvásárlás során. „Az értékpapírok túlnyomó többségét vagy legalább 90%-át birtokló részvényes méltányos áron megvásárolhatja a kisebbségi részvényesek részvényeit („squeeze-out”).”*¹⁴⁸

„A kisebbségi részvényeseket is megilleti azon jog, hogy a 90%-ot birtokló részvényestől kérjék részvényük megvásárlását („sell-out”).”¹⁴⁹

¹⁴⁷ A 2004/25/EK irányelv 9. cikk.

¹⁴⁸ A 2004/25/EK irányelv 15. cikk.

¹⁴⁹ A 2004/25/EK irányelv 15. cikk. 5. bek.

„Az irányelv megpróbálta a jogirodalomban unifikált vagy „level playing field”-nek megfelelő harmonizáció kialakítását, ez azonban nem sikerült maradéktalanul. Az irányelv opcionális és keretjellegű maradt.”¹⁵⁰

*Az irányelv elfogadása mégis határátkelő a társasági jogi irányelvek sorában miután újabb **területet** nyit meg a határon átvéelő illetékesség vonatkozásában azzal, hogy a nemzeti pénzügyi felügyeleti szervek döntéseit a tagországok **kölcsönösen elismerik**.*

A jogharmonizációs tevékenység a méltányos ár, a következő ajánlattétel, ennek nyilvánosságra hozatala és az általános alapelvek, valamint a vállalatfelvásárlásra vonatkozó eljárási szabályok harmonizálásával egyértelműen bővült.

Ez természetesen az e területre vonatkozó és a társasági jogon is, mint ágazatra vonatkozó versenyjogi szabályozást, a versenysemlegesség elvét is erősíti.

7.11.2. Az ajánlati dokumentumok tagállamok közötti elismerése az irányelv alapján

A 2004/25/EK irányelv 6. cikk. 2. bek. szerint: „egy tagállam felügyeleti szerve által megvizsgált és jóváhagyott ajánlati dokumentumokat bármely tagállam hivatalos szervei kötelesek elfogadni, amelyek tőkepiacán a céltársaság értékpapírai forgalomban vannak.”¹⁵¹

A „fogadó tagállam további iratok, adatok pótlólagos benyújtását csak akkor írhatja elő, ha ezzel a nemzeti jogban meglévő olyan specifikus követelmény betartása a cél (formai követelményről van szó), amely az ajánlat elfogadásához vagy annak egyéb adójogi értékeléséhez elengedhetetlenül szükséges.”¹⁵²

Ez a rendelkezése az irányelvnek valóban a jogegyesítés irányába mutató és lényegét tekintve azt eredményező rendelkezése, hisz ez alapján a tagállamok éppen a kölcsönös elismerés alapelve alapján egymás pénzügyi felügyeleti szerveinek joghatóságát elismerik.

¹⁵⁰ Schmitthoff, C. M. – Wooldrige, F.: Groups of Companies, Sweet and Maxwell, London, 1991., 277. old.

¹⁵¹ A 2004/25/EK rendelet 6. cikk. 2. bek.

¹⁵² A 2004/25/EK rendelet 6. cikk. 3. bek.

7.11.3. A vállalatfelvásárlás szabályai

E területre vonatkozóan a 2. irányelv 9., 11. és 12. cikkelyei tartalmazzak rendelkezéseket.

A 9. cikkely rendelkezései arra vonatkoznak, hogy a „vállalatfelvásárlásra vonatkozó ajánlattétel elfogadását a fogadó társaság semleges magatartás tanúsítása mellett legyen köteles kezelni.”¹⁵³

E cikkely szűkíti a vállalatfelvásárlási ajánlattal szembeni mozgásteret a befogadó oldaláról. A befogadó vagy céltársaság csak a részvényesei beleegyezésével tanúsíthat a közzétételre került vételi ajánlatot meghíúsító magatartást. A közzétételre került vételi ajánlat nem jelenti azt, hogy a céltársaság ne érdeklődhetne más ajánlatok iránt és azt sem, hogy a szokásos üzletmenetét és üzletvitelét ne folytathatná zökkenőmentesen. A társaság irányító szervének vagy szerveinek azonban a vételi ajánlat (vállalatfelvásárlás) eredményének közléséig tilos a közgyűlés megkerülésével részvényt kibocsátania, mert ezzel nyilvánvalóan megakadályozná a vállalatfelvásárlást.

A menedzsment semlegessége is kötelező ilyen formában. A részvénykibocsátás nyilvánvalóan a vállalatfelvásárlást is megakadályozza. Részvénykibocsátásra csak a közgyűlés a vételi ajánlat ismeretében adhat mandátumot a menedzsment részére.

A menedzsment a szokásos üzleti tevékenységet meghaladó, olyan döntést sem hozhat, amellyel üzletileg ellehetetleníti a vállalatfelvásárlást.

7.11.4. Vállalatfelvásárlást akadályozó magatartások – áttörési szabályok.

Az *irányelv 11. cikkelye* tartalmazza az úgynevezett áttörési szabályokat („Breakthrough” rule).

*Az áttörési szabályok egy része arra vonatkozik, hogy lehetővé tegye a részvénytársaságok számára a cégfelvásárlásra vonatkozó vételi ajánlat megismerését és ennek teljes ismeretében való döntést.*¹⁵⁴

¹⁵³ A 2004/25/EK rendelet 9. cikk.

Az áttörési szabályok a vállalatfelvásárlással kapcsolatos tagországi jogszabályokat próbálják meg szűkíteni, az egységesítéssel.

Az egyik leglényegesebb áttörési szabályok egy része az ajánlattételt követően a vállalatvezetés indokolatlan védelmét gyengíti.

*Az irányelv 11. cikk. 4. bekezdése a részvények legalább 75%-át megszerző ajánlattevő részére a sikeres ajánlati eljárást követően lehetővé teszi a közgyűlés összehívását.*¹⁵⁵ Ezen a közgyűlésen módosítható az alapszabály, a közgyűlés új vezető tisztségviselőket választhat oly módon, hogy a közgyűlésen a szavazati jog nem korlátozható és az értékpapírok átruházásának a joga sem korlátozható.

Ezzel az áttörési szabályok a többszörös szavazati jog átmeneti felfüggesztését tette lehetővé a tagországi jogalkotó számára az irányelv.

Az áttörési szabályok célja nem más, mint annak a biztosítása, hogy a részvényesek a teljes vételi ajánlat ismeretében korlátozásmentesen tudjanak dönteni a vállalatfelvásárlásról magáról.

A tizenharmadik társasági jogi irányelv lényeges rendelkezése a 12.cikkely. Ez egy opcióra épülő szabályozást tartalmaz a tagállamok számára, vagy a társaságok közgyűlése számára. Ez utóbbiak az opciós lehetőségről alapszabály módosítással dönthetnek („opting in”- „opting out” rendszer).

„A 12. cikkely egy opciókra épülő szabályozást tartalmaz, aminek keretében a tagállamok teljesíthetik mindkét vitatott cikkely feltételeit, de elfogadható az is, ha csak az egyik cikkelyalkalmazását írja elő a tagállam a joghatósága alá tartozó társaságoknak. (12. cikk. 1. bek.) Amennyiben a tagállam nem vállal kötelezettséget a 9. cikk. 2. és 3. bekezdése és/vagy a 11. cikk. alkalmazására kiegészítő jelleggel a választás joga a társaságokat is megilleti.”¹⁵⁶

¹⁵⁴ A Tanács 2004/25/EK rendeletének 11. cikk.

¹⁵⁵ A Tanács 2004/25/EK rendeletének 11. cikk. 4. bek.

¹⁵⁶ Berger: A Comparative Analysis of Takeover Regulation in the European Community Law & Contemporary Problems, 1992, 55. old.

A fentebb hivatkozott cikkelyek egy kétlépcsős opciós rendszerben a céltársaság vételi ajánlataival szemben megvehető védelmi intézkedéseket korlátozzák. az opció alapján „eldönthetik, hogy mindkét cikk előírásait alkalmazni kívánják-e („opting-in” rendszer), vagy eltekintenek valamelyik, esetleg mindkét cikk alkalmazásától („opting-out”) rendszer. ¹⁵⁷

A vállalatfelvásárlásról szóló irányelv az európai részvénytársaságról szóló szupranacionális modell „jogelődjének” is tekinthető. Az irányelv kapcsán az európai belső piacot érintő gazdasági érdekeket érintő kérdés is felmerül a harmonizáció kapcsán.

„A tagállamok eltérő joga, tradíciói, üzleti gyakorlata megváltoztatja-e az egyes országokra erőteljes vagy éppen gyenge „felvásárlási piac” jellemzőit. ¹⁵⁸

7.11.5. A társasági jogi irányelvek hatása a közösségi jog fejlődésére

„A közösségeken belüli jogharmonizáció elsődleges célja az egyes tagállamok szabályozása között fennálló azon eltérések kiküszöbölése, amelyek akadályozhatják a kereskedelmi forgalmat, valamint versenyellenesek. Így elsődleges célként a „Delaware-effektus” kikerülés érdekében a négy szabadságjog érvényre juttatása és a gazdasági élet nemzeti szintről közösségre való emelése jelenik meg, emellett jogpolitikai célok is felmerülhetnek (pl. hitelezővédelem). ¹⁵⁹

*A társasági jogi irányelvek sorát vizsgálva látható, hogy a közösségi jogalkotást az eddigi harmonizációja során **az egyenlő feltételek megvalósításának általános alapelve vezérelte.** Az irányelvek a tőke egyesítő társaságokra vonatkoznak (Rt. , Kft.) e társasági formákra tartalmazzanak szabályozást. Az irányelvek a társaság alapítását, nyilvánosságra hozatalát, a tőke felemelés és leszállítás szabályait az egyes társasági formákban, a kisebbségi jogokat, a részvényekkel kapcsolatos rendelkezéseket – a részvények fajtáira, jegyzésének módjára vonatkozó elveket – és a hitelező védelmet szabályozzák.*

¹⁵⁷ Berger: A Comparative Analysis of Takeover Regulation in der European Community, Law & Contemporary Problems, 1992.

¹⁵⁸ Windolf: Codetermination and the market for Corporate Control in the European Community, Economy & Society, 1993, 137. old.

¹⁵⁹ Dorresteijn, A.- Kuiper, I.-Morse, G.: European Corporate Law. Kluwer, Deventer, Boston, 1994, 27. old.

A szabályozás kiterjed a tőkeegyesítő társaságok szerkezetére – szervezetére és a társaságok irányítására vonatkozó modellekre (egyszintű, kétszintű) valamint a társaságok fúziójára és egymás feletti kontroll gyakorlásának szervezeti, irányítási és felelősségi vonatkozásaira.

A társasági jogi irányelvek az egységes belső piacon a társaságalapítást és a társaságok működésének feltételeit komvergálják anélkül, hogy lehetővé tennék az adott társasági forma áthelyezését egyik tagállamból a másikba. A társasági irányelvek megszületése azonban a jogharmonizáció eszközével rendkívül fontos miután biztonságosabbá, átláthatóbbá teszik a társaságalapítást és ezzel a piacon való megjelenést az Unió területén és figyelembe veszik az ehhez szükséges versenyjogi szempontokat is.

A társasági jogi irányelvek a társasági jog egyes szegmensei vonatkozásában fontos eszközei az e jogágazatban érvényesülő jogalkotásnak, jogharmonizációnak.

Az irányelvek egyfajta láncolatot képeznek, hisz alapvető területeket, így a társaságalapítás, az alapítás nyilvánosságra hozatala, a kisebbségi tulajdonosokat, hitelezőket védő szabályozás tekintetében a tagállamok jogát harmonizálják.

Az irányelvek nagy részében opcionális úgynevezett minimum szabályozás érvényesül, mely egyben mérce a tagállami jogalkotás mértékére nézve. Több vonatkozásban maximum szabályozás érvényesül az irányelvekben (semmisségi okok, fúzió, szétválás). A minimum szabályozás érvényesül a tőkevédelem, a társasági tőke mértékét, a hitelezővédelmet érintő kérdésben.

Mindkét változat teret ad a tagállami szabályozás szabadságának, persze eltérő módon. *A minimum szabályozás esetén ez a szabadság tágabb, a maximum szabályozásnál szűkebb.*

A tagállami jogok egységesítését a kétféle opcionális technika nem idézi elő. Önálló szabályozási rendszert az irányelvek nem adnak, miután a társasági jog területének csak bizonyos részeire vonatkoznak.

Az irányelvek szabályozásának egy része normatív jellegű, ez a tagállamok belső jogának részévé válik. A belső jog részévé vált irányelv értelmezése természetesen, természetesen,

miután belső jogról van szó, a tagállami bíróságok feladata. A nemzeti bírósági értelmezés így szintén a társasági jog forrásává válik. *Jogforrásnak kell tekinteni az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatát is*, hisz amennyiben a tagországi bíróság az értelmezés vonatkozásában iránymutatást, döntést kér, úgy ez irányú döntése a nemzeti jog részévé válik.

Az irányelvekkel nem érintett társasági jogterületen a nemzeti jog szabályai érvényesülnek a területhez kapcsolódó egyéb nemzeti szabályozással (nemzeti Ptk.-k). Az irányelvekkel érintett tagállami jogterületet azonban a közösségi szabályozás primátusa alapján kell értelmezni.

A gazdasági integráció mélyítése a belső piacon belül az unió bővülésével egyre szükségsebb igényként jelentkezik.

A társaságalapítás szabadságának diszkriminációmentes biztosítása egyik alapvető feltétele az egységes belső piacnak. A kereskedelem közösségi szinten is a különféle társasági formációk keretei között valósul meg. Szerepük a globalizációval folyamatosan bővül, nő.

„A közösségi jog és a belső jog szüntelenül vívódik az egységes piaccal, a gazdasági döntések szabadságával és a magánautonómiával.”¹⁶⁰

Az irányelvekkel való szabályozás mellett és ellen is szólnak a jogirodalomban nézetek, álláspontok.

Az azonos szintű garanciák szükségességét azzal szokták indokolni, hogy lényeges eltérések esetén az eltérő tagsági jogi szabályozás olyan torzító tényező lenne, ami befolyásolná azt, hogy a szabad társaságalapítás lehetőségével élve hol jönnének létre társaságok a közösségen belül. Ráadásul a társasági jogok „versenyében” éppen nem a társasági viszonyok által érintettek érdekének kiegyensúlyozott és sokoldalú védelmét biztosító jogrendszerek kerülnének előnyös helyzetbe,

¹⁶⁰ Andersen, S. S. – Burns, T. R.: The Europea Union and the erosion of Parliamentary democracy; Study, London, 1996, 277. old

„hanem a „Delaware effektus” mintájára azok, amelyek az alapítók számára a legkedvezőbb – ám éppen ezért a többi érintett szempontjából kevésbé előnyös feltételeket teremtik meg.”¹⁶¹

Ezeknek a kontraszelekcionális hatásoknak a kiküszöbölése érdekében szükséges a társasági jogi szabályozás harmonizációja.

A jogdogmatika másik felfogása ezzel éppen ellenkező és azt vallja, hogy egy egységesen működő piacnak egységes szabályozás az alapja.

Megállapíthatjuk, hogy a közösségi jogharmonizáció nem teremt olyan egységesen összefüggő önálló területet a társasági jogban, hogy európai társasági jogról lehessen beszélni e jogágazatban.

Nehéz megtalálni azt az utat, amely olyan szintű „jogreformot” eredményezzen a jelenlegi közösségi jogban a jog bármely területén, amely igazolni tudja, hogy egy adott jogterület harmonizálása milyen tartalmú (opcionális vagy normatív túlsúlyú) irányelvekkel valósítható meg a legmegfelelőbb módon.

A jelenleg már 27 országot magába foglaló közösség társasági jogát, jogi kultúráját és az adott jogterületen a szabályozásban érvényesülő jogtechnikai megoldásait ismerve kéne a leghatékányosabb megoldást kiválasztani. Ehhez a tagországok társasági jogának különbözőségét is ismerni kell.

„Az irányelvek az egységes Európai piac kialakításában jelentős szerepet játszanak, lényegüket tekintve az egységes piac létrejöttének következményei, az első gyakorlati eredményei.”¹⁶²

¹⁶¹ Dine Janet: The Community Company Law Harmonisation Programme; European Law Review (1989), 324. old

¹⁶² Harding, R.: The Identity of European Law. European Law Journal 6 (2000.) 128. old.

Ha röviden is, de szót kell ejtenünk, arról, hogy a 2004-es csatlakozással döntő többségben „más társadalmi és gazdasági berendezkedésű tagállamok csatlakoztak az Unióhoz. A társasági jog ezen országok történetében a Nyugat-Európai fejlődéstől eltérően betöltött egy speciális szerepet is. (privatizációs eszköz.)

„A volt szocialista országokban, aligha volt más reális lehetőség az új polgári államok számára tekintve – mint a privatizációt térségi jogi eszközökkel végrehajtani még akkor is, ha ez a folyamat súlyos belső ellentmondásokkal volt telítve, hiszen a társasági jog a szabad akaratukból önként társuló privátok szolgálatára hivatott.”¹⁶³

A tagállami jogok pedig *a társaság tagjainak számától, a tagok vagyoni felelősségének alakzataitól, a szavazati jogokon, az induló tőke összegén, a vagyoni jogok mibenlétén keresztül kisebb-nagyobb mértékben eltérést mutatnak.* Jelentős eltérés az is, hogy egyes tagállami jogok a társaság szerkezetének, irányítási rendszerének szabályozása tekintetében is különböznek (dualista rendszer – board rendszer).

Az irányelv a nemzeti jogalkotót implementálásra kötelezi, de szabadságot hagy ugyanakkor arra is, hogy a saját jogrendszer sajátosságai fennmaradjanak, sőt éppen a jogharmonizáció révén fejlődhessenek is.

Maastricht után a társasági jog harmonizációja felgyorsult.

Véleményem szerint a harmonizációnak azon útja elfogadható, amely opcionális irányelveken alapul és nem kötelezi a tagállami implementációt tartalmánál fogva erőltetett, kikényszerített uniformizálásra, az irányelv szó szerinti átvételére, az azonban szükséges, hogy „az egységes piac hatékony működéséhez valamennyi tagállam megfelelő mértékben közelítse a gazdasági és vállalati szférára vonatkozó jogszabályanyagát.”¹⁶⁴

¹⁶³ Sárközy Tamás: A magyar társasági jog Európában, HVGORAC Könyvkiadó kft Budapest 2001., 116. oldal

¹⁶⁴ Doralt, P.: Acquis Communautaire, its impact on company law from the point of the view foreign investor. International Business Lawyer, 27-1999, 439-6. old.

Az irányelvek elsősorban a tőkeegyesítő társaságokra nézve tartalmazznak jogharmonizációs kötelezettséget, ezek közül is elsősorban a Rt.-re, vagy a Rt.-hez hasonló felelősségű formában működő társasági formákra és kivételesen vonatkoznak csak a Kft.-re (első számú társasági jogi irányelv).

A 2004-ben csatlakozott tagállamok társasági joga még nagyon fiatal, hisz a magántulajdon hiánya miatt létezésképtelen helyzetben volt. Ezekben a tagországokban a tőkehiány pedig éppen a kedvező korlátozott felelősség miatt e társasági forma melletti társaságalapítást indokolja. Hiányzik az irányelvek közül egy olyan irányelv, amely épp e társasági forma melletti társaságalapítást harmonizálná és tenné lehetővé.

Ez esetben nem kellene újból alapítani a társaságot más tagállam területén. Egy ilyen lehetőség megléte a kereskedelmi kapcsolatokat viszonylag gyorsan bővítené, fejlesztené és motorizálná a piacon folyó versenyt, gyorsítaná azt.

Összegezvén elmondható, a közösségi jogharmonizáció a társasági jog területén jelentősnek és a jogág fontos szegmensét lefedőnek tekinthető. Ez a jogharmonizáció, azonban még nem olyan terjedelmű, amely azt eredményezné, hogy Európai Társasági jogról beszélhessünk.

Ez a jogharmonizáció mindenesetre olyan súlyú az eddigi folyamatát tekintve, amely előkészítette az egységes közösségi jog létrehozását a társasági jogban a közösségi jogon alapuló szupranacionális társaságokat. Ezen társasági formák, már méreteiket tekintve is olyan társasági formák, amelyeknek a nagysága, tőkeereje, az egységes belső piacon betöltött szerepe, valóban európai méretű.

A társasági joggal kapcsolatos jogharmonizáció is jól mutatja, hogy a közösségi jogalkotás oly mértékben kívánja meg a tagországok jogának közelítését, amennyire azt a közös piac megfelelő működése megköveteli.

Az alapvető jogharmonizációs cél a közösségek részéről, az egységes piac akadálymentes működésének az elősegítése. A jogharmonizációs törekvések

elsődleges célja, hogy a tagállamokban hasonló, *azonos feltételek jöjjenek létre a négy alapszabadság érvényesülése érdekében és a piaci szereplők versenye azonos jogi feltételrendszer keretei között történjen.*

Az irányelvek egy megindult jogalkotási fejlődési folyamat részei, „melynek lényege abban áll, hogy az Európai Közösséghez tartozó jogrendszerekben lassan és fokozatosan egységes jogi megoldások és modellek alakulnak ki.”¹⁶⁵

Álláspontom szerint *mindazok ellenére, hogy a társasági jogterületen zajló harmonizáció csak a jogágazat egyes szegmenseit érintette, az e területen zajló eddigi harmonizációs folyamat sikeresnek tekinthető, hisz ez az egyetlen jogharmonizációs „terület”, amely harmonizációja egységes jogi modellek kialakításához vezetett.*

A sikeres jogharmonizáció teremti meg azt a politikai és jogpolitikai hátteret is, amely út az egységesített jogalkotáshoz. Az opcionális irányelvekkel való szabályozás, úgy tűnik, jó jogtechnika és eszköz, hisz segítségével alakulhatott meg a társasági jog új, legmodernebb területe, melynek alapján a szupranacionális jogi modellek teret nyerhettek.

„Amikor a közösségi jogalkotó – a tagállami megoldások közelítése végett – szabályozni kíván egy meghatározott jogintézményt, két lehetőség között választhat: az egyik az egyes jogrendszerekben már létező szabályok közelítése, a másik pedig új eszközök, új szupranacionális közösségi szintű jogintézmények megalkotása, amelyekre valamennyi tagállamban azonos szabályozás vonatkozik.”¹⁶⁶

¹⁶⁵ Winter, G.: Sources and categories of European law. Baden-Baden, 1996. 169. old.

¹⁶⁶ Joerges, C.: Taking the Law Seriously. On Political Science and the role of law in the process of European integration. In European Law Journal, 2/1996.

III. A szupranacionális társaságok

8. Szupranacionális modellek megjelenése a közösségi társasági jogalkotásban

„A következő években kialakuló jog már egyre inkább „európaizált” vagy helyesebben mondva „közösségiesített” jog lesz.”¹⁶⁷

*A közösségi jog fejlődésének legújabb megjelenési formái a **szupranacionális társaságok –szupranacionális társasági modellek.***

Az Európai Közösségek tag értelemben vett társasági joga, több mint 30 éves előkészítő munka után jutott el oda, egy hosszú jogharmonizációs folyamatot követően (társasági jogi irányelvek), hogy megjelentek a szupranacionális társasági modellek, melyek a rendeleti jogalkotás eredményei.

„Egy modell átvétele megtörténhet egy jogi előírás alapján, egy modell tekintélyénél fogva, vagy annak a jogrendszernek a tekintélyénél fogva, ahonnan a modell származik.”¹⁶⁸

A közösség sohasem dolgozott ki új modelleket csak arra szorítkozott, hogy olyan egyedi megoldásokat, operatív szabályokat alkosson meg, amelyek újaknak tűnek, valójában azonban jól definiált modellekbe illeszkedő és egyes országokban már alkalmazott szabályok tovább fejlesztését jelenti. (társasági beszámoló német és angol modell szolgált mintául, összevon éves beszámoló angol és német modell, hasonlóképpen a társasági irányítási rendszereknél is.)

¹⁶⁷ Gerven, Van W.: A common law for Europe; the future meeting the past? *Europea Law Review of Private Law*, 9/2001

¹⁶⁸ Monateri, P. G.: The future of Comparative Law. *Hastings International and Law Review*, 21. (1998) 815. old.

A jogdogmatikában a jogösszehasonlítás tudományos eredményei igazolják, hogy a közösségek jogalkotó tevékenységében az EU intézményeinek közvetítésével és az Európai Bíróság közvetítésével egy folyamatos jogszabályi cirkuláció folyik, amely cirkuláció a jogi modellekre is kiterjed.

A közösségi jog, globális és komplex jellegére tekintettel magán viseli „feltűnő vagy kevésbé feltűnő módon egyik-másik jogrendszer anyajegyét”¹⁶⁹

A közösségi jogalkotás és jogalkotó számára két lehetőség adott a magánjogi jogforrási rendszert figyelembe véve a jogalkotásra:

1. jogharmonizáció útján
2. *sui generis* önálló jog

létrehozásával megvalósuló szabályozás.

*Az első lehetőség a **harmonizáció** – alkalmas eszköz arra, hogy a tagállamok jogrendszerét egymáshoz közelítse. A jogharmonizáció tagadhatatlanul fontos eszköz a versenyjogi szempontokat figyelembe véve is.*

A sui generis önálló, nemzeten felülálló jog az európai piacon való megjelenéshez „még egyenlőbb” feltételeket teremt, hisz egységes jog az alapja, mely elősegíti az európai vállalatok közti kölcsönös együttműködést, tapasztalatcserét, kooperációt, a termelési ismeretek átadását és ily módon erősíti, mélyíti és bővíti az integrációt magát is.

A szupranacionális jogon alapuló társasági formációk a tagállamok bármelyikének területén azonos lényegi tartalommal rendelkeznek, közösségi jogalanyisággal rendelkeznek. Ezen társasági formák szabadon mozoghatnak az unió területén, tehát a társasági forma változtatása nélkül bármelyik társaság székhelye átvihető másik tagállamba.

¹⁶⁹ Legrand, P.: The impossibility of „legal transplant” . Maastricht Journal of European and Comparative Law. 1977(4) 111. old.

Ezen társasági formák működésének helye a teljes belső piac. A szupranacionális jog, úgy működik a térségben e társaságok létrehozásakor, mint a tagállami jog, a jogterület és a tényleges piaci terület szélesedik ki az összes tagország piacaira, az egységes belső piacra.

A Bíróság a szupranacionális társaságokra vonatkozó jogalkotás megindulását megelőzően és azt követően is vizsgálta e társasági formák létrejöttének indokoltságát. Joachim Ganske 1988-ban tanulmányt készített a Bíróság számára, melyben a következőket fogalmazta meg:

„Számos vállalat keresi versenyképességének megőrzése céljából az azonos érdekekkel rendelkező vagy ugyanazon nehézségekkel küszködő vállaltok együttműködését. E cél európai megvalósítása bizonyos nagyságú társaságoknak már sikerült (ilyen kooperációra került sor a légiközlekedés területén – Airbus)... Ezért valamennyi tagállam számára közös jogintézményt kell teremteni, mely könnyen kezelhető lenne, s mely áthidalná az egyes államok jogrendszerei állította akadályokat.”¹⁷⁰

*A Tanács 2137/1985 rendeletével 1985-ben alkotta meg az „Európai Gazdasági Érdekegyesülés” jogintézményét, mely aktussal megszületett az első szupranacionális társasági forma.*¹⁷¹

A társasági forma változtatása nélküli székhelyáthelyezés csak az „Európai méretű” jogalanyisággal rendelkező társaságok számára adott.

*A közösségi jogalkotás az EEIG (European Economic Interest Grouping)-re vonatkozó rendelet megszületését követően, a 2157/2001 sz. Tanácsi rendelettel megalkotta az Európai Részvénytársaságot¹⁷² (Societas Europea) is, mely a 2001/86/EK irányelv alapján 2004-től lépett hatályba, majd ezt követően született meg az újabb szupranacionális társaság az Európai Szövetkezet, a 2002/13/EK rendelettel.*¹⁷³

¹⁷⁰ Joachim Ganske: Das Recht der Europaeischen wirtschaftlichen Interessenvereinigung, 1988, 26 old.

¹⁷¹ 2137/85/EGK rendelet az Európai Gazdasági Egyesülésről (European Economic Interest Grouping)

¹⁷² 2157/2001/EGK rendelet az Európai Részvénytársaságról (Societas Europea)

¹⁷³ 2002/13/EGK rendelet az Európai Szövetkezetéről.

9. Az Európai Gazdasági Érdekegyesülés (EEIG) (A 2137/85 sz./EK rendelet)

A koordinációs társaság a francia jogba bevezetett „groupement d’interet économique (GIE), gazdasági érdekcsoportosulás továbbfejlesztett változata.”¹⁷⁴

A szupranacionális jogon alapuló társaságok sorában az első az EGK Miniszterek Tanácsa 2137/85 sz. rendeletével megalkotott „Európai Gazdasági Érdekegyesülés” (*European Economic Interest Grouping*).¹⁷⁵

Ezen uniformizált önálló jogalanyiséggal rendelkező társasági forma történeti jelentőségű volt a közösségi jogon alapuló társaságok között, mint első szupranacionális társaság. A tevékenységében adott kooperációs működési lehetőségen felül lényegi eleme az egységes belső piac alapelvei közül, a „free movements” alapelv korlátozásoktól mentes érvényesülése, hisz a társaság az egyik tagállamban bejegyzett székhelyét a társasági forma változtatása nélkül helyezheti át egyik tagállamból a másikba.

A nem egységes sui generis jogon alapított társasági formák ezt nem tehetik meg, hisz az így adott tagországban bejegyzett társaságot az új székhely országban újból meg kell alapítani.

A tagállami jogok mindazok ellenére, hogy e társasági forma egységes közösségi jogon alapul, érintik e társasági forma működését is.

„Az EEIG-re a közösségi jogforráson túl, kifejezett szabály irányában is alkalmazni kell az egyesülést létrehozó szerződésben meghatározott székhely szerinti nemzeti jogrendszer szabályait”¹⁷⁶ – a rendelet 2. cikkelye szerint.

Az EEIG működési kereteinek szabályozása a tagországi jog feladata, hisz a társaságot regisztrálni kell a székhelye szerint, a közösségi irányelvek adott tagországbeli

¹⁷⁴ Gleichmann, K.: Überblick über neue Kooperationsformen und Entwicklungen im Gesellschaftsrecht der EVG in AG 6/1988

¹⁷⁵ 2137/85/EK rendelet az Európai Gazdasági Egyesülésről

¹⁷⁶ 2137/85/EGK rendelet az Európai Gazdasági Egyesülésről 2. cikk.

implementálásának megfelelően vonatkoznak a társaságra a publicitási követelmények és a számviteli irányelvek is.

Az Unió területén ma már több ezer EEIG működik.

Az EEIG létrejöttéhez **alapító szerződésre** van szükség. Az alapító szerződésnek utalnia kell az EEIG nevével a társasági formára.

Az alapító szerződésnek tartalmaznia kell azt a célt, amire az EEIG-t létrehozták, az alapítók nevét, adatait, és ha határozott időtartamra hozták létre a működésének időtartamát is.

Az alapító a szerződésben meghatározott hivatalos címének megfelelő székhelyű tagállamban kell az EEIG-t nyilvántartásba venni.

*Az EEIG alapításának lényeges feltétele, hogy tagállami székhellyel rendelkező alapítói közül **legalább két alapító székhelye eltérő tagállamban van.*** Értelemszerűen a közösségi jog csak tagországi székhellyel rendelkező társasági formációkra vonatkozhat.

A kooperációs forma egyébként az európai jogok közül a francia jogban ismert, megalkotott és működő forma, hatással volt, mint jogalkotási modell a közösségi jogalkotás számára is. Az EEIG szabályozása, *azonban a francia „Groupement d’interet economique” szabályozásánál tágabb.* előbbi e társasági kooperációból a szabadfoglalkozásúakat kizárta (pl.: ügynökségek, ügyvédi irodák, stb.). E társasági forma a szolgáltatás területén igen változatos tevékenységi körrel jelenik meg, hisz ilyen társaságok sorát hozták ez idáig létre a kommunikáció területén, de működnek kooperációs társaságok az üzleti befektetések, könyvelői tevékenység, építési tevékenység, marketing, kutatás-fejlesztés, tudományos kísérletek végzésének területén. A társaság nyilvántartásba vételére az alapító szerződés szerinti hivatalos címének megfelelő tagországban kerül sor.

A nyilvántartásba vétellel jön létre jogilag a társaság, amelyet természetesen a nyilvántartásba vételt végző tagország belső jogában foglaltaknak megfelelően az első számú társasági jogi irányelv alapján a publicitási szabályoknak megfelelően közzé kell tenni.

Az alapításhoz és a megszűnéshez kapcsolódó többlet nyilvánossági előírás az, hogy a társaság alapítást az azonosító adatok megjelölésével az EK hivatalos lapjában (Official Journal) is közzé kell tenni. Itt kell közzé tenni a társaság esetleges felszámolását is.

Amennyiben az alapítók az alapító szerződésben nem választanak a szerződésre irányadó jogot, lévén az alapításhoz minimum két más tagállamban székhellyel rendelkező alapító szüksége, úgy az alapító szerződésre a székhely joga lesz irányadó.

A székhely joga irányadó a közösségi rendeletben nem szabályozott társasági belső szervezeti kérdésekre is.

A társaság működésével kapcsolatosan a rendelet versenyjogi, csődjogi, munkajogi, adóeljárási jogi kérdésekben a székhely tagországának jogát engedi érvényesülni. Az alapítók jogképességére, szerződési képességére is saját joguk irányadó.

A társaság nyilvántartásba vétele konstitutív hatályú, mely időponttól kezdődően a társaság jogképes, jogokat és kötelezettségeket szerezhethet, jogcselekményeket végezhet, perelhet, perelhető és természetesen szerződéseket köthet.

Az, hogy a társaság jogi személyiséggel rendelkezik-e vagy sem azt a rendelet a tagállamok kompetenciájára bízta.

A rendelet 1. cikkelyének 3. pontja szerint „a tagállamok határozzák meg, hogy a 6. cikkely értelmében nyilvántartásukba vett érdekcsoportok rendelkeznek-e jogi személyiséggel vagy sem.”¹⁷⁷

A német és olasz jog nem tekinti jogi személyiséggel rendelkezőnek az EEIG-t, míg az angol és francia jog igen. Németországban ezt a társasági formát adójogi szempontból közkereseti társaságként tartják nyilván.

¹⁷⁷ 2137/85/EGK rendelet 1. cikk. 3. pontja

9.1. A társaság tagjai

- a közösség területén alapított és ugyanitt tényleges székhellyel rendelkező társaságok;
- a közösség területén ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági tevékenységet vagy szabad foglalkozást űző természetes személyek.

Az európai érdekcsoport – a magyar jog az „egyesülés” kifejezést használja egyébként e kooperációs társaságra, 1989 óta alapítható a közösség területén. Jelenleg több mint 1000 ilyen társaság működik a közösség területén.

Ez a társasági forma nem nyereségorientált, nonprofit gazdasági társulás.

Az EEIG tevékenysége tagjainak gazdasági tevékenységéhez kapcsolódik kiegészítő jellegű, feladata és célja, hogy résztvevő vállalkozások működését összehangolja, eredményessé, gazdaságossá tegye.

Az EEIG jó eszköz arra nézve, hogy eredményes gazdálkodást, nagyobb profitot lehessen a kooperáció révén elérni. Az EEIG alapvető célja nem a haszonszerzés, hanem a kölcsönös segítségnyújtás, a határokon átnyúló kooperáció előmozdítása.

Az EEIG nem más tehát, mint egy kooperációs társaság. A társaság alapítását megkönnyíti, hogy az uniós rendelet értelmében alapításához nincs szükség alaptőkére. A kisebbségi jogot és a hitelezők védelmét szolgálja, hogy miután alaptőkére a társaság alapításához nincs szükség, az ügyvezetők felelőssége korlátlan és egyetemleges az egyesülés nevében vagy javára kötött jogügyleteknél. A társaság finanszírozására a tagok az alapító szerződésben különféle megoldásokat dolgozhatnak ki (pl. pénzügyi garancia, folyamatos működési keret feltöltés).

A társaság székhelyének a megváltoztatása a hitelezői igények érvényesítését megnehezíti, ezért az EK tagállamok a „Brüsszeli Konvenció a Joghatóságról és az Ítéletek Elismeréséről és Végrehajtásáról Polgári és Kereskedelmi Ügyekben” (1968) egyezményben foglaltakat alkalmazzák még többlet lehetőségként a hitelezői igények érvényesítése során.

9.2. A társaság alapítása

A társaság alapítása alapító szerződéssel történik. A társaságot abban a tagállamban kell nyilvántartásba venni, ahol az alapító szerződés szerinti hivatalos címe található. A nyilvántartásba vétel konstruktív hatályú. A hivatalos cím lehet az ügyvezetés székhelye, valamely tag központi ügyvezetésének székhelye, ha az ügyvezető természetes személy, e tag főtevékenységének helye szerint.

A társasági szerződésben szerepeltetni kell a társaság nevét utalással a társasági formára, a hivatalos címét, azt a tevékenységet (célt) amire a társaságot létrehozták, az időtartamát, amelyre nézve létrehozták a társaságot. A társaság egyébként mind határozott, mind határozatlan időtartamra *létrehozható*.

Lényegesek a társaság publicitására vonatkozó rendelkezések.

A közzétételre értelemszerűen vonatkoznak az első számú társasági jogi irányelv közzétételére vonatkozó szabályok. Publikálni kell a társaság létrehozását, felszámolását, az alapító szerződés módosítását, megszűnését. A közzétételhez kapcsolódó többlet kötelezettség, hogy a társaság alapítást az EK hivatalos lapjában az Official Journalban is közzé kell tenni.

A rendelet szabályozása szerint, amennyiben a társaság alapításakor semmisségi ok merülne fel, úgy ennek korrigálására a társaság számára megfelelő határidőt kell biztosítani. A semmisség megállapítása tárgyában bíróságnak kell ítéletet hoznia.

A semmisség hatálya bárkivel szemben annak közzétételével kezdődik.

9.3. Az EEIG tagjai, tevékenységi köre

„A rendelet preambuluma 5. bek. az EEIG tevékenységi körére vonatkozóan tartalmaz irányelvmutatást.

„Tekintettel arra, hogy a csoport mindenekelőtt céljára nézve különbözik más társaságtól, azaz tevékenysége tagjai gazdasági tevékenységének megkönnyítésére és fejlesztésére, s ezáltal eredményesebbé tételére irányul, hogy e kiegészítő jellege folytán a csoport tevékenységének kapcsolódnia kell tagjai gazdasági tevékenységéhez, ahelyett, hogy annak helyébe lépne.”¹⁷⁸

9.3.1. Az EEIG tagjai (alapítók)

Az alanyi kör, amely a társaság tagja lehet széleskörű.

*A nonprofit szervezetektől kezdve alapítóként közjogi, magánjogi személyek, gazdasági társaságok lehetnek az alapítói e társasági formának. (4. cikkely (2) bek.)*¹⁷⁹

A szabadfoglalkozású természetes személyek is lehetnek alapítói az EEIG-nek. Az alapítói kör igazán széles. A rendelet szerint a tagállamok kompetenciájába tartozik, annak eldöntése, hogy az EEIG tagjainak számát 20 tagban maximálják-e vagy sem.

*Az EEIG előnye, hogy alapításához nincs szükség **alapítói tőkére**.*

Hátránya viszont e társasági formának, hogy tagjai a társaság tartozásaiért egyetemlegesen és korlátlanul felelősek. Ez a felelősség mögöttes gazdasági felelősség, hisz a hitelezői igényeket elsődlegesen a társaság vagyonából kell kielégíteni.

E társasági forma alapításának hátránya az alapítók korlátlan felelőssége.

¹⁷⁸ 2137/85/EGK rendelet preambuluma 5. bek.

¹⁷⁹ 2137/85/EGK rendelet 4. cikk. 2. bek

Az EEIG kooperációs funkciója ellenére profitot termel, mely profit az EEIG tagjainak nyeresége. A profit utáni adózási kérdésekben a tagállami jog az irányadó és a tagok felelőssége itt egyetemleges és korlátlan, amennyiben adótartozás van.

A tagok a társaság kötelezettségéért való felelősség viselésének a korlátozásában megállapodhatnak az alapító szerződésben.

A társaság kötelezettségeiért való felelősség időtartama 5 év, a tagsági jogviszony megszűnésétől kezdve. A társaság finanszírozásában a tagok a társaság alapítószerződésében ugyancsak megállapodhatnak. A finanszírozás alapját képezheti banki hitel is.

Koordinációs társaság működtethető a kereskedelem, az ipar, a mezőgazdaság és a szolgáltatások területén is.

A kooperációs társaság tevékenységét tagjainak tevékenysége meghatározza, miután a kooperációs tevékenység lényegében ezen alaptevékenységet egészíti ki. A társaság nyeresége nem a társaságnál, hanem tagjainál realizálódik.

Speciális feltétel a rendelet szabályozásában, hogy az EEIG alkalmazottainak száma nem lehet több 500 főnél. Igazgatójának vagy a vele kapcsolatban levő személynek nem nyújthat a társaság hitelt. A társaságra vonatkozó felelősségi forma miatt a társaság más EEIG-nek nem lehet tagja.

Az EEIG profitját tagjai az alapító szerződésben meghatározott arányok szerint osztják fel egymás között. Amennyiben az alapító szerződés a profit felosztásáról nem rendelkezik, akkor úgy kell tekinteni, hogy a felosztás egyenlő.

9.3.2. Az EEIG szervezeti felépítése

A közösségi rendelet e tekintetben minimális szabályozást tartalmaz, a szervezeti felépítés tekintetében a „pacta sunt servanda” elve érvényesül.

Kötelező szervek: (16. cikkely 1. pont)¹⁸⁰

- közgyűlés;
- igazgató, igazgatók,

melyen felül az *alapító szerződésben* az alapítók egyéb szervek *létrehozását is elhatározhatják* (pl. felügyelőbizottság) – azonban a rendelet úgy szabályoz, hogy az alapító szerződésben ezen szervek felépítését és működését is szabályozni kell.

*„A közgyűlésen minden tagnak 1 szavazati joga van, a szavazati arányról azonban egyhangú határozattal az alapító szerződésben a tagok másként is rendelkezhetnek.”*¹⁸¹ (17. cikkely 1. pont).

Amennyiben az alapító szerződésben a tagok a szavazati arányról nem rendelkeznek, úgy az tagonként 1 szavazatot jelent, egy tagnál nem lehet azonban a szavazatok többsége, mert ezt a közösségi szabályozás kizárja.

- A közgyűlés kompetenciájába tartozik:

A **közgyűlés** egyhangú határozattal dönt:

- az alapító szerződés módosításában;
- a társaság székhelyének áthelyezésében;
- tevékenységi köre megváltoztatásában;
- a tagok szavazati arányának megváltoztatásában;
- a tagok által teljesítendő fizetési kötelezettségek megváltoztatásáról;
- az igazgató vagy igazgatók megválasztásáról;
- a társaság működési idejének meghosszabbításáról;
- új tag felvételéről, tag kiválásáról;
- a társaság megszüntetése tárgyában;
- tag részesedésének átruházása más tagra vagy kiválására. (19. cikkely)¹⁸²

¹⁸⁰ A 2137/85/EGK rendelet 16. cikk. 1. pont

¹⁸¹ A 2137/85/EGK rendelet 17. cikk. 1. pont

Tag kizárása csak Bírósági úton van lehetőség. A felszámolásra és a csődeljárásra, amennyiben a társaság ellen ilyen eljárás indul, annak a tagállamnak a joga irányadó, ahol a társaság székhelye van, a társaságot nyilvántartásba vették.

Az EEIG alapításának előnye, hogy székhelyét a társasági formáció változása nélkül egyik tagállamból áthelyezheti a közösség másik tagállamába.

Amennyiben a társaság új tagot vesz fel az csak a társaság azon kötelezettségeiért tartozik helytállni, amelyek a taggá válása után keletkeztek.

Tag kizárása a társasággal szemben fennálló kötelezettség súlyos megsértése vagy a társaság működését veszélyeztető magatartás esetében van lehetőség. A társaságból való kizárás kérdésében csak Bíróság dönthet.

A társasági szerződés szabályozza, a társaság természetes személy tagjának halála esetén, az örököse taggá válásának feltételeit, ez lehet automatikus is, azonban az alapító szerződésben ezt ki lehet zárni. Amennyiben az EEIG-t határozott időtartamra nézve hozták létre, úgy ezen időtartam leteltével a társaságot meg kell szüntetni.

Benacchio „Az Európai Közösség Magánjoga” c. művében a konzorciumhoz, mint társasági formához tartja hasonlóknak az Európai Érdekvédelmi Egyesület.

„A jogintézmény, amelyhez ez az új konstrukció minden különbség ellenére a legjobban hasonlít, a konzorcium ... Semmiképpen sem hasonlítható az EGÉ a gazdasági társaságokhoz, hiszen célja alapvetően a kölcsönös segítségnyújtás és nem a haszonszerzés, a gazdasági eredmény.”¹⁸³

Van olyan álláspont a jogirodalomban, amelyik személyegyesítő társaságokhoz tartja közelebb állónak az EEIG-t.

¹⁸² A 2137/85/EGK rendelet 19. cikk.

¹⁸³ Giannantonio Benacchio „Az Európai Közösség Magánjoga”, OSIRIS Kiadó, Budapest 2003, 188. old.

„A tagok mozgás-, illetve tranzakciós szabadságának korlátozottsága jelenti azt a körülményt, ami az EEIG társasági formát az ún. személyegyesülés jellegű társaságokhoz viszi közel. Az Európai Gazdasági Egyesülés tagjai részesedésüket átruházhatják egy másik tagra, vagy külső személyekre, azonban ezeknek a tranzakcióknak csak az összes többi tag egyhangú hozzájárulásával lesz hatálya.”¹⁸⁴

Én a koordinációs társaságot gazdasági társaságnak tartom, igaz tevékenységének elsődleges célja nem a profitorientáció, de ilyen irányú tevékenysége nem kizárt, sőt mögöttesen gazdasági eredményt kell, hogy elősegítsen tevékenységével.

Az EEIG-k a gazdasági élet különféle szférájában működhetnek. Döntő többségük a tercier szektorban működik, de létrehozható az ipari, a kereskedelmi és szolgáltató szektorban is, piacra lépési, fejlesztési tudományos kísérleti tevékenység együttműködésében való folytatására. A szolgáltató szektorban is jól működő társasági forma a kommunikáció, a marketingszolgáltatás, ügyvédi, könyvelői, építészi.. stb. tevékenység gyakorlásához.

„az egyesülés megfelelő együttműködési forma lehet tenderekre való pályázáskor is, illetve valamilyen projekt megvalósításának is (az Európai Bizottság közleményben foglalta össze ezen társasági forma számára nyitva álló lehetőségeket a közpénzekből finanszírozott programokban.”¹⁸⁵

¹⁸⁴ Az Európai közösség kereskedelmi Joga, KJK-KERSZÖV Kiadó, 2000, szerk. Király Miklós, 210. old.

¹⁸⁵ Official Journal C 285. 9/1997.9.20.

10. Az Európai Részvénytársaság (Societas Europaea) (2157/2001/EK rendelet)¹⁸⁶

Ez a második társasági jogintézmény, melynek alapja az egységes közösségi jog. Az első rendelettervezetet az Európai Részvénytársaságokról már 1970-ben a Bizottság beterjesztette a Tanácshoz. Ezt több tervezet követte, míg az utolsó 1991-es tervezetet 2001-ben fogadta el a Tanács. A 2157/2001/EK rendelet 2004-ben lépett hatályba.

Több mint 30 évi jogi előkészítő munka előzte meg a Societas Europaea rendeletének az elfogadását. Ez a hosszú rendeletalkotási intervallum alapvetően a common law és a kontinentális jog közötti elvi különbségekre és az angolszász-német társaságirányítási rendszer elvi különbözőségére, valamint a munkavállalói participáció két jogrendszerbeli eltérő felfogásának a különbözőségére vezethető vissza. A munkavállalói participációt a common law nem tekinti társasági jogi kategóriának, a munkavállalót nem kívánja bevonni a tulajdonosi döntésekbe. Az angol társasági jog a tulajdonosi érdekek elsődlegességén alapul, szemben a német jog „együttdöntés” modelljével, amely „a társasági jog intézményeit is felhasználva a tulajdonosi akaratképzés részévé teszi – a részvényesi szempontok mellett – a munkavállalók érdekeinek a képviselését.”¹⁸⁷

Az angol jogi szemlélettől idegen a munkavállalók bevonása a tulajdonosi döntésekbe.

„A részvénytársaság az egyetlen társasági forma, amely alapvetően átalakult a XX. Században, mégpedig a tőkepiac, a tőzsde, az értékpapír-kereskedelem hihetetlen fejlődése nyomán.”¹⁸⁸

A társasági jogi irányelvekből látható, hogy a közösségi jog az e területen meghozott irányelvekkel elsősorban a *négy alapelv* minél jobb megvalósulását és a *letelepedés szabadságát kívánja tárgítani* azzal, hogy eltérő nemzeti jogi megoldások közötti technikai akadályokat igyekszik a jogharmonizációval megszüntetni.

¹⁸⁶ A 2157/2001/EK rendelet az Európai Részvénytársaságról

¹⁸⁷ Gadó Gábor: Javaslatok az új Társasági Tv. koncepciójához. Magyar Jog, 2004., 8. szám 137-138. old.

¹⁸⁸ Meier, C.-Schatz: Europäische Harmonisierung des Gesellschafts und Kapitalmarktrechts. Wirtsch und Recht, 1989/9/2, 85-91. old.

A szupranacionális közösségi jogi törekvések fókuszában a Societas Europaea áll, melynek jogi szabályozása igencsak hosszú időt vett igénybe. Látható, hogy a társasági jogi irányelvek döntő része a részvénytársaságokra vonatkozik, ami igazolja, hogy a közösségi jogalkotás az egységes jogon alapuló társasági formák közül e társaságra építette az egységes közösségi jogi szabályozást.

Érthető a közösségi jogi szabályozás ezen irányultsága, hisz ez a szabályozás a nagyvállalatokra koncentrál, olyan nagyvállalatokra, amelyek közösségi szintűek. A részvénytársaságra vonatkozó szabályozást egészítik ki a tőzsde és bankjogi irányelvek. Jól látható, hogy az uniós szabályozás az e területen megnyilvánuló közösségi stratégia, a tőkepiac egységes szabályozásának az iránya. A stratégiába illő, hogy a nagyvállalatok működésének szabályozása egységes közösségi jogon és ne tagállami jogon alapuljon. A jogalkotás ezen iránya arra utal, hogy az unió az egyszerűbb társasági jogi formációkat a személyegyesítő társaságokat meg kívánja hagyni a nemzeti jogalkotás keretei között, az egységes jog alapjául pedig a nagyvállalati működés színterét választja, ezt az irány igazolja a koordinációs társaságról és a részvénytársaságról szóló egységes jogon alapuló szabályozás.

„Az általában hangoztatott érv az egységes közösségi dimenziójú és magán a közösségi jogon alapuló részvénytársasági forma kidolgozása érdekében mindvégig az volt, - és az Európai Bizottság memoranduma is ezt emeli ki-, hogy a határokon átnyúló üzleti stratégia legmegfelelőbb keretét egy nem nemzeti jogokban gyökerező társasági jogi forma által a tőkeegyesítés és a működés új mechanizmusa válik lehetségessé.

„A közösségi jogon alapul és ez által az egyes nemzeti társasági jogoktól függetlenedik az európai Rt., ami igénybevétele a gazdaság szereplőinek választásán múlik”¹⁸⁹, ez az opcionális irányulás nem kötelezi tehát a transznacionális vállalatokat az európai Rt. keretei közötti működésre. Más formában is létrejöhet és működhet ezután is bármelyik nemzetközi nagyvállalat.

¹⁸⁹ Wehlau: The Societas Europaea. (Business Lawyer 1993, 195.old.)

10.1. A Societas Europaea alapítása

A társaság alapításának feltétele az EEIG-hez hasonlóan, hogy az alapító részvénytársaságok közül legalább kettőnek a székhelye az unió különböző tagországában kell legyen.

Az Rt. alapítói **kizárólag jogi személyek lehetnek, természetes személyek nem.**

Az alapítói kört és a módszerét a rendelet szabályozza, taxatív felsorolván az alapítás lehetséges változatait:

- több a közösség területén székhellyel és központi ügyvezetéssel rendelkező részvénytársaság közti fúzióval, feltéve, hogy e részvénytársaságok közül legalább kettőnek a központi ügyvezetése különböző államban van; (2. cikkely (1) bek.)¹⁹⁰
- több részvénytársaság (vagy korlátolt felelősségű társaság) által létrehozott holding formájában, feltéve, hogy közülük legalább kettőnek a központi ügyvezetése különböző államban van, vagy legalább két alapító társaságnak van központi ügyvezetés helyétől eltérő tagállamban leányvállalata vagy egyéb állandó létesítménye (2. cikk. (2) bek.)¹⁹¹
- polgári jogi vagy kereskedelmi társaságok, szövetkezetek, stb. – a haszonszerzésre irányuló tevékenységet nem folytató társaságok kivételével. Közös leányvállalat alapításával, feltéve, hogy közülük legalább kettőnek a központi ügyvezetése különböző államban van, vagy legalább két alapító társaságnak van központi ügyvezetés helyétől letérő tagállamban leányvállalata vagy egyéb állandó létesítménye; (2 cikk. b. pont)¹⁹²
- egy már létező rt. átalakulása, feltéve, hogy rendelkezik olyan leányvállalattal vagy egyéb állandó létesítménnyel, amely a központi ügyvezetés helyétől eltérő tagállamban található; (2. cikk. (4) bek.)¹⁹³
- egy már létező európai rt. és egy másik európai vagy nemzeti rt. közti fúzió vagy egy új holding vagy egy közös leányvállalat alapítása. (2 cikk. (2) bek.)¹⁹⁴

¹⁹⁰ A 2157/2001/EK rendelet 2. cikk. 1. bek.

¹⁹¹ A 2157/2001/EK rendelet 2. cikk. 2. bek.- A 2157/2001/EK rendelet 2. cikkely 4. bek.

¹⁹² u.a

¹⁹³ u.a

Az európai társaság alapításában részt vevő társaságoknak valamely tagállam joga alapján érvényesen megalapított társaságnak kell lennie.

Az Európai Rt. **székhelyének a közösség** valamelyik tagállamában kell lennie. A székhely áthelyezése az EEIG-hez hasonlóan az unió egyik tagállamából a másikba a társaság újjáalapítása nélkül lehetséges. Az Európai Rt. jogalanyisága ugyancsak ez egész unió területére terjed ki.

A **fúzióval történő Rt.** alapítás szabályozása a rendeletben a nemzetközi fúzióra vonatkozó irányelveken alapul, hatályba a **fúzióval történő Rt.** alapítás az új társaság bejegyzésével válik.

A **holdingtársaságként** alapított európai Rt.-nél az alapító társaságok részvényeit a holdingra ruházzák az alapítók, az alapítás során a holdingalapító társaságok nem szűnnek meg.

Az alapítók köre a **közös leányvállalat alapítása** esetén a legszélesebb (joint subsidiary).

A közös leányvállalatot létrehozható jogalanyok körét a Római Szerződés 58. cikkelye határozza meg.¹⁹⁵

Az Európai Rt. alapítói lehetnek már létrejött európai részvénytársaságok is, sőt az európai Rt. alapíthat további leányvállalatot vagy európai részvénytársaságot.

A tagállami jog szerint létrehozott részvénytársaság is átalakulhat európai részvénytársasággá.

Az európai Rt. alapításával kapcsolatosan értelemszerűen alkalmazni kell az első számú társasági jogi irányelv közzétételére vonatkozó szabályozását.

A közösségi jogalanyiségra tekintettel az EEIG-hez hasonlóan további publicitási kötelezettség, hogy az európai Rt.-, nyilvántartási és közzétételi adatait, a társaság

¹⁹⁴ u.a

¹⁹⁵ Az 1957. évi Római Szerződés 58. cikkelye

létrejöttét, székhelyét, ennek áthelyezését, felszámolását, ennek befejezését az EK hivatalos lapjában az Official Journalban is közzé kell tenni.

10.2. Az Európai Részvénytársaság szervezete

Az e testületre vonatkozó szabályozás részletesen kidolgozott és központi súlyú része a rendeletnek. *A szervezeti rész felépítésére vonatkozóan a részvénytársaság alapítói két irányítási struktúra között választhatnak*, miután e vonatkozásban a rendelet figyelembe vette az angol-francia és német modellben szabályozott és ott szereplő irányítási struktúrákat, tehát az egyszintű administrative board mellett a felügyelőbizottságot is létrehozó szerkezeti, szervezeti felépítést.

A rendelet 38. cikkelye szerint az SE „az alábbi szervezeti egységekkel rendelkezik:

- a) *részvényesek közgyűlése; és*
- b) *egy felügyeleti szerv és irányítói szerv (kétszintű rendszer) vagy egy ügyviteli szerv (egyszintű rendszer) az alapszabályban elfogadott cégformától függően.*¹⁹⁶

Az SE cégvezetéséért az irányító szerv felelős. A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy egy vagy több ügyvezető igazgató felelős a folyamatos cégvezetésért, azonos feltételekkel, mint amelyek az adott tagállam területén székhellyel működő részvénytársaságokra vonatkoznak. (39. cikk. (1-4). bek)

A cégvezetői szerv tagját vagy tagjait a felügyeleti szerv nevezi ki vagy hívja vissza. *A tagállamok azonban előírhatják vagy engedélyezhetik, hogy az alapszabály úgy rendelkezzen, hogy az irányító szerv tagját vagy tagjait a közgyűlés nevezze ki vagy hívja vissza ugyanolyan feltételek szerint, mint amelyek az adott tagállam területén székhellyel rendelkező nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkoznak.*

Senki nem lehet ugyanannak az SE-ben az irányító szerv és a felügyeleti szerv tagja egy időben.

¹⁹⁶ A 2157/2001/EK rendelet 38. cikk. a. pontja (A 2157/2001/EK rendelet 38. cikk. b. pontja)

Az SE alapszabálya határozza meg az irányító szerv tagjainak számát vagy az azt megállapító szabályokat. A tagállamok meghatározhatják a minimális és /vagy a maximális létszámot.

Az irányító szerv munkáját a felügyeleti szerv felügyeli. A felügyeleti szerv önállóan nem jogosult az SE-t irányítani.¹⁹⁷ (40. cikk. (1-2). bek)

A felügyeleti szerv tagjait a közgyűlés nevezi ki. Az első felügyeleti szerv tagjait azonban az alapszabály is kinevezheti.

Az SE alapszabálya határozza meg a felügyeleti szerv tagjainak a számát vagy az azt megállapító szabályokat. A tagállamok azonban meghatározhatják a területükön bejegyzett SE esetében a felügyeleti szerv tagjainak számát vagy ennek minimális és/vagy maximális létszámát.¹⁹⁸

A felügyeleti szerv a tagjai közül elnököt választ. Ha a tagok felét a munkavállalók jelölik ki, csak a közgyűlés által kijelölt tagot lehet elnöknek választani.¹⁹⁹

(kétszintű rendszer)

Az SE cégvezetése az ügyviteli szerv feladata. A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy egy vagy több ügyvezető igazgató felelős a napi cégvezetésért, ugyanolyan feltételekkel, mint amelyek az adott tagállam területén székhellyel rendelkező nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkoznak. (43. cikk.)²⁰⁰

Az SE alapszabálya határozza meg az ügyviteli szerv számát vagy az azt megállapító szabályokat. A tagállamok azonban rögzíthetik a minimális vagy szükség esetén a maximális taglétszámot.

Az ügyviteli szerv tagját vagy tagjait a közgyűlés választja. Az első ügyviteli szerv tagjait az alapszabály is kinevezheti.

Az ügyviteli szerv tagjai közül elnököt választ. Ha a tagok felét a munkavállalók jelölték ki, csak a közgyűlés által kijelölt tagot lehet elnöknek választani. ²⁰¹ (45. cikk.)

(egyszintű rendszer)

¹⁹⁷ A 2157/2001/EK rendelet 39. cikk. - 42. cikk.

¹⁹⁸ A 2157/2001/EK rendelet 40. cikk. 2. bek.

¹⁹⁹ A 2157/2001/EK rendelet 42. cikk.

²⁰⁰ A 2157/2001/EK rendelet 43-44. cikk.

²⁰¹ A 2157/2001/EK rendelet 43. cikk. – 45. cikk.

10.3. Az egyszintű és a kétszintű rendszer közös szabályai

A gazdasági társaság szerveinek tagjait az alapszabályban megállapított időtartamra, azonban legfeljebb hat évre nevezik ki.”²⁰² (46.cikk)

A kétféle igazgatási rendszer közötti választási lehetőség abból adódik, hogy a tagállamok jogalkotásában a részvénytársaságok szerkezetének és irányításának tradicionálisan ez a kétféle rendszere működik. Az angolszász jogra tradicionálisan az egyszintű irányítási rendszer jellemző.

Ezt követi a francia jogi modell is. A német modell tradicionálisan a kétszintű irányítást követi. Az uniós rendelet opcionális lehetőséget ad a tagállamoknak, hogy melyik modell, melyik irányítási rendszer mellett döntsenek.

A rendelet nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az irányító testületek tagja jogi személy legyen. A jogi személy ebben az esetben delegál az irányító testületbe tagjai közül valakit, akinek jogállása a többi testületi tagéval azonos lesz.

A rendelet igazgatási rendszerre vonatkozó szabályozásából kitűnik, hogy a közösségi jogalkotás mind az egyszintű, mind a kétszintű igazgatási modellt egyforma súlyúnak tekinti.

„A vállalatvezetés és ellenőrzés közösségi szabályozásához hasznos mintaként szolgálhatnak a francia szabályozásnak az egységes irányítási modellre vonatkozó rendelkezési (monista modell). Az igazgatóság, amely a testületi vezetés elve szerint működik, gyakorlatilag nem vesz részt a vállalatirányítás napi ügyeinek rendezésében. Az igazgatóság feladata a társaság működésével összefüggő általános irányvonal kialakítása és a végrehajtás ellenőrzése. Az irányítási és az ellenőrzési hatáskörök, illetve az operatív – a vállalatvezetés ügynevezett napi ügyeire vonatkozó – és a stratégiai döntésekre vonatkozó jogosítványok, tehát értelemszerűen elválnak egymástól.”²⁰³

²⁰² A 2157/2001/EK rendelet az Európai Részvénytársaságról 46. cikk A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001.október 8) az európai részvénytársaság (SE) statútumáról

²⁰³ Rützel, G.: Management Systems and Consequences Representation and Supervisions Functions (ERA, Summer Cours Laws on European Company Law, Trier 18-20 June 2008. előadás)

A **kétszintű rendszer**, a dualista modell alapját a közösségi jogalkotás számára a német modell adta.

A hagyományos dualista modell az angolszász irányítási rendszertől eltérően nem csupán a vállalatvezetés és felügyeleti jogkörök elválasztását valósítja meg, hanem jelentős mértékben korlátozza a tulajdonosok döntési szabadságát is.

„A német részvényjogi szabályozás szerint a felügyelő-bizottság hatáskörébe tartozik az igazgatóság tagjainak kinevezése, díjazásának megállapítása. A menedzsment visszahívására ugyancsak a felügyelő-bizottság jogosult.”²⁰⁴

A tradicionális jogi dogma a két jogrendszer különbözősége folytán a közösségi jogalkotó számára közös nevezőre hozásukat kizárta. A jogdogmatikai különbözőség mellett, jogpolitikai és politikai döntés is volt egyben, hogy a rendelet mind a két rendszer választására adott szabályozási lehetőséget és ezzel opcionális lehetőséget a tagországok számára a rendelet implementálása során.

A két irányítási rendszer ellentétének feloldását a közösségi jogalkotás a részvénytársaságok szervezetének és irányításának harmonizálásával az úgynevezett *strukturális* irányelvvel próbálja feloldani, mely irányelv jelenleg is tervezet.

„A struktúra irányelv tervezet megvitatása során felszínre került problémákat az SE szervezetének kialakításánál sem küszöbölték ki.”²⁰⁵

A *részvénytársaság képviseletét* illetően a Societas Europaea az *igazgatóság tagjai vagy együttesen*, vagy külön is *képviselhetik*, a képviseleti jog korlátozása vagy kizárása 3. személyekkel szemben hatálytalan.

A képviseleti jogot az igazgatótanács vagy a felügyelő-bizottság azonban korlátozhatja, annyiban, hogy előzetes jóváhagyásuk kell a tevékenységi kört, a szervezeti rendet érintő kérdésekhez és pl. a leányvállalat vagy holding alapításához.

A két irányítási struktúra közül az egy lépcsős rendszer gyenge részvényesek és erős igazgatók, az ellenőrzési jogkörök egy szervbe koncentrálódása, a kétszintű irányítási

²⁰⁴ Papp Tekla: Az Európai Unió társasági jogi normái, JatePress, Szeged, 2005, 11-12. old.

²⁰⁵ Papp Tekla: Corporate Governance társaság irányítási rendszerek, Acta Conventus de Iure Civili. Tomus X. Lectum Kiadó, Szeged, 2009., 188. old.

rendszer ezzel ellentétes struktúrát– erős részvényesek, gyenge igazgatók és a jogkörök szervek közti megosztását takarja.²⁰⁶

10.4. Az SE igazgatósági tagjainak felelőssége (a vezető tisztségviselők felelőssége)

A testületi vezetés a társasági jogban a korlátozott felelősségű társaságokkal kezdődött és a részvénytársaságok megjelenésével szilárdult meg. Ez az irányítási forma (testületi vezetés) a felelősséget szétteríti, kollektívizálja az egyéni felelősség nehezen érvényesíthető.

A részvénytársaság irányítására vonatkozó elvi keretet a statútum 14. pontja jelöli ki „Az ES-t eredményesen kell igazgatni és megfelelően kell felügyelni. Szem előtt kell tartani, hogy jelenleg két különböző rendszer él a nyilvánosan működő részvénytársaságok irányítására vonatkozóan. Az SE választhat a két rendszer közül, azonban egyértelműen meg kell határozni az irányításért és a felügyeletért felelős személyek elkülönül felelősségi körét.”²⁰⁷

Napjaink modern vezetéselmélet irányzataiban a politikai, a jogi és „menedzseri szemlélet”²⁰⁸ egyaránt jelen van. A tisztségviselők esetében az irányítás egy bizalmi természetű kötelezettséget jelent, az illetéktelen előnyök szerzésének tilalmát (a pozíció felhasználásával), az irányításhoz kötődő hatalom etikus és törvényes célokra történő felhasználását. A tőkeegyesítő társaságok körében ez jelenti „a társaság érdekében történő jóhiszemű cselekvés követelményét és mindenekelőtt a készvényesek érdekeinek való megfelelést.”²⁰⁹

Az egységes egyszintű irányítási rendszer elvi alapján álló jog eltér a kontinentális jogoktól miután a vezető tisztségviselő felelősségének kereteként általában „a kötelezettségeket jelöli meg és nem annyira a felelősségre koncentrál.”²¹⁰

²⁰⁶ Klünzinger, E.: „Grundzüge des Gesellschaftsrechts”. München, 1991, 157. old.

²⁰⁷ A 2157/2001. EK rendelet preambuluma 14. pont

²⁰⁸ Rosenbloom, H. D.: A közigazgatás elmélete és a hatalmi ágak szétválasztása, Hvgorac, Budapest, 2006., 29. old.

²⁰⁹ Nochta Tibor: Társasági jog. Dialog-Campus, Budapest-Pécs, 2007, 106. old.

²¹⁰ Drury, R.: Ten Liability of Directors for Corporate Acts in English Law. London, 1998, 104. old.

A társaság üzletmenetével kapcsolatos tisztségviselői kötelezettség fő kívánalma az, hogy a társaság üzletei, ügyei átláthatók legyenek a tulajdonosok, a hitelezők és a munkavállalók számára egyaránt. A munkavállalói érdekek képviselése a kétszintű irányításánál a munkavállalók társaság irányításában való részvételének a jogi feltételrendszere kidolgozásáig (Mittbestimmungrecht) megy el.

A munkavállalói jogok csorbulása mértéktől függően in concreto kártérítési igényt is vonhat maga után. A hitelezői érdekek biztosítása terén a tisztségviselők kötelezettsége, hogy a hitelezők kárára ne engedjenek kifizetést, illetve csődhelyzet esetén a csődbejelentést időben tegyék meg (deep rock doctrine). A felelősség mértékének kereteinek meghatározásánál a jelenkori jogalkotó számára is érvényes:

„Úgy kell a felelősség szabályait megalkotni, hogy becsületes szakértő, mérszél rendelkező, van mit vesztenie elem nyugodtan és kedvvel merjen odaállni a részvénytársasági igazgatós kormányrúdjá mellé”²¹¹

Erre vonatkozóan a Tanács 21/57/2001 sz. rendelete adja meg az elvi kereteket, a felelősség mindkét irányítási rendszerben kötődik az ésszerű gazdálkodás követelményeihez, a tájékoztató és tájékoztatási joghoz, a tisztségviselők, képviselői szervek üléseihez, a tevékenységükről készült jelentésekhez, a törvényes és gazdaságos működés feltételeihez, a munkavállalók érdekeinek képviseléséhez.

„A vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó kérdések eltérően jelennek meg a gazdasági társaságok létezésének egyes stádiumaiban.”²¹²

²¹¹ Kuncz Ödön: A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata. Budapest, 1922, 76. old.

²¹² Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban. Dialog Campus Kiadó, 2005, 181. old.

10.5. Az Európai Részvénytársaság közgyűlése

A döntéshozó szervek között a rendelet részletes szabályozást tartalmaz a **közgyűlésről**, mint legfontosabb döntéshozó szervről.

A rendelet „52. cikkelye szerint: A közgyűlés határoz azon ügyekben, amelyet

- a) kizárólagos hatáskörébe utal a rendelet;
- b) az SE székhelye szerinti tagállam azon jogszabályai, amelyeket a 2001/86/EK irányelv végrehajtása keretében fogadtak el.

A közgyűlés határoz továbbá azon ügyekben, amelyeket az SE székhelye szerinti tagállam joga alá tartozó nyilvánosan működő részvénytársaságok hatáskörébe utal a tagállami jogszabályokkal összhangban lévő alapszabálya.”²¹³

Az e szakaszban rögzített szabályok sérelme nélkül a közgyűlések megszervezése és levezetésére, valamint a szavazásra vonatkozó szabályokra az SE székhelye szerinti tagállam nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályai irányadók. ²¹⁴(53. cikk.)

Az SE legalább évente egyszer, a pénzügyi év végét követő hat hónapon belül tart közgyűlést, kivéve, ha az SE székhelye szerinti tagállamban az SE-vel azonos tevékenységi körrel rendelkező nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályok ennél gyakoribb közgyűlést írnak elő. A tagállam rendelkezhet úgy, hogy az első általános közgyűlés az SE bejegyzését követő 18 hónapon belül bármikor megtartható. (54. cikk.)

A közgyűlést az irányító, az ügyviteli, felügyeleti vagy bármely más szerv vagy illetékes hatóság az SE székhelye szerinti tagállam nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkozó nemzeti jogával összhangban bármikor összehívhatja. Az SE jegyzett tőkéjének legalább 10%-át tulajdonló egy vagy több részvényes kérheti, hogy az SE hívjon össze közgyűlést és állapítsa meg annak napirendjét;

²¹³ A 2157/2001/EK rendelet az Európai Részvénytársaságról, 52.cikk

²¹⁴ A 2157/2001/EK rendelet az Európai Részvénytársaságról, 53-54..cikk

az SE alapszabálya vagy a nemzeti jogszabályok kisebb súlyáról is rendelkezhetnek ugyanolyan feltételek mellett, mint amelyek a nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkoznak.²¹⁵(55. cikk.)

*Az SE **alapszabályát** a közgyűlés legalább kétharmados többségű határozatával lehet módosítani,* kivéve, ha az SE székhelye szerinti tagállam nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályai nagyobb arányú többséget írnak elő vagy engednek meg.”²¹⁶ (59. cikk.)

A közgyűlés működésére vonatkozó szabályozás általánosnak mondható és igazodik a tagállamok nyilvános részvénytársaságainak e területre vonatkozó szabályozásaival, mind a taggyűlés hatáskörét és tevékenységi körének meghatározása vonatkozásában.

A rendelet e területet, tartalmának meghatározását a tagállami jogalkotóra bízta, mely jogalkotás alapja a nyilvánosan működő részvénytársaságra vonatkozó szabályozás.

A rendelet minimum szabályozást tartalmaz a társaság megszüntetése tekintetében, itt a részvényesek minősített 2/3-os többségének a szavazata szükséges. A közösségi jogalkotó ennél szigorúbb szabályozást is opcionál a társasági jogalkotó számára.

A rendelet a kisebbség érdekeinek védelmében felhatalmazza a kisebbséget a társasági közgyűlés összehívására.

A kisebbség által kezdeményezett közgyűlés összehívásának ügyrendjét az összehívó kisebbség határozhatja meg. Ez a kisebbséget jogosultságként illeti meg, hisz az összehívás iránti kérelem a napirendi pontokat is tartalmazza, melyet a közgyűlés nem hagyhat figyelmen kívül. A kisebbséget e jogosultság a nem általa kezdeményezett közgyűlés összehívása esetén is megilleti a napirendhez pótlólagos napirendre tűzést tehet, tehát pótlólagos napirendi pontokat.

²¹⁵ A 2157/2001/EK rendelet az Európai Részvénytársaságról, 54-55..cikk

²¹⁶ A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001.október 8.) az európai részvénytársaság (SE) státútumáról, 59. cikk.

A kisebbségi kérelemre történő közgyűlés összehívására a rendelkezésre álló határidő vonatkozásában a rendelet a kérelem és a közgyűlés közötti időtartamot meghatározza, tehát a kisebbség kérésére a kérelem előterjesztésétől számított 60 napon belül a közgyűlést össze kell hívni. Amennyiben ez nem történne meg, a rendelet szankcióként három lehetőséget jelöl meg: (55.cikkely)²¹⁷

1) Az SE székhelye szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező igazságügyi vagy közigazgatási hatóság rendelheti el a közgyűlés meghatározott időn belüli megtartását. Ez bírósági vagy hatósági felszólítást jelent.

2) Az SE székhelye szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező igazságügyi vagy közigazgatási hatóságnak lehetősége van az ez iránt kérelmet benyújtó részvényesek képviselőit meghatalmazni közgyűlés összehívására.

3) Az SE székhelye szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező igazságügyi vagy közigazgatási hatóság, a kérelmet benyújtó részvényeseket hatalmazhatja fel a közgyűlés összehívására.

A rendelet utat enged utalásszerűen annak is, hogy amennyiben a tagállami jog szabályozása engedi, úgy maguk a részvényesek hívják össze a közgyűlést.

10.6. Az Európai Részvénytársaság tőkéje, tőkevédelmi szabályozása

Az SE tőkéjét euróban határozzák meg. A jegyzett tőke minimális összege 120.000 euró. Egy tagállamnak a meghatározott tevékenységeket folytató társaságok számára magasabb jegyzett tőkét előíró jogszabályai vonatkoznak az e tagállamban székhellyel rendelkező SE-re is.

Az SE tőkéjére, annak fenntartására és változásaira, valamint a részvényekre, kötvényekre és más hasonló értékpapírokra az azon tagállamokban létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező nyilvánosan működő részvénytársaságokra alkalmazandó rendelkezések, mely tagállamban az SE-t bejegyezték.”

A rendelet tőkére vonatkozó szabályozása euróban jelöli meg az SE jegyzett tőkéjének összegét, lehetővé teszi azt is azonban a rendelet, hogy amennyiben az adott tagállam,

²¹⁷ A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001.október 8.) az európai részvénytársaság (SE) statútumáról, 54-55. cikk.

amelynek területén az SE-t nyilvántartásba vették a részvénytársaságokra nézve magasabb jegyzett tőkét kíván, úgy az legyen az irányadó. Az SE alaptőkéje és részvényei euróban vannak megállapítva.

A pénzbeli ellenszolgáltatás fejében megszerzett részvények 25%-át kell a részvényeseknek a társaság bejegyzésekor befizetni.

Apportot a bejegyzést követő 5 éven belül kell teljes egészében a részvénytársaság rendelkezésére bocsátani. A részvénytársaság tőkealkotó vagyona forgalomképes és gazdaságilag értékelhető kell, hogy legyen.

Az SE esetében is érvényesülnek az egyes társasági jogi irányelvekben a részvénytársaságokra vonatkozóan előírt **tőkevédelmi szabályok**, így természetesen tilott a névérték alatti részvénykibocsátás és a jegyzett tőke határidőre történő befizetése alóli mentesülés tilalma. Saját részvény jegyzése az SE esetében is tiltott, akár közvetlen, akár az SE nevében eljáró képviselők útján vagy az SE által ellenőrzött társaságok által. Az SE hasonlóan az Rt.-hez különböző jogokat inkorporáló részvények kibocsátására jogosult. Fix kamat azonban a kibocsátott részvények után nem igényelhető a részvényeseknek. A szavazati jogot nem biztosító részvények nem érhetik el az egyéb jogokat biztosító részvények felét. A közgyűlési döntéshozatallal szemben a különféle részvényesek osztályonként szavazhatnak, az őket érintő kérdésekben, mely jog a részvényosztályok tulajdonosainak garanciális joga.

Az SE csak olyan részvényt vagy olyan értékpapírt bocsáthat ki, ami a társaság profitjában vagy vagyonában való részesedésre biztosít jogosultságot.

Az alaptőke **felemelésére és leszállítására** a második számú társasági jogi irányelv rendelkezéseiben leírtak szerint vonatkoznak.

A pénzbeli ellenérték fejében történő részvénykibocsátás esetében az SE részvényeseit a tőkeemelés szolgáló új kibocsátásokra részesedésük arányában elővásárlási jog illeti meg. Az osztalékelsőbbiség az SE esetében is érvényesül, a részvényosztályba tartozó részvényest ez a jog más részvényosztályba tartozót megelőzően illet meg. A

közgyűlés rendelkezhet az elővásárlási jog megengedése vagy meg nem engedése tárgyában.

Az SE közgyűlése kompetens *olyan részvény kibocsátásáról dönteni, amely a társaság profitjában való részesedést teszi lehetővé.*

10.7. Az Európai Részvénytársaság kisebbségi jogi rendelkezései

A közösségi jogalkotásban nem találunk definíciót a tekintetben, hogy ki minősül kisebbségnek, a kisebbségnek mik a fogalmi elemei.

Az európai jogdogmatikában, mely a kisebbségvédelem kapcsán ismeri a kisebbségi jogalkotás, a bírói kisebbségvédelem és a szerződéses kisebbségvédelem intézményét a közösségi jogalkotásban éppen ennek partikuláris szabályozottsága folytán nehezen megragadható.

Az irányelvek közül több irányelv bevezető rendelkezései tartalmaznak utalást a kisebbségi részvényesek helyzetére, jogaik, érdekeik védelmére.

A kisebbségvédelem, *kisebbségi jogokra vonatkozó szabályozást* tartalmaz az 5. társasági jogi irányelv, mely még nem lépett hatályba, de ilyen szabályozás *található az SE statútumában is.*

A kisebbségi jogok gyakorlása a közösségi társasági jogban az alaptőkéhez való részesedés arányához kötött.

Az SE statútumában:

Az SE jegyzett tőkéjének 10%-át tulajdonló egy vagy több részvényes kérheti, hogy az SE hívjon össze közgyűlést, továbbá, hogy a közgyűlés napirendjét egy vagy több napirendi ponttal egészítsék ki....”²¹⁸

Az SE-ben szabályozott mérték az uniós tagállamok többségében általában az adott társaság tőkéjének legalább 10%-val rendelkező tagok, részvényesek csoportját jelöli, jelenti.

²¹⁸ 2157/2001/EK rendelet az európai részvénytársaság (SE) statútumáról, 56. cikkely

A kisebbségi jogok körében a tőkében való részesedés mértékén túlmenően, a szavazati jog aránya is kisebbségi jogot megállapító tényező (pl. take over során).

A kisebbségi jogokhoz kötődő jogszabályok a társasági jogban a társaság legfőbb szervének a közgyűlésnek az összehívásához, a közgyűlés napirendjének a meghatározásához, a társaság működésének külső szakértővel történő ellenőrzéséhez, a vezető tisztségviselők felelősségre vonásának kezdeményezéséhez kötődnek. A kisebbségvédelemhez kötődik az európai joggyakorlatban a bírói út igénybevételének a lehetősége a kisebbségi érdekvédelmet súlyosan sértő többségi részvényesekkel szemben.

A kisebbségvédelmi bírói út mellett, szerződéses védelemben is részesülnek a kisebbségi jog tulajdonosai a társasági jogban, egyrészt magában a társasági szerződésben, vagy a társaság tagjainak belső viszonyát szabályzó szerződéssel (szindikátusi szerződés, konzorciális szerződés).

A fentebb részletezetteken felül kisebbségvédelmi jog körébe tartozik még a SE kisebbségvédelmi jogai:

- 1) a társaság vezető tisztségviselői felelősségre vonásának a kezdeményezése;
- 2) a társaság tevékenységének ellenőrzése külső szakértővel;
- 3) az SE székhelyének áthelyezésével kapcsolatos kisebbségvédelem,
- 4) az SE megalakulásával kapcsolatos kisebbségvédelmi jogok védelme;
- 5) a végelszámolás során biztosított kisebbségvédelmi jog.

Az SE székhelyének áthelyezésével kapcsolatosan a rendelet részletes szabályozást tartalmaz: a 8. cikkely (1) bek. szerint az SE létesítő okirat szerinti székhelyét áthelyezheti egy másik tagállamba. Ezen áthelyezés nem eredményezheti az SE felszámolását vagy új jogi személy létrehozását.²¹⁹

Az igazgató vagy ügyviteli szerv jelentést készít, amely elmagyarázza és megindokolja az áthelyezés jogi és gazdasági szempontjait és elmagyarázza, hogy az áthelyezés milyen következménnyel jár a részvényesekre, a kivitelezőkre és a munkavállalókra nézve.²²⁰

²¹⁹ 2157/2001/RK rendelet 8. cikkely (1). bek.

²²⁰ 2157/2001/EK rendelet 8. cikkely (3). bek.

A székhelyáthelyezésre vonatkozó szabályozás viszonylag részletes, de ez indokolt is, hisz meg kell akadályozni azt, hogy a székhelyáthelyezésre „gazdasági nehézségek”, fizetési kötelezettségektől való menekülés okán a kisebbségi, hitelezői érdekek sérelmével kerüljön sor.

A társaság székhelyének áthelyezése kapcsán az SE statútuma rögzíti, hogy az áthelyezést ellenző kisebbségi részvényesek jogainak védelme érdekében a tagállamok hozhatnak jogszabályt, tehát tagállami kompetenciává teszi az ez irányú jogalkotást. (8. cikkely (5). bek.)

10.8. Az Európai Rt. szabályozása, a dolgozói részvételre vonatkozóan

A társaság irányításában és felügyeletében való dolgozói részvétel sarkalatos pontja volt magának az SE rendelet megszületésének és a tagállamok részéről történő elfogadásának.

„A dolgozói részvétel tradicionális nemzeti eltérései, a közvetlen gazdaságpolitikai és szociálpolitikai összefüggések és az európai részvénytársaság számára biztosított mozgásszabadságnak a dolgozói participáció színvonalára kiható kockázatai nyilvánvalóan kompromisszumos megoldást követeltek. Az irányelv ezt az úgynevezett különleges egyeztető testület kötelező konstruálásával fejezi ki, ami nem egy szerve a társaságnak, hanem a dolgozói részvétel kialakításának sajátos fóruma.”²²¹

A dolgozói részvétel szabályozásának *elfogadása kapcsán hosszasan húzódó vita alapját lényegében az angol és a német jogdogmatika közti lényeges különbség képezi az Rt. irányításának a rendszeréről, tehát e kérdésben is a monista és dualista felfogás ötvözése érhető tetten a vállalati irányításról.*

²²¹ Európai Társasági Jog, szerk.: Miskolczi Bodnár Péter 2004. 166. old.

Az angol jogi gondolkodás alapja leegyszerűsítve nem más, mint az, hogy a társaság eszköz a profittermelés útján, a német felfogás szerint a társaság szervezetjellege súlyozottabb, így felfogásban a munkaerő is más súlyú értékkel bír.

A dualista osztott vállalatvezetéshez szervezetileg is, nemcsak a gondolkodásban, könnyebben kapcsolódik a dolgozói részvétel, a küldöttek útján való részvétel a felügyelő-bizottság munkájában.

*Az **angol szemlélet** a tulajdonosi és profitorientált szemlélet talaján állva nem szívesen veszi tudomásul, hogy a vállalat tevékenységének ellenőrzésében olyanok kapjanak ellenőrző szerepet, akik a társaságnak nem tulajdonosai.*

Az SE statútuma a dolgozói participációt nem a statútumban szabályozza, a szabályozást külön rendeletre bízta.

Mivel a részvénytársaság kötődik saját hazai jogához, tehát a székhely országához, az Európai Rt. Pedig több tagállam vállalkozásához „a tagállamokban érvényesülő dolgozói participáció szintjének egyfajta összehangolására van szükség ez pedig a nemzeti szabályok teljes egységesítése, idealisztikus elképzelés.”²²²

„Az európai részvénytársaságban való munkavállalói részvétel szabályait a 2001/86/EK irányelv (4) cikkelye határozza meg és azon rendelkezések e rendelet elválaszthatatlan kiegészítését képezik és együttesen alkalmazandók”.²²³

A 2001/86/EK irányelv célja annak biztosítása, hogy a munkavállalók jogosultak legyenek az őket foglalkoztató SE létét érintő kérdésekben és határozatok meghozatalában részt venni. Az egyéb szociális és munkajogi kérdéseket, különösen a munkavállalók tagállamok által szabályozott tájékoztató és konzultációs jogát a vonatkozó nemzeti rendelkezések szabályozzák a nyilvánosan működő részvénytársaságokkal azonos feltételek szerint.”

²²² Prebittice-Holland: Contemporary Issues in Corporate Governance International Review of Law and Economics, 1994 (17) 203. old.

²²³ A Tanács 2001/86/EK rendelete az Európai Részvénytársaság Statútumának a munkavállalói részvételre vonatkozó kiegészítéséről.

A 2001/86/EK irányelv preambuluma rendelkezései a *dolgozói részvétel* tagországtól *független diszkriminációmentes biztosítását szorgalmazzák és kívánják meg a tagállami jogharmonizációtól.*

„Az irányelv egyik alapvető elve és kinyilvánított célja, hogy biztosítsa a munkavállalóknak a gazdasági társaság döntéseiben való részvételhez kapcsolódó szerzett jogait. Az SE létrehozása előtt hatályban lévő munkavállalói jogoknak kell biztosítaniuk az SE-ben való részvétel esetén a munkavállalói jogok alapját (az „előtte és utána”elv). Ebből kifolyólag ezt a megközelítést nem csak az SE kezdeti létrehozásakor kell alkalmazni, illetve a szerkezetváltási folyamatok által érintett gazdasági társaságok esetében is.”²²⁴ (18. cikk.)

Az irányelv több modell alkalmazását teszi lehetővé, a mellékletében szerepel egy ún. alapkövetelmény rezsím (standard principles), amit a megállapodás kudarca esetén kell alkalmazni.

„A tagállamoknak rendelkezést kell hozniuk, hogy a szakszervezet képviselői tagjai lehessenek a különleges egyeztető testületeknek, tekintet nélkül arra, hogy munkavállalói-e az SE létrehozásában résztvevő gazdasági társaságnak. A tagállamoknak különösképpen ebben az összefüggésben kell képesnek lenniük arra, hogy bevezessék ezt a jogot azokban az esetekben, amikor a szakszervezeti képviselők a nemzeti jogszabályokkal összhangban jogosultak a gazdasági társaság felügyelői vagy ügyvezetői szervezeti egységének tagságára és az azokban való szavazásra.”²²⁵ (19. cikk.)

Az irányelv az SE statútumát kiegészítve részletesen rendelkezik a dolgozói részvételről az SE tekintetében függetlenül attól, hogy az SE hogyan alakult (miből, holding, egyesülés, stb.)

A dolgozói részvételt sajátosan lehetővé tevő *egyeztető testület* és a minimum alapelvek megfogalmazása mellékleteként garanciális jellegű a dolgozók részvételének a biztosítása az SE-ben.

²²⁴ A Tanács 2001/86/EK (2001. október 8) irányelve az európai részvénytársaság statútumának a munkavállalói részvételre vonatkozó kiegészítéséről 18. cikk.

²²⁵ A Tanács 2001/86/EK (2001. október 8) irányelve az európai részvénytársaság statútumának a munkavállalói részvételre vonatkozó kiegészítéséről 19. cikk.

10.9. Az Európai Részvénytársaságban szabályozott egyéb kérdések

a) Éves és összevont (konszolidált) beszámoló

„Az SE-re a székhelye szerinti tagállamnak a nyilvánosan működő részvénytársaságokra vonatkozó szabályai vonatkoznak az éves és szükség esetén az összevont (konszolidált) beszámolók elkészítése tekintetében, ideértve az azt kísérő éves jelentést, valamint e beszámolók könyvvizsgálatát és közzétételét.”²²⁶

Az éves beszámoló elkészítésére vonatkozóan a könyvviteli harmonizációs irányelvek előírásai alkalmazandók az SE-re vonatkozóan is, mind az éves, mind (leányvállalatok, holding) a konszolidált beszámolóra vonatkozóan is.

A publicitási irányelvekben foglaltaknak a beszámolónak meg kell felelnie, az irányelv szerint kell azt nyilvánosságra hozni. Vonatkoznak az auditálással kapcsolatos számviteli irányelvi előírások is az SE-re.

b) Végelszámolás, felszámolás és fizetésbeszüntetés

Az ehhez az irányelvi területhez kötődő rendelkezésekre értelemszerűen azon tagállami jog előírásai vonatkoznak, ahol az SE székhelye van.

„A végelszámolási, felszámolási, csőd-, fizetésbeszüntetési és hasonló eljárások tekintetében az SE-re azon jogszabályi rendelkezések vonatkoznak, amelyek a székhelye szerinti tagállam jogszabályai szerint nyilvánosan működő részvénytársaságokra is érvényesek; ideértve a közgyűlés határozathozataláról szóló rendelkezéseket is.”²²⁷ (63. cikk.)

²²⁶ 2157/2001/EK rendelet az európai részvénytársaság statútumáról. 62. cikk.

²²⁷ 2157/2001/EK rendelet az SE statútumáról 63. cikk.

Az első számú társasági jogi irányelv vonatkozik a *végelszámolás*, a *felszámolás* vagy a *csődeljárás nyilvánosságra hozatalára*. Lévéen az SE európai jogalanyiségű társaság, az eljárások megindítását az unió hivatalos lapjában, az *Official Journalban* is közzé kell tenni.

Az unió területén az SE-re vonatkozó rendelet megalkotása óta több ezer SE alakult, egyedül Németországban jelenleg már több mint 1000 európai részvénytársaság működik.

A közösségi egységes jogon alapuló jogalkotás egyik **legjelentősebb intézménye az SE**, amely a *tőkeerős társaságok számára jelent elsősorban működési lehetőséget* a határon túl átnyúló gazdasági tevékenységre és így módon az integráció mélyítésére. A szabályozás *sui generis önálló közösségi jogon alapszik, az unió területére kiterjesztett jogalanyiséggal*.

Ez a jogalanyiség jár azzal az előnnyel, hogy az SE székhelye egyik tagállamból a másikba társasági forma változtatása, tehát újraalapítás nélkül áthelyezhető. A versenyjogi szabályozások érvényesülése álláspontom szerint egy egységes jogon alapuló társaságalapítás mellett a piaci résztvevők számára egyenlőbb feltételeket biztosít a jogharmonizáción alapuló normaszabályozásnál.

Az alapítók köre tekintetében a rendelet mindazok ellenére, hogy az SE alapítására több módon kerülhet sor, szűkül az alapító kört, hisz az alapítók maguk is részvénytársaságok kell hogy legyenek.

Az SE vonatkozó normatív szabályozás megalkotásával az európai jogalkotás éppen a szabályozás mikéntjével a kis és középvállalkozásokat, amelyek nem elég tőkeerősek a potenciális alapítói körből ugyancsak kizárta.

Az SE-re vonatkozó közösségi szabályozás iránya véleményem szerint a tőkekoncentráció szorgalmazásának az irányába mutat.

A globalizmus léte ugyancsak azt a folyamatot erősíti, hogy az unió területén tőkeerős vagy gazdasági erővel és tőkebővítő kapacitással rendelkező társaságok jelenjenek meg, amelyek a gazdasági élet egyre nagyobb szegmensét fedik le tevékenységükkel. Az SE jogi, közösségi jogi szabályozásának a meghozatalával az európai jogalanyiságból eredő előnyöket ez a társasági forma tudja a legjobban érvényesíteni és az előnyeit kihasználni, gazdasági potenciáljánál fogva.

Az SE-re vonatkozó szabályozás megteremtésével az unió tagállamaiban működő és nemzeti gazdaságok gerincét adó közép és kis vállalkozások (Kkv) lényegében diszkriminálva lettek, hisz európai jogalanyisággal rendelkező társasági forma létrehozására egységes sui generis szabályozás számukra nem készült.

A nemzeti gazdaságok pedig az unió területén döntő többségben a kis és középvállalkozásokon alapulnak. Az SE egyébként is túl bonyolult ahhoz, hogy kis és középvállalkozások együttműködésének a kereteit megoldja, az ilyen irányú együttműködés összefogója legyen.

11. Az Európai Szövetkezet (Europea Cooperative Society)

(1435/2003/EK rendelet)²²⁸

Az Európai Szövetkezetről szóló társasági jogi modell és magának a rendeletnek a megszületését hosszú időn keresztül nehezítette, hogy a szövetkezeti mozgalom kölcsönös segítség elve a vállalkozói magatartás üzletszerűsége ellentétben állt egymással.

A termelési és szervezési eszközök fejlődése a szövetkezeti tőke utáni nagyobb hozam elérésnek a lehetősége párosul végül is ebben a társasági jogi modellben a kölcsönös segítségnyújtásból fakadó költségmegtakarítással.

A rendelet végső formájában a két elv közül a tőkeelem izmosodott meg és vált erőteljesebbé. Az egységes jogalkotás célja az volt az európai jogalkotás modelljének a megalkotásával, hogy a szövetkezeti szektor szereplőinek olyan eszköz álljon a rendelkezésére, amely lehetővé teszi, hogy a tagállami szinten kifejtett tevékenységüket tovább fejlesszék és azt közösségi szinten gyakorolhassák.

E modell megalkotásának másik indoka, hogy az Európai Gazdasági Érdekegyesülés tagjainak korlátlan felelőssége és tevékenységének a tagjaihoz képest kiegészítő, kiegészítő jellege, valamint az, hogy nonprofit társaság nem volt összeegyeztethető a szövetkezetek tőke és gazdasági potenciált célzó közösségi jogalkotási céljaival.

A részvénytársaság alapításának elvei, a tőke akkumuláció és a kizárólagos profitra való törekvés pedig ellentétben állt a kölcsönös segélyezés, a szolidaritás és a tartalékok oszthatatlansága szövetkezeti alapelveivel.

A közösség Bizottsága 1991 decemberében három rendelettervezetet fogadott el; az első rendelettervezet az Európai Szövetkezeti Társaságról, a második az Európai Kölcsönös Biztosítási Egyesületről, a harmadik az Európai Társulásról szólt. A tervezetek célja az volt, hogy a fentebbi társaságokkal megcélzott gazdasági

²²⁸ A Tanács 1435 (2003/EK) rendelete az Európai Szövetkezet Statútumáról

tevékenység bővüljön és ne csak nemzeti, hanem tagállamközi szinten is lehessen folytatni az egységes jogalkotás alapján álló közösségi modellek bővítését.

A közösségek a kölcsönös segítségnyújtást, a szolidaritást elsődleges jogforrási szinten szabályozzák, mint alapelvet.

A részvénytársaság, mint társasági forma, belső szervezete, szerkezeti felépítése és tisztán profitorientáltsága miatt alkalmatlan arra, hogy a szövetkezeti elveit inkorporálja. A kölcsönös segítségre törekvés, a személyes szempontok dominanciája a tőkével szemben, a tartalékok oszthatatlansága, a vagyon társadalmi célokra történő hasznosítása, a szolidaritás alapvető elve a részvénytársasági formával nem egyeztethető össze.

Az EEIG nonprofit jellege, sajátosságai miatt ugyancsak alkalmatlan a szövetkezeti társulásból adódó célok és elvek megvalósítására, és szervezeti jellege, a tagjainak korlátlan felelőssége, valamint tagjainak nyújtott tevékenységének kiegészítő, kiegészítő jellege miatt, ugyancsak alkalmatlan a szövetkezeti szektor, mozgalom motorját képező kölcsönös segélyezés (biztosítás) elvének a megvalósítására.

Az Európai Szövetkezetről szóló rendelet megalkotását a vállalkozói fejlődés és a kölcsönös segítség elvének antagonisztikusnak tűnő ütközése jelentős mértékben lassította.

A szövetkezeti mozgalom a gazdasági lehetőségek, a megnövekedett termelési képességek alapján, a tőke irányába indult értelemszerűen és a mozgalom piaci, üzleti oldalára helyeződött a hangsúly, a cél a szövetkezeti tevékenység jövedelemforrása volt már az 1980-as évek végétől, a költségmegtakarítás, a kölcsönös segítség elve már nem kapott a szövetkezeti mozgalomban elsődleges szerepet.

A cél változott és a szövetkezeti mozgalom célja a 90-es évekre már az volt az unión belül, hogy a tőkeegyesítő társaságokkal felvehessék a versenyt nem is akármilyen módon, hanem egyenlő feltételekkel.

Ez a szemlélet eredményezte aztán a kölcsönös segítségnyújtás alapelvének a háttérbe szorulását és azt, hogy az Európai Szövetkezetről elfogadott rendelet a szövetkezetet a társasági jog irányába tolta el. Így született meg aztán a tervezeteket követően és került elfogadásra az 1435/2003/EK sz.

*Európai Tanácsi rendelet az Európai Szövetkezetről.*²²⁹

A rendelettel az e körbe tartózó termelői struktúrát a közösségi dimenzióba emelte át az egységes sui generis jogon alapuló közösségi jogalkotás. Új demokratikus alapon szerveződő, közösségi szintű gazdasági struktúra teremtdött így, a tagállami természetes és jogi személyek együttműködésének az elősegítésére az Európai Szövetkezet (SCE) keretei között.

A piaci változásokhoz való alkalmazkodás kényszere jelent meg a jogi szabályozásban is.

„Ez a kényszer a társaságalapítás irányába lökte a szövetkezeteket és a szövetkezetekre vonatkozó szabályozást. Ennek eredménye, hogy a nemzetközi tapasztalatok szerint a szövetkezeti jogintézmények fejlődése, a szabadon átváltható befektetői részjegy, a tag és a szövetkezet közötti nem korlátozott üzleti kapcsolatok bővítése, a hivatásos tag menedzserek megjelenése és hatalma, a többes szavazattal járó részjegyek megjelenése, a küldöttgyűlések szerepének a megszüntetése, a nem tag felügyelőbizottsági tagok számának növekedése, a tőkeminimum előírása, illetve növekedése, a szövetkezetek egyesülése keretében a felvásárlási lehetőség megteremtése, a beruházott tőke szerinti felosztás elismerése, és a részvénytársasággá alakulási lehetőség biztosításának kialakulása a részvénytársasággá alakulás irányába mutat.

Azzal, hogy az egy tag egy szavazat klasszikus szövetkezeti elv alkalmazása rugalmasan elmozdul a tőkearánynak megfelelő többlatszavazáshoz, a feleslegeket padig profit célú befektetésre használják, valamint a munkavégzésre és versenyre vonatkozó

²²⁹ Az 1435/2003/EK rendelet az Európai Szövetkezetről

szabályozásokat kiegyenlítik, arra mutat, hogy a valóságban a szövetkezeti szabályozás a profitorientált szabályozás irányába fejlődik.”²³⁰

A közösségi szociális célkitűzések elérése érdekében a munkavállalói részvételre vonatkozóan a részvénytársasági irányelvekhez hasonlóan, külön rendelet született a jogok biztosítására. A 2003/72/EK irányelv tartalmazza a munkavállalói részvételre vonatkozó jogszabályokat az Európai Szövetkezetben.²³¹ Az irányelv azért lényeges, mert garanciális szabályokat tartalmaz arra nézve, hogy az újonnan megalakuló SCE-ben az alapító tagoknál már meglévő munkavállalói jogosítványok továbbra is megmaradjanak, ne sérüljenek.

A jogalkotási folyamat során figyelemmel voltak arra, hogy viszonylag alacsonyabb alaptőke (30.000 Euró) összeggel lehessen e társasági formát alapítani (a részvénytársaságnál ez 120.000 Euró). Viszonylag alacsonyabb alaptőke mellett nyílik tehát lehetőség egy egységes szabályzattal és struktúrával működő európai jogalanyisággal rendelkező társaságot alapítani, melynek ebből eredően működési területe az egységes belső piac.

Az Európai Szövetkezet is rendelkezik ugyanazokkal az előnyökkel, mint az előző szupranacionális társaságok; így versenyjogi szempontból pozíciója „egyenlőbb”, arcuata pedig „európai”, mely megkönnyíti a kereskedelemben, a versenyben való részvételt.

Az 1435/2003/EK rendelet a 2006. évi LXIX Tv. az Európai Szövetkezetekről ültette át a magyar jogba célként megjelölve, az európai belső piac kiteljesedésének és a letelepedés szabadsága alapelvek akadálymentes működésének a biztosítását.

²³⁰ Gazdasági Társaságok : Szövetkezeti jog, szerk. Zsuhár András 34.-35.old.

²³¹ 2003/72/EK irányelv a munkavállalói részvételről

11.1. Az Európai Szövetkezet alapítása és szervezete

A Tanács 1435/2003/EK rendelet preambuluma (4.) – (5.) pontja kimondja:

A Tanács az európai részvénytársaság (SE) statútumáról szóló 2157/2001/EK rendeletet a részvénytársaságokra vonatkozó általános alapelvek szerint fogadta el. Ez nem alkalmazható a szövetkezetek egyedi jellemzőire.²³²

„A 2137/85/EK rendeletben előírt Európai Gazdasági Egyesülés (EGE) lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy egyes tevékenységeket közösen mozdítsák elő, megőrizve mindazonáltal függetlenségüket, de ez nem felel meg a szövetkezeti vállalkozásokra vonatkozó egyedi követelményeknek.”²³³

„A szövetkezetek elsősorban magánszemélyek vagy jogi személyek olyan csoportjai, amelyeknek egyes működési alapelvei eltérnek az egyéb gazdasági szereplők működési alapelveitől. Ezek tartalmazzák a demokratikus felépítés és ellenőrzés alapelveit, valamint a működéssel elért nettó nyereség méltányos alapon történő felosztását.”²³⁴

„Az Európai Szövetkezet (továbbiakban: SCE) alapvető célja tagjai szükségleteinek kielégítése és/vagy azok gazdasági és/vagy szociális tevékenységének fejlesztése a következő alapelvekkel összhangban:

- tevékenységeinek a tagok kölcsönös javát kell szolgálnia, oly módon, hogy valamennyi tag saját részvételének megfelelően részesüljön az SCE tevékenységeiből,
- az SCE tagjainak egyúttal fogyasztóknak, alkalmazottaknak vagy szállítóknak is kell lenniük, illetve más módon kell részt venniük az SCE tevékenységében,
- az ellenőrzés a tagokat egyenlő mértékben illeti meg, megengedett azonban a súlyozott szavazás az egyes tagoknak az SCE tevékenységéhez való hozzájárulásának tükröződése érdekében,
- a tagság mesterségesen nem korlátozható.”²³⁵

²³² 1435/2003/EK rendelet az Európai Szövetkezet statútumáról, Preambulum 4. pontja

²³³ 1435/2003/EK rendelet az Európai Szövetkezet statútumáról, Preambulum 5. pontja

²³⁴ 1435/2003/EK rendelet az Európai Szövetkezet statútumáról, Preambulum 7. pontja

²³⁵ 1435/2003/EK rendelet az Európai Szövetkezet statútumáról, Preambulum 10. pontja

A rendelet preambuluma megjelöli azokat az alapelveket, amelyek mentén európai jogalanyisággal rendelkező Európai Szövetkezet alapítható.

A közösségi rendelet alapján született meg a 2006. évi LXIX. tv. az Európai Szövetkezetről, mely miután közösségi rendeletet implementálni nem kell, az 1435/2003/EK tanácsi rendelet tartalmazza.

A 2006 évi LXIX. tv. preambuluma megállapítja:

„A törvény célja, hogy – az európai belső piac kiteljesedése, valamint a letelepedés szabadságának akadálymentes működése érdekében - létrehozza a magyarországi székhelyű európai szövetkezet alapításának és működésének belső jogi kereteit, továbbá megállapítsa a munkavállalói részvétel európai közösségi joggal harmonizált szabályait.”²³⁶

11.2. Az Európai Szövetkezet alapítása

Az Európai Szövetkezet (SCE) a következő módon alapítható:

legalább öt – legalább két tagállamban lakóhellyel rendelkező – természetes személy által,

- 1.) legalább öt – legalább két különböző tagállamban lakóhellyel rendelkező, illetve joga alá tartozó – természetes személy, illetve a Szerződés 48. cikkének második bekezdése szerinti társaság vagy más, egy tagállam joga alapján alapított, a közjog vagy magánjog hatálya alá tartozó szervezet által,
- 2.) a Szerződés 48. cikkének második bekezdése szerinti - legalább két különböző tagállam joga alá tartozó társaságok, továbbá más, egy tagállam joga alapján alapított, a közjog vagy a magánjog hatálya alá tartozó szervezetek által,
- 3.) egy tagállam joga szerint alapított olyan szövetkezetek egyesülésével, amelyek alapszabály szerinti székhelye és központi ügyvezetése a Közösségen belül van, amennyiben közülük legalább kettő más tagállam joga alá tartozik,
- 4.) egy tagállam joga szerint alapított olyan szövetkezet átalakulásával, amelynek alapszabály szerinti székhelye és központi ügyvezetése a Közösségen belül van,

²³⁶ 2006. évi LXIX. Tv. Preambuluma

amennyiben legalább két éve működik egy másik tagállam joga alá tartozó létesítménye vagy vállalata.²³⁷

A fentiek mellett a tagállam *előírhatja*, hogy az SCE alapításában részt vehet olyan jogalany is, amelynek központi ügyvezetése a Közösségen kívül van, feltéve, hogy az adott jogalany egy tagállam joga alapján jött létre, az alapszabály szerinti székhelye az adott tagállamban van, és valós és folyamatos kapcsolatban áll a tagállam gazdaságával.

11.3. Az SCE tőkéje

Az SCE tőkéjét a nemzeti pénznemben kifejezett részjegyei jelenítik meg. A jegyzett tőke összege nem lehet 30.000 Eurónál kevesebb. (4. cikkely 1. bek.)²³⁸ Az alapszabály szerinti euró övezeten kívüli székhellyel rendelkező SCE tőkéje is kifejezhető Euróban. Azon tagállami jogszabályok is alkalmazandóak, amelyek meghatározott tevékenységet végző jogalanyok számára magasabb jegyzett tőkét írnak elő, ha az SCE alapszabály szerinti székhelye az adott tagállamban van.

A jegyzett tőke összegét az alapszabály módosítása, valamint közzétételi kötelezettség nélkül is fel lehet emelni, illetve le lehet szállítani, feltéve, hogy annak összege a minimális tőke alá nem csökken és a tőke nagyságát évente nyilvánosságra hozzák. A közgyűlés azonban köteles minden finansziális év végén határozatot hozni, amelyben feltüntetésre kerül éves tőkeeredmény és annak azon évben megvalósult változása. (4. cikk. 8. bek.)²³⁹

11.4. Az SCE alapszabálya

Az alapító tagoknak a székhely szerinti tagállam szövetkezetekre vonatkozó jogszabályai szerint határozzák meg az alapszabály tartalmát. Az alapszabályt

²³⁷ Az 1435/2003/EK rendelet 2. cikkely 1. bek.

²³⁸ Az 1435/2003/EK rendelet 4. cikkely 1. bek.

²³⁹ Az 1435/2003/EK rendelet 4. cikkely 8. bek.

természetesen írásban kell megkötni és minden alapítónak aláírásával kell ellátnia.²⁴⁰

Az alapszabálynak legalább következőket kell tartalmaznia:²⁴¹

1. az SCE neve, amelyet az „SCE” rövidítés előz meg vagy követ, valamint – adott esetben – a „korlátolt felelősségű” kifejezés,
2. célkitűzéseinek meghatározása,
3. az SCE alapító tagjai közé tartozó természetes személyek és jogi személyek neve, feltüntetve az utóbbi esetben ezek célkitűzéseit és alapszabály szerinti székhelyüket is,
4. az SCE alapszabály szerinti székhelyének címe,
5. a tagok felvételére, kizárására és kilépésére vonatkozó feltételek és eljárások,
6. a tagok jogai és kötelességei, és esetleges különféle tagsági kategóriák, valamint az egyes kategóriákba tartozó tagok jogai és kötelességei,
7. a jegyzett részvénnyek névértéke, a jegyzett tőke összeg és annak feltüntetése, hogy a tőke megváltoztatható,
8. a nyereségből – adott esetben – a törvényben előírt tartalékba átcsoportosítható összegre vonatkozó egyedi szabályok,
9. az egyes irányítószervek tagjainak hatásköre és felelőssége,
10. az irányítószervek tagjainak kinevezésére és felmentésére vonatkozó rendelkezések,
11. a többségre és a határozatképességre vonatkozó követelmények,
12. a társaság fennállásának időtartama, amennyiben az határozott időtartamú.

11.5. Az SCE székhelyének változása

Az SCE alapszabály szerinti székhelye szabadon áthelyezhető egy másik tagállamba. Ezen áthelyezés nem eredményezi az SCE felszámolását vagy új jogi személy keletkezését.²⁴²

²⁴⁰ Az 1435/2003/EK rendelet 5. cikkely 2. bek.

²⁴¹ Az 1435/2003/EK rendelet 5. cikk. 4. bek.

²⁴² Az 1435/2003/EK rendelet 7. cikk.

A megkülönböztetés – mentesség elve

A rendelet alapján, az SCE-t valamennyi tagállamban olyan bánásmódban kell részesíteni, mintha az alapszabályában meghatározott székhely szerinti tagállam jogával összhangban alapított szövetkezet lenne.

11.6. A bejegyzés és a nyilvánosságra hozatal

Valamennyi SCE-t az alapszabálya szerinti székhely szerinti tagállamban jegyzik be az adott tagállam joga által kijelölt nyilvántartásba, a részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályokkal összhangban. Az SCE bejegyzéséről, valamint a bejegyzés törléséről – tájékoztatás céljából – közlemény kerül közzétételre az Európai Unió Hivatalos Lapjában.

A rendelet alapján közzétételi kötelezettség alá tartozó, az SCE-re vonatkozó azon okiratokat és adatokat oly módon teszik közzé, amelyet az SCE alapszabálya szerinti székhely szerinti tagállam joga a részvénytársaságok tekintetében előír. (11. cikkely)²⁴³

11.7. Az SCE szervezete

A rendelet akként határozza meg az SCE szervezetét, hogy egyfelől létezik a közgyűlés, másfelől az igazgatóság és az ezt ellenőrző felügyelőbizottság (nem egységes irányítási rendszer), vagy igazgatótanács (egységes irányítási rendszer) alkotja azt, attól függően, hogy az alapszabályban melyik struktúrát választották az alapítók. (36. cikkely)²⁴⁴

A közgyűlést évente kell tartani azzal, hogy erre a pénzügyi év végét követő hat hónap alatt kerülhet sor.

Az SCE szervezete is működhet egységes és nem egységes irányítási rendszerben.

²⁴³ Az 1435/2003/EK rendelet 11. cikkely

²⁴⁴ Az 1435/2003/EK rendelet 36. cikkely

A nem egységes irányítási rendszerben az SCE irányítását az igazgatóság látja el. (37. cikkely)²⁴⁵.

Az igazgatóság tagja jogosult az európai szövetkezetet harmadik személyek felé és jogi eljárások alkalmával teljes jogkörben képviselni. Az igazgatóság tagjait, illetve az ügyvezető elnököt a közgyűlés választja meg és hívja vissza. Természetesen egy személy egy időben nem lehet mind az igazgatóságnak, mind a felügyelőbizottságnak a tagja. Mindazonáltal a felügyelőbizottság saját tagját jelölheti az igazgatóságba távollét esetén, a felügyelőbizottsági tagság ideiglenes szüneteltetése mellett.

Az egységes irányítási rendszer esetében az egyetlen irányító szerv az igazgatótanács, amelynek tagjai *jogosultak az SCE-t harmadik személyek felé és jogi eljárásokban képviselni. Az igazgatótanács felruházhatja egy tagját (kizárólag) irányítási jogosultságokkal.*

Az SCE alapszabályának rendelkeznie kell azon tranzakciókról, amelyek:

- **nem egységes irányítási rendszer esetén a felügyelőbizottság vagy a közgyűlés felhatalmazását megkövetelik;**

„A felügyelőszerv felügyeli az irányító szerv kötelezettségeinek végrehajtását. Saját maga nem gyakorolhatja az SCE irányítási hatáskörét. A felügyelő szerv nem képviselheti az SCE-t harmadik személlyel szemben. A felügyelő szerv képviseli azonban az SCE-t az irányító szervvel vagy annak tagjaival szemben, jogviták vagy szerződéskötés során.” (39. cikkely)²⁴⁶

„A felügyelőszerv tagjait a közgyűlés nevezi ki és hívja vissza. Az első felügyelő szerv tagjai azonban az alapszabályban is kijelölhetők.” (39. cikkely 2. bek.)²⁴⁷

Egységes rendszer esetén

„Az ügyviteli szerv felelős az SCE vezetéséért és képviseli azt harmadik személlyel szemben és bírósági eljárások során. A tagállam előírhatja, hogy az ügyvezető igazgató

²⁴⁵ Az 1435/2003/EK rendelet 37. cikkely

²⁴⁶ Az 1435/2003/EK rendelet 39. cikk.

²⁴⁷ Az 1435/2003/EK rendelet 39. cikk. 2. bek.

ugyanolyan feltételek mellett felelős a napi vezetésért, mint az adott tagállam alapszabály szerinti székhellyel rendelkező szövetkezetek esetében.”

Az ügyviteli szerv tagjainak számát vagy az annak megvalósítására vonatkozó szabályokat az SCE alapszabálya határozza meg.

Az ügyviteli szerv azonban legalább három tagból áll. (42. cikkely 3. bek.)

Az ügyviteli szerv tagjait és – amennyiben az alapszabály előírja – póttagjait a közgyűlés nevezi ki. Az első ügyviteli szerv tagjait azonban az alapszabályban is kijelenthetők.²⁴⁸

11.8. Könyvvizsgálat és közzététel

Az éves beszámolók és az esetleges konszolidált éves beszámolók összeállítása – ideértve az ezeket kísérő éves jelentést is –, valamint ezek könyvvizsgálata és közzététele tekintetében az SCE az alapszabályában meghatározott székhely szerinti tagállami jogszabályi rendelkezések hatálya alá tartozik. (68. cikkely)²⁴⁹

Az európai szövetkezet közgyűlése határozata alapján lehet végelszámolási eljárást kezdeményezni, különösen abban az esetben, ha az alapszabályban meghatározott határozott idő eltelt, vagy az alapszabály szerint minimális tőke alá csökkent a jegyzett tőke. A végelszámolást bíróság is elrendelheti, így például abban az esetben, ha az SCE székhelyét az Európai Közösségen kívülre helyezik. (73. cikkely 1. bek.)²⁵⁰

A felszámolási, fizetéseképtelenségi és a kifizetések beszüntetésére vonatkozó és más hasonló eljárások tekintetében, ideértve a közgyűlés általi határozathozatalra vonatkozó rendelkezéseket is, az SCE-re az alapszabályában meghatározott székhely szerinti tagállam joga alapján alapított szövetkezetre alkalmazandó jogi rendelkezések vonatkoznak.

²⁴⁸ Az 1435/2003/EK rendelet 42. cikk. 3. bek

²⁴⁹ Az 1435/2003/EK rendelet 68. cikk.

²⁵⁰ Az 1435/2003/EK rendelet 73. cikk. 1. bek.

11.9. Munkavállalói részvétel az SCE-ben

Az irányelv szabályai rendelkeznek a munkavállalók SCE ügyeiben való közreműködéséről. Célja, hogy a tagállami jogszabályok, törvények és egyéb adminisztratív rendelkezéseket harmonizálja az SCE munkavállalóinak részvételére vonatkozó szabályokat. A dolgozói részvétel részletes szabályait minden SCE-ben lefolytatott tárgyalások alapján kialakított megállapodás, vagy az 2001/86/EK irányelv által meghatározott standard szabályok határozzák meg.²⁵¹

Ez a rendelet egészíti ki az Európai szervezetek munkavállalói participációra vonatkozó rendelkezéseit is.

Legalább két jogi személy által vagy átalakulás útján létrejött SCE esetében alkalmazandó szabályok

11.10. A különleges tárgyalói testület

A részt vevő jogalanyok ügyvezető szervei az európai szövetkezet alapítására vonatkozó döntés meghozatalát, valamint az egyesülési tervezet, az átalakulási tervezet közzétételét követő lehető legrövidebb időn belül kötelesek megtenni a munkavállalók képviselőivel a munkavállalóknak az európai szövetkezet döntéshozatali rendjébe történő bevonásáról szóló tárgyalások megindításához szükséges lépéseket. Ennek céljából a részt vevő jogalanyok, érintett leányvállalatok és telephelyek munkavállalóinak képviseletére egy különleges tárgyaló testületet kell létrehozni a következő rendelkezéseknek megfelelően:

- *A tagokat az egyes tagállamokban a részt vevő jogalanyok, érintett leányvállalatok és telephelyek által alkalmazott munkavállalók számának arányában kell megválasztani és kijelölni olyan módon, hogy minden tagállamot a tagállamokban foglalkoztatott összes munkavállalók számának minden megkezdett tíz százaléka után egy hely illet meg.*
- *Az egyesüléssel létrehozott SCE-k esetében olyan további, minden egyes tagállamból származó tagok is részt vesznek az ahhoz szükséges mértékig,*

²⁵¹ A Tanács 2001/86/Ek irányelve az európai részvénytársaság statútumának a munkavállalói részvételére vonatkozó kiegészítéseiről

hogy biztosítani lehessen, hogy a különleges tárgyaló testületben a részt vevő szövetkezeteket legalább egy, abban a tagállamban bejegyzett és ott munkavállalókkal rendelkező tag képviselje, és amely a javaslat szerint különálló jogalanyként megszűnik az SCE bejegyzését követően.

A részt vevő jogalanyok hatáskörrel rendelkező szervei és a különleges tárgyaló testület együttesen, írásos megállapodás formájában határozzák meg az SCE-n belüli munkavállalói részvételre vonatkozó szabályokat. Ennek érdekében a részt vevő jogalanyok hatáskörrel rendelkező szervei kötelesek a különleges tárgyaló testületet tájékoztatni az SCE megalapításának terveiről és konkrét folyamatáról, egészen annak bejegyzéséig.²⁵²

A különleges tárgyaló testület döntéseit abszolút többséggel hozza meg, feltéve, hogy a támogatók között az összes munkavállalók abszolút többsége is képviselve van. Minden tag egy szavazattal bír. Mindazonáltal amennyiben a tárgyalások a részvételi jogok csökkenéséhez vezetnének, az ilyen megállapodást jóváhagyó döntéshez a különleges tárgyaló testület tagjainak – a munkavállalóknak legalább kétharmadát képviselő – kétharmados többsége szükséges, beleértve a legalább két tagállamban alkalmazott munkavállalókat képviselő tagok szavazatait is.

Az átalakulási úton történt alapítás esetét kivéve a különleges tárgyaló testület hozhat olyan döntést – a munkavállalóknak legalább kétharmadát képviselő – kétharmados többséggel, hogy nem kezdeményez tárgyalásokat, vagy befejezi a már megkezdett tárgyalásokat. Ebben az esetben is szükséges, hogy a szavazatok legalább két tagállamban alkalmazott munkavállalókat is képviseljék.

A különleges tárgyaló testület az SCE, annak leányvállalatai és telephelyei munkavállalói 10%-ának írásbeli kérésére újra összehívják legkorábban a fent említett döntést követő két év után, kivéve, ha a felek megállapodnak, hogy a tárgyalásokat korábban újra kezdik.

²⁵² A 2006. évi LXIX Tv. 19§

11.11. A munkavállalói részvétel szabályairól szóló megállapodás

A részt vevő jogalanyok hatáskörrel rendelkező szervei és a különleges tárgyalós testület az együttműködés szellemében és a székhely szerinti tagállam jogszabályai szerint tárgyalnak az SCE-n belüli munkavállalói részvételre vonatkozó szabályokról szóló megállapodás létrehozása érdekében.

A megállapodás a következőket határozza meg: (31§)²⁵³

- a megállapodás hatálya;
- annak a képviselő testületnek az összetétele, taglétszáma, helyeinek elosztása, amely az SCE, annak leányvállalatai és telephelyei munkavállalóinak tájékoztatására és velük való konzultációra vonatkozó szabályokkal kapcsolatban az SCE hatáskörrel rendelkező szervének tárgyalási partnere lesz;
- a képviselő-testület tájékoztatására és az azzal való tárgyalásra vonatkozó hatáskör és eljárás;
- a képviselő-testület üléseinek gyakorisága;
- a képviselő-testület számára engedélyezett pénzügyi és anyagi források;
- ha – a tárgyalások során – a felek úgy döntenek, hogy képviselő-testület helyett egy vagy több tájékoztatási és konzultációs eljárást hoznak létre, ezen eljárások végrehajtási szabályai;
- ha – a tárgyalások során – a felek úgy döntenek, hogy részvételi szabályokat állapítanak meg, a szabályok lényege beleértve (adott esetben) azoknak a tagoknak a számát az SCE ügyviteli vagy felügyeleti szervében, akiket a munkavállalók jogosultak megválasztani, kinevezni, ajánlani vagy elutasítani, továbbá a tagok munkavállalók általi megválasztására, kinevezésére, javasolására, és elutasítására vonatkozó eljárásokat, és jogaikat;
- a megállapodás hatálybalépésének időpontja és ideje, valamint azok az esetek, amikor a megállapodást újra kell tárgyalni, továbbá az ezen újratárgyalásra vonatkozó eljárás, beleértve – adott esetben – azt is, ha az SCE-ben, és annak leányvállalatainál és telephelyein az SCE létrehozása után szerkezeti változások következnek be.

²⁵³ A 2006. évi LXIX Tv. 31§

11.12. A munkavállalói részvétel standard szabályai

A tagállamok határozzák meg azon, a munkavállalói részvételre vonatkozó alapvető szabályokat, amelyeknek meg kell felelniük az irányelv mellékletében előírt rendelkezéseknek. Az SCE bejegyzése időpontjától kell alkalmazni az azon tagállam jogszabályaiban megállapított alapvető szabályokat, ahol az SCE létesítő okirat szerinti székhelye lesz, amennyiben:

- a felek így állapodnak meg; vagy
- a megállapított határidőig a részt vevő jogalanyok hatáskörrel rendelkező szervei és a különleges tárgyaló testület között nem jött létre megállapodás, és:
 - valamennyi részt vevő jogalany hatáskörrel rendelkező szervei úgy határoznak, hogy elfogadják az SCE-re vonatkozó alapvető szabályok alkalmazását, és így folytatják az SCE bejegyzését, és
 - a különleges tárgyaló testület nem hozott olyan döntést, amely a tárgyalások meg nem kezdéséről vagy megszüntetéséről szólna.

Továbbá ki kell emelni, hogy a tagállamok nemzeti jogalkotó szervei által meghatározott standard szabályok csak az irányelvben rögzített különleges, az SCE alapításának módjától függő esetekben alkalmazandók.

Az irányelv tartalmaz rendelkezéseket a fenntartási és titoktartási kötelezettségekről, a képviselő-testület működéséről, a munkavállalók tájékoztatásáról és a velük való konzultációra vonatkozó eljárásról.

A rendes gazdasági társaságokhoz hasonlóan az SCE-ben a tagok felelnek minden olyan kötelezettségért, amelyek az SCE megszűnése, felszámolása után is fennállnak, és amelyekre az SCE vagyona nem nyújtott fedezetet. A tagok mögöttes gazdasági felelőssége itt már megjelenik (természetesen generális jelleggel kivételt jelenthet e szabály alól, ha valamely tag bűncselekményt követ el).

Az Európai Szövetkezet statútuma ez esetben sem érint olyan jogterületeket, amelyek az előző szupranacionális társaságok esetében is a nemzeti jogalkotás hatáskörébe tartoznak (szellemi tulajdon, adózás, fizetéseképtelenség következményei).

A dolgozói participációra vonatkozó része a rendeletnek hasonló jogtechnikai megoldást tartalmaz, mint az Európai Részvénytársaságnál, hisz e jogosultságot és kötelezettséget a rendelettel szorosan összefüggő, ahhoz kapcsolódó irányelv normái vonatkoznak, amelyek a tagállamok számára jogharmonizációs kötelezettséget írnak elő.

Az irányelv *garanciális jogokat teremt meg a munkavállalók részére*, hisz az SCE létrehozása nem vonhatja maga után az alapítói jogalapokon belül a munkavállalók bevonásakor már meglévő gyakorlatok a megszűnését vagy háttérbe szorulását.

Az SCE egyik fő *döntéshozatali szerve az Európai Részvénytársasághoz hasonlóan a közgyűlés*.

A kisebbségi jogok *garanciális része, hogy a szavazati jog 10%-val rendelkezők jogosultak összehívni a közgyűlést, egyben a napirendi pontok kiegészítésére is indítványt tehetnek*.

A közgyűlési *határozatokat az SCE egyszerű többséggel hozza meg. A döntések meghozatala során minden tag egy szavazattal rendelkezik részvényeinek számától függetlenül*.

A magyar szövetkezeti jog is az *„egy tag, egy szavazat”* elvéhez ragaszkodik.

A közgyűlés összehívására vonatkozóan az 54. cikk. (1) bek. alapján évente egyszer kerül sor, ennek időpontja a *pénzügyi év végétől számított 6 hónapon belüli időpont*.²⁵⁴

Az Európai Részvénytársaság szabályozásához hasonlóan az SCE szervezeti felépítése az irányítás tekintetében ismeri mind az *egységes, mind az úgynevezett nem egységes* irányítási rendszert.

²⁵⁴ Az 1435/2003/EK rendelet 54. cikk. 1. bek.

A két irányítási rendszer között az SCE alapítói választhatnak. A monista rendszerben az operatív irányítás egyedüli szerve az igazgatótanács, a dualista rendszer alapján az irányítás szervezeti egységei az igazgatóság és a felügyelőbizottság, az előbbi operatív feladatot lát el, az utóbbié pedig az ellenőrzés.

A két irányítási rendszerre vonatkozó közös szabály, hogy az irányító szervezetekben a tagsági jogviszony az alapszabályban meghatározottak szerinti tartalmú lehet, de legfeljebb 6 évig tarthat. Ez hasonló az Európai Részvénytársaságnál is e jogviszony tekintetében. A vezető testületek létszámát az alapszabály határozza meg, a tagállamok opciója, hogy maximálják-e vagy minimalizálják-e a létszámot. Amennyiben a munkavállalók bevonása az SCE irányításába az irányelv alapján történik, úgy a rendelet az igazgatótanács tagjainak létszámát 3 tagban határozza meg.

A magyar szövetkezeti jog egyébként a dualista rendszer szerinti szövetkezeti irányítást tartalmazza, szabályozza.

A rendelet 42.cikk.(4.) bekezdése a dualista felfogást követő tagállamoknak is lehetőséget ad egyébként, hogy a rendelet keretei között a monista egységes irányítási rendszert is szabályozzák.²⁵⁵

Ezt tette a magyar jogalkotás is, így nincs akadálya SCE alapításának monista irányítási rendszer mellett. *A monista rendszerben működő SCE igazgatótanácsa legalább 5 tagból kell, hogy álljon, az igazgatótanács tagjainak létszáma legfeljebb 11 tag lehet. Az igazgatótanács tagjai függetlenek kell, hogy legyenek, tehát a tagsági jogviszonyukon kívül az SCE-vel más jogviszonyban nem állnak.*

A székhelyáthelyezésre vonatkozó rendelkezés a rendelet egyik legfontosabb rendelkezése.

Az SCE a részvénytársasághoz és az EEIG-hez hasonlóan áthelyezheti székhelyét egyik tagállamból a másikba, anélkül, hogy az áthelyezés az SCE megszűnését és új jogi személy létrehozását eredményezné.

²⁵⁵ Az 1435/2003/EK rendelet 42. cikk. 4. bek.

A hitelezők védelmét szolgálja, hogy székhely áthelyezés estén a rendelet (7.cikk. 7. bek) szerint az SCE a székhelyáthelyezés előtt keletkező kötelezettségei teljesítésének biztosítására biztosítékot köteles adni. Amennyiben az SCE a hitelező biztosítékadási kérelmét elutasítja, az igényét a cégbíróság 30 napon belül felülvizsgálja.

A székhelyáthelyezéssel kapcsolatosan számviteli kérdések is felmerülnek (nyitóleltár, nyitómérleg, eszközökről, forrásokról leltár, elszámolt értékcsökkenés, stb.). A székhelyáthelyezés következménye, hogy az SCE-re ezt követően az új székhely tagállamának számviteli törvényei és előírásai vonatkoznak.

Az SCE megszűnése, amennyiben jogutód nélkül történik, a főszabály szerint végelszámolás keretei között történik, - ez esetben a megszűnésre, a székhely szerinti tagország cégeljárasi szabályozása irányadó.

A fizetésektelenségből eredő megszűnésre értelemszerűen alkalmazni kell a csődeljárás és a felszámolás tagországi szabályait.

Az SCE-re vonatkozó közösségi jogi szabályozás eredménye egy új szupranacionális társaság lett. Az új modellel a jogalkotó olyan szabályozást alkotott, amely láthatóan a szövetkezet tőkeerősítő jegyeit igyekszik erősíteni. A tagállami szabályozások ezzel szemben a szövetkezetek szociális funkcióját fókuszálják.

A szövetkezeti európai modell lehetőséget ad alapítói számára olyan tőkekoncentrációra, „erőegyesítésre”, amely lehetőséget teremt a tagállami segélyezési rendszerek egyenlőtlenségeinek az elkerülésére. Az új modell lehetőséget nyújt a szövetkezeti szektor szereplőinek, hogy azon szinten próbáljon meg versenyképes lenni, ahol az egyéb gazdasági és termelő tevékenységet folytató szervezetek is jelen vannak. Ehhez a feladathoz közösségi szintű teret és szabályozást teremt a közösségi jogalkotás.

„Aligha vitatható az az alapigazság, hogy a modern gazdaság működése döntően társasági formában tevékenykedő gazdálkodó szervezeteken keresztül valósul meg, amely szervezetek nemcsak a hagyományosnak mondható árucserét vagy szolgáltatásokat bonyolítják le, hanem az olyan – egyre nagyobb jelentőségű – „árúk” mozgásában is jelentős szerepük van, mint a tőke vagy a hitel.”²⁵⁶

²⁵⁶ Erik Stein: Harmonization of European Company Laws, 1971, 23.old.

12. AZ EURÓPAI ZÁRTKÖRŰ TÁRSASÁG

(SOCIETAS PRIVATA EUROPAEA, SPE, TERVEZETE)

A szupranacionális társaságok sorában újabb társasági forma jelent meg az Európai Zártkörű Társaság (SPE). A Bizottság előterjesztése a Tanács 2008. 06. 25-én 2008/0130 (CNS) számú rendeletével elfogadta ezen társasági forma statútumának tervezetét. A vonatkozó rendelet 2010. július 1-vel lép hatályba, a tervezet szerint.

„Az európai zártkörű társaság statútumát kezdetben üzleti és egyetemi körök dolgozták ki az 1990-es években, majd idővel általánosabb támogatást kapott az iparági szakszervezetektől és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságtól. Lehetséges intézkedésként szerepelt a társasági jog korszerűsítéséről és a vállalatirányítás javításáról szóló 2003-2009-es cselekvési tervben is.”²⁵⁷

Az Európai Tanács a SPE statútumának elfogadásához szükséges eljárásokat (hatásvizsgálat, konzultáció az érdekelt felekkel, Bizottság javaslata, Európai Parlament véleménye, Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye) lefolytatta. Az Európai Parlament első olvasatban az Európai Zártkörű társaság statútumát módosításokkal 2009. március 10.-én elfogadta.

„Az Európai zártkörű társaság (Societas Privata Europaea) statútuma a „Small Business Act for Europe” (SBA) néven ismert KKV-ket támogató európai kisvállalkozói intézkedési csomagnak is része. Az SBA célja, hogy megkönnyítse a KKV-k működését az egységes piacon és ennek következtében javítsa piaci teljesítményüket.”²⁵⁸

„A Római Szerződés 157. cikkelyében az szerepel, hogy a közösség intézkedéseinek egyik célja a vállalkozások fejlesztése, valamint a vállalkozói kezdeményezések számára kedvező környezet megteremtése a Közösség területén, különös tekintettel a kis - és középméretű vállalkozásokra. Látható tehát, hogy a kis – és

²⁵⁷ A 2008/0130 (CNS) rendelet általános magyarázatának 5. pontja

²⁵⁸ A 2008/0130 (CNS) rendelet általános magyarázatának 1. pontja

középvállalatok helyzete már a közösség alapításakor figyelmet kapott és a közösségi célok egyikeként kapott rögzítést.”²⁵⁹

A kis – és középvállalkozások nemzeti gazdaságokban betöltött szerepe kiemelkedő fontosságú, hiszen ezen vállalkozások képezik a tagországok gazdaságának gerincét, biztosítják a legtöbb munkahelyet. Helyzetük javítása politikai kérdés és szinte minden jogágazatban, így a társasági jogban is szerepet kap.

A kis – és középvállalkozások ereje együttesen magas gazdasági potenciállal rendelkezik. A magánszektorban foglalkoztatottak 70%-át ezen vállalkozások adják az Unió területén.

Az eddig megszületett társasági irányelvek és a sui generis jogon alapuló szupranacionális társaságok a közép és a nagyobb méretű gazdálkodó szervezetek tevékenységéhez adják meg a jogi keretet.

Ez idáig a közösségi jogalkotás a KKV-ra éppen a munkahely teremtésük potenciálja miatt fordított fokozott figyelmet. A KKV-ra vonatkozó cselekvési program a KKV – chartája a kisvállalkozások növekedését elsősorban pénzügyi támogatások rendszerével próbálta meg elősegíteni.

A kis – és közepes méretű vállalkozásokra vonatkozó szabályozás a közösségi jogban szinte „speciális” szabályozásnak tekinthető, amelynek elsődleges célja éppen az, hogy e vállalkozások (technológiai képességek növelésével, hosszú távú továbbképzési programok kialakításával) alkalmassá váljanak nemzetközi együttműködésre.

Az e társasági jogi keretek között működő vállalkozásokra a társasági jogi irányelvek annyiban vonatkoznak, amennyiben ebből előnyük származik, hisz a társasági jogi irányelvek bizonyos kedvezményeket adnak számukra (évvárlati szabályai, egyszerűsített mérleg készítésének lehetősége, publicitási kedvezmények).

²⁵⁹ Európai Társasági jog szerk. Miskolci Bodnár Péter, 2004, kiadó KJK – KER SZÖV, 317.old.

A versenyjog területén a közösségi jog a nagyvállalatokra vonatkozó követelmények alóli kivételkénti szabályozást biztosít a KKV-k számára.

Az európai versenyjog általában tiltja az állami támogatásokat, mivel a tagállami költségvetés terhére bizonyos vállalkozásoknak nyújtott támogatás „ellentétes a verseny azon követelményével, hogy a piacon jobban teljesítő vállalat kerüljön kedvezőbb helyzetbe.”²⁶⁰

Az Európai Zártkörű Társaságra vonatkozó közösségi normatív szabályozás megjelenése egy évtizedek óta húzódó dilemma megoldásának a kezdőpontja. A tőkeerős nagy léptékű gazdálkodó szervezetekre vonatkozó eddigi közösségi egységes normatívák mellett, megjelenik a legkisebb méretű vállalkozásokra vonatkozó egységes közösségi normarendszer, mely ezeknek a vállalkozásoknak közösségi szintre való emelésével teszi lehetővé a belső piacon való megjelenést.

Az SPE célja a Bizottság „Egységes piac a 21. századi Európa számára” című közleménye szerint az egységes piaci vállalkozási keretfeltételeinek folyamatos tökéletesítése iránti igény.

A kis- és középvállalkozások az Európai Unió társaságainak több mint 99%-át adják, de csak 8%-uk folytat határokon átnyúló kereskedelmet és 5%-uknak vannak külföldi leányvállalatai vagy közös vállalkozásai. Miközben az utóbbi években egyszerűbbé vált Európa szerte a vállalkozások alapítása, többet kell tenni a KKV-k egységes piachoz való hozzáféréseinek javítása, növekedésük ösztönzése és üzleti lehetőségeik kibontakozása tekintetében.

Az SPE alapítására vonatkozó statútum „új európai jogi formát hoz létre, amelyeknek célja, hogy az egységes piacon történő alapítás és működés elősegítése révén fokozza a KKV-k versenyképességét. A statútum előnyeit, ugyanakkor nagyobb társaságok és csoportok is élvezhetik.”²⁶¹

²⁶⁰ Tóth Tihamér: Az európai közösség versenyjoga. JatePressz, Szeged, 1996.

²⁶¹ A 2008/0130 (CNS) Tanácsi rendelet Az Európai zártkörű társaság statútumának indoklása 2. pontja

12.1. AZ EURÓPAI ZÁRTKÖRŰ TÁRSASÁG (SOCIETAS PRIVATA EUROPAEA, SPE.) alapítása

Az SPE-re vonatkozó uniós szabályozás jogalapját, hasonlóan az Európai Részvénytársaságra, az Európai Gazdasági Egyesülésre és az Európai Szövetkezetre vonatkozóan is az EK-Szerződés 308. cikkelye képezi.

Az **alapítók** tekintetében nincsenek korlátozások az SPE statútumában. Az alapító lehet: természetes személy, az *EK Szerződés 48. cikkelye* szerinti társaság, lehet Európai Szövetkezet, Európai Egyesülés, Európai Részvénytársaság vagy másik SPE is.

A tagállamok a következő módszerekkel engedélyezik SPE alapítását:

- létező társaság átalakulása
- létező társaságok egyesülése
- létező társaság szétválása²⁶²

Az SPE létező társaságok átalakulásával, egyesülésével vagy szétválásával történő alapítása tekintetében az átalakuló társaságra, az egyes egyesülő társaságokra vagy szétváló társaságokra alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadóak. Az átalakulással történő alapítás nem eredményezheti a társaság megszűnését, illetve jogi személyiségének elvesztését vagy megszakítását.”²⁶³

Az SPE jogi személyiséggel rendelkező társaság.

Korlátolt felelősségű társaság, azaz részvényesei csak az általuk jegyzett összeg erejéig felelnek. Az SPE zártkörű társaság. A társaság részvényei ebből következően nem kerülhetnek nyilvános felajánlásra vagy nyilvános forgalomba.

A társaság közzétételi szabályait első számú társasági jogi irányelv határozza meg (68/157/EGK).²⁶⁴

²⁶² A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról 5. cikk. 1. bek.

²⁶³ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról.

²⁶⁴ A 68/157/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusairól

Az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének és központi ügyvezetésének vagy üzleti tevékenysége fő helyének a tagállamok területén kell lennie.

Az Európai Bíróság Centros ügyben hozott ítélet precedensként szolgál a tekintetben az SPE alapításánál is, hogy a létesítő okirat szerinti székhelye és központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye különböző tagállamokban van.

Az SPE alapítása alapszabállyal történik, de alapítható elektronikus úton is.

Az SPE szervezeti felépítése

Az SPE belső szervezeti felépítésének kialakítása tekintetében a rendelet teret enged a diszpozitivásnak és lehetővé teszi az alapítók számára rugalmas szervezeti felépítés létrehozását az alapszabállyal, az SPE úgynevezett szervvel rendelkezik.²⁶⁵

Az SPE szervei:

- *közgyűlés*

tisztségviselők (ügyvezetők, igazgatóság, felügyelőbizottság, könyvvizsgáló)

A rendelet a közgyűlés tekintetében rögzíti, hogy közgyűlést fizikai részvétellel nem kötelező tartani.

Az SPE részvényeseinek az alapszabályban kell meghatározni a határozatképesség kritériumait és a határozatok meghozatalához szükséges szavazati arányt.

A szervezeti felépítés vonatkozásában az eddigi *szupranacionális társaságok szabályozásához hasonlóan a tagállamoknak lehetőségük van a társaság vezetését mind az **egyszintű** (board system), mind a **kétszintű** (dual system) irányítási modell alapján létrehozni.*

A tisztségviselők így lehetnek *igazgató(k), igazgatóság*, akik a társaság irányítását és képviseletét ellátják. Létrehozható: *felügyelőbizottság*, de a pénzügyi ellenőrzés feladatát elláthatja *könyvvizsgáló* is.

²⁶⁵ A 2008/0130(CNS) Tanácsi rendelet 26. cikkelye

Az SPE ügyvezető szervére vonatkozóan a statútum a 26. cikk. (1) bek. úgy rendelkezik, hogy az SPE ügyvezető szervvel rendelkezik, „amely az SPE vezetéséért felel. Az ügyvezető szerv gyakorolhat minden olyan hatáskört, amelynek gyakorlását ez a rendelet vagy az alapszabály nem a részvényesek számára ír elő.”²⁶⁶

Az ügyvezető szerv a statútum általános, értelmező rendelkezései szerint lehet:

- egyéni ügyvezető igazgató
- igazgatóság
- igazgatótanács
- felügyelőbizottság.²⁶⁷

Ügyvezető igazgató vagy igazgatóság a kétszintű igazgatás (dual system) keretei közt alapított SPE tisztségviselő szerve, míg az igazgatótanács az egyszintű (board system) alapján megalapított SPE tisztségviselő szerve.

Az igazgató természetes személy lehet.

A felügyelőbizottság tisztségviselő szervként természetesen a kétszintű irányítási rendszerben működő SPE mellett működik.

„Az SPE igazgatója felelősséggel tartozik a társaság felé minden olyan cselekedetért vagy mulasztásért, amellyel megszegi az ebből a rendeletből, az alapszabályból vagy részvényesi határozatból eredő kötelességeit, és amellyel veszteséget vagy kárt okoz az SPE-nek. Amennyiben a köteleességszegést egynél több igazgató követi el, az érintett igazgatók egyetemlegesen felelnek.”²⁶⁸ (34. cikk.)

²⁶⁶ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 26. cikk. (1). bek.

²⁶⁷ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, általános indoklás V. fejezete

²⁶⁸ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 31. cikk. (4). bek.

Az SPE képviseletét az igazgató(k) vagy az igazgatótanács látja el, és jogcselekményeik az SPE-re nézve kötelező erejűek, még abban az esetben is, ha azok nem tartoznak az SPE tevékenységi körébe. A képviseleti jog terjedelmének meghatározása az alapszabályban történik. Az igazgatók együttes képviseletet is elláthatnak, ha azt az alapszabály így szabályozza.

Az igazgatók a képviseleti jogosultságukat az alapszabállyal összhangban átruházhatják.

Az igazgatók kinevezéséről és visszahívásáról az SPE részvényesei határoznak

12.2. Az SPE alaptőkéje, részvényei

A rendelet kötelező tőkekövetelményt nem ír elő. A kkv-k működését teljes mértékben igenlő szabályozás alapján az alaptőke minimumot határozza meg a rendelet, hisz amennyiben magas kötelező tőkeelőírás mellett lenne alapítható az SPE, az egyben létrehozásának céljával lenne ellentétes.

A rendelet 19. cikk. (1) bek. kimondja:

„az SPE tőkéjét euróban kell kifejezni.

(2) Az SPE tőkéjét teljes mértékben le kell jegyezni

(3) Az SPE részvényeit kibocsátáskor nem kell teljes mértékben kifizetni.

(4) Az SPE tőkéje legalább 1 Euró.”²⁶⁹

Az alaptőke meghatározását a statútum teljes mértékben az alapítókra bízta, az ő általuk kívánt tőkenagysággal történhet az alapítás, hisz az EUR-ban meghatározott „alapítótőke” jelképes. Az alapítási kedv és lehetőség növelése a nyilvánvaló cél.

Az alapítási kedv ösztönzője az is, hogy a részvények ellenértékét sem kell az alapításkor teljes mértékben kiegyenlíteni. Nincs szerepe a tőke összegének meghatározásánál a hagyományosan magas szinten megállapított minimális alaptőkének, amely egyben hitelezővédelmi eszköz.

²⁶⁹ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 19. cikk. (1)-(4). bek.

Az alaptőke ily módon történő meghatározása a társaság alapításának tőkekorlátozástól való mentességét kívánja biztosítani.

A rendelet nem korlátozza a SPE létrehozásának módjait. Az SPE létrehozható ex nihilo. Neve után a „SPE” rövidítést fel kell tüntetni.

12.2.1. Részvények, a részvényenként teljesítendő vagyoni hozzájárulás.

A rendelet lehetővé teszi, hogy a részvényesek nagyfokú szabadsággal járjanak el a részvényekkel kapcsolatos kérdések eldöntésében a részvényekhez fűződő jogok és kötelezettségek alapszabályban történő meghatározásában.

Ez utóbbira figyelemmel *a részvényátruházás feltételeit az alapszabályban kell meghatározni.* A részesedés mértékének bizonyítéka a *részvénykönyv*, mely a részvényeseket és részesedésük mértékét a társaságban regisztrálja.

A rendelet nem ruházza fel *a kisebbségben lévő részvényesek kizorításának jogával a többségi részvényeseket* és nem kötelezi a többségi részvényeseket sem a kisebbségi részvényesek részvényeinek a megvásárlására (kiárusítási jog). *Bizonyos körülmények fennállása esetén a részvényesek kizárhatók a társaságból és onnan ki is léphetnek.*

A részvények átruházásának korlátozása vagy tiltása minősített többségi határozathoz kötött, de ehhez a korlátozással vagy tiltással érintett részvényesek hozzájárulása is szükséges.

„ az SPE olyan alapszabály-módosításának az elfogadásához, amely részvényosztályhoz kötődő jogokat változtat (ideértve a részvényosztályhoz kötődő jogok változtatására szolgáló eljárást is), az adott országban kibocsátott részvényekhez kötődő szavazati jogok legalább kétharmados többsége szükséges.”²⁷⁰ (14. cikk. (3) bek.)

Amennyiben egy részvény több személy tulajdona, őket az SPE-vel kapcsolatos társasági jogviszonyokban egy részvényesnek kell tekinteni.

A részvények fajtájuk szerint törzsrészvények és elsőbbségi részvények lehetnek.

Az SPE részvényeseinek hozzájárulás az SPE alapszabályával összhangban pénzbeli vagy nem pénzbeli hozzájárulásként teljesíthető.

Az ugyanolyan jogokat és kötelezettségeket megtestesítő részvények egy osztályt alkotnak.

A statútum 20. cikk. (2) bek. szabályozza a részvényesek *vagyoni hozzájárulás teljesítésére vonatkozó kötelezettségeit*. „Az alaptőke leszállításának esetét kivéve a részvényesek nem mentesülhetnek a megállapodás szerinti vagyoni hozzájárulás teljesítése alól.”²⁷¹

A rendelet szabályozza a *saját részvények jegyzésének* szabályait.

„SPE sem közvetlenül, sem közvetve nem jegyezheti saját részvényeit.”²⁷²

Az SPE csak akkor vásárolhat részvényeket, ha azok teljes mértékben ki vannak fizetve. Az SPE-nek mindig rendelkeznie kell legalább egy kibocsátott részvénnyel.

Az SPE saját részvényeihez kötődő szavazati és más vagyoni jogokat mindaddig felfüggesztik, amíg az SPE a saját bejegyzett részvények tulajdonosa.

Ha az SPE ezzel a rendelettel vagy az alapszabállyal ellentétesen szerez saját részvényt, azokat a szerzéstől számított egy éven belül el kell adni vagy be kell vonni.

²⁷⁰ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 14. cikk. (3). bek.

²⁷¹ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 20. cikk. (2). bek.

²⁷² A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 23. cikk. 1-5. bek.

A részesedéseket részvénykönyvben kell nyilvántartani, amelyet az SPE ügyvezető szerve állít össze és vezet. A részvénykönyv a részesedés bizonyítékául szolgál. A részvényátruházás feltételeit az alapszabályban kell megadni.

12.2.2. A részvényesek kilépése, kizárása

A részvénytársaságnál, ahol szintén vannak részvények, ez a lehetőség nem ismert. A társaságból való kiválás és kizárás lehetősége adott a tőkeegyesítő társaságok közül a kft.-nél, és a felmondás jogintézménye a személyegyesítő társaságoknál is lehetővé teszi az adott társasággal fennálló tagsági jogviszony megszüntetését.

A részvényes kizárását akként szabályozza a tervezet, hogy „közgyűlési határozat alapján és az SPE kérelmére az illetékes bíróság elrendelheti a részvényes kizárását, amennyiben súlyosan sérti az SPE érdekeit vagy tagsági viszonyának a fenntartása a szabályszerű működés szempontjából káros. A bírósági kérelmet a részvényesi határozattól számított 60 napon belül kell benyújtani.”²⁷³

Ha a bíróság elrendeli a részvényes kizárását, arról is döntést hoz, hogy részvényeit meg kell-e vásárolnia a többi részvényesnek és/vagy magának az SPE-nek és döntést hoz a részvények árának kifizetéséről is.”

A részvényesek kilépésére vonatkozóan egész részletes szabályozás található a rendeletben. Ez idáig létező társasági forma tekintetében ilyen szabályozás még nem született.

„A részvényesnek joga van kilépni az SPE-ből, ha az SPE tevékenységét olyan módon folytatják vagy folytatták, amely a következő események közül egynek vagy többnek a bekövetkezése miatt súlyosan sérti a részvényesek érdekeit:

- az SPE-t megfosztották eszközei jelentős részétől;
- az SPE létesítő okirat szerinti székhelyét más tagállamba helyezték át;
- az SPE tevékenységi köre lényegesen módosult;

²⁷³ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 17. cikk. (1)

legalább három éve nem került sor osztalékfizetésre, annak ellenére, hogy az SPE pénzügyi helyzete megengedte volna a juttatást.”²⁷⁴ (A 18. cikk. (1) bek.)

„A részvényes írásban a kilépés indokait előre megjelölve bejelentheti kilépését az SPE-nek.

Az SPE ügyvezető szerve a (2) bekezdésben említett bejelentés kézhezvétele után indokolatlan késedelem nélkül részvényesi határozatot kezdeményez a részvényes tulajdonrészének a többi részvényes vagy az SPE általi megvásárlásáról.”²⁷⁵

A kilépés ily módon való részletes szabályozására eddig társasági formánál nem került sor még a társasági jogban.

12.2.3. Kisebbségi jogok, munkavállalói részvétel

A kisebbségi jogok tekintetében lényeges, hogy a *rendelet nem teszi lehetővé a kisebbségben levő részvényesek kizorítását a társaságból*, miután nem teszi lehetővé a többségi részvényeseknek a „kiárusítási joggal” való élés kötelező lehetőségét.

A kisebbségi jogokat védi a korábbiakban már ismertetett az SPE által kibocsátott részvényekhez kötődő legfontosabb társaság működését alapvetően érintő kérdésekben a 2/3-os, minősített szavazáshoz kötődő kérdés.

A rendelet indoklása 5%-os részvényhányadhoz javasolja kötni a közgyűlés összehívásának lehetőségét, bármely kérdésben. Az 5%-os részvénytulajdonosi kör független szakértő igénybevételét is kezdeményezheti.

Az SPE részvényeihez kötődő szavazati jogok 5%-át birtokló részvényeseknek jogukban áll, hogy az ügyvezető szervtől határozati javaslat előterjesztését kérjék a részvényesek felé.²⁷⁶ (29. cikk.)

A kérdésben fel kell tüntetni az indokokat és a határozat tárgyát képező kérdéseket.

²⁷⁴ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 18. cikk. (1). bek.

²⁷⁵ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 18. cikk. (3). bek.

²⁷⁶ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 29. cikk.

Ha súlyos törvényszegésnek vagy az SPE alapszabálya megsértésének a gyanúja merül fel, az SPE részvényeihez kötődő szavazati jogok 5%-át birtokló részvényeseknek jogukban áll, hogy vizsgálat lefolytatására és a vizsgálat eredményének részvényesekkel való közlésére független szakértő kijelölését kérik az illetékes bíróságtól vagy közigazgatási hatóságtól.”²⁷⁷

Lényeges kisebbségi jog, hogy az 5%-al rendelkező részvényesek határozati javaslatot előterjesztő kérelmének az SPE ügyvezetése köteles eleget tenni.

Amennyiben az ügyvezető szerv nem készít határozati javaslatot, úgy helyette a kisebbségi jogokkal élő részvényesek tehetik meg ezt.

„A rendelet két konkrét kisebbségi jogot határoz meg a részvényesek számára: a határozat kezdeményezési jogot az illetékes bírósághoz vagy közigazgatási hatósághoz fordulás jogát független szakértő (különösen független könyvvizsgáló) kijelölése céljából.”

12.2.4. Munkavállalói részvétel.

A munkavállalói részvételre vonatkozóan a rendelet azon tagállam jogszabályainak az alkalmazását rendeli el, ahol az SPE székhelye található.

A szabályozás külön figyelmet szentel annak, ha a székhely áthelyezésre kerül, miután kimondja, hogy ez nem idézheti elő azt, hogy a munkavállalói részvételre vonatkozó jogosultságok csorbát szenvedjenek és a székhelyáthelyezéssel a munkavállalók hátrányosabb helyzetbe kerüljenek, tehát a munkavállalók részére az SPE székhelyének megváltozása esetén is ugyanazt a részvételt kell biztosítani a társaságban.

A munkavállalói részvételre vonatkozó szabályozást 94/45/EK tanácsi irányelv²⁷⁸, 98/59/EK tanácsi irányelv²⁷⁹ és a 2001/23/EK tanácsi irányelv biztosítja a munkavállalók részére.²⁸⁰

²⁷⁷ A Tanács rendelete (2008/0130(CNS)) az Európai Zártkörű Társaság statútumáról, 29. cikk. (1). –(2). bek.

²⁷⁸ 94/45/EK tanácsi irányelv

²⁷⁹ 98/59/EK tanácsi irányelv

²⁸⁰ 2001/23/EK tanácsi irányelv

A kisvállalkozásokra vonatkozó munkavállalói részvétel szabályozása a rendeletben garanciális normaként jelenik meg a munkavállalói érdekek figyelembe vétele szempontjából.

Az uniós tagországok közül a munkavállalói részvételre vonatkozó szabályozás mindössze a svéd és dán jogban jelenik meg a KKV-k tekintetében.

A munkavállalói participáció tekintetében a statútum tartalmaz egy speciális rendelkezést az SPE székhelyének áthelyezésekor. Ha az áthelyezés olyan tagállamba történik, ahol a munkavállalói participáció nincs szabályozva, vagy arra kedvezőtlenebb szabályok vonatkoznak, mint amilyenek az áthelyezést megelőzően a jogokat az egyenlő bánásmód alapelve alapján biztosították, úgy a munkavállalói részvételről meg kell újból állapodni. Megállapodás hiányában az eredeti székhely participációra vonatkozó joga az irányadó. Ez a munkavállalók jogainak biztosítására garanciális jelentőségű rendelkezés.

A határokon átnyúló egyesületekről szóló irányelv (2005/56/EK) munkavállalói participációra vonatkozó általános alapelve szerint²⁸¹ annak a tagállamnak a szabályai irányadók a participációra, amelyben az SPE létesítő okirat szerinti székhelye található. Ez egyúttal a nemzeti társaságokkal azonos elbírálást is jelenti.

12.2.5. Az SPE székhelyének létesítő okirat szerinti áthelyezése

A rendelet 35. cikkelyének (1) bekezdése szerint az SPE létesítő okirat szerinti székhelye áthelyezhető egy másik tagállamba.

„Az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése nem eredményezheti az SPE megszűnését, illetve jogi személyiségének megszakítását vagy elvesztését, és nem érintheti az SPE áthelyezés előtt kötött szerződéseinek szerinti jogokat vagy kötelezettségeket.”²⁸²

²⁸¹ A 2005/56/EK irányelv a határokon átnyúló egyesületekről

²⁸² A 2008/0130 (CNS) Tanácsi rendelet az Európai Zártkörű társaság statútumáról, 35. cikk., 1. bek.

A székhelyáthelyezésre vonatkozó szabályozás az SPE esetében is ugyanaz, mint az Európai Részvénytársaságnál.

Az áthelyezés azon a napon lép hatályba, amikor az SPE-t a fogadó tagállamban bejegyzik.²⁸³

Az áthelyezést meghatározott eljárási szabályozás keretei között lehet lefolytatni.

Az áthelyezést tervező SPE ügyvezető szerve áthelyezési tervet készít, amelyben legalább a következőket feltünteti:

- az SPE neve és létesítő okirat szerinti székhelyének címe a székhely szerinti tagállamban;
- az SPE neve és tervezett létesítő okirat szerinti székhelyének címe a fogadó államban;
- az SPE tervezett alapszabálya a fogadó államban;
- az áthelyezés javasolt időbeli ütemezése;

az áthelyezés munkavállalókra gyakorolt hatása és a velük kapcsolatban tervezett intézkedések.²⁸⁴ (36. cikk. (1))

A székhely áthelyezéssel kapcsolatos eljárás szabályozása is hasonló az Európai Részvénytársaság hasonló szabályozásához.

Az áthelyezéshez az ügyvezető szervnek áthelyezési tervet kell készítenie, amelyben az áthelyezés jogi és gazdasági szempontjait le kell írni, egyben tájékoztatni kell a részvényeseket és a hitelezőket is az áthelyezés rájuk vonatkozó körülményeiről.

Garanciális, hogy az áthelyezési tervet a részvényeseknek jóvá kell hagyniuk.

²⁸³ A 2008/0130 (CNS) Tanácsi rendelet az Európai Zártkörű társaság statútumáról, 35. cikk., 1. bek.

²⁸⁴ A 2008/0130 (CNS) Tanácsi rendelet az Európai Zártkörű társaság statútumáról, 36. cikk., 1. bek.

12.2.6. Hatálybaléptető rendelkezések

A statútum 44. cikkelye szerint:

„A tagállamok megalapítják az e rendelet rendelkezéseinek megsértése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat és minden szükséges intézkedést megtesznek azok végrehajtása érdekében. Az előírt szankcióknak hatásosnak, arányosnak és visszatartó jellegűnek kell lenniük. A tagállamok e szankciókról legkésőbb 2010. július 1-ig, továbbá az azokat érintő valamennyi későbbi módosításról is haladéktalanul értesítik a Bizottságot.”²⁸⁵

A cégnyilvántartásba vett vagy onnan törölt SPE-k jegyzékét minden év március 31-ig meg kell küldeni a Bizottságnak.

A 48. cikkely szabályozza a hatálybalépést, amely alapján a rendelet 2010. július 1-től alkalmazandó.

A tagállamoknak a bejegyzéssel az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezésével kapcsolatos eljárási szabályokat, valamint a rendelet megszegésének szankcióit kell elfogadniuk.

Az Európai Parlament az SPE statútumát bizonyos módosításokkal 2008. március 10-én első okiratban elfogadta. A módosítások részben a munkavállalói participációhoz, a cégnyilvántartáshoz és ennek a Bizottság megadandó ellenőrzési jog, monitoring mikéntjére vonatkoznak.

A 90-es évek óta van „napirenden” és folyik az SPE-re vonatkozó procedúra az Unió megfelelő intézményei között.

Az SPE rendelet tervezete most áll a legközelebb a jogalkotási folyamatban, hogy a statútumra vonatkozó rendelet 2010. július 1-vel valóban hatályba léphessen és ezzel újabb európai modell, az SPE szülessen meg a szupranacionális társaságok sorában.

²⁸⁵ A 2008/0130 (CNS) Tanácsi rendelet az Európai Zártkörű társaság statútumáról, 44. cikk.

13. A szupranacionális társasági modellek jellemzői

A szupranacionális társaságokra vonatkozó jogalkotás az Európai társasági jogalkotásban az a terület, ahol a nemzeti társasági jogok szerepét a közösség a jogalkotásban átvette. Az egységes jogalkotással modelleket kíván adni a közösségi jogalkotás.

A közösség sohasem dolgozott ki teljesen új modelleket, csak arra szorítkozott, hogy olyan egyedi megoldásokat, operatív szabályokat alkosson meg, amelyek újaknak tűnnek, valójában azonban „jól definiált modellekbe illeszkedő és egyes országokban már alkalmazott szabályok továbbfejlesztését jelentik a modellek.”²⁸⁶

Az egységesített jogalkotás a legnagyobb tőkeerős társaságokra és a legkisebb vagy közepes de a belső piacot dimenziójában meghatározó legnagyobb létszámú és a „legszélesebb” működési területet átfogó társaságokra nézve jelenik meg a közösségi jogalkotásban. A közösségi jogalkotás fókuszálása a gazdasági potenciált adó körre tevődik, a tőke erő és a munkaerő felvevő képességének növelése a célpont.

Az értekezésem tárgyává tett társaságok közül az **Európai Gazdasági Egyesülés**, mely **koordinációs nonprofit társaság**, az európai jogokban nem volt ismeretes – a francia társasági jog Groupement-jét kivéve.

„Az Unió tagországainak belső jogában kooperációs jogi személy társaság általában nem volt, intézményesítése gesztust jelentett az EU jogában a túlzott német hatás miatt berzenkedő franciák felé, hiszen a francia Groupement európai kodifikációját jelentette.”²⁸⁷

A szupranacionális társaságok közül az európai érdekképviseleti egyesülés az a társasági forma, ahol **nincs kötelező tőkeminimum**.

²⁸⁶ Hartley, T.: The Foundations of European Community Law (6th ed.). London 2007, 287. old.

²⁸⁷ Hartard, M.: Die Europäische Wirtschaftliche Interesse-vereinigung im deutschen, englischen und französischen Rechr, Heidelberg, 1991.

Az EGE-re vonatkozó jogalkotás szükségességét az empirikus működési tapasztalatok gazdagsága indokolja, hisz a szupranacionális gazdasági együttműködést széles körben tudja koordinálni. Jelenleg is már több ezer működik belőlük, hisz működésük a tercier szektortól a tudományos fejlesztési és kísérleti tevékenységig egészen a marketing és szolgáltató tevékenységig terjed.

Ez a társaság alapítási lehetőség a közepes nagyságú de kisebb méretű vállalkozások számára is megfelelő, a tagállamokon is átnyúló kooperáció előmozdítására, amellyel ezek a vállalkozások hatékonyan képesek kiegészíteni tagjaik működését és megkönnyíteni azt kooperációs formában.

A szupranacionális társasági formák közül ez a legkisebb formakényszer mellett alapítható, rugalmas társasági forma. Jogképessége önálló. Az EGK sem közvetlenül sem közvetve nem irányíthatja és ellenőrizheti tagjai tevékenységét, így az azok feletti gazdasági hatalom birtokosa sem lehet.

Ez utóbbit támasztja alá, hogy nem birtokolhatja tagja részvényeit, sem üzletrészt a külső vállalkozásban való részesedés mértékét pedig az egyesülés célkitűzéseinek megvalósításához szükséges mértékben szerezheti meg, azt is a tagjai nevében.

A többi szupranacionális modellel ellentétben, az EGK tevékenysége *nem profitszerző tevékenység*.

A szupranacionális társasági modellek közül éppen ezért az EGK versenyképessége a globalizált világpiacon kevésbé kedvező, mint a többi szupranacionális társaságé.

A közösségi jogalkotás fókuszában megállapítható, hogy a Societas Europaea, az **Európai Részvénytársaság** állt. Az egységesített szabályozás **„top modellje” az SE.**

Méreteit, profittermelő jellegét és a gazdasági, kereskedelmi folyamatokban való részvételét tekintve a legelőnyösebb pozícióval rendelkezik a szupranacionális társaságok sorában, hisz egy európai szintű tőkekoncentráció, európai szintű nagyvállalat létrehozását teszi lehetővé az alapítók számára.

Az Európai Részvénytársaság rendelete a hagyományos részvényjogi intézményeket használja, viszont a tőkekoncentráció európai dimenziójának megfelelő társaság alapítására nyújt lehetőséget.

Az SE a koordinációs társaság EGK-val szemben profitorientált, gazdasági nyereség termelésére alapított társaság, amely a globalizáció keretei között éppen piaci versenyképessége miatt, a tőkeakkumuláció katalizátorának is tekinthető.

Ez az a társasági forma, amelynél a közösségi jogalkotást a gazdasági méret nagysága indokolta.

A két társasági forma közül az EGK alapítói köre szélesebb, az SE alapítói köre „szűkített”, miután az előbbinek, mind jogi, mind közjogi és magán alapítója is lehet, másrészt az SE alapítói köre csak a részvénytársaságokra vonatkozik.

Az **Európai Szövetkezet** az előző két szupranacionális modell közti társaság alapításra ad lehetőséget, hisz lényegesen kisebb alaptőkével a részvénytársasági felelősséghez közelebb álló vagyoni jogi és gazdasági felelősség mellett teszi lehetővé a társaság alapítást.

Ez az a társasági forma, lényegét tekintve nem is illeszkedik a szupranacionális modellek sorába, hisz a szövetkezeteket működési alapelveik (segítségnyújtás, szolidaritás) nem a gazdasági társaságokhoz közelítik.

Ennek a társaságnak olyan sajátos személycsoport jellemzői vannak, mint az egyén elsődlegességének elve, a nyereség méltányos alapon történő felosztásának elve, a demokratikus felépítés és az ellenőrzés elve, ezek pedig nem társasági jogi kategóriák.

Az SCE-vel a közösségi jogalkotás a szövetkezeti mozgalmat a megnövekedett termelési képességek alapján a tőke irányában mozdítja el és ezen tevékenység üzleti oldalára helyezi a hangsúlyt.

A cél, hogy ezen társasági forma alapítói is versenyképesek legyenek a tőkeegyesítő társaságokkal szemben. Az agrárium szereplőinek helyzetét is javítani kívánta, nyilvánvalóan az európai jogalkotás a túltermelésből adódó permanens válság enyhítésére.

Az **Európai Zártkörű Társaság (SPE)** modellje még csak tervezet formájában létezik, amennyiben, a rendelet tervezet hatályba lép, úgy a KKV-k európai piacra való belépésének a lehetősége teremthető meg, szupranacionális társasági modell formájában.

Az európai jogalkotás e tekintetben a KKV-k belső piacon való megjelenésének dominanciájára volt figyelemmel és a tervezet jogalkotással versenyképességüket kívánja európaivá tenni, hisz ezek a vállalkozások adják az Unió társaságainak több mint a 90%-át, így munkahelyteremtő képességük a legerőteljesebb és egyben meghatározó is az európai piacon.

A jogalkotást e társasági modell szabályozásánál tetten érhetően a mennyiségi kritériumok is vezérlik.

13.1. A szupranacionális modellek közös jellemzői

A szupranacionális társasági modellek közös jellemzője, hogy alapításuk egységesített sui generis jogon alapul. Mindhárom társasági forma formaváltozás, újraalapítás nélküli székhely áthelyezést tesz lehetővé az alapítók számára, melyhez európai arculat járul.

A társaság alapításhoz minimum két különböző tagállamból származó alapító kell, az SPE alapítását kivéve.

A szupranacionális társasági modellek mindegyike *európai jogalanyiságot* ad a társaság számára.

A társaság alapítás *hasonló szerkezeti konstrukciót* biztosít mindegyik társasági forma esetében a tagországi jogalkalmazók számára, hisz rendkívül rugalmas a társasági formák szervezetének felépítése és irányítási rendszere.

A közösségi jogalkotás igen „nagyvonalú” a szupranacionális társaságok tekintetében az egyes társaságokra vonatkozó társasági forma meghatározásánál. A közösségi jogalkotás ezt az alapítókra bízta, miután a modell csupán keretet jelent. Az, hogy az adott szupranacionális társaság milyen feltételekkel működjön a közösségi jogalkotó a társaság alapítók kompetenciájára bízta.

Mindegyik modell *irányítási rendszere* opcionális lehetőséget enged az egyszintű (board system), vagy kétszintű (duális rendszer) melletti társaság alapításra. Mindegyik modell szabályozza a legalapvetőbb kisebbségi jogokat, és a munkavállalói participációt, a vezető tisztségviselők felelősségére vonatkozó koncepció is hasonló.

A szupranacionális társasági modellek a közösségi modellek megjelenésével a közösségi jogalkotás „új dimenzióba” az európai jogalkotás szintjére emelte a társaságok alapítását, mely egyben a négy alapelv kitágítását, a piac szélesebbre nyitását és az integráció fokozottabb mélyítését teszi lehetővé.

14. A közösségi jogalkotás jogdogmatikájáról

A közösségi jogalkotásra vonatkozóan a jogtudomány az elmúlt évtizedekben elméleteket dolgozott ki. Az elméletek egy része a jogalkotói folyamat mikéntjére vonatkozik. Vizsgálja, hogy a jogharmonizáció vagy a rendeleti jogalkotás-e a megfelelőbb eszköz a közösségi jogalkotás számára. Jelentős elméletek születtek a jogösszehasonlításról mint tudományos módszerről, irodalma igen jelentősnek mondható. Értekezésem során érinteni szeretném a jogdogmatika e területét a teljesség igénye nélkül hisz e jogterület egy külön értekezés tárgya lehetne terjedelme miatt.

14.1 A tagállami jogok közösségiesítése

A jog közösségiesítése gazdasági feladatokhoz kötődik elsősorban. Az egységes piac működéséhez szükség van arra, hogy a termelő és kereskedelmi tevékenység olyan stratégiai döntések alapján legyen folytatható, amelyeket nem befolyásolnak a gazdaságon illetve a termelésen kívüli olyan tényezők amelyek alapján egy tevékenységet kedvezőbb lenne egy adott állam helyett egy másik államban végezni. A versenyjog után a társasági jog a közösségi jogalkotás legkiterjedtebb részterülete miután igen nagy számú olyan jogintézményt tartalmaz amely az irányelvi vagy rendeleti jogalkotással, harmonizációval vagy egységesítéssel érintett. A jogharmonizációhoz szorosan kapcsolódik a jogösszehasonlítás mint módszertan, enélkül jogharmonizáció nem végezhető. A tagállamok nemzeti jogát és jogának különbözőségét e tudományos módszer segítségével lehet vizsgálni. „Az összehasonlító jogi módszer és az összehasonlító jogtudomány alapvető szerepet tölt be a jogalkotás területén”.²⁸⁸

E módszer szerepe kiemelkedő az új európai közösségi jogban és a jogalkotás folyamatában. Jogösszehasonlító tevékenységet végez az Európai Bíróság is ítéleteiben, melyek precedensül szolgálnak és ezen tudományos módszert alkalmazva hasonlítja egymáshoz a nemzeti jogalkotás intézményeit. Az Európai

²⁸⁸ Markesinis, B.: The Comparatist, Yearbook of European Law, 15 (1998) 261. oldal

Bíróság szerepe e folyamatban kiemelkedő, „mind az írott normák integrálása és értelmezése eszközéül, mind pedig az írott normák legitimálásának paraméteréül szolgál”²⁸⁹.

Európában megfigyelhető egy az elmúlt évtizedek során lezajló „fejlődési” folyamat a nemzeti normaalkotásban. A folyamat lényege abban áll, hogy „az Európai Közösségekhez tartozó jogrendszerekben lassan és fokozatosan egységes jogi modellek és megoldások alakulnak ki”.²⁹⁰

Megfigyelhető, tapasztalható, hogy éppen a gazdasági integráció mélyítéséért és ennek eredményeként a tagállami nemzeti jogok egyfajta mutáción, metamorfózison mennek keresztül a közösségek jogalkotó tevékenységében. Ennek a folyamatnak történeti, kulturális és elsősorban gazdasági-politikai háttere van, amelyhez tudományos (jogösszehasonlító, értelmező) tevékenység járul. A fentebbi tényezők együttesében a törvényhozó legyen az közösségi vagy tagállami „csak a transmissziós szíj szerepét játssza”.²⁹¹

14.2. A jog közösségiesítésének többféle útja.

- 1.) A közösségi jogalkotás kötelezi a tagállami bíróságokat, hogy a belső jogi normákat a közösségi elveknek, kritériumoknak megfelelően alkalmazzák
- 2.) A jogszabályt nem nemzeti szabály alapján autochton módon, hanem a közösségi jogforrások átültetése, implementációja révén dolgozzák ki a nemzeti jogok.
- 3.) A belső normák nemzeti értelmezése során a közösségi kritériumoknak megfelelő értelmezést kell alkalmazni, akkor is ha a belső jogszabály és a közösségi jogszabály között nincs időbeli összefüggés. (A belső jogszabály nem implementáció céljából került kibocsátásra).
- 4.) A nemzeti jogszabály kollízióban van a belső jogba még nem implementált közösségi jogi normával. (Ebben az esetben a nemzeti bíróság aktusára van

²⁸⁹ Schwarze, I.: The Role of the European Court of Justice in the interpretation ... Baden-Baden 1988. 415. oldal

²⁹⁰ Rudden, B.-Wyett, D. Basic Community Laws. Oxford, 1999. 217. oldal

²⁹¹ Huxenberg, W-Grundzüge des Europäischen Gemeinschaftsrechts, München, 2000. 187. oldal

szükség és a közösségi jogi normáknak megfelelően módosítani kell a nemzeti jogi normát).

Az elmúlt két évtizedben a Közösségek jogalkotó tevékenysége intenzívebbé vált melyben gyorsító tényezőként szerepet játszik az Unió bővülése különösen az utolsó u.n. „*big bang*” bővülés. A jog közösségiesítésének folyamata „a közösségi jogi elemek beépülése folytán bekövetkező fokozatos erózió”²⁹² természetesen nem csak a társasági jog területén hanem más jogágak, agrárjog, munkajog, ipari tulajdon területén is jelentkezik.

14.3. A jog közelítésének útja.

1.) *Jogharmonizáció (irányelv, rendelet)*

2.) *Jogértelmezési tevékenység (jogtudomány)*

3.) *Bírósági értelmezés (Európai Bíróság, tagországi bíróságok) tevékenységének eredményeként zajlik.*

A jogharmonizáció folyamatát és a rendeleti közösségi jogalkotás folyamatát értekezésemben részletesen tárgyaltam már a társasági jogi irányelvek és a szupranacionális társasági jogi modellek elemzésével. Itt e jogterületet csak érinteni kívánom. A közösségi jogalkotásra vonatkozó szakirodalomban (Benacchio) megkülönbözteti „jogszabályok unifikációját (egyöntetűsítés) uniformizálását (egységesítés) és harmonizációját”.²⁹³

Unifikáció akkor jön létre ha a jogszabályt egy egységes jogalkotó szerv bocsátja ki, amelynek hatáskörét a tagállamok elismerik, egy egységes bírósági szervezet gyakorlata (Európai Bíróság) pedig biztosítja azok egységes alkalmazását és értelmezését.

²⁹² Barnard, C.: European Community Employment Law in ed. European Community labour law, Oxford, 2001. 87. oldal

²⁹³ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS Kiadó Budapest, 2003. 28. oldal

Uniformizálás a jogi normákat egy egységes szupranacionális jogalkotó szerv bocsátja ki, értelmezése pedig a tagországok bíróságainak, igazságszolgáltatási szerveinek a feladata.

A harmonizáció alapja a tagállamok által implementált azonos jogszabályok kibocsátása, amelytől el lehet térni eltérő variációk beépítésével az adott jogszabályba, az alapjául szolgáló modelltől azonban nem. A szupranacionális társaságokat érintő közösségi jogalkotás jogi modellekkel történik nemcsak a társasági jog területén, hanem a többi jogágazatban is.

Jól látható, hogy a Közösség olyan modelleket vesz át amelyek mindazok ellenére, hogy egy vagy néhány tagállamban voltak ismertek (pl. a szupranacionális társaságok egyszintű – kétszintű irányítási rendszere) a többi tagállam által is elfogadott. A közösségi jogban a jogszabályok és jogi modellek „cirkulációjával” szerzők sora foglalkozik, ez a „jelenség” a több tagországot magában foglaló Unióban jelen van. „Egy-egy jogszabály vagy megoldások és szabályok meghatározott modellt képező együttese, egyik jogrendszerből átkerül a másikba”.

294

A közösségi jogalkotás számos területéről hozható ez utóbbira nézve példa, sőt megállapítható az is, hogy a közösségi jogalkotás átvesz Unión kívüli jogszabályi modelleket is (fogyasztóvédelem, konszernjog). Az irányelvekben és rendeletekben foglalt szabályok legnagyobb részét kizárólag majdnem „olyan modellek inspirálják amelyek a tagállamokban különösen a politikailag és gazdaságilag legnagyobb befolyással rendelkező országokban már léteznek”.²⁹⁵

A rendeletek a közösségi jog globális jellegére tekintettel tükrözik ugyancsak egyik vagy másik nemzeti jogrendszer adott területre vonatkozó sajátos szabályozását.

²⁹⁴ Ewald, W.: The Jurisprudential Approach to Comparative Law, Am. Journal of Comparative Law 46 (1998) 91. oldal

²⁹⁵ Reimann, M.: The reception of Continental ideas in the Common Law World, Georgia, 1993, 90. old.

14.4. A tagállami jogközösségiesítés következménye.

A modellek és jogszabályok mozgása, cirkulációja következtében a jogtudományban egyre izmosodó álláspont egy új „európai” jog az Európai Közösség újszerű és elkülönült jogrendszerének a kialakulása. Ez a jogrendszer eltér a közösséget alkotó tagállamok jogrendszerétől. Hozzá kell tennünk, hogy ennek a jogrendszernek saját jogi fóruma is van, hisz az Európai Bíróság a közösségi jog jellemző sajátosságainak figyelembe vételével biztosítja egységes alkalmazását és érvényesülését, így e jog „alkotmányos” alapjait rakja le. Ipsen a közösségi jogot jogági szempontból „gazdasági jog közösségi szinten ... amely csak ebben az egységben funkcióképes, önmagában zárt jogterület”-nek tartja. ²⁹⁶

Vannak akik új „*ius commune*” megszületéséről, kialakulásáról írnak a közösségek jogalkotása kapcsán. A jelenleg már 27 állam jogrendszerét felölelő Unió jogát a döntések, a modellek, a szellemi munka, a jogtudomány egyre szélesebb homogenitás felé viszik ez tagadhatatlanul látható folyamat. A szakirodalomban egyes szerzők már a jog „európaizálásának-újraeurópaizálásának” a folyamatáról írnak. ²⁹⁷

A közösségi jog fejlődésének folyamatát az erre vonatkozó jogirodalomban a *ius commune*hez való visszatérés útján való elindulásnak tartják. Ez a „jog” mindenesetre olyan jog amely nem kötődik egy jogrendszerhez de a jogi valóság „minden területére ki akar terjeszkedni és a jogtudomány szintjén jelentkezik” ²⁹⁸.

Az előbbieken ismertetett jogdogmatikában meglévő álláspontok jelzik, hogy a közösségi jogalkotás vizsgálata a kontinentális és common law jogtudósainak jogalkalmazóinak e jogterület oktatóinak fantáziáját erősen foglalkoztatja. A közösségi jogalkotás egyetlen jogágazatban sem hozott létre még egységes európai kódexet. A társasági jogalkotás -- és azt gondolom ez a többi jogágra is vonatkoztatható – folyamata még tart, jelenleg még befejezetlen.

„A progresszió folyamatosan fennálló jelenidejűsége ... kizárja a klasszikus kódexkészítés lehetőségeit.” ²⁹⁹

²⁹⁶ Ipsen in Mádl-Vékás: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Tankönyv, Budapest, 1997. 25. old.

²⁹⁷ Basedow, J.: Codification of Private Law in the EU: the making of a hybrid. European Review of Private Law 9 (2001) 35. old.

²⁹⁸ Watkin, T.G.: The Europeanisation of Law UK Comparative Law Series, Oxford, 18 (1998) 35. old.

²⁹⁹ Gadó G.: Javaslatok az új társasági törvény koncepciójához, Magyar Jog 3 (2004) 132. old.

15. Összegzés

Az európai társasági jogalkotás egy jól áttekinthető fejlődési folyamaton ment át az elmúlt három évtized során mely folyamat az utóbbi tizenöt évben és az Unió bővülésével felgyorsult. A társasági jog területén viszonylag széleskörű jogharmonizáció, irányelvi szabályozás zajlott le. A közösségi jogharmonizáció által legérintettebb terület a társasági jog. Ez érthető hisz a gazdasági élet pezsgésének katalizátorai, meghatározó „faktorai” -- ahogy Sándor István nevezi -- a gazdasági társaságok. A gazdasági társaságok az integráció fokozásának és mélyítésének az eszközei is.

A társaság alapítást, a társaság működtetését, a hitelezővédelmet, a kisebbségi jogokat, a munkavállalói participációt és a társaságirányítás rendszerét érintette a közösségi jogalkotás a társasági jogi irányelvekkel és az irányelvi szabályozásra épülő egységesített joggal, melynek köszönhetően megjelentek a szupranacionális társasági jogi modellek. Az irányelvek a társaság alapítást, a hitelezővédelmet, a társaság irányítását, működtetését és a munkavállalói részvételt jogilag biztonságosabbá és transzparenssebbé is teszik.

A ***jogharmonizáció*** fontos eszköz, hisz a tagországok társasági jogának egyes részterületeit hozza közelebb, közelíti egymáshoz. (társaság nyilvánosságra hozatala, érvénytelensége-semmissége, mérleg, kisebbségvédelem, hitelezővédelem, stb.)

A tagországok jogának ily mértékű közelítésével biztonságosabbá tehető a más tagország társaságában tagként szerzett részesedés megszerzése és maga a más tagországban történő társaság alapítás. *A kereskedelmi élet a társasági formákon keresztül transzparenssebbé válik – az irányelv segítségével azonos vagy hasonló megoldáson alapszik a befektetők és részvényesek joga – a társaságon belül. A társaságokról szóló informálódás szabályai is hasonló feltételek között zajlanak így a tagországok területén a társasági jogközelítés célja nem más mint az, hogy*

a tagországok meglévő és leendő társaságainak jogalanyai az egységes belső piacon azonos feltételek mellett vehessenek részt az üzleti életben, az egységes belső piacon.

Megállapítható, hogy **az irányelven alapuló szabályozás támogatja a négy alapszabadság megvalósulását**, mélyíti az integrációt és kétségtől erősíti a tagországok közötti üzleti kapcsolatok kiszélesítését, gazdasági és annak jogi szabályozottságát tekintve is.

Az irányelvek **jogösszehasonlító** munkán alapulnak és céljuk, hogy a társasági jog kiemelt neuralkikus pontjait érintsék a tagországok társasági joganyagának közelítésével. „Az irányelvek nem kötelezőek ugyanakkor a nemzeti társasági törvényhozás orientálására hivatottak.”³⁰⁰

Az irányelvi szabályozás domináló a társasági jog körében, a kereskedelmi élet is a társasági formákon keresztül válik transzparenssebbé az irányelvi jogközelítés eszközével. A tagországok társasági jogának a jogközelítése az alapelvek szintjén indult meg. A társaságok európai közös jogának kialakításánál fontos lépés volt a klasszikus, örökérvényű magánjogi elvekhez való visszatérés, az azokhoz való igazodás. Az irányelvek sorát nézve ez a folyamat mérhető.

Az irányelvi szabályozás mellett, jóval szűkebb körben de folyamatosan bővülve megjelenik a közvetlen hatállyal bíró rendeleti jogalkotás. A Községek társasági jogalkotási térképét az Európai Bíróság e jogterületre vonatkozó döntései egészítik ki.

Ebben a fentebb vázolt komplex jogalkotásban **körvonalazódik egy a magánjog egységének megteremtése és megtartása iránti igény**, amely a kereskedelmi jog specifikumait is megjeleníti a magánjogi jogalkotásban, integrálván azt és a társasági jogot.

³⁰⁰ Hopt, K.: Harmonisierung in europäischem Gesellschaftsrecht. Status quo – Probleme – Perspektiven. ZGR (7) 1992 265. old.

A magánjog konzervativizmusával (római jogi gyökereivel) szemben a **kereskedelmi jog egy állandó mozgásban lévő flexibilis jog**, amelynek a gazdasági élet változásaira, a pénzügyi terület változásaira rapidan kell reagálnia.

A folyamatban lévő jogharmonizáció és *jogegységesítés tendenciája az irányba mutat (SPE rendelet tervezete), hogy a közösségi jogalkotást az EU a társasági jog területén tovább kívánja bővíteni – a jelenlegi befejezetlen állapottól – a befejezettségig.*

Ez azonban még hosszú ideig tartó folyamat lehet az eddigi jogalkotási tevékenység tükrében. A társasági jog területén zajló közösségi jogalkotási folyamat is a többi területen folyamatban lévőhöz hasonlóan a tagországok politikai akaratán alapul, melyet a gazdasági integráció mélyítésének szükségszerűsége mozgat. Azt látnunk kell azonban, hogy a politikai és gazdasági érdek mindig a legpotensebb, legerősebb tagországok érdekeit jelenti. Ez rávetül a jogalkotás területére is.

Az új irányelvekben és rendeletekben foglalt szabályok legnagyobb részét majdnem kizárólag olyan modellek inspirálják: "amelyek a tagállamokban, különösen a politikailag és gazdaságilag legnagyobb befolyással rendelkező országokban már léteznek."³⁰¹

Az irányelvek a tőkeegyesítő társaságok közösségen belüli tevékenységét egységesítik és ezzel a versenyjogi feltételek egységesítését is előmozdítják.

A társaságalapítást, a hitelezővédelmet, a társaság működtetését a jogharmonizációs szabályozás transzparenssebbé, jogilag biztonságosabbá teszi, a tagállamok gazdálkodó szervei számára.

Az irányelveken alapuló szabályozás is mélyíti az integrációt és kétségtávol erősíti a tagországok számára az üzleti kapcsolatok kiszélesítését az egységes piachoz való közelítést nem csak gazdaságilag, hanem jogilag is.

³⁰¹ Watson, A.: Legal Transplants and European Private Law. Electronic Journal of Comparative Law vol.4. December 2008. <http://www.ejcl.org/ejcl/44/44-2.html>

A jogegyesítés alapját elsősorban a politikai akarat képezi és a gazdasági integráció mélyítésének a szükségszerűsége.

Az egységesített jogalkotás a legnagyobb tőkeerős társaságokra vonatkozóan és a legkisebb, de „legszélesebb” területet átfogó, legtágabb tevékenységi körrel rendelkező társaságokra nézve jelenik meg a közösségi jogalkotásban.

A közösségi jogalkotás fókuszálása a gazdasági potenciált adó körre tevődik, a tőkeerő és munkaerő növelésének a lehetősége a célpont.

Álláspontom szerint a jogalkotás irányvonala elfogadható a szabályozás szükségessége tekintetében, nem véletlen, hogy az egységes szabályozás e területekre koncentrálódik a társasági jog területén.

Célszerűnek tartom, hogy a nagy tőkeerős társasági forma szabályozása jobban formakényszerhez kötött, míg a „mennyiségileg meghatározó” társasági jogi területre (KKV-kra vonatkozó egységesítés) vonatkozó társasági jogterület szabályozása kevésbé „formakényszeresebb”.

A szabályozás mikéntjén, jól követhető a német-francia és az angol jogi szabályozás és nemzeti jogi sajátosság, amely a társasági jogban a jogtörténeti hagyományok ismeretében és az európai jogokban tetten érhető hatásukat figyelembe véve érthető. Megjelenik szabályozási nehézségként mindemellett a kontinentális jog és a common law dichotómiájából adódó különbség is.

15.1. Az irányelvi szabályozás

A társasági jog szabályozásának közösségi szintű alapját elsősorban az képezi, hogy korunk globalizálódott piacán az uniónak egy világméretű verseny diktálta követelményeknek megfelelően kell részt venni.

„Az európai társasági jog gyökere és alapja a belső határok nélküli gazdasági térségben mobilizálódott vállalatok szabályozási szükséglete volt. Lehetővé vált a leány- és fiókvállalatok, kereskedelmi képviselők szabad külföldi alapítása,

székhely áthelyezésének egyik országból a másikba, természetesen a gazdasági racionalitás és a közös uniós érdek és világméretűvé szélesedett verseny követelményeinek megfelelően.”³⁰²

A gazdasági integráció sikerességét, mélyítését a társasági jogterületen megjelenő irányelvi szabályozás és a szupranacionális társaságokra vonatkozó rendeleti szabályozás megjelenése jelentős mértékben erősíti, a közösségi nyelvi és rendeleti jogalkotás nélkül a piac működtetése, így az abban működő vállalkozások működtetése koordinálás nélkül megoldhatatlan lenne.

A gazdasági szabályozásra felhatalmazást a társasági jog területén a közösségi jogalkotás számára a Római Szerződés 3. cikkely c. pontja³⁰³, 7. cikkely³⁰⁴, 52. cikkelye³⁰⁵, 53. cikkely, 57. cikkelye és 58. cikkelyeiben foglaltak adják.

A Római Szerződés 3. cikkelyének c. pontja „... a tagállamok között az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását gátló akadályok megszüntetésének igényét fogalmazza meg a belső piac vonatkozásában.

A Római Szerződés 7. cikkelye a diszkrimináció tilalmáról, 52. cikkelye a letelepedés szabadságának a kiszélesítését, az 53. cikkely f. pontja a másodlagos telephely létesítésének a lehetőségéről tartalmaz elsődleges jogforrási rendelkezést.

Római Szerződés 53. cikkely f. pontja szerint a Tanács és a Bizottság „intézkednek, hogy minden számba vehető gazdasági ágazatban fokozatosan feloldják a letelepedési szabadság korlátozását képviseletek, fiókok, leányvállalatok valamely tagállam területén történő alapításával kapcsolatban, valamint az anyavállalat alkalmazottjainak az említett vállalatok vezető és felügyelő szerveibe való bekerülésre vonatkozóan.”³⁰⁶

³⁰² Európai Társasági Jog, szerk.: Miskolczy Bodnár Péter, KJK-KERSZÖV Kiadó, Budapest, 2002, 21. old.

³⁰³ Az 1957. évi Római Szerződés 3. cikk. c. pontja

³⁰⁴ Az 1957. évi Római Szerződés 3. cikk. c. pontja

³⁰⁵ Az 1957. évi Római Szerződés 52-53. cikk.

³⁰⁶ 1957. évi Római Szerződés 53. cikkely f) pontja

Ugyancsak alapvető fontosságú a társasági jogi jogharmonizáció szempontjából a Római Szerződés 58. cikkelye, mely szerint:

„...Egy tagállam jogszabályai szerint létrehozott gazdasági társaságot vagy céget, amelynek bejegyzett irodája, vagy központi adminisztrációja vagy üzleti tevékenységének fő helye a közösségen belül van, ugyanolyan elbánásban kell részesíteni, mint azokat a természetes személyeket, akik a tagállam állampolgárai. „Gazdasági társaság vagy cég” olyan társaságot vagy céget jelent, melyet a polgári vagy kereskedelmi jog alapján hoztak létre, beleértve a szövetkezeti társaságokat és a köz-, illetve magánjog alapján működő más jogi személyeket, kivéve a nonprofit társaságokat.”³⁰⁷

Az irányelvi szabályozás kritikus, meghatározóan fontos pontokra irányul a társasági jog területén is, melynek célszerűségi szempontja az, hogy az irányelvek segítségével a tagállami jogharmonizáció koordinált legyen a Tanács, az Európai Bizottság és az amszterdami szerződés óta a jogalkotási folyamatba jelentősebb beleszólási joggal rendelkező Európai Parlament által.

A megfelelő szintű „intézményi” koordináció az alapja annak, hogy a társasági jog területén pl. a kisebbségi jogok védelme, a hitelezővédelem szabályi közösségi szinten egyenértékűek legyenek.

„A jogharmonizáció lényege – minthogy a közösségi piac egy homogén szabályozási térséget is jelent, hogy a különböző tagállami belső szabályokat meghatározott szabályozási kérdésekben a közösségi jogforrásokhoz kell közelíteni, hogy egymással ekvivalens megoldások születhessenek. Ez a közelítés jogterületektől függően és tagállamonként eltérő ütemű és intenzitású lehet.”³⁰⁸

A társasági jogharmonizáció célja sem más a tagországokat érintő harmonizációval, mint az egységes piac működésének a minél zökkenőmentesebb biztosítása.

³⁰⁷ Heidinger – Hubalek – Pramberger: Bevezetés az Európai Unió jogába és nyelvezetébe, HVGORAC Kiadó, Budapest, 2000, 133. old.

³⁰⁸ Társasági Jog az EU-ban, VERLAG DASHÖFER Szakkiadó Kft. & T. Bt., 2004, 5. rész, 2. fejezet, 1. pontja, 4. old.

A termelő és kereskedelmi tevékenységekhez hasonlóan, az e tevékenységet biztosító társasági formák alapítása és működtetése is olyan stratégiai döntések alapján folytatható csak, amelyet nem befolyásolnak olyan tényezők, amelyek azt indikálják, hogy egy adott társaságot kedvezőbb feltételekkel lehet alapítani egy adott tagállam helyett egy másik tagállamban.

„Nem valósulhat meg a tőke szabad áramlása és nem lehet szó arról, hogy az Unió bármely államában szabadon fektethető be vagyon bármely társaság részvényeibe vagy egyéb értékpapírjaiba, ha a társasági tagok és hitelezők védelmére szolgáló normák nem nyújtanak minden tagállamban kellőképpen azonos garanciákat.”³⁰⁹

A közösségi társasági jogalkotás területén rendkívül **fontos az Európai Bíróság joggyakorlata**. A Bíróság szerepe a jogelvek megfogalmazása és kidolgozása területén figyelmen kívül hagyhatatlan, hisz a közösségi kritériumoknak megfelelő értelmezést ad, jogegységesítő tevékenységet valósít meg ítélkezési gyakorlatával. Ítéletei precedensül szolgálnak, ítélkezési gyakorlatában jogösszehasonlító tevékenységet végez, melyhez a jogösszehasonlítás tudományos módszerét is felhasználja.

A Bíróság „az írott normák legitimizálásának paraméteréül szolgál.”³¹⁰

A közösségi jogharmonizáció az utóbbi évtizedben jelentős mértékben felgyorsult a társasági jog területén és ez szélesítette a harmonizált területet.

A harmonizáció felgyorsulása **a politikai gondolkodásmód „harmonizálásának”** a változását, eredményességét is tükrözi, hisz ehhez a tagországok kormányzatainak el kellett fogadniuk az Európai Közösség eszméjét és tényleges szerepét az integrációs folyamatban.

³⁰⁹ Vorbrugg, G.: Company Law in Europe, London, 1975, 229 old. In. Frommel S.N. J. Thompson

³¹⁰ Schwarze, I.: The Role of the European Court of Justice in the Interpretation ... Baden-Baden, 1998, 415. old.

15.2. Az egységes jogon alapuló szabályozás

Az egységes jogalkotás ráépül az irányelvi jogharmonizációra.

A társasági jogot éppen az elfogadott irányelvek, és a pénzügyi jogi szabályozás területén, a szociális, a munkajogi szabályozásra vonatkozó irányelvekkel az utóbbi két évtizedben sikerült oly módon harmonizálni, amely más eszközökkel nem lett volna elérhető.

Az irányelvi szabályozás *fő iránya* az utóbbi évtizedben az **opcionális irányelvekkel** való szabályozás, mely a jogi szabályozás területén kompromisszumos megoldásokon alapuló modellek létrehozására nyújt lehetőséget.

Az egységes jog az azonos feltételek megteremtésén kívül még egy plusz tartalommal is bír, hisz szupranacionális intézmények, modellek hozhatók létre a segítségével.

„Elmondhatjuk, hogy új közösségi társasági jog van megszilárdulóban, egyrészt mind a vállalatok, mind a tagok, mind harmadik felek számára alapvető jelentőségű, lényegében egyező megoldásokkal és egyező tartalmú szabályokkal, másrészt kizárólag európai, nemzetek feletti szinten létező új igényekkel.”³¹¹

A transznacionális együttműködés jogszabályi alapját az uniós szint és az egységes „sui generis” jog képezi. Ez a fajta közösségi szabályozás az európai vállalatok közötti kölcsönös együttműködésen, ismeretek kölcsönös cseréjén megvalósuló integrációt segíti elő.

³¹¹ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség Magánjoga, OSIRIS kiadó, Budapest, 2003., 152. old.

A közösségi szabályozáshoz szükséges hatáskör és integráció célkitűzéseinek elérése érdekében a Miniszterek Tanácsát jogosítja fel különleges esetben a közösségi jogon alapuló társasági formák megalkotásához szükséges jogalkotói hatáskörrel.

Az Európai Tanács számára a „sui generis” jogalkotás hatásköri „normája” a Római Szerződés 308. cikkelyén alapul.³¹²

A társasági jogi irányelvek nem képeznek egy koherens európai társasági jogi szabályozást, tény, hogy lényegi elemeket érintenek és a befektetői, társaságalapítói kör számára előnyt, biztonságot és az üzleti kapcsolatok egy részének közel azonos megoldást adó jogközelítés révén garanciát is jelentenek.

Az egységes jogi szabályozás az uniós szinthez kötődik és a társaságok alapítói számára az egységes belső piac zavartalan működéséhez, a **határokon átnyúló** együttműködéshez szükséges jogi kereteket adja meg.

A szupranacionális társaságok jogalkotása az európai társasági jogalkotásban az a terület, ahol a nemzeti társasági jogok szerepét a közösség, a közösségi jogalkotás átvette.

*Az eddig bemutatott szupranacionális társasági formák mindegyike **európai jogalanyisággal rendelkezik** és alapításához minimum két tagországból származó alapító kell (kivételt képez majd az SPE rendeletének, hatályba lépését követően, ezen társasági forma alapításához nem kell két külön tagországbeli alapító).*

A szupranacionális társaságok szabályozásával a közösségi jogalkotás egyrészt a legnagyobb méretű tőkeigényes, szellemi tőkeigényes, a piaci alapellátást biztosító és mennyiségileg domináns gazdasági vállalkozások számára ad lehetőséget társaságalapításra.

³¹² Az 1957. évi Római Szerződés 308. cikkelye

Az irányelvi szabályozás **lényegi pontokon** érinti a társasági jogi szabályozást, de koherens **európai társasági jogot nem hoz létre**.

A rendeleti szabályozás európai társasági modelleket hoz létre, szupranacionális társaságokat, a szabályozás pedig a gazdasági integráció szempontjából kulcsfontosságú területeket érinti.

A két szabályozási technika a rendeleti és az irányelvi szabályozás az európai társasági jog fejlődését és jelenlegi állapotát nagymértékben változtatta meg az utóbbi két évtizedben, a szupranacionális modellek megjelenésével pedig már az európai jogirodalomban is felvetődött és nagyívű értekezések tárgyát képezi **egy új ius commune kialakulásának a gondolata** a közösségi jogalkotás eredményeként. (pl. Bennachio)

Az új közösségi jog globális és komplex jellegű, egyre jobban harmonizált, sőt egységesített jogrendszerre válik.

Ennek a jogrendszernek a kialakításában azonban a politikailag és gazdaságilag súlyosabb tagállamok domináló szerepük van.

„Ami a Brüsszel-i tárgyalóasztalnál történik általában nem a modellek, hanem a politikai erők közötti versengés, illetve gazdasági erők közötti verseny.”³¹³
Ez a verseny azonban a piacon zajlik, ott dől el.

Tagadhatatlan a kérdés felmerülésének a jogossága, vajon merre tart, milyen irányba visz a közösségi jogalkotás?

A rendeleti jogalkotás eredményeként megjelenő szupranacionális modellek alapján közismert társaságalapítási adatok azt jelzik, hogy a Societas Europaea és az European Economic Interest Grouping elterjedt társasági formává vált a tagországokban.

³¹³ Mazey, S. – Richardson, J.: Lobbying in the European Community New York, European Journal of Political Research 20 (1993), 173. old.

Amennyiben az Európai Zártkörű Társaság tervezete elfogadottá válik, adott lesz a KKV-k számára az európai piacon való megjelenés. Valószínűleg a legkedveltebb társasági formák egyike lesz.

Amennyiben nagy számú egységes jogon alapuló európai jogalanyiságú társaság alakul, a piacon való jelenlétük magában hordozza a jövőben valóban egy új európai ius commune, „új európai jog” kialakulásának a lehetőségét, melynek alapkövei a társasági jogi modellek lesznek.

„A megalkotott új szabályok az egységes európai piac létrejötte következményének tekinthetők.”³¹⁴

Milyen többletet ad a jelenlegi közösségi szabályozás a társasági jog területén, mi a fontossága és viszonya a tagországok nemzeti jogához?

A közösségi irányelvi és „sui generis” (egységes jogon alapuló) jogalkotás a tagországi jogalkotást jól egészíti ki.

A nemzeti és tagországi jogalkotás párhuzamosan létezik egymás mellett, mint részletesen kifejtettem kölcsönhatásban a társasági jog területén az elkövetkezőkben is.

A nemzeti jogalkotást a közösségi jogalkotás többlettartalommal egészíti ki.

³¹⁴ Habermas, J.: The European Nation-State and Pressure of Globalization. New Left Review, 1999. (46), 235. old.

Mi ez a többlettartalom?

- a) egységes versenyfeltételek;*
- b) jogbiztonság;*
- c) a négy alapelv folyamatos kiszélesítése;*
- d) transzparencia;*
- e) gazdasági és politikai integráció mélyítése, ezáltal kedvezőbb gazdasági és szociális lehetőségek megteremtése, kialakítása az egységes belső piacon;*
- f) munkavállalók részére az európai piacon való biztonságosabb megélhetés, szociális feltételek biztosításának a lehetősége;*
- g) a közösségi jog formálása tudományosan megalapozott jogösszehasonlító tevékenység;*
- h) transznacionális jogász gondolkodásmód kialakítása;*
- i) az egységes jog alapján szupranacionális társasági jogi modellek létrehozása;*
- j) az egységes jog szupranacionális társaságokkal kapcsolatos jogviták eldöntése, fórumának európai szintre emelése (Európai Bíróság hatásköre);*
- k) európai jogalanyiságú, „európai” arculatú társasági formák;*
- l) a nemzetközi gazdasági kapcsolatok folyamatos fejlesztésének a lehetősége;*
- m) teljes politikai kompromisszum a tagországok részéről a jogalkotáshoz;*
- n) a lobby-tevékenység EU-n belül kialakított sajátos formája;*
- o) egy globális új európai jog, egy új ius commune megszületése feltételeinek a megteremtése.*

Az európai szinten megvalósuló és kifejtett gazdasági tevékenység folytatása csak biztonságos jogi keretek között folytathatók a piaci szereplők számára, ezt a keretet lévén egységes piacról szó a közösségi jogalkotásnak kell megteremtenie.

A szupranacionális modellek közül egyedül Németországban több mint ezer SE jött létre, az Európai Gazdasági Egyesülés modellje is kedvelt, mint kooperációs társaságé, e társasági formából is több ezer működik az Unió területén.

Biztos vagyok benne, hogy SPE-K is alakulni fognak igen nagy számban, és ez a gazdasági fejlődést gyorsítani, „motorizálni” fogja, és *gyorsítani fogja a jogegységesítés európai folyamatát is.*

Az unió eddigi „életútja” a társasági jog területén azt jelenti, hogy a közösségi jogalkotás e jogterületen a megfelelő elvárható mértékben érintette a társasági jog területét és ott alkalmazta a rendeleti szabályozást a szupranacionális társasági modellek megalkotásával, ahol, és ahogyan erre szükség volt és van az integráció mélyítése érdekében.

A társasági jog területén nyomon követhető közösségi jogalkotási folyamat illeszkedik az EU azon céljaihoz, amelyek a torzulásmentes piaci verseny, a kiegyensúlyozott gazdasági növekedés megvalósítását kívánja a belső piacon belül elérni.

A társasági jog területén zajló közösségi jogalkotás célja a Római Szerződésben megfogalmazott célokhoz igazodik.

„A közösség feladat, hogy a közös piac létrehozásával, valamint a tagállamok gazdaságpolitikáinak fokozatos közelítésével a közösség egész területén előmozdítsa a gazdasági tevékenységek harmonikus fejlődését, folyamatos és kiegyensúlyozott gazdasági növekedést, nagyobb stabilitást és az életszínvonal gyorsabb emelkedését, valamint a tagállamai közötti kapcsolatok szorosabbá tételét.”³¹⁵

Kétségtelen, hogy az irányelvi szabályozás a nemzeti jogokat a társasági jog területén is közelítette egymáshoz. A jogharmonizáció eredménye egy ***permanens uniformizálódási folyamat***, amely a tagországi nemzeti társasági jogalkotást is érinti. Az irányelvi szabályozás azonban éppen a közösségi

³¹⁵ Az 1957. évi Római Szerződés 3. cikk.

szabályozási minimumot megfogalmazó irányelvként teret enged a nemzeti szabályozásnak, melyben a nemzeti hagyományok és kultúra, valamint a nemzeti jogalkotási kultúra és technika is benne van, így a közösségi jogalkotás ezek érvényesülésének teret enged.

Az irányelvek a társasági jog nagy területét szabályozzák, mely szabályozás az integrációs jogalkotás talán legnagyobb területének mondható.

A közösségi jogot is értelmezni kell azonban, melyben a nemzeti bíróságoknak, a jogértelmezésben résztvevő jogalkalmazóknak fontos szerepük van. Ez az értelmezés **egy újfajta transznacionális gondolkodásmód**, „európai gondolkodásmód” ismeretét is megkívánja, azaz a közösségi joganyag és intézményrendszer ismeretét.

Egyfajta új „ius commune” kialakulása valóban megindult. Hogy ez az új „ius commune” valóság lesz-e vagy sem csak az elkövetkezendő évtizedek dönthetik el.

„A jogi modellek közötti versengés nem Brüsszelben, nem is törvényhozások palotáiban, hanem a piacon zajlik.”³¹⁶

³¹⁶ Ipsen, K. – Haltern, V.: „Rule of law” in den internationalen Wirtschaftsbeziehungen, - Die Welthandelsorganisationen. Recht der Wirtschafts. 1994, 717. old

„Megszilárdulóban van egy új nemcsak jogászi, hanem egyszersmind a közgazdasági, vállalkozói, sőt a kulturális szférára is kiterjedő gondolkodásmód, amely túllép a nemzeti határokon, amely a jogászt arra készíti, hogy a jogintézményeket, a szerződési gyakorlatot ne csupán európai, hanem egyre inkább globális szempontból is elemezze.”³¹⁷

/ Giannantonio Benacchio /

³¹⁷ Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS Kiadó, Budapest 2003., 24. old.

IV. Függelék

2008/0130 (CNS)

Javaslat:

15. A Tanács rendelete az európai zártkörű társaság statútumáról (EGT vonatkozású szöveg)

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 308. cikkére,

tekintettel a Bizottság javaslatára³¹⁸,

tekintettel az Európai Parlament véleményére³¹⁹,

tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményére³²⁰,

mivel:

- (1) A vállalkozások folytatására szolgáló jogi keret a Közösségben továbbra is nemzeti jellegű. A társaságoknak ennek következtében igen eltérő nemzeti jogok, társasági formák és társasági rendszerek között kell eligazodniuk. Néhány nehézség leküzdhető, ha a nemzeti jogokat a Szerződés 44. cikkén alapuló irányelvek útján közelítik egymáshoz. A közelítés azonban nem mentesíti a társaságalapításra törekvő személyeket az alól a kötelezettség alól, hogy az egyes tagállamokban az adott tagállam nemzeti joga által szabályozott társasági formát válasszanak.
- (2) A létező közösségi társasági formákat, különösen az európai részvénytársaságot (SE), amelynek jogi formáját az európai részvénytársaság statútumáról szóló, 2001. október 8-i 2157/2001/EK tanácsi rendelet³²¹ hozta létre, nagy társaságokra tervezték. Az SE minimális tőkekövetelménye és alapításának korlátai ezt a társasági formát sok vállalkozás – főként a kisebbek – számára alkalmatlanná teszik. Az ilyen vállalkozások előtt a társasági jogi rendszerek sokfélesége miatt felmerülő problémák és az SE kisvállalkozások számára való alkalmatlansága miatt

³¹⁸ HL C , , o.

³¹⁹ HL C , , o.

³²⁰ HL C , , o.

³²¹ HL L 294., 2001.11.10., 1. o. A legutóbb az 1791/2006/EK rendelettel (HL L 363., 2006.12.20., 1. o.) módosított rendelet.

célszerű kialakítani egy olyan európai társasági formát, amelyet kifejezetten kisvállalkozások céljaira dolgoznak ki, és amely a Közösség egész területén létrehozható.

- (3) Mivel a Közösség egész területén létrehozható zártkörű társaság (a továbbiakban: SPE) kisvállalkozások céljaira szolgál, olyan jogi formát kell kialakítani, amely a Közösség egész területén a lehető legegységesebb, emellett a lehető legtöbb kérdésben meg kell hagyni a részvényesek szerződési szabadságát, és közben gondoskodni kell a részvényesek, hitelezők, munkavállalók és általában a harmadik felek magas szintű jogbiztonságáról. Tekintve, hogy az SPE belső ügyeinek megszervezésében a részvényesek nagyfokú rugalmassággal és szabadsággal járhatnak el, a társaság zártkörű jellegét azzal is ki kell fejezni, hogy részvényei nem kerülhetnek nyilvános felajánlásra, illetve tőkepiaci értékesítésre, ideértve a szabályozott piaci bevezetést vagy jegyzést is.
- (4) Annak érdekében, hogy a vállalkozások a belső piac minden előnyét kiaknázhassák, lehetővé kell tenni, hogy az SPE létesítő okirat szerinti székhelye és üzleti tevékenységének fő helye eltérő tagállamokban legyen, továbbá hogy létesítő okirat szerinti székhelyét egyik tagállamból egy másikba helyezze át, központi ügyvezetésének vagy üzleti tevékenysége fő helyének áthelyezésével is, vagy anélkül.
- (5) A vállalkozások hatékonyságnövekedése és költségmegtakarítása céljából az SPE-nek minden tagállamban elérhetőnek kell lennie, a társasági formát illetően a lehető legkevesebb változtatással.
- (6) Az SPE magas szintű egységességének biztosítása érdekében a társasági formához kapcsolódó kérdések lehető legtöbbjét e rendelet hatálya alá kell rendelni, vagy anyagi szabályok révén, vagy pedig e kérdéseket az SPE alapszabályának hatókörébe utalva.

Célszerű ezért azon kérdések listáját meghatározni és mellékletként rendelkezésre bocsátani, amelyek tekintetében az SPE részvényesei az alapszabályban kötelesek szabályokat megállapítani. E kérdésekkel kapcsolatban csak a Közösség joga érvényesülhet, ennek következtében a részvényesek e kérdések szabályozására olyan

szabályokat is megállapíthatnak, amelyek különböznek annak a tagállamnak – a korlátozott felelősségű zártkörű társaságok nemzeti formáira vonatkozó –

jogától, amelyben az SPE-t bejegyezték. A nemzeti jog alkalmazandó azon kérdésekre, amelyek tekintetében ez a rendelet erről rendelkezik, és minden más kérdésre, amelyeket ennek a rendeletnek a cikkei nem szabályoznak – például fizetéseképtelenség, foglalkoztatás és adózás – vagy nem utalnak az alapszabály hatókörébe.

- (7) Annak érdekében, hogy az SPE magánszemélyek és kisvállalkozások számára hozzáférhető társasági forma legyen, lehetővé kell tenni *ex nihilo* alapítását, illetve létező nemzeti formájú vállalkozások átalakulásával, egyesülésével vagy szétválásával történő létrehozását. Az SPE társaságok átalakulásával, egyesülésével vagy szétválásával történő létrehozására az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.
- (8) A bejegyzéssel kapcsolatos költségek és adminisztratív terhek csökkentése érdekében az SPE bejegyzésének alakításait a jogbiztonság biztosításához szükséges követelményekre kell korlátozni, az SPE létrehozásakor benyújtott dokumentumok érvényességét pedig csak egyetlen ellenőrzéssel szabad vizsgálni, amelyre a bejegyzés előtt vagy után kerülhet sor. A bejegyzés céljából célszerű azokat a cégnyilvántartásokat alkalmazni, amelyeket az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik felek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról szóló, 1968. március 9-i 68/151/EGK első tanácsi irányelv³²² kijelölt.
- (9) Mivel a kisvállalkozások gyakran hosszú távú pénzügyi és személyes kötelezettségvállalást tesznek szükségessé, biztosítani kell számukra, hogy alaptőkéjük szerkezetét és a részvényeikhez kötődő jogokat sajátos körülményeikhez igazítsák. Biztosítani kell ezért, hogy az SPE részvényesei szabadon határozhassák meg a részvényekhez kötődő jogokat, az e jogok változtatásával kapcsolatos eljárási szabályokat, a részvényátruházással kapcsolatos eljárási szabályokat és az átruházás korlátait.
- (10) Az SPE működésének fenntartása és a részvényesek szabadságának megőrzése érdekében az SPE számára jogot kell biztosítani arra, hogy bíróság előtt kérje az érdekeit súlyosan sértő részvényesek kizárását, azon

³²² HL L 65., 1968.3.14., 8. o. A legutóbb a 2006/99/EK irányelvvel (HL L 363., 2006.12.20., 137. o.) módosított irányelv.

részvényesek számára pedig, akiknek meghatározott események miatt súlyosan sérültek az érdekei, biztosítani kell az SPE-ből való kilépés jogát.

- (11) Az SPE számára nem szabad magas kötelező tőkekövetelményeket előírni, hiszen ez létrehozásuk gátja lenne. A hitelezőket azonban meg kell védeni a részvényesek olyan túlzott mértékű juttatásaival szemben, amelyek az SPE fizetőképességét veszélyeztethetnék. E célból meg kell tiltani az olyan juttatásokat, amelyek eredményeképpen az SPE kötelezettségeinek értéke meghaladja eszközeinek értékét.

A részvényesek fizetőképességi nyilatkozat aláírását is előírhatják az SPE ügyvezető szervének.

- (12) Mivel az SPE tőkéjének leszállítása esetén a hitelezők számára védelmet kell biztosítani, a tőkeleszállításokkal kapcsolatban bizonyos szabályokat kell meghatározni.

- (13) Mivel a kisvállalkozásoknak szükségleteikhez és méretükhöz igazítható, tevékenységükkel fejlődni képes jogi struktúrákra van szükségük, biztosítani kell, hogy az SPE részvényesei az alapszabályban szabadon meghatározhassák a szükségleteiknek leginkább megfelelő belső szervezeti felépítést. Az SPE választhatja egy vagy több egyéni ügyvezető igazgató, illetve egyszintű vagy többszintű igazgatási struktúra alkalmazását. A kisebbségben levő részvényesek védelme céljából azonban – a részvényesek közötti egyenlőtlen bánásmód elkerülése érdekében – kötelező szabályokat kell bevezetni, egyes kulcsfontosságú határozatokat például legalább az SPE által kibocsátott részvényekhez kötődő szavazati jogok összességének kétharmados többségével szabad csak elfogadni. Annak ellenére, hogy a határozatkezdeményezési jogot vagy a visszaélések kivizsgálása céljából független szakértő felkérésének jogát korlátozni lehet, a korlátozó feltétel nem lehet az SPE szavazati jogainak 5%-át meghaladó tulajdon, noha az SPE alapszabálya ennél alacsonyabb határértéket előírhat.

- (14) Az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének egyik tagállamból egy másik tagállamba való áthelyezésekor az illetékes nemzeti hatóságoknak nyomon kell követniük az áthelyezés teljességét és jogszerűségét. A részvényeseknek, a hitelezőknek és a munkavállalóknak kellő időben hozzáférést kell adni az áthelyezési tervhez és az ügyvezető szerv jelentéséhez.

- (15) A munkavállalók részvételi jogaival kapcsolatban annak a tagállamnak a jogszabályait kell alkalmazni, amelyben az SPE létesítő okirat szerinti székhelye található (a „székhely szerinti tagállam”). Az SPE-t nem szabad az ilyen jogok kikerülésére használni. Amennyiben annak a tagállamnak a nemzeti jogszabályai, amelybe az SPE áthelyezi létesítő okirat szerinti székhelyét, nem írnak elő legalább ugyanolyan szintű munkavállalói részvételt, mint a székhely szerinti tagállamban, az áthelyezés után bizonyos körülmények között tárgyalásos úton kell megegyezni a munkavállalók részvételéről a társaságban. Ha a tárgyalásos út nem vezet sikerre, a társaságban az áthelyezés előtt alkalmazott szabályokat kell alkalmazni az áthelyezés után is.
- (16) A részvételi jogon kívüli munkavállalói jogok továbbra is az Európai Üzemi Tanács létrehozásáról vagy a közösségi szintű vállalkozások és vállalkozáscsoportok munkavállalóinak tájékoztatását és a velük folytatott konzultációt szolgáló eljárás kialakításáról szóló 1994. szeptember 22-i 94/45/EK tanácsi irányelv³²³, a csoportos létszámcsökkenésre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1998. július 20-i 98/59/EK tanácsi irányelv³²⁴, a munkavállalók jogainak a vállalkozások, üzletek vagy ezek részeinek átruházása esetén történő védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/23/EK tanácsi irányelv³²⁵ és az Európai Közösség munkavállalóinak tájékoztatása és a velük folytatott konzultáció általános keretének létrehozásáról szóló, 2002. március 11-i 2002/14/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv³²⁶ hatályába tartoznak.
- (17) A tagállamoknak az alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat kell megállapítaniuk e rendelet rendelkezéseinek megszegésével kapcsolatban, ideértve az e rendeletben az SPE alapszabályának hatókörébe utalt kérdések szabályozására vonatkozó kötelezettségek megszegését is, továbbá biztosítaniuk kell a szankciók végrehajtását. A szankcióknak hatásosnak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük.

³²³ HL L 254., 1994.9.30., 64. o. A legutóbb a 2006/109/EK irányelvvel (HL L 363., 2006.12.20., 416. o.) módosított irányelv.

³²⁴ HL L 225., 1998.8.12., 16. o.

³²⁵ HL L 82., 2001.3.22., 16. o.

³²⁶ HL L 80., 2002.3.23., 29. o.

- (18) A Szerződés e rendelet elfogadására nem biztosít a 308. cikkben meghatározottaktól eltérő hatásköröket,
- (19) Mivel a javasolt intézkedés – a Közösség egész területén közös jellemzőkkel rendelkező társasági forma kialakítására irányuló – céljait tagállami szinten nem lehet kielégítően megvalósítani, és azok a javasolt intézkedés nagyságrendje miatt közösségi szinten jobban megvalósíthatók, a Közösség a Szerződés 5. cikkében foglalt szubszidiaritási elvvel összhangban intézkedéseket fogadhat el. Az említett cikkben foglalt arányossági elvvel összhangban a rendelet nem lépi túl a szóban forgó célkitűzések eléréséhez szükséges mértéket.

ELFOGADTA EZT A RENDELETET:

I. FEJEZET
ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. cikk

Tárgy

Ez a rendelet megállapítja a korlátolt felelősségű európai zártkörű társaság (Societas Privata Europaea, a továbbiakban SPE) formájú társaságok Közösségen belüli alapítására és működésére vonatkozó feltételeket.

2. cikk

Fogalommeghatározások

(1) E rendelet alkalmazásában:

- (a) „részvényes” az alapító részvényes és bármely más személy, akinek a neve a 15–16. cikkkel összhangban a részvénykönyvben szerepel;
- (b) „juttatás” a részvényesnek az SPE-ből – az általa tartott részvényekkel kapcsolatban – közvetlenül vagy közvetve elért bármely pénzügyi haszna, ideértve pénz vagy tulajdon átruházását, valamint tartozás keletkezését;
- (c) „igazgató” az SPE egyéni ügyvezető igazgatója, vezetőségének, igazgatótanácsának vagy felügyelő szervének tagja;
- (d) „ügyvezető szerv” az SPE alapszabályában az SPE vezetésével megbízott egy vagy több egyéni ügyvezető igazgató, az igazgatóság (kétszintű igazgatás) vagy az igazgatótanács (egyszintű igazgatás);
- (e) „felügyelő szerv” az SPE alapszabályában az ügyvezető szerv felügyeletével megbízott felügyelőbizottság (kétszintű igazgatás);
- (f) „székhely szerinti tagállam” az a tagállam, amelyben az SPE létesítő okirat szerinti székhelye található közvetlenül a létesítő okirat szerinti székhely más tagállamba való áthelyezése előtt;
- (g) „fogadó tagállam” az a tagállam, ahová az SPE létesítő okirat szerinti székhelyét áthelyezik.

- (2) Az (1) bekezdés b) pontjának alkalmazásában a juttatás kivitelezhető tulajdon vásárlásával, részvények visszaváltásával vagy más jellegű szerzésével vagy bármely más módon.

3. cikk

SPE alapítására vonatkozó követelmények

- (1) Az SPE megfelel a következő követelményeknek:
- (a) tőkéje részvényekre oszlik,
 - (b) részvényese csak a jegyzett vagy megállapodásban jegyezni vállalt összeg erejéig felel,
 - (c) jogi személyiséggel rendelkezik,
 - (d) részvényei nem kerülnek nyilvános felajánlásra és nyilvános forgalomba,
 - (e) egy vagy több természetes személy és/vagy jogalany (a továbbiakban: alapító részvényesek) alapíthatja.
- (2) Az (1) bekezdés d) pontjának alkalmazásában a részvények akkor „kerülnek nyilvános felajánlásra”, ha bármely módon és formában olyan közleményt intéznek személyekhez, amely elegendő információt ad az ajánlat feltételeiről és a felajánlott részvényekről ahhoz, hogy a befektetők a részvények megvásárlásáról vagy jegyzéséről dönthessenek, ideértve azt is, amikor a részvényeket pénzügyi közvetítőkön keresztül értékesítik.
- (3) Az (1) bekezdés e) pontjának alkalmazásában „jogalany” a Szerződés 48. cikkének második bekezdése szerinti társaság, a 2001/2157/EK rendelet szerinti európai részvénytársaság (a továbbiakban: európai részvénytársaság), az 1435/2003/EK tanácsi rendelet szerinti európai szövetkezet, a 2137/85/EGK tanácsi rendelet szerinti európai gazdasági egyesülés és az SPE.

4. cikk

Az SPE-re vonatkozó szabályok

- (1) Az SPE-re ez a rendelet, emellett az I. mellékletben felsorolt ügyek tekintetében az alapszabály is irányadó. Amennyiben azonban egy kérdést e rendelet cikkei vagy az I. melléklet nem szabályoz, az SPE-re annak a

tagállamnak a korlátozott felelősségű zártkörű társaságokra alkalmazandó joga – beleértve a közösségi jogot végrehajtó rendelkezéseket is – az irányadó, amelyben az SPE létesítő okirat szerinti székhelye található (a továbbiakban: alkalmazandó nemzeti jog).

II. FEJEZET

ALAPÍTÁS

5. cikk

Az alapítás módszere

- (1) A tagállamok a következő módszerekkel engedélyezik SPE alapítását:
 - (a) SPE létrehozása e rendelet alapján;
 - (b) létező társaság átalakulása;
 - (c) létező társaságok egyesülése;
 - (d) létező társaság szétválása.
- (2) Az SPE létező társaságok átalakulásával, egyesülésével vagy szétválásával történő alapítása tekintetében az átalakuló társaságra, az egyes egyesülő társaságokra vagy a szétváló társaságra alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók. Az átalakulással történő alapítás nem eredményezheti a társaság megszűnését, illetve jogi személyiségének elvesztését vagy megszakítását.
- (3) Az (1) és a (2) bekezdés alkalmazásában „társaság” a tagállamok joga szerint létrehozható bármely formájú társaság, az európai részvénytársaság, és adott esetben az SPE.

6. cikk

A társaság neve

Az SPE neve után fel kell tüntetni az „SPE” rövidítést.

Az „SPE” rövidítés csak SPE neve után szerepelhet.

7. cikk

A társaság székhelye

Az SPE létesítő okirat szerinti székhelye és központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye a Közösségen területén van.

Az SPE nem kötelezhető arra, hogy központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye abban a tagállamban legyen, amelyben létesítő okirat szerinti székhelye található.

8. cikk

Alapszabály

- (1) Az SPE legalább az e rendeletben meghatározott, az I. mellékletben felsorolt kérdésekre kiterjedő alapszabállyal rendelkezik.
- (2) Az SPE alapszabályát írásban készítik el és az alapító tagok írják alá.
- (3) Az alapszabályra és módosításaira a következő időpontoktól lehet hivatkozni:
 - (a) az SPE részvényesei és ügyvezető szerve, továbbá – ha van – felügyelő szerve tekintetében az aláírás napjától, illetve a módosítások esetében az elfogadás napjától;
 - (b) harmadik felek tekintetében a 68/151/EGK irányelv 3. cikkének (5), (6) és (7) bekezdését végrehajtó alkalmazandó nemzeti jog rendelkezéseinek megfelelően.

9. cikk

Bejegyzés

- (1) Minden SPE-t be kell jegyezni a 68/151/EGK irányelv³²⁷ 3. cikkének megfelelő alkalmazandó nemzeti jogban kijelölt cégnyilvántartásba, abban a tagállamban, ahol létesítő okirat szerinti székhelye található.
- (2) Az SPE a cégnyilvántartásba történő bejegyzése napján szerez jogi személyiséget.
- (3) Beolvadással történő egyesülés esetén az átvevő gazdasági társaság az egyesülés bejegyzésének napján átveszi az SPE formáját.

³²⁷ HL L 65., 1968.3.14., 8. o.

Beolvadással történő szétválás esetén a fogadó társaság a szétválás bejegyzésének napján átveszi az SPE formáját.

10. cikk

A bejegyzéssel kapcsolatos alaki követelmények

- (1) A cégbejegyzési kérelmet az SPE alapító részvényesei vagy az általuk felhatalmazott személy nyújtja be. A kérelem elektronikus úton is benyújtható.
- (2) A tagállamok csak a következő adatok és dokumentumok csatolását írják elő az SPE bejegyzési kérelmének benyújtásakor:
 - (a) az SPE neve és létesítő okirat szerinti székhelyének címe;
 - (b) azon személyek neve, címe és a személyazonosságuk megállapításához szükséges bármely más információ, akik harmadik személyekkel szemben és jogi eljárásokban a társaság képviselőjére jogosultak, vagy részt vesznek az SPE igazgatásában, felügyeletében vagy ellenőrzésében;
 - (c) az SPE alaptőkéje;
 - (d) a részvényosztályok és az egyes osztályokba tartozó részvények száma;
 - (e) a részvények száma;
 - (f) a részvények névértéke vagy számítható névértéke;
 - (g) az SPE alapszabálya;
 - (h) ha az SPE-t társaságok átalakulása, egyesülése vagy szétválása eredményeként alapítják, az SPE létrehozásához vezető átalakulásról, egyesülésről vagy szétválásról szóló határozat.
- (3) A (2) bekezdésben említett dokumentumokat és adatokat az alkalmazandó nemzeti jogban előírt nyelven kell rendelkezésre bocsátani.
- (4) Az SPE bejegyzését csak az alábbi feltételek egyikéhez lehet kötni:
 - (a) az SPE-vel kapcsolatos dokumentumok és adatok jogérvényességének közigazgatási vagy bírói testület általi ellenőrzése;
 - (b) az SPE-vel kapcsolatos dokumentumok és adatok hitelesítése.
- (5) Az SPE a (2) bekezdés a)–g) pontjában említett adatok és dokumentumok változásait azok bekövetkezésétől számítva 14 naptári napon belül benyújtja

a cégnyilvántartásnak. Az SPE az alapszabály minden módosítását követően benyújtja annak módosításokkal egységbe foglalt teljes szövegét a cégnyilvántartásnak.

- (6) Az SPE bejegyzését közzé kell tenni.

11. cikk

Közzététel

- (1) Az e rendelet alapján közzéteendő SPE-vel kapcsolatos dokumentumok és adatok közzétételét a 68/151/EGK irányelv 3. cikkét végrehajtó alkalmazandó nemzeti jognak megfelelően kell elvégezni.
- (2) Az SPE levelein és megrendelőlapjain – akár papír-, akár elektronikus formátumúak –, valamint – ha van – weboldalán fel kell tüntetni a következő adatokat:
- (a) a 9. cikkben említett cégnyilvántartás azonosításához szükséges információkat, és az SPE cégnyilvántartási számát;
 - (b) az SPE nevét, létesítő okirat szerinti székhelye címét, továbbá adott esetben azt, hogy a társaság megszűnés alatt áll.

12. cikk

Az SPE bejegyzése előtt folytatott tevékenységgel kapcsolatos felelősség

Amennyiben az SPE nevében annak bejegyzése előtt tevékenységeket folytattak, az SPE az ebből eredő kötelezettségeket bejegyzése után vállalhatja. Amennyiben az SPE nem vállalja ezeket a kötelezettségeket, úgy az említett tevékenységeket folytató személyeket terheli korlátlan és egyetemleges felelősség.

13. cikk

Fióktelepek

Az SPE fióktelepeire annak a tagállamnak a joga alkalmazandó – ideértve a 89/666/EGK tanácsi irányelvet³²⁸ végrehajtó idevágó rendelkezéseket is –, amelyben a fióktelep található.

III. FEJEZET ***RÉSZVÉNYEK***

14. cikk

Részvények

- (1) Az SPE részvényeit be kell jegyezni a részvénykönyvbe.
- (2) Az ugyanolyan jogokat és kötelezettségeket tartalmazó részvények egy osztályt alkotnak.
- (3) A 27. cikkekre is figyelemmel az SPE olyan alapszabály-módosításának elfogadásához, amely részvényosztályhoz kötődő jogokat változtat (ideértve a részvényosztályhoz kötődő jogok változtatására szolgáló eljárást is), az adott osztályban kibocsátott részvényekhez kötődő szavazati jogok legalább kétharmados többsége szükséges.
- (4) Amennyiben egy részvény egynél több személy tulajdona, e személyeket az SPE-vel kapcsolatban egy részvényesnek kell tekinteni. Jogaikat közös képviselők keresztül gyakorolják, aki – ha az SPE-nek ettől eltérő bejelentést nem tesznek – az a személy, akinek a neve az adott részvény tekintetében az elsőként szerepel a részvénykönyvben. A részvényhez kötődő kötelezettségekért egyetemlegesen felelnek.

15. cikk

Részvénykönyv

- (1) Az SPE ügyvezető szerve részvénykönyvet állít össze. A részvénykönyv legalább a következőket tartalmazza:
 - (a) a részvényesek neve és címe;
 - (b) az egyes részvényesek által tartott részvények száma, névértéke vagy számítható névértéke;

³²⁸ HL L 395., 1989.12.30., 36. o.

- (c) amennyiben egy részvény egynél több személy tulajdona, a társtulajdonosok és a közös képviselő neve és címe;
 - (d) a részvény szerzésének dátuma;
 - (e) ha van az adott részvényes által fizetett vagy fizetendő pénzbeli hozzájárulás, akkor annak összege;
 - (f) ha van az adott részvényes által szolgáltatott vagy szolgáltatandó nem pénzbeli hozzájárulás, akkor annak értéke és jellege;
 - (g) a dátum, amikor a részvényes SPE-beli tagsági viszonya megszűnik.
- (2) A részvénykönyv – az ellenkező bizonyításáig – az (1) bekezdés a)–g) pontjában felsorolt adatok hitelességének bizonyítékát képezi.
- (3) A részvénykönyvet és annak minden módosítását az ügyvezető szerv vezeti, abba a részvényesek és harmadik felek kérésre betekinthesnek.

16. cikk

Részvények átruházása

- (1) A 27. cikkekre is figyelemmel részvények átruházásával kapcsolatos korlátozást vagy tiltást bevezető vagy módosító határozatot csak a szóban forgó korlátozással vagy tiltással érintett összes részvényes beleegyezésével lehet elfogadni.
- (2) Minden részvény-átruházási megállapodást írásban kell rögzíteni.
- (3) Ha az átruházást ennek a rendeletnek és az SPE alapszabályának megfelelően hajtották végre és a részvényes megfelelő bizonyítékokkal támasztja alá részvénytulajdona jogszerűségét, az ügyvezető szerv az átruházás bejelentésekor indokolatlan késedelem nélkül bejegyzí a részvényest a 15. cikkben említett részvénykönyvbe.
- (4) A (3) bekezdésre is figyelemmel a részvényátruházás a következő időpontokban léphet hatályba:
- (a) az SPE tekintetében azon a napon, amikor a részvényes bejelenti az SPE-nek az átruházást;
 - (b) harmadik felek tekintetében azon a napon, amikor a részvényest bejegyzik a 15. cikkben említett részvénykönyvbe.

- (5) A részvényátruházás csak akkor érvényes, ha megfelel ennek a rendeletnek és az alapszabálynak. A részvényt szerző jóhiszemű személyek védelmével kapcsolatban az alkalmazandó nemzeti jog rendelkezései az irányadók.

17. cikk

Részvényes kizárása

- (1) Részvényesi határozat alapján és az SPE kérelmére az illetékes bíróság elrendelheti a részvényes kizárását, amennyiben az súlyosan sérti az SPE érdekeit vagy tagsági viszonyának fenntartása a szabályszerű működés szempontjából káros. A bírósági kérelmet a részvényesi határozattól számított 60 naptári napon belül kell benyújtani.
- (2) A bíróság döntést hoz arról, hogy – átmeneti intézkedésként – az érintett részvényes szavazati és más nem vagyoni jogait fel kell-e függeszteni a végleges döntés meghozataláig.
- (3) Ha a bíróság elrendeli a részvényes kizárását, arról is döntést hoz, hogy részvényeit meg kell-e vásárolnia a többi részvényesnek és/vagy magának az SPE-nek, továbbá döntést hoz a részvények árának kifizetéséről is.

18. cikk

Részvényes kilépése

- (1) A részvényesnek joga van kilépni az SPE-ből, ha az SPE tevékenységeit olyan módon folytatják vagy folytatták, amely a következő események közül egynek vagy többnek bekövetkezése miatt súlyosan sérti a részvényes érdekeit:
- (a) az SPE-t megfosztották eszközei jelentős részétől;
 - (b) az SPE létesítő okirat szerinti székhelyét más tagállamba helyezték át;
 - (c) az SPE tevékenységi köre lényegesen módosult;
 - (d) legalább három éve nem került sor osztalékfizetésre, annak ellenére, hogy az SPE pénzügyi helyzete megengedte volna a juttatást.
- (2) A részvényes írásban, a kilépés indokait megjelölve bejelenti kilépését az SPE-nek.

- (3) Az SPE ügyvezető szerve a (2) bekezdésben említett bejelentés kézhezvétele után indokolatlan késedelem nélkül részvényesi határozatot kezdeményez a részvényes tulajdonrészének a többi részvényes vagy az SPE általi megvásárlásáról.
- (4) Amennyiben az SPE részvényesei a (2) bekezdésben említett bejelentés benyújtásától számított 30 naptári napon belül nem hozzák meg a (3) bekezdésben említett határozatot vagy nem fogadják el a részvényes kilépési indokait, az ügyvezető szerv erről indokolatlan késedelem nélkül tájékoztatja a részvényest.
- (5) Ha a részvények árát illetően vitás kérdések merülnek fel, a részvények értékét a felek által kijelölt független szakértőnek kell megállapítania, illetve ilyen irányú megállapodás hiányában az illetékes bíróságnak vagy közigazgatási hatóságnak.
- (6) A részvényes kérelmére az illetékes bíróság – amennyiben meggyőződött a részvényes érdekeinek súlyos megsértéséről – elrendelheti részvényeinek a többi részvényes vagy az SPE általi megvásárlását és a részvények árának kifizetését.
- A bírósági kérelmet a (3) bekezdésben említett részvényesi határozat dátumától számított 60 naptári napon belül, illetve ha ezt a határozatot a részvényes bejelentésének benyújtásától számított 30 naptári napon belül nem hozzák meg, ezen utóbbi időszaknak a lejártát követő 60 naptári napon belül kell benyújtani.

IV. FEJEZET

TŐKE

19. cikk

Alaptőke

- (1) A 42. cikk sérelme nélkül, az SPE tőkéjét euróban kell kifejezni.
- (2) Az SPE tőkéjét teljes mértékben le kell jegyezni.
- (3) Az SPE részvényeit kibocsátáskor nem kell teljes mértékben kifizetni.
- (4) Az SPE tőkéje legalább 1 EUR.

20. cikk

A részvényekért adott vagyoni hozzájárulás

- (1) A részvényesek az SPE alapszabályával összhangban a megállapodás szerinti vagyoni hozzájárulást pénzbeli vagy nem pénzbeli hozzájárulásként teljesítik.
- (2) Az alaptőke leszállításának esetét kivéve a részvényesek nem mentesülhetnek a megállapodás szerinti vagyoni hozzájárulás teljesítése alól.
- (3) Az (1) és (2) bekezdés sérelme nélkül, a részvényesnek a teljesített vagyoni hozzájárulással kapcsolatos felelősségére az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.

21. cikk

Juttatások

- (1) A 24. cikk sérelme nélkül, az SPE az ügyvezető szerv javaslata alapján juttatásban részesítheti a részvényeseket, amennyiben a juttatás után az SPE eszközei teljes mértékben fedezetet nyújtanak a kötelezettségeire. Az SPE nem teljesíthet juttatást azokból a tartalékokból, amelyek esetében ezt az alapszabály tiltja.
- (2) Ha az alapszabály előírja, az SPE ügyvezető szerve az (1) bekezdésnek való megfelelésen kívül – még a juttatás teljesítése előtt – nyilatkozatot ír alá (a továbbiakban: fizetőképességi nyilatkozat), amelyben tanúsítja, hogy az SPE a juttatás dátumától számított egy évben képes lesz a szokásos üzletmenet során felmerülő esedékes tartozások kiegyenlítésére. A fizetőképességi nyilatkozatot a 27. cikkben említett juttatási határozat meghozatala előtt a részvényesek rendelkezésére kell bocsátani.
A fizetőképességi nyilatkozatot közzé kell tenni.

22. cikk

Juttatások visszatérítése

A 21. cikk előírásaival ellentétesen teljesített juttatásokat a részvényeseknek vissza kell téríteniük az SPE számára, ha az SPE bizonyítja, hogy a részvényes tudott vagy a körülmények figyelembevételével tudnia kellett volna a szabálytalanságokról.

23. cikk

Saját részvények

- (1) Az SPE sem közvetlenül, sem közvetve nem jegyezheti saját részvényeit.
- (2) Ha az SPE saját részvényeket szerez, a 21. és a 22. cikk értelemszerűen alkalmazandó. Az SPE csak akkor vásárolhat részvényeket, ha azok teljes mértékben ki vannak fizetve. Az SPE-nek mindig rendelkeznie kell legalább egy kibocsátott részvénnyel.
- (3) Az SPE saját részvényeihez kötődő szavazati és más nem vagyoni jogokat mindaddig felfüggesztik, amíg az SPE a saját részvények bejegyzett tulajdonosa.
- (4) Amennyiben az SPE bevonja saját részvényeit, alaptőkéjét megfelelően le kell szállítani.
- (5) Ha az SPE ezzel a rendelettel vagy az alapszabállyal ellentétesen szerez saját részvényt, azokat a szerzéstől számított egy éven belül el kell adni vagy be kell vonni.
- (6) Az (5) bekezdésre és az SPE alapszabályára is figyelemmel a részvények bevonására az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.
- (7) Ez a cikk értelemszerűen alkalmazandó azokra a részvényekre is, amelyeket egy személy saját nevében de az SPE érdekében szerez meg.

24. cikk

Tőkeleszállítás

- (1) Ha az SPE tőkéjét leszállítják, a 21. és a 22. cikk értelemszerűen alkalmazandó.
- (2) Az SPE tőkeleszállításáról szóló részvényesi határozat közzétételét követően azoknak a hitelezőknek, akiknek a követelése a határozat közzétételénél korábban keletkezett, jogukban áll az illetékes bírósághoz folyamodni egy

olyan végzésért, amelynek értelmében az SPE köteles számukra megfelelő biztosítékokat nyújtani.

A kérelmet a határozat közzétételétől számított 30 naptári napon belül kell benyújtani.

- (3) A bíróság csak akkor rendelheti el, hogy az SPE megfelelő biztosítékokat nyújtson, ha a hitelező hiteles módon igazolja, hogy a tőkeleszállítás miatt bizonytalanná vált követeléseinek kielégítése és az SPE-től nem kapott megfelelő biztosítékokat.
- (4) A tőkeleszállítás a következő időpontokban léphet hatályba:
 - (a) ha az SPE-nek nincsenek hitelezői a határozat elfogadásának idején: a határozat elfogadásakor;
 - (b) ha az SPE-nek vannak hitelezői a határozat elfogadásának idején, de a hitelezők a részvényesi határozat közzétételétől számított 30 naptári napon belül nem nyújtottak be kérelmet: a közzétételt követő harmincegyedik naptári napon;
 - (c) ha az SPE-nek vannak hitelezői a határozat elfogadásának idején és a hitelezők a részvényesi határozat közzétételétől számított 30 naptári napon belül kérelmet nyújtanak be: azon az első napon, amikor az SPE teljesítette az illetékes bíróság megfelelő biztosítékok nyújtására vonatkozó végzését, illetve ha ez a korábbi, azon az első napon, amikor a bíróság az összes kérelemmel kapcsolatban megállapítja, hogy az SPE-nek nem kell biztosítékokat nyújtania.
- (5) Ha a tőkeleszállítás célja az SPE veszteségeinek kiegyenlítése, a leszállítás összegét csak e célra lehet fordítani és nem juttatható a részvényesek számára.
- (6) A tőkeleszállítást közzé kell tenni.
- (7) Tőkeleszállítás esetén gondoskodni kell az azonos helyzetű részvényesek egyenlő bánásmódjáról.

25. cikk

Beszámolás

- (1) A beszámolók elkészítését, benyújtását, könyvvizsgálatát és közzétételét illetően az SPE az alkalmazandó nemzeti jog előírásai alá tartozik.
- (2) Az SPE könyveit az ügyvezető szerv vezeti. Az SPE könyvelésére az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.

V. FEJEZET

AZ SPE SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

26. cikk

Általános rendelkezések

- (1) Az SPE ügyvezető szervvel rendelkezik, amely az SPE vezetéséért felel. Az ügyvezető szerv gyakorolhat minden olyan hatáskört, amelynek gyakorlását ez a rendelet vagy az alapszabály nem a részvényesek számára írja elő.
- (2) A részvényesek erre a rendeletre is figyelemmel meghatározzák az SPE szervezeti felépítését.

27. cikk

Részvényesi határozatok

- (1) A (2) bekezdés sérelme nélkül legalább az alábbi kérdésekben az SPE alapszabályában meghatározott többségű részvényesi határozattal kell dönteni:
 - (a) részvényekhez kötődő jogok változtatása;
 - (b) részvényes kizárása;
 - (c) részvényes kilépése;
 - (d) az éves beszámoló jóváhagyása;
 - (e) juttatások a részvényeseknek;
 - (f) saját részvények szerzése;
 - (g) részvények visszaváltása;
 - (h) alaptőke-emelés;
 - (i) alaptőke-leszállítás;
 - (j) az igazgatók kinevezése és visszahívása, valamint hivatali idejük;
 - (k) ha az SPE-nek van könyvvizsgálója, annak kinevezése és visszahívása;

- (l) az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének más tagállamba áthelyezése;
 - (m) az SPE átalakulása;
 - (n) egyesülések és szétválások;
 - (o) megszűnés;
 - (p) az alapszabálynak az a)–o) pontban említett kérdéseket nem érintő módosítása.
- (2) Az (1) bekezdés a), b), c), i), l), m), n), o) és p) pontjában említett kérdésekben minősített többségű határozattal kell dönteni.
- Az első albekezdés alkalmazásában a minősített többség nem lehet kevesebb, mint az SPE kibocsátott részvényeihez kötődő szavazati jogok összességének két harmada.
- (3) A határozatok elfogadásához nem szükséges közgyűlés összehívása. Az ügyvezető szerv minden részvényeshez eljuttatja a határozati javaslatokat, amelyekhez elegendő információt csatol a tájékozottságon alapuló döntések meghozatalához. A határozatokat írásban kell rögzíteni. A határozatokról minden részvényesnek másolatot kell küldeni.
- (4) A részvényesi határozatoknak összhangban kell lenniük ezzel a rendelettel és az SPE alapszabályával.
- A részvényesek a határozatokat az alkalmazandó nemzeti jog szabályai szerint támadhatják meg.
- (5) Ha az SPE-nek egyetlen részvényese van, ez a részvényes az SPE részvényeseinek jogait és kötelességeit ennek a határozatnak és az SPE alapszabályának megfelelően gyakorolja, illetve teljesíti.
- (6) Az (1) bekezdésben említett kérdésekről hozott határozatokat közzé kell tenni.
- (7) A határozatokra a következő időpontoktól lehet hivatkozni:
- (a) a részvényesek, az SPE ügyvezető szerve és – ha van – felügyelő szerve tekintetében az elfogadás napjától,
 - (b) harmadik felek tekintetében a 68/151/EGK irányelv 3. cikkének (5),
 - (6) és (7) bekezdését végrehajtó alkalmazandó nemzeti jog rendelkezéseinek megfelelően.

28. cikk

A részvényesek tájékoztatáshoz fűződő jogai

- (1) A részvényeseknek a határozatok, az éves beszámolók és az SPE tevékenységével kapcsolatos minden más ügy tekintetében joguk van a megfelelő tájékoztatáshoz és az ügyvezető szervhez intézett kérdések feltevéséhez.
- (2) Az ügyvezető szerv csak akkor tagadhatja meg az információkhoz való hozzáférést, ha a hozzáférés súlyosan sérthetné az SPE üzleti érdekeit.

29. cikk

Határozatkezdemenyezési jog és független szakértő felkérésének joga

- (1) Az SPE részvényeihez kötődő szavazati jogok 5%-át birtokló részvényeseknek jogukban áll, hogy az ügyvezető szervtől határozati javaslat előterjesztését kérjék a részvényesek felé.
A kérdésben fel kell tüntetni az indokokat és a határozat tárgyát képező kérdéseket.
Ha a kérést megtagadják, vagy ha az ügyvezető szerv a kérés fogadásától számított 14 naptári napon belül nem terjeszt elő javaslatot, az érintett részvényesek a szóban forgó kérdésekben határozati javaslatot terjeszthetnek a részvényesek elé.
- (2) Ha súlyos törvényszegésnek vagy az SPE alapszabálya megsértésének gyanúja merül fel, az SPE részvényeihez kötődő szavazati jogok 5%-át birtokló részvényeseknek jogukban áll, hogy a vizsgálat lefolytatására és a vizsgálati eredmények részvényesekkel való közlésére független szakértő kijelölését kérjék az illetékes bíróságtól vagy közigazgatási hatóságtól.
Gondoskodni kell arról, hogy a szakértő hozzáférhessen az SPE dokumentumaihoz és nyilvántartásaihoz, és hogy információt kérhessen az ügyvezető szervtől.
- (3) Az (1) és a (2) bekezdésben meghatározott jogok gyakorlását az alapszabály az SPE részvényeihez kötődő szavazati jogok 5%-ánál kevesebbet birtokló részvényesnek vagy részvényeseknek is engedélyezheti.

30. cikk

Igazgatók

- (1) Az SPE igazgatója csak természetes személy lehet.
- (2) Azt a személyt, aki formális kinevezés nélkül tevékenykedik igazgatóként, az utóbbira háruló kötelességek és felelősség tekintetében igazgatónak kell tekinteni.
- (3) Az a személy, aki valamely tagállam bírósági vagy közigazgatási határozata által el van tiltva a társasági igazgatói tiszt viselésétől, nem válhat az SPE igazgatójává és nem viselheti annak igazgatói tisztjét.
- (4) Az SPE igazgatói tisztjét betöltő személy eltiltására az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.

31. cikk

Az igazgatók általános kötelességei és felelőssége

- (1) Az igazgató köteles az SPE legjobb érdekeit szem előtt tartva cselekedni. Tevékenységét az üzlet vezetése során ésszerűen elvárható gondossággal és szakértelemmel kell végeznie.
- (2) Az igazgatók kötelességei az SPE-vel szemben állnak fenn.
- (3) Az SPE alapszabályára is figyelemmel az igazgatónak minden olyan helyzetet el kell kerülnie, amelyről indokoltan feltételezhető, hogy valószínűleg valós vagy potenciális ellentétre ad okot személyes érdekei és az SPE érdekei között vagy az SPE iránti kötelezettségei és más jogi vagy természetes személlyel szembeni kötelességei között.
- (4) Az SPE igazgatója felelősséggel tartozik a társaság felé minden olyan cselekedetért vagy mulasztásért, amellyel megszegi az ebből a rendeletből, az alapszabályból vagy egy részvényesi határozatból eredő kötelességeit, és amellyel veszteséget vagy kárt okoz az SPE-nek. Amennyiben a kötelességszegést egynél több igazgató követi el, az érintett igazgatók egyetemlegesen felelnek.
- (5) E rendelet rendelkezéseinek sérelme nélkül, az igazgatók felelősségére az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.

32. cikk

Kapcsolt felekkel folytatott ügyletek

A kapcsolt felekkel folytatott ügyletekre a 78/660/EGK³²⁹ és a 83/349/EGK³³⁰ tanácsi irányelvet végrehajtó alkalmazandó nemzeti jog rendelkezései az irányadók.

33. cikk

Az SPE képviselte harmadik felekkel szemben

- (1) Az SPE képvisletét harmadik felekkel szemben egy vagy több igazgató látja el. Az igazgatók jogcselekményei az SPE-re nézve kötelező erejűek, még akkor is, ha nem tartoznak az SPE tevékenységi körébe.
- (2) Az SPE alapszabálya előírhatja, hogy az igazgatóknak közösen kell gyakorolniuk az általános képvisleti jogot. Harmadik felekkel szemben az igazgatók jogkörének semmilyen, az alapszabályból, részvényesi határozatból vagy az ügyvezető vagy – ha van – a felügyelő szerv határozatából eredő egyéb korlátozására nem lehet hivatkozni, akkor sem, ha azt közzétették.
- (3) Az igazgatók az SPE képvisleti jogát az alapszabállyal összhangban átruházhatják.

VI. FEJEZET

MUNKAVÁLLALÓI RÉSZVÉTEL

34. cikk

Általános rendelkezések

- (1) E cikk rendelkezéseire is figyelemmel az SPE-re annak a tagállamnak a munkavállalói részvétellel kapcsolatos alkalmazandó szabályai vonatkoznak ha vannak ilyenek –, amelyben létesítő okirat szerinti székhelye található.
- (2) Az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése esetén a 38. cikk alkalmazandó.

³²⁹ HL L 222., 1978.8.14., 11. o.

³³⁰ HL L 193., 1983.7.18., 1. o.

- (3) Az SPE és egy másik tagállamban bejegyzett SPE vagy más társaság határokon átnyúló egyesülése esetén a 2005/56/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet³³¹ végrehajtó tagállami jogszabályok rendelkezései alkalmazandók.

VII. FEJEZET

AZ SPE LÉTESÍTŐ OKIRAT SZERINTI SZÉKHELYÉNEK ÁTHELYEZÉSE

35. cikk

Általános rendelkezések

- (1) Az SPE létesítő okirat szerinti székhelye e fejezet rendelkezéseivel összhangban áthelyezhető egy másik tagállamba.
Az SPE létesítő okirat szerinti székhelyének áthelyezése nem eredményezheti az SPE megszűnését, illetve jogi személyiségének megszakítását vagy elvesztését, és nem érintheti az SPE áthelyezés előtt kötött szerződései szerinti jogokat vagy kötelezettségeket.
- (2) Az (1) bekezdés nem alkalmazandó azokra az SPE-kre, amelyek végelszámolási, felszámolási, fizetéseképtelenségi vagy kifizetések felfüggesztésével kapcsolatos eljárás tárgyai, illetve amelyek esetében az illetékes hatóságok megelőző intézkedéseket hoztak az említett eljárások indításának elkerülésére.
- (3) Az áthelyezés azon a napon lép hatályba, amikor az SPE-t a fogadó tagállamban bejegyzik. E naptól kezdve a 4. cikk második bekezdése alá tartozó kérdésekben az SPE-re a fogadó tagállam joga alkalmazandó.
- (4) A létesítő okirat szerinti székhely áthelyezése előtt megkezdődött bírósági vagy közigazgatási eljárások céljából a (3) bekezdésben említett bejegyzést követően is úgy kell tekinteni, hogy az SPE létesítő okirat szerinti székhelye a székhely szerinti tagállamban van.

36. cikk

Áthelyezési eljárás

³³¹ HL L 310., 2005.11.25., 1. o.

- (1) Az áthelyezést tervező SPE ügyvezető szerve áthelyezési tervet készít, amelyben
legalább a következőket feltünteti:
 - (a) az SPE neve és létesítő okirat szerinti székhelyének címe a székhely szerinti tagállamban;
 - (b) az SPE neve és tervezett létesítő okirat szerinti székhelyének címe a fogadó tagállamban;
 - (c) az SPE tervezett alapszabálya a fogadó tagállamban;
 - (d) az áthelyezés javasolt időbeli ütemezése;
 - (e) az a dátum, amelytől kezdődően a tervek szerint az SPE ügyleit számviteli szempontból úgy kell tekinteni, hogy azokat a fogadó tagállamban hajtották végre;
 - (f) az áthelyezés munkavállalókra gyakorolt hatása és a velük kapcsolatban tervezett intézkedések;
 - (g) adott esetben az SPE központi ügyvezetésének vagy az üzleti tevékenység fő helyének áthelyezéséről szóló részletes információk.
- (2) A (4) bekezdésben említett részvényesi határozat előtt legalább egy hónappal az SPE ügyvezető szerve:
 - (a) az áthelyezési tervet vizsgálat céljából átadja a részvényeseknek és a munkavállalók képviselőinek, illetve ha nincsenek ilyen képviselők, az SPE munkavállalóinak, továbbá betekintés céljából a hitelezők rendelkezésére bocsátja;
 - (b) az áthelyezési tervet közzéteszi.
- (3) Az SPE ügyvezető szerve jelentést készít a részvényeseknek, amelyben elmagyarázza és megindokolja a tervezett áthelyezés jogi és gazdasági szempontjait, és felvázolja, hogy az áthelyezés milyen következményekkel jár a részvényesekre, a hitelezőkre és a munkavállalókra nézve. Az ügyvezető szerv a jelentést az áthelyezési tervvel együtt átadja a részvényeseknek és a munkavállalók képviselőinek, illetve ha nincsenek ilyen képviselők, maguknak a munkavállalóknak.

Amennyiben az ügyvezető szerv időben megkapja a munkavállalók képviselőinek véleményét az áthelyezésről, úgy azt eljuttatja a részvényesekhez.

- (4) Az SPE alapszabályának az alapszabály módosítására vonatkozó rendelkezéseivel összhangban az áthelyezési tervet a részvényesek elé kell terjeszteni jóváhagyásra.
- (5) Amennyiben az SPE-ben munkavállalói részvételi rendszer működik, a részvényesek fenntarthatják maguknak a jogot, hogy az áthelyezés végrehajtását azoknak a szabályoknak az általuk történő kifejezett jóváhagyásához kössék, amelyek a fogadó tagállamban a munkavállalói részvételt szabályozzák.
- (6) Az áthelyezést ellenző kisebbségben levő részvényesek és az SPE hitelezői védelmére a székhely szerinti tagállam joga az irányadó.

37. cikk

Az áthelyezés jogszerűségének vizsgálata

- (1) Minden tagállam kijelöl egy illetékes hatóságot, amelynek feladata az áthelyezés jogszerűségének a vizsgálata a 36. cikkben megállapított áthelyezési eljárás betartásának ellenőrzésével.
- (2) A székhely szerinti tagállam illetékes hatósága indokolatlan késedelem nélkül ellenőrzi, hogy a 36. cikk követelményei teljesülnek-e, és ha igen, akkor igazolást ad ki, amelyben megerősíti, hogy a székhely szerinti tagállamban az áthelyezési eljárás során megkövetelt valamennyi alakiságot betartották.
- (3) A (2) bekezdésben említett igazolás kézhezvételétől számított egy hónapon belül az SPE a következő dokumentumokat köteles benyújtani a fogadó tagállam illetékes hatóságának:
 - (a) a (2) bekezdésben előírt igazolás;
 - (b) az SPE tervezett, a részvényesek által jóváhagyott alapszabálya a fogadó tagállamban;
 - (c) a részvényesek által jóváhagyott áthelyezési terv.Ezeket a dokumentumokat elegendőnek kell elfogadni az SPE fogadó tagállamban történő bejegyzéséhez.

- (4) A fogadó tagállam illetékes hatósága a (3) bekezdésben említett dokumentumok kézhezvételét követő 14 naptári napon belül ellenőrzi, hogy a létesítő okirat szerinti székhely áthelyezésének tartalmi és alaki követelményei teljesülnek-e, és ha igen, megteszi az SPE bejegyzéséhez szükséges lépéseket.
- (5) A fogadó tagállam illetékes hatósága csak akkor tagadhatja meg az SPE bejegyzését, ha az SPE nem teljesíti az e fejezetben meghatározott összes tartalmi és alaki követelményt. Az SPE-t be kell jegyezni, ha teljesíti az e fejezetben meghatározott összes követelményt.
- (6) A II. mellékletben meghatározott bejelentőlap használatával a fogadó tagállam illetékes hatósága indokolatlan késedelem nélkül értesíti a székhely szerinti tagállamban az SPE cégnyilvántartásból való törléséért felelős illetékes hatóságot, hogy az SPE-t bejegyezték a fogadó tagállamban. A cégnyilvántartásból való törlés a bejelentés kézhezvételével, de semmiképpen sem előtte történik.
- (7) A fogadó tagállamban történő bejegyzést és a székhely szerinti tagállam cégnyilvántartásából való törlést közzé kell tenni.

38. cikk

A munkavállalói részvétel szabályai

- (1) Az SPE a bejegyzés napjától a fogadó tagállamnak a munkavállalói részvétel szabályaira vonatkozó hatályos előírásait köteles figyelembe venni, ha vannak ilyenek.
- (2) Az (1) bekezdés nem alkalmazandó, amennyiben a székhely szerinti tagállam munkavállalói az SPE – ideértve az SPE bármely tagállamban levő leányvállalatait vagy fióktelepeit is – összes munkavállalóinak legalább egy harmadát adják és teljesül a következő feltételek valamelyike:
- (a) a fogadó tagállam jogszabályai nem írnak elő legalább ugyanolyan szintű részvételt, mint amelyet az SPE a székhely szerinti tagállamban a fogadó tagállamban történő bejegyzést megelőzően működtetett. A munkavállalói részvétel szintjét a munkavállalók képviselőinek az igazgatási vagy a felügyelő szerv vagy ezek bizottságai vagy az SPE profitegységeit

- lefedő ügyvezető csoport létszámában betöltött aránya alapján kell értékelni, feltéve hogy van munkavállalói képviselő;
- (b) a fogadó tagállam jogszabályai az SPE más tagállamokban letelepedett telephelyeinek munkavállalói számára nem biztosítanak ugyanolyan részvételi jogokat, mint amilyen jogokat ezek a munkavállalók az áthelyezés előtt élveztek.
- (3) Amennyiben a (2) bekezdés a) vagy b) pontjában meghatározott feltételek valamelyike teljesül, az SPE ügyvezető szerve az áthelyezési terv közzététele után a lehető leghamarabb megteszi a szükséges lépéseket az SPE munkavállalóinak képviselőivel folytatott tárgyalások megkezdésére abból a célból, hogy megállapodást kössenek a munkavállalói részvétel szabályairól.
- (4) Az SPE ügyvezető szerve és a munkavállalók képviselői közötti megállapodás meghatározza a következőket:
- (a) a megállapodás hatálya;
- (b) ha a tárgyalások során a felek úgy döntenek, hogy az áthelyezés után az SPE-ben való munkavállalói részvételről szabályokat állapítanak meg, e szabályok tartalmi elemei, ideértve adott esetben azoknak a tagoknak a számát az SPE ügyviteli vagy felügyelő szervében, akiket a munkavállalók jogosultak megválasztani, kinevezni, ajánlani vagy elutasítani, továbbá az e tagok munkavállalók általi megválasztására, kinevezésére, ajánlására, és elutasítására vonatkozó eljárásokat, és e tagok jogait;
- (c) a megállapodás hatálybalépésének napja és a megállapodás időtartama, továbbá azon esetek nevesítése, amelyek a megállapodás újratárgyalására alapul szolgálnak, valamint az újratárgyalásra vonatkozó eljárás.
- (5) A tárgyalások időtartama legfeljebb hat hónap lehet. A felek ezt az időtartamot közös megállapodással további hat hónappal meghosszabbíthatják. A tárgyalásokra más tekintetben a székhely szerinti tagállam joga az irányadó.
- (6) Megállapodás hiányában a székhely szerinti tagállamban hatályos részvételi szabályok maradnak hatályban.

VIII. FEJEZET
ÁTALAKÍTÁS, FELOSZLÁS ÉS ÉRVÉNYTELENSÉG

39. cikk
Átalakítás

Az SPE átalakulására, egyesülésére és szétválására az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.

40. cikk
Feloszlás

- (1) Az SPE a következő körülmények között feloszlik:
 - (a) véget ér a létrehozása alapjául szolgáló időszak;
 - (b) a részvényesek erről határoznak;
 - (c) az alkalmazandó nemzeti jogban meghatározott esetekben.
- (2) A megszűnésre az alkalmazandó nemzeti jog szabályai az irányadók.
- (3) A felszámolási, fizetéseképtelenségi, kifizetések felfüggesztésére irányuló és hasonló eljárásokra az alkalmazandó nemzeti jog és az 1346/2000/EK tanácsi rendelet³³² szabályai az irányadók.
- (4) Az SPE megszűnését közzé kell tenni.

41. cikk
Érvénytelenség

Az SPE érvénytelenségére a 68/151/EGK irányelv 11. cikkének (1) bekezdését, 11. cikke (2) bekezdésének a), b), c), és e) pontját – a c) pontban a társaság tevékenységi körére tett hivatkozást kivéve –, valamint 12. cikkét végrehajtó alkalmazandó nemzeti jog rendelkezései az irányadók.

³³² HL L 160., 2000.6.30., 1. o.

IX. FEJEZET
KIEGÉSZÍTŐ ÉS ÁTMENETI RENDELKEZÉSEK

42. cikk

Nemzeti pénznem alkalmazása

- (1) Azok a tagállamok, amelyekre nem vonatkozik a gazdasági és monetáris unió (GMU) harmadik szakasza, a területükön létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező SPE-k számára előírhatják, hogy tőkéjüket a nemzeti pénznemben fejezzék ki. Az SPE tőkéjét euróban is kifejezheti. A nemzeti pénznem és az euro között az SPE bejegyzését megelőző hónap utolsó napján érvényes átváltási arányt kell alkalmazni.
- (2) Azokban a tagállamokban, amelyekre nem vonatkozik a gazdasági és monetáris unió (GMU) harmadik szakasza, az SPE az éves és adott esetben konszolidált beszámolóit euróban is elkészítheti és közzéteheti. Ezek a tagállamok azonban az SPE-k számára azt is előírhatják, hogy éves és adott esetben konszolidált beszámolóikat az alkalmazandó nemzeti joggal összhangban a nemzeti pénznemet használva készítsék el és tegyék közzé.

X. FEJEZET
ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

43. cikk

Hatékony alkalmazás

A tagállamok meghozzák az e rendelet hatékony alkalmazásának biztosításához szükséges rendelkezéseket.

44. cikk

Szankciók

A tagállamok megállapítják az e rendelet rendelkezéseinek megsértése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, és minden szükséges intézkedést megtesznek azok végrehajtása érdekében. Az előírt szankcióknak

hatásosnak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük. A tagállamok e szankciókról legkésőbb 2010. július 1-jéig, továbbá az azokat érintő valamennyi későbbi módosításról is haladéktalanul értesítik a Bizottságot.

45. cikk

Bejelentés a korlátolt felelősségű zártkörű társaságokról

A tagállamok legkésőbb 2010. július 1-jéig bejelentik a Bizottságnak a 4. cikk második bekezdésében említett korlátolt felelősségű zártkörű társaságok társasági formáját.

A Bizottság ezt az információt közzéteszi az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*.

46. cikk

A cégnyilvántartásokért felelős hatóságok kötelezettségei

- (1) A 9. cikk (1) bekezdésében említett cégnyilvántartásokért felelős hatóságok a Bizottságnak minden év március 31. előtt bejelentik az előző évben a cégnyilvántartásba bejegyzett vagy abból törölt SPE-k nevét, létesítő okirat szerinti székhelyét és cégnyilvántartási számát, valamint a bejegyzett SPE-k számát.
- (2) Az (1) bekezdésben említett hatóságok együttműködnek egymással annak érdekében, hogy a 10. cikk (2) bekezdésében felsorolt dokumentumok és adatok a többi tagállam nyilvántartásain keresztül is hozzáférhetők legyenek.

47. cikk

Felülvizsgálat

A Bizottság legkésőbb 2015. június 30-ig felülvizsgálja e rendelet alkalmazását.

48. cikk

Hatálybalépés

Ez a rendelet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő huszadik napon lép hatályba.

Ez a rendelet 2010. július 1-jétől alkalmazandó.

Ez a rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

Kelt Brüsszelben,

*a Tanács részéről
az elnök*

V. Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

Andenas – Keugon - Slade: EC Financial Market Regulation and Company Law
1993

Andersen, S. S. – Burns, T. R.: The Europea Union and the erosion of
Parliamentary democracy; Study, London, 1996

Az Európai közösség kereskedelmi Joga, KJK-KERSZÖV Kiadó, 2000, szerk.
Király Miklós

Barnard, C.: European Community Employment Law in ed. European Community
labour law, Oxford, 2001

Basedow, J.: Codification of Private Law in the EU: the making of a hybrid.
European Review of Private Law 9, 2001

Bauschke, P.: Grenzen der Rechtspersönlichkeit juristischen Personen in
englischem Gesellschaftsrecht. Heidelberg, 1975

Berecz Csaba: Társasági jog az Európai Közösségben, 1992

Berger: A Comparative Analysis of Takeover Regulation in the European
Community Law & Contemporary Problems, 1992

Boyle, A. J.: The Minority Shareholder in Nine teenth Century: A study in Anglo-
America Legal History MLR 28 (1965)

Burgess, R.: Partnership Law and Praktice in England and Scotland. London 1980

Buxbaum, R. – Hopt K. : Legal Harmonization and Business Enterprise. Berlin,
New York, 1988

City Code on Takeovers and Mergers a brit pénzpiac önkontrollon alapuló
magatartás kódexe.

Coing, Helmut.: Die europäische Privatrechtsgeschichte der neueren Zeit als
einheitliches For schungs gebiet. In: Ins Commune. Frankfurt am Main. 1967

Coing, Helmut: Die europäische Privatrechtsgeschichte der neueren Zeit.
Frankfurt am Main. 1967

- Dicey and Morris: The conflict of Laws. London 2000, I-II. kötet
- Dine Janet: The Community Company Law Harmonisation Programme; European Law Review, 1989
- Doralt, P.: Acquis Communautaire, its impact on company law from the point of the view foreign investor. International Business Lawyer, 27-1999
- Dorresteyn, A.- Kuiper, I.-Morse, G.: European Corporate Law. Kluwer, Deventer, Boston, 1994
- Drobing, U. – Van Erp, S.: The use of comparative Law by Courts. XIV th. International C. of Comp. Law, Athen, 1997. felszólalás
- Drury, R.: Ten Laibility of Directorsfor Corporate. Acts in English Law. London, 1998
- Erik Stein: Harmonization of European Company Laws, 1971
- Európai Társasági jog szerk. Miskolci Bodnár Péter, Budapest, 2004
- Ewald, W.: The Jurisprudential Approach to Comperative Law, Am. Journal of Comparative Law 46 (1998)
- Ferid, M.: Das französische Zivilrecht. Frankfurt 1969, I. kötet
- Frignani ,A .- Elia, G.: Italian Company Law. Denver, Boston, Milan 1992
- Gadó G.: Javaslatok az új társasági törvény koncepciójához, Magyar Jog 3 (2004)
- Gazdasági Társaságok : Szövetkezeti jog, szerk. Zsohár András
- Gerven, Van W.: A common law for Europe; the future meeting the past? Europea Law Review of Private Law, 9/2001
- Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga, OSIRIS kiadó, Budapest, 2003
- Giseke, P.: Das Aktienrechts des Libro del lavoro. Rabels Z.14. 1942
- Gleichmann, K.: Überblick über neue Kooperationsformen und Entwicklungen im Gesellschaftsrecht der EVG in AG 6/1988
- Goldman, B.: Europäisches Handelsrecht. Karlsruhe 1973
- Gordon, J. N.- Roe, M. J.: Convergence and Persistence in Corporate Governance. Cambridge, 2004

- Gower's Principles Of Modern Company Law (4th ed.), London, 1979
- Griffin, S.: Company Law. Sec ed. 1996. Financial Times Pitman Publishing
- Grossfeld, B.- Deilmann, B.: Historische und gegenwärtige Entwicklungen im deutschen Aktienrecht. Tübingen, 1988
- Habermas, J.: The Europea Nation-State and Presure of Globalization. New Left Review, (46) 1999
- Harding, R.: The Identit of European Law. European Law Journal 6, 2000
- Hartard, M.: Die Europäische Wirtschaftliche Interesse-vereinigung im deutschen, englischen und französchén Rechr, Heidelberg, 1991
- Hartley, T.: The Foundations of European Community Law (6th ed.). London 2007
- Heidinger – Hubalek – Pramberger: Bevezetés az Európai Unió jogába és nyelvezetébe, HVGORAC Kiadó, Budapest, 2000
- Hilf, M. : The Role of Comparative law int he iuresprudence. Montreal, 1986
- Hopt, K. J.: Europea Company and Financial Law, text and Leading Cases, 3, kiadás, Oxford 2004
- Hopt, K.: Harmonisierung im europäischen Gessellschaftsrecht. Heidelberg, 1991
- Horrwitz, W.: Company Law Reform and the „Ultra Wires” – Doctrine. LQR. (62) 1996
- Horrwitz, W.: Historical Development of Company Law
- Watson, A.: Legalt Transplants and European Private Law, Vol. 4.4, <http://www.ejcl.org/ejcl/44/44-2.html>
- Huxenberg, W-Grundzüge des Europäischen Gemeinschaftsrechts, München, 2000
- Instone, R.: The Archaeology of the Companies Act, MLR 25 (1962)
- Ipsen in Mádl-Vékás: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Tankönyv, Budapest, 1997
- Ipsen, K. – Haltern, V.: „Rule of law” in den internationalen Wirtschaftsbeziehungen, - Die Welthandelsorganizationen. Recht der Wirtschafts. 1994

- Joachim Ganske: Das Recht der Europaeischen wirtschaftlichen Interessenvereinigung, 1988
- Joerges, C.: Taking the Law Seriously. On Political Science and the role of law in the process of European integration. In European Law Journal, 2/1996.
- Jolowicz, H. F. : Roman Foundations of Modern Law. Oxford, 1957
- Kahn-Freund: Some Reflections on Company Law Reform MLR. 11 (1948)
- Kalls, S. – Meissel, S.: Zur Geschichte des Gesellschaftsrecht in Europa. Wien 2003
- Kent, P.: Law of the European Union. London 2001
- Kindler, P. Einführung in das italienische Recht. München, 1993
- Király Miklós: A diszkrimináció tilalma az Európai Bíróság joggyakorlatában, Akadémiai kiadó 1998
- Klünzinger, E.: „Grundzüge des Gesellschaftsrechts”. München, 1991
- Koberg, P.: Die Entstehung des GmbH in Deutschland und Frankreich unter Berücksichtigung der Entwicklung des deutschen, französischen Gesellschaftsrechts. Köln, 1992
- Kolvenbach: EEC Company Law Harmonisation and Worker Participation, International Business Lawyer, 1990
- Kuncz Ödön: A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata. Budapest, 1922
- Kübler, F.: Gesellschafts Recht 3. Antl. Heidelberg 1990
- Landley, P.: Law of Partnership. London 1971
- Legrand, P.: The impossibility of „legal transplant” . Maastricht Journal of European and Comparative Law. (4) 1977
- Lowenfeld, F. A.: Obligations of International Companies, New York, 1977
- Lutter, M.: Die Entwicklung des Gesellschaftsrechts in Europa. In: ZGR. Sonderheft 2 (1984)
- Lutter, M.: Stand und Entwicklung des Konzernrechts in Europa. In: ZGR, 3/1987
- Mann, G.: Németország története, 1919-1945. , 1997

- Markesinis, B.: The Comparatist, Yearbook of European Law, 15 (1998)
- Mattei, U.: The Comparative jurisprudence of R.B.Schlesinger and R.Sacco: A Study in Legal Influence in A. Riles. ed. Oxford-Portland. 2001
- Maul-Muffat-Jeandet: Die Übernachmerichtlinie – Inhalt und Umsetzung in nationales Recht (Teil 1. AG. 2004)
- Mazey, S. – Richardson, J.: Lobbying in the European Community New York, European Journal of Political Research 20 (1993)
- Meier, C.-Schats: Europäische Harmonisierung des Gesellschafts und Kapitalmarktrechts. Wirtsch und Recht, 1989/9/2
- Mittermaier: Das neue spanische Handelsgezetzbuch vom Jahre 1885 ZHR 33 (1887)
- Molden, K.: The Protection of legitimate expectations in European Community Law (Institut for European Law at Stockholm University)
- Molnár Gábor Lajos: Bevezetés az angol társasági jogba. Budapest, 2002
- Monateri, P. G.: The future of Comparative Law. Hastings International and Law Review, 21. (1998)
- Müller, C. – Gugenberger: Gesellschaft, Societete und Groupement als Rechtsformen zur Unternehmenskorporation, Baden-Baden 1976
- Nagyné Szegvári Katalin: Gazdaság és jog HVG-ORAC Kiadó 1999
- Nochta Tibor: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban. Dialog Campus Kiadó, 2005
- Nochta Tibor: Társasági jog. Dialog Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2007
- Nörr, K. W.: Zur Entwicklung des Aktien- und Konzernrechts während der Weimarer Republik. ZHR 150 (1986)
- Official Journal C 285. 9/1997
- P. Bauschke: Grenzen der Rechtspersönlichkeit juristischer Personen im Englischen Gesellschaftsrecht. Heidelberg. 1975
- Papp Tekla: Az Európai Unió társasági jogi normái, JatePress, Szeged, 2005

Papp Tekla: Corporate Governance társaság irányítási rendszerek, Acta Conventus de Iure Civili, Tomus X. Lectum Kiadó, Szeged, 2009

„Pennington jelentés”, EG-Kommission Dokument. Behrens ZGR 1975

Polo, A.: Bericht über Spanien bei Gelegenheit der 50-jährigen Widerkehr des Lages, an dem das HGB entstand ZHR (109) 1937

Prebtice-Holland: Contemporary Issues in Corporate Governance International Review of Law and Economics, (17) 1994

Raisch, P.: Geschichtliche Voraussetzungen dogmatischen Grundlagen und Sinnänderung des Handelsrechts. Karlsruhe 1965

Recknagel, C.: Die Trennung von Zivil- und Handelsrecht unter besonderer ... Europäische Handelsschriften Serie 2. Vol. 463. Frankfurt am Main, New York, 1985

Reimann, M.: The reception of Continental ideas in the Common Law World, Georgia, 1993

Rosenbloom, H. D.: A közigazgatás elmélete és a hatalmi ágak szétválasztása, Hvgorac, Budapest, 2006

Roth, G. H.: Das System der Kapitalgesellschaften – ein Internationalen Vergleich. Köln, 1980

Rudden, B.-Wyett, D. Basic Community Laws. Oxford, 1999

Rützel, G.: Management Systems and Consequences Representation and Supervisions Functions (ERA, Summer Cours Laws on European Company Law, Trier 18-20 June 2008. előadás)

Sandberger, G.: A társaságokra irányadó jog az európai közösségben, a székhely és a bejegyzés elvének kritikai értékelése az európai közösségek jogának tükrében. In: Magyar Jog, (9) 1997

Sándor István: Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat Európában. Gazdaság és Jog, 200/9-10

Sándor István: A társasági jog története Nyugat-Európában KJK – KERSZÖV, Budapest, 2005

- Sárközy Tamás: A magyar társasági jog Európában, HVGORAC Könyvkiadó kft Budapest, 2001
- Schmitthoff, C. M. – Wooldrige, F.: Groups of Companies, Sweet and Maxwell, London, 1991
- Schubert, W. – Schmiedel, B. – Krampe C.: Quellen zum Handelsgesetzbuch von 1897. Frankfurt am Main, 1986
- Schwarz: Europäisches Gesellschaftsrecht, 2000, Frankfurt
- Schwarze, I.: The Role of the Europea Court of Justice in the Interpretation ... Baden-Baden, 1998
- Schweitzer, M. – Hummer, W.: Europarecht (3. kiadás, 1990., Metzner Verlag)
- Sutherland, Stuart, L.: The Law mertzhand in England XVII-XVIII th. centuries Transanctions of Royal Historical Society, 1934
- Társasági Jog az EU-ban, VERLAG DASHÖFER Szakkiadó Kft. & T. Bt., 2004
- Tena, J. G.: Die spanische Gesetzgebung, Rechtsprechung und Literatur zum Handelsrechts seit 1963. ZHR 139. (1975)
- Thaeter – Brandi: Öffentliche Übernahmen, .Beck Juristischer Verlag; Auflage: 1 (2003)
- Timmermanns, Cristian W.A. : Die europäische Rechtsangleichung im Gesellschaftsrecht, in: RabelsZ 48 (1984) S.1
- Topham, A. F.: Company Law LQR (51), 1992
- Tóth Tihamér: Az európai közösség versenyjoga. JatePressz, Szeged, 1996
- Ulmer, P.: Die Gesellschaft bürgerlichen Rechts. München 1980
- Vorbrugg, G.: Company Law in Europe, London, 1975 In. Frommel S.N. J. Thompson
- Watkin, T.G.: The Europeanisation of Law UK Comparative Law Series, Oxford, 18 (1998)

Felhasznált jogszabályok

1435/2003/EK rendelet az Európai Szövetkezet statútumáról

2001/23/EK tanácsi irányelv

2002/13/EGK rendelet az Európai Szövetkezetről.

2003/58/EK irányelv a cégnyilvántartás informatikai eszközök útján történő regisztrációjáról

2003/72/EK irányelv a munkavállalói részvételtől

2004/25/EGK irányelv a nyilvános vállalatfelvásárlási ajánlatokról

2004/25/EK irányelv

2005/56/EK irányelv a határokon átnyúló egyesülésről

2006. évi LXIX Tv. A szövetkezetekről

2006. évi LXIX. Tv. Preambuluma

2008/0130 (CNS) Tanácsi rendelet Az Európai zártkörű társaság statútumának indoklása

2137/85/EGK rendelet

2137/85/EGK rendelet az Európai Gazdasági Egyesülésről (European Economic Invest Grouping)

2157/2001/EGK rendelet az Európai Részvénytársaságról (Societas Europea)

2157/2001/EK rendelet az Európai Részvénytársaságról

68/151/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról

68/157/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusairól

68/161/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról (1. sz. társasági jogi irányelv)

77/91/EGK) társasági jogi irányelv a társaságok alaptőkéjének védelméről.

78/660/EGK irányelv a korlátolt felelősségű társaságok beszámolójáról

78/855/EGK irányelv a részvénytársaságok egy tagállamon belüli fúziójáról

82/891 EGK a részvénytársaságok egy tagállamon belüli szétválásáról.

83/349/EGK társasági irányelv a társaságcsoporthoz összevont (konszolidált) beszámolójáról

84/253/EGK irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésének feltételeiről

86/2001/EK irányelv az európai részvénytársaság státútumának a munkavállalói részvételére vonatkozó kiegészítéseiről

88/361/EGK irányelv a tőkemozgások felszabadításáról

89/666/EGK irányelv a fióktelepekre vonatkozó közzétételi kötelezettségekről

89/667/EGK irányelv az egyszemélyes korlátozott felelősségi formájú társaságokról